

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

6/2021 ročník LXXIII

NEJVYŠŠÍ SOUD

Z OBSAHU:

Rozhodnutí ve věcech trestních

č. 30–35 str. 841

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

č. 48–55 str. 907

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

6/2021

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda:	JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda:	JUDr. Petr Šuk
Členové:	JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce:	Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493 e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXIII, Index 47 301

Číslo 6/2021 vychází 30. 10. 2021

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Adhezní řízení,	č. 35
Časová působnost	č. 30
Kuplířství	č. 33
Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	č. 31
Místní příslušnost	č. 33
Ne bis in idem	č. 34
Podvod	č. 30
Pojistný podvod	č. 34
Porušení povinnosti při správě cizího majetku	č. 32
Poškození věřitele	č. 31
Právnícká osoba	č. 30
Příslušnost soudu	č. 33
Zákaz retroaktivity	č. 30
Zanedbání povinné výživy	č. 35

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dlužník	č. 55
Doručování	č. 49
Doručování vyhláškou	č. 49
Insolvence	č. 54
Insolvenční řízení	č. 49
Insolvenční řízení	č. 55
Insolvenční řízení, Žaloba pro zmatečnost	č. 49
Manželství	č. 55
Nemajetková újma (o. z.)	č. 51
Neplatnost právního jednání (o. z.)	č. 48
Oddlužení	č. 54
Oddlužení	č. 55
Poctivost (o. z.)	č. 54
Podjatost	č. 48
Právní osobnost (o. z.)	č. 55
Promlčení	č. 50
Rozhodčí doložka	č. 48
Služebnost (o. z.)	č. 50
Splátkový kalendář	č. 54
Splátkový kalendář	č. 55
Společné jmění manželů	č. 55
Újma způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání	č. 51
Úpadek	č. 54
Zastavení řízení	č. 55
Zastoupení	č. 49
Zpětná účinnost právních předpisů	č. 54

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 30

Č. 30

Časová působnost, Zákaz retroaktivity, Právnícká osoba, Podvod
§ 1, § 2 odst. 1, 4, § 209 tr. zákoníku, § 1 odst. 2 t. o. p. o.

Není porušením zákazu retroaktivity v neprospěch pachatele (čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, § 1 tr. zákoníku), který se uplatní i ve vztahu k právnické osobě jako pachateli trestného činu (§ 1 odst. 2 t. o. p. o.), pokud byla právnická osoba odsouzena za trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku, jehož se dopustila tím, že jednáním uskutečněným až po nabytí účinnosti zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, sebe nebo jiného obohatila ke škodě cizího majetku, jestliže k tomu záměrně fyzická osoba jednající za právnickou osobu využila omylu, který vyvolala jiná nebo tatáž fyzická osoba již přede dnem 1. 1. 2012.

To platí např. tehdy, jestliže fyzická osoba (třeba v postavení člena statutárního orgánu určité obchodní společnosti) vyvoláním nebo využitím omylu příslušného orgánu státu nebo zamlčením podstatných skutečností v době do 31. 12. 2011 dosáhla vydání rozhodnutí o schválení provozu fotovoltaické elektrárny provozované obchodní společností a následného vyplácení vyšší podpory obnovitelných zdrojů energie, pokud obchodní společnost od 1. 1. 2012 prostřednictvím téže fyzické osoby nebo prostřednictvím dalších osob na základě pokynů této fyzické osoby prováděla fakturaci a nechala si vyplácet takovou podporu, ačkoliv na ni neměla nárok.

A)

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. 7 Tdo 327/2020, ECLI:CZ:NS:2020:7.TDO.327.2020.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné právnické osoby – obchodní společnosti S. podané proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 3 To 144/2018, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 52 T 5/2018.

I.**Rozhodnutí soudů nižších stupňů****č. 30**

1. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 52 T 5/2018, byla obviněná právnická osoba – obchodní společnost S. (dále též jen „obviněná právnická osoba“ nebo „obviněná“) uznána vinnou pod bodem 2. výroku o vině zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, dílem dokonaným a dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a byla odsouzena podle § 18 odst. 1, 2 t. o. p. o., § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1 tr. zákoníku k peněžitému trestu v celkové výši 2 000 000 Kč. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu obviněných M. V., J. F., J. Č. a B. O. O uplatněném nároku na náhradu škody bylo rozhodnuto podle § 229 odst. 1 tr. ř.

2. Obviněná právnická osoba se podle skutkových závěrů soudu prvního stupně dopustila uvedeného zločinu skutkem popsáním pod bodem 2. výroku o vině v podstatě tím, že ačkoliv věděla (prostřednictvím svého jednatele – obviněného M. V.), že nárok na výkupní ceny za vyrobenou elektřinu z fotovoltaických zdrojů uvedených do provozu v roce 2010 byl získán neoprávněně v rozsudku popsáním protiprávním jednáním, neboť ve skutečnosti fotovoltaická elektrárna v B. p. H. nebyla po technologické stránce související s výrobou elektrické energie ze slunce dokončena ani k datu 7. 12. 2010, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o udělení licence č. XY, tak od 1. 1. 2012 využila omylu, do něhož byli uvedeni pracovníci Energetického regulačního úřadu (dále jen ve zkratce „ERÚ“) rozhodující o udělení licence, a zamlčela tyto podstatné skutečnosti společností, které od ní vykupovaly vyrobenou elektrickou energii ze slunce, a od 1. 1. 2012 do konce října 2017 si neoprávněně nárokovala vyplácení podpory přímého výkupu podle předkládaných faktur o vyrobené elektrické energii, takže za období od 1. 1. 2012 do konce října 2017 se obohatila o částku ve výši 37 395 625,82 Kč, čímž byla způsobena škoda v uvedené výši, která byla poškozeným společností refinancována jednak od spotřebitelů elektřiny, jednak vyrovnávacími platbami od ostatních distribučních společností a dále z dotací státního rozpočtu České republiky, přičemž od listopadu 2017 po dobu předpokládané životnosti fotovoltaické elektrárny, tzn. do konce roku 2030, by dále došlo k jejímu obohacení o částku ve výši okolo 104 000 000 Kč, a tím i ke způsobení škody ve stejné výši.

3. Rozsudek soudu prvního stupně napadli odvoláními obviněná právnická osoba, obvinění M. V., J. F., B. O., poškozená obchodní společnost OTE a státní zástupce ve prospěch obviněného M. V. a v neprospěch obviněných J. F., J. Č. a B. O. Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 3 To 144/2018, z podnětu odvolání obviněného M. V. a státního zástupce částečně zrušil napadený rozsudek, a to ve výroku o trestu ohledně obviněného M. V., a znovu rozhodl o jeho trestu. Podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obviněné právnické

osoby, obviněných J. F., B. O., poškozené obchodní společnosti OTE, a odvolání státního zástupce podané v neprospěch obviněných J. F., J. Č. a B. O.

II.

Dovolání obviněné právnické osoby

č. 30

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podala obviněná právnická osoba S. prostřednictvím obhájce dovolání, v němž uplatnila dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Nesprávné právní posouzení spatřuje v tom, že její trestní odpovědnost je dovozována zcela neoprávněně, v rozporu se zákonem a zásadou zákazu retroaktivního užití norem trestního práva. Z obžaloby je zřejmé, že jádro toho, co je jí kladeno za vinu, se zcela jednoznačně odehrálo již na přelomu let 2010 a 2011, a tedy před nabytím účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která nastala až dne 1. 1. 2012. Do té doby české trestní právo umožňovalo dovozovat trestní odpovědnost toliko vůči fyzickým osobám. Vyvozovat trestní odpovědnost právnické osoby za jednání, ke kterému došlo do 31. 12. 2011, je principiálně vyloučeno. V tomto směru obviněná odkázala na právní názor Nejvyššího státního zastupitelství v obdobné věci (vyjádřený pod sp. zn. 2 NZT 49/2017), podle něhož samotný fakt, že obviněná právnická osoba pokračuje ve fakturaci vyrobené a do distribuční sítě dodávané elektřiny i po dni 1. 1. 2012, je nedostačující ke vzniku její trestní odpovědnosti jakožto provozovatele fotovoltaické elektrárny. Za dané situace měla být obviněná právnická osoba zproštěna obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř. Pokud soudy odkazovaly na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 7 Tdo 916/2018, podle obviněné není tato jejich argumentace přílehavá, neboť Nejvyšší soud se namítanou problematikou retroaktivity zákona v uvedeném rozhodnutí explicitně nezabýval a důvody odmítnutí dovolání spočívaly v jiných aspektech. Je třeba uvážit, že zákaz retroaktivity je jedním z nosných principů chráněných přímo v ústavní rovině. Stejně jako ve věci vedené u Nejvyššího státního zastupitelství pod sp. zn. 2 NZT 49/2017 z popisu skutku vyplývá, že obviněná právnická osoba měla po dni 1. 1. 2012 využít omylu vyvolaného protiprávním jednáním jiné osoby v roce 2010 či 2011. Z odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů přitom dostatečně vyplývá, že zásadní význam má to jednání, ke kterému došlo přede dnem 1. 1. 2012 a jímž byli uvedeni v omyl pracovníci ERÚ a obchodní společnost E. ON Distribuce, a. s. Pro správné vyhodnocení trestní odpovědnosti obviněné právnické osoby je tedy nezbytné přiřazení odpovídajícího významu jednotlivým krokům pachatele při páchání jeho trestné činnosti a správné nazírání na skutek a trestný čin pachatele.

5. Následně se obviněná právnická osoba s odkazem na judikaturu a komentářovou literaturu zabývala obecným výkladem pojmů „skutek“ a „dílní útok pokračujícího trestného činu“. V případě trestné činnosti spočívající v podvodném

vylákání licence pro výrobu elektřiny a v podvodném uzavření smlouvy s distributorem elektřiny přede dnem 1. 1. 2012, jakož i v navazujícím vylákání finančních částek z titulu neoprávněného garantování výkupních cen elektrické energie, je nutno jako jediný skutek v hmotně právním pojetí chápat jednání pachatele, které zahrnuje podvodné vylákání licence pro výrobu elektřiny, sjednání smlouvy s distributorem a postupné neoprávněné vylákání a převzetí veškerých plateb v období až 20 let. Jde o jediný skutek, kde až souhrn všech jednotlivých kroků naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podvodu. Rozhodujícím, kauzálním jednáním pachatele z hlediska způsobení následku trestného činu je podvodné vylákání licence a podvodné uzavření smlouvy s poškozeným distributorem, když jednání je fakticky dokončeno uzavřením smlouvy. V tomto okamžiku je distributor definitivně uveden v omyl, protože od tohoto okamžiku je povinen platit pachateli za dodanou elektrickou energii zvýhodněné výkupní ceny. Toto jednání spáchal pachatel přede dnem 1. 1. 2012. Pravidelné vystavování a zaslání faktur distributorovi po dni 1. 1. 2012, nelze chápat jako dostatečně významné z hlediska způsobení následku trestného činu. Množství vyrobené a dodané elektřiny je měřeno technickým zařízením distributora, takže ten ví a může si zkontrolovat, kolik elektřiny mu pachatel v určitém měsíci dodal a jakou částku je povinen zaplatit za dodanou elektřinu. Vystavení faktury je úkon významný především z hlediska účetnictví a daňových povinností. Vyúčtováním a sestavením výkazu již nedochází k uvedení v omyl ani k udržování omylu distributora, a samotná fakturace proto nemá kauzální vliv na způsobení škody. Nelze dospět k závěru, že by pachatel právě a jen s pomocí fakturace využil omylu distributora k vylákání zvýhodněné výkupní ceny, když tuto cenu je distributor povinen platit již na základě dříve uzavřené smlouvy. Z tohoto důvodu chybí příčinná souvislost mezi fakturací a následkem. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 7 Tz 215/99 obviněná právnická osoba konstatovala, že u tohoto typu trestné činnosti vzniká škodlivý následek nikoliv na základě vystavených faktur, nýbrž na základě jednání pachatele, k němuž zde došlo již v letech 2010 a 2011, přičemž toto jednání nelze oddělit od dalších částí skutku jako celku. Neoprávněné měsíční fakturování nelze považovat za jednotlivé dílčí útoky pokračujícího trestného činu, ale toliko za nedílnou součást jediného skutku, která sama o sobě nenaplňuje znaky trestného činu podvodu. Trestní odpovědnost obviněné právnické osoby je vyloučena z důvodu, že je jí kladeno za vinu spáchání skutku, jehož trestněprávně podstatná část byla spáchána přede dnem 1. 1. 2012, tj. před účinností zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a pro takové jednání ji tak nelze trestně postihnout.

6. Závěrem obviněná právnická osoba navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a přikázal soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III. Vyjádření k dovolání

č. 30

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který se vyjádřil k dovolání obviněné právnické osoby S., považuje její dovolací námitky za odpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a za důvodné. Námitky obviněné jsou v podstatě reprodukcí argumentace obsažené v odůvodnění usnesení státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 2 NZT 49/2017, které se týká věci skutkově prakticky identické. S argumentací a právními názory uvedenými v citovaném usnesení se státní zástupce plně ztotožňuje. V případě obviněné bylo rozhodujícím kauzálním jednáním pachatele z hlediska způsobení následku trestného činu podvodné vylákání licence a následně podvodné uzavření smlouvy s distributorem, přičemž tohoto jednání se ostatní obvinění ve věci dopustili již v letech 2010 až 2011, tj. ještě před účinností zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Nemůže obstát ani konstrukce zvolená soudem prvního stupně, podle které obviněná právnická osoba po dni 1. 1. 2012 využívala omylu, do kterého uvedla ERÚ a distributora elektrické energie jiná osoba. Podle státního zástupce právnická osoba utváří svou vůli a projevuje ji navenek toliko prostřednictvím fyzických osob – svých orgánů, či jiných k tomu povolaných osob. V tomto případě to byl obviněný M. V., který při jednáních nevystupoval sám za sebe, ale činil právní úkony právnické osoby S., jejímž byl jednatelem, a tedy statutárním orgánem. Právnická osoba tak nevyužívala omylu, do kterého uvedl poškozené někdo jiný, ale sama uvedla poškozené prostřednictvím za ni jednající fyzické osoby v omyl, ovšem přede dnem 1. 1. 2012 nemohla být za takové jednání trestně odpovědná. Neobstojí ani úvahy soudu, podle kterých po dni 1. 1. 2012 pravidelné vystavování faktur, v nichž byla zahrnuta neoprávněně nárokováná podpora za výrobu energie z obnovitelných zdrojů, je zásadní pro současné naplnění všech znaků trestného činu a příčinné souvislosti. Toto pravidelné vystavování faktur po dni 1. 1. 2012 a jejich zaslání distributorům nelze chápat jako dostatečně kauzální z hlediska způsobení následku trestného činu podvodu. Šlo pouze o administrativní, resp. účetní operaci vyplývající z existence obchodního vztahu, přičemž výše fakturované částky byla předurčena předcházejícím podvodným jednáním spáchaným přede dnem 1. 1. 2012. Vystavením faktury tak již nedocházelo k uvedení v omyl ani k udržování v omylu. Distributor byl podle již dříve uzavřené smlouvy povinen zaplatit zvýhodněnou cenu za odebranou elektrickou energii, a to bez ohledu na zaslanou fakturaci. Proto chybí příčinná souvislost mezi pouhou fakturací a následkem. Trestní odpovědnost obviněné právnické osoby je v dané věci podle státního zástupce vyloučena, neboť trestněprávně podstatná a rozhodující část skutku kladeného jí za vinu byla spáchána přede dnem 1. 1. 2012,

tj. před účinností zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a její dovolací námitky jsou proto důvodné.

8. Závěrem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a přikázal mu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

č. 30

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

9. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněné je zjevně neopodstatněné.

10. Stěžejní námitkou obviněné právnické osoby S. je to, že její trestní odpovědnost byla dovozena neoprávněně, v rozporu se zákonem a se zásadou zákazu retroaktivního užití norem trestního práva. Takto koncipovanou dovolací argumentaci lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

11. Podle § 1 tr. zákoníku je čin trestný, jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán. Tento zákaz retroaktivity podle trestního zákoníku se přitom po přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim vztahuje u činů spáchaných za podmínek podle § 8 t. o. p. o. i na posuzování trestní odpovědnosti právnických osob podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a to v souladu s § 1 odst. 2 t. o. p. o., neboť tento zákon nemá svou vlastní úpravu zákazu retroaktivity. Spáchala-li tedy právnická osoba čin uvedený v § 7 t. o. p. o. před účinností tohoto zákona, nelze dovozovat její trestní odpovědnost. Potud se Nejvyšší soud shoduje s argumentací obviněné právnické osoby. Je však namístě akcentovat, že dobu spáchání trestného činu je třeba posuzovat v souladu s § 2 odst. 4 tr. zákoníku, podle kterého je čin spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat. Není rozhodující, kdy nastane následek nebo kdy měl nastat. Rozhodující je pak doba dokončení jednání (§ 2 odst. 2 tr. zákoníku), neboť si lze představit případ, kdy pachatel započne jednání ještě předtím, než nabude účinnosti zákon, který nově stanoví trestnost činu, ale své jednání dokončí až po nabytí jeho účinnosti, a proto může být za tuto část svého jednání trestně postižen (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 42).

12. K posouzení, zda odsouzením obviněné právnické osoby S. došlo k porušení zásady zákazu retroaktivity, je nutné se zabývat tím, zda dané jednání bylo dokončeno ještě před účinností zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, nebo až po ní. Podle § 48 t. o. p. o. nabytí tohoto zákona účinností dnem 1. 1. 2012. Pokud by tedy obviněná právnická osoba dokončila trestný čin ještě před tímto datem, nebylo by možné dovozovat její trestní odpovědnost. V případě trestné činnosti spočívající v podvodném vylákání licence na výrobu elektriny z obnovitelných zdrojů a v důsledku toho také v podvodném uzavření

smlouvy s distributorem elektřiny přede dnem 1. 1. 2012, jakož i v navazujícím postupném vylákání finančních částek na základě nárokovaní garantovaných výhodnějších výkupních cen elektrické energie, je nutné chápat v hmotně právním smyslu celé toto jednání pachatele jako jediný skutek. To přitom zahrnuje i vylákání veškerých plateb podle takto podvodně uzavřené smlouvy, která se obvykle uzavírala na období 20 let, což představuje přibližnou životnost fotovoltaické elektrárny. Jde o jediný skutek, ve kterém souhrn všech jednotlivých kroků naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podvodu. Jednání pachatele je fakticky dokonáno uzavřením smlouvy s distributorem, který je tímto definitivně uveden v omyl, ale dokončeno bude až vystavením poslední faktury na konci období, na které byla smlouva s distributorem uzavřena, tedy po již zmiňovaných 20 letech. Proto je v situaci, kdy ještě neuplynulo období, na které byla smlouva s distributorem uzavřena, správná kvalifikace takového jednání jako zločinu podvodu dílem dokonaného a dílem nedokonaného ve stadiu pokusu. V nyní projednávané věci je obviněná právnická osoba propojená s hlavním pachatelem (obviněným M. V.) i tím, že po celou dobu byl on jejím jednatelem. Tento hlavní pachatel navodil protiprávní stav a podvodným způsobem získal ještě přede dnem 1. 1. 2012 pro obviněnou právnickou osobu licenci na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů a uzavřel smlouvu s distributorem elektřiny na dobu 20 let. Následně začala obviněná právnická osoba pravidelně fakturovat distributorovi cenu za dodanou elektřinu a v tomto jednání pokračovala i po dni 1. 1. 2012. Činila tak v době, kdy ještě nebyla trestně odpovědná, ale rovněž tak i v době, kdy již její trestní odpovědnost vznikla na základě nabytí účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

13. Obviněná právnická osoba v nyní projednávané věci využila protiprávního stavu, který před tím, než nabyla trestní odpovědnosti, navodil její jednatel (nyní již odsouzený M. V. za pomoci odsouzených J. F., J. Č. a B. O.), a v úmyslu se obohatit svým jednáním při postupném dokončování trestného činu podvodu po dni 1. 1. 2012 tak přistoupila k jeho páchání ve smyslu tzv. sukcesivního pachatelství. Jednáním již odsouzených fyzických osob došlo k uvedení v omyl ERÚ a distributora elektrické energie ohledně data stavební dokončenosti fotovoltaické elektrárny, a tím možnosti požadovat státem garantované výhodnější výkupní ceny vyrobené elektrické energie z obnovitelných zdrojů. K tomuto vyvolanému omylu následně přistoupila obviněná právnická osoba S. poté, co nabyla trestní odpovědnosti, využila jeho existence a postupně se neoprávněně obohacovala na základě jednotlivých měsíčních fakturací cen, a tím dokončovala trestný čin podvodu, čímž naplňovala i úmysl společně s hlavním pachatelem, odsouzeným M. V. Přede dnem 1. 1. 2012 tak sice byl trestný čin podvodu dokonán, avšak nebyl ještě dokončen. Jeho celé dokončení by nastalo až po poslední fakturaci po ukončení smlouvy koncem roku 2030. Následnou fakturaci cen obviněnou právnickou osobou vůči distributorovi elektrické energie za její dodávku je tak namís-

tě posuzovat jako jednání navazující na uvedení v omyl přede dnem 1. 1. 2012, přičemž po tomto datu obviněná právnická osoba zcela vědomě participovala na již vyvolaném omylu, a je tedy od tohoto data trestně odpovědná za dokončování trestného činu podvodu. Jak správně uvedl soud prvního stupně, skutkovou podstatu trestného činu podvodu lze naplnit i tím, že pachatel využije již nastalého omylu, k čemuž zákonitě dochází poté, co byl určitý subjekt uveden v omyl jiným subjektem, v tomto případě již shora zmíněnými odsouzenými fyzickými osobami. Postupnou fakturaci ceny za dodávky vyrobené elektrické energie přitom nelze, jak ve své dovolací argumentaci tvrdí obviněná právnická osoba, považovat za pouhou účetní operaci. Fakturace ceny byla aktivním a cíleným jednáním obviněné právnické osoby směřujícím k dokončování trestného činu podvodu a byla obligatorní podmínkou k tomu, aby jí byla vyplácena zvýhodněná výkupní cena elektřiny, neboť bez fakturace by distributor i přes uzavřenou smlouvu sám od sebe neproplácel cenu za dodanou elektrickou energii a neposkytoval zvýhodnění obsažené v této ceně. Vystavování a zasilání předmětných faktur obviněnou právnickou osobou distributorovi elektrické energie je tak namíste posoudit jako zásadní jednání nutné k naplnění objektivní stránky trestného činu podvodu, směřující k jeho postupnému dokončování. V tomto lze pro stručnost dále odkázat na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, který se zevrubně zabýval námitkou retroaktivity zákona, a Nejvyšší soud se ztotožnil s jeho závěry, přičemž argumentaci soudu prvního stupně ohledně otázky retroaktivity zákona potvrdil i odvolací soud.

14. Rovněž je namíste akcentovat, že soud prvního stupně správně posoudil neoprávněné obohacení obviněné právnické osoby až od 1. 1. 2012, tedy až od účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, kdy obviněná nabyla trestní odpovědnosti, a ani v tomto ohledu proto nelze shledat v postupu soudu prvního stupně pochybení. Pouze na okraj lze doplnit, že obviněná právnická osoba ve své dovolací argumentaci odkazovala především na závěry usnesení Nejvyššího státního zastupitelství ve skutkově obdobné věci vedené pod sp. zn. 2 NZT 49/2017. Stejně jako soud prvního stupně se však Nejvyšší soud nemohl ztotožnit s argumentací a závěry Nejvyššího státního zastupitelství obsaženými v tomto usnesení, a to právě s ohledem na výše uvedené. Je tedy namíste uzavřít, že posuzované podvodné jednání sice bylo dokonáno již přede dnem 1. 1. 2012, ale nebylo dokončeno a jeho dokončování fakticky probíhalo až postupně jednotlivými fakturacemi každý měsíc, kdy obviněná právnická osoba pravidelně zasílala distributorovi faktury a na základě nich získávala zvýhodněnou výkupní cenu elektřiny, u které si byla vědoma, že na ni v dané výši nemá nárok právě s ohledem na předchozí uvedení v omyl a podvodné získání licence. Obviněná právnická osoba je tak za jednání po dni 1. 1. 2012 trestně odpovědná a v nyní projednávané věci jejím odsouzením nedošlo k porušení zákazu retroaktivity zákona v její neprospěch. Protože rozhodnutí soudů prvního a druhého stupně ne-

obsahují namítané pochybení, dovolací námitku obviněné právnické osoby shledal Nejvyšší soud neopodstatněnou.

15. Protože napadené rozhodnutí netrpí vytýkanými vadami, Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné právnické osoby jako zjevně neopodstatněné.

č. 30

B)

(Unesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 3 Tdo 432/2019, ECLI:CZ:NS:2020:3.TDO.432.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněného J. G. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 1 To 40/2018, a jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 4. 2018, sp. zn. 43 T 2/2015, v částech týkajících se obviněného J. G., a Krajskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Současně podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané ve prospěch obviněné právnické osoby – obchodní společnosti G.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 10. 4. 2018, sp. zn. 43 T 2/2015, byl obviněný J. G. shledán vinným pokusem zločinu podvodu podle § 21 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, za což mu byl podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 5 let, pro jehož výkon byl obviněný zařazen do věznice s ostrahou. Pokusem zločinu podvodu podle § 21 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku byla tímtéž rozsudkem Krajského soudu v Brně uznána vinnou i obviněná právnická osoba – obchodní společnost G. (dále též jen „společnost G.“ nebo „obviněná právnická osoba“). Tato společnost byla podle § 19 t. o. p. o. za podmínek podle § 71 odst. 1 tr. zákoníku odsouzena k trestu propadnutí náhradní hodnoty ve výši 2 352 431,69 Kč a podle § 17 odst. 1, 3 t. o. p. o. k trestu propadnutí části majetku, a to finančních prostředků ve výši 6 507 568,31 Kč. Poškození – obchodní společnost OTE, a. s., a Česká republika – Energetický regulační úřad byli podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázáni se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. O odvoláních obviněných a státního zástupce proti citovanému rozsudku rozhodl Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 1 To 40/2018, jímž podle § 258 odst. 1 písm. b), d), e) tr. ř. zrušil napadený rozsudek

č. 30

v celém rozsahu a za splnění podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že shledal obviněného J. G. vinným pokusem zločinu podvodu podle § 21 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku a obviněnou právnickou osobu G. vinnou pokusem zločinu podvodu podle § 21 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 7. 2014. Trestné činnosti se dopustili tím, že obviněný J. G. jako jednatel společnosti G. úmyslně uvedl dne 5. 11. 2010 v omyl pracovníky Energetického regulačního úřadu (dále jen ve zkratce „ERÚ“) o tom, že fotovoltaická elektrárna (dále též ve zkratce „FVE“) společnosti G. umístěná v obci XY, okres Třebíč, je kompletně postavena jako celek a připojena do distribuční sítě v požadovaném výkonu 0,22 MW, neboť v Žádosti o udělení licence pro podnikání v energetických odvětvích pro právnické osoby ze dne 4. 11. 2010 podle přílohy č. 12 k vyhlášce č. 426/2005 Sb. uvedl úmyslně nepravdivé údaje ohledně celkového instalovaného elektrického výkonu provozny FVE v obci XY. Konkrétně v žádosti uvedl, že celkový instalovaný výkon je 0,2223 MW, tedy nepravdivě tvrdil, že FVE je kompletně hotová a připravená na jím požadovaný licencovaný výkon, ačkoliv věděl, že k datu podání žádosti, tj. dne 5. 11. 2010, a udělení licence, tj. dne 12. 11. 2010, byla zhotovena a zprovozněna pouze část FVE o výkonu maximálně 0,15 MW, což odpovídá instalaci 810 ks fotovoltaických panelů a zbylých 310 ks těchto panelů nebylo instalováno. Dále obviněný rovněž jako revizní technik s evidenčním číslem XY vyhotovil a předložil na ERÚ nepravdivou Výchozí revizní zprávu o revizi elektrického zařízení FVE 220 kW č. XY s předmětem revize: elektrická instalace FVE a její připojení na distribuční soustavu rozvodů nízkého napětí, uzemňovací soustava systému FVE a ochrana před škodlivými účinky atmosférické a statické elektřiny systému FVE, kterou vyhotovil osobně dne 4. 11. 2010 s termínem zahájení revize dne 1. 11. 2010 a s nepravdivým závěrem, že elektrické zařízení FVE je plně schopné uvedení do provozu, ačkoli FVE nebyla kompletně hotová. Přitom na základě těchto úmyslně uvedených nepravdivých skutečností získal pro společnost G. neoprávněně licenci č. XY, vedenou pod č. j. XY, k výrobě elektřiny na dobu 25 let, čímž zajistil pro společnost G. zvýhodněnou úhradu za výrobu elektřiny formou zeleného bonusu pro rok 2010 ve výši 11 400 Kč / 1 MWh, a to na základě smlouvy o úhradě zeleného bonusu k elektřině vyrobené z obnovitelného zdroje ze dne 31. 1. 2011, kterou obviněný jako jednatel společnosti G. uzavřel s obchodní společností E.ON Distribuce, a. s., ačkoli věděl, že FVE byla kompletně dokončena na licencovaný výkon nejdříve v květnu 2011, přičemž na základě novely zákona č. 180/2005 Sb., provedené zákonem č. 330/2010 Sb., podpora výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie neuvedených do provozu do 1. 3. 2011 již pro daný typ fotovoltaické elektrárny nebyla poskytována. Fakturací vyrobené elektřiny z takto připojených 310 fotovoltaických panelů a vyplacením zeleného bonusu obviněný neoprávněně obohatil společnost G. ke škodě obchodní společnosti E.ON Distribuce, a. s., za dobu od června 2011 do prosince 2012

o částku ve výši 1 692 497,60 Kč a ke škodě obchodní společnosti OTE, a. s., za dobu od ledna 2013 do července 2014 o částku ve výši 1 235 383,40 Kč. Obviněný takto celkem získal v podobě zeleného bonusu pro společnost G. částku ve výši 2 927 881 Kč a dále se pokusil stejným způsobem za období od srpna 2014 do prosince 2030, což je garantovaná doba poskytování podpory výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie ve formě zeleného bonusu, získat pro společnost G. další částku ve výši nejméně 13 534 166 Kč ke škodě obchodní společnosti OTE, a. s. Tímto jednáním obviněný obohatil a pokusil se obohatit společnost G. o částku ve výši nejméně 16 462 047 Kč na úkor poškozeného českého státu prostřednictvím obchodních společností E.ON Distribuce, a. s., a OTE, a. s., které však vyplacenou garantovanou cenu zpětně refinancovaly jednak od spotřebitelů elektrické energie ve formě poplatků za distribuci, jednak vyrovnávacími platbami od ostatních distribučních společností a dále z dotací ze státního rozpočtu České republiky.

3. Obviněná právnická osoba – společnost G., v níž byl obviněný J. G. jediným jednatelem a společníkem od založení dne 18. 12. 1996 do 8. 10. 2013, a dále od 8. 10. 2013 jsou jednatelem obviněný J. G. a jeho syn M. G., každý s 50% obchodním podílem, ačkoliv společnost G. věděla, že protiprávním jednáním obviněného J. G., popsaným výše, byl zelený bonus účtovaný na základě provozu 310 fotovoltaických panelů získán neoprávněně, čímž od 1. 1. 2012 využívala podvodného jednání svého jednatele - obviněného J. G., a na základě toho

a) od ledna 2012 do prosince 2012 si úmyslně nechala neoprávněně vyplatit částku ve výši 1 692 497,60 Kč od obchodní společnosti E.ON Distribuce, a. s., která uvedenou částku uhradila na účet č. XY společnosti G.,

b) od ledna 2013 do července 2014 si úmyslně nechala neoprávněně vyplatit částku ve výši 1 235 383,40 Kč od obchodní společnosti OTE, a. s., která uvedenou částku uhradila na bankovní účet č. XY společnosti G.,

a tím se společnost G. neoprávněně obohatila na úkor českého státu prostřednictvím obchodních společností E.ON Distribuce, a. s., a OTE, a. s., které by však vyplacenou garantovanou cenu zpětně refinancovaly jednak od spotřebitelů elektrické energie ve formě poplatků za distribuci, jednak vyrovnávacími platbami od ostatních distribučních společností a dále z dotací ze státního rozpočtu České republiky, a to tak, že neoprávněně vylákala částku ve výši nejméně 2 352 431,69 Kč a dále se pokusila vylákat zelený bonus za období od srpna 2014 až do prosince 2030, což je garantovaná doba výkupu vyrobené elektřiny, ve výši nejméně 13 534 166 Kč, přičemž uvedeným jednáním se obviněná právnická osoba obohatila či pokusila obohatit o částku ve výši nejméně 15 886 597,69 Kč.

4. Za popsané jednání byl obviněnému J. G. uložen podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 1, 5 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků. Obviněná právnická osoba byla odsou-

zena podle § 19 t. o. p. o. za podmínek podle § 70 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 7. 2014, k trestu propadnutí věci, a to peněžní částky ve výši 2 352 431,69 Kč, a podle § 17 odst. 1, 3 t. o. p. o. k trestu propadnutí části majetku, a to finančních prostředků ve výši 6 507 568,31 Kč. Poškození – obchodní společnost OTE, a. s., a Česká republika – Energetický regulační úřad byli podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázáni se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Odvolání státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně, které směřovalo v neprospěch obviněného J. G. a v neprospěch obviněné právnické osoby, stejně jako odvolání poškozených – obchodní společnosti OTE, a. s., a České republiky – Energetického regulačního úřadu, Vrchní soud v Olomouci zamítl podle § 256 tr. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Citovaný rozsudek odvolacího soudu napadl nejvyšší státní zástupce dovoláními z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a to v neprospěch obviněného J. G. a ve prospěch obviněné právnické osoby.

6. Ve vztahu k obviněnému J. G. nesouhlasí dovolatel se způsobem, jakým byla v napadených rozhodnutích soudů určena výše škody způsobená spáchanou trestnou činností obviněného.

7. Ve vztahu k obviněné právnické osobě – společnosti G. nejvyšší státní zástupce namítl, že v § 1 tr. zákoníku je zakotvena zásada zákazu retroaktivity zákona, podle níž nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo trestným činem. Tato zásada se uplatní i v trestním řízení vedeném proti právnickým osobám (§ 1 odst. 2 t. o. p. o.). Je proto vyloučeno, aby za protiprávní jednání přede dnem 1. 1. 2012, kterého byla právnická osoba účastna způsobem jinak vykazujícím znaky trestní odpovědnosti právnických osob, mohla být právnická osoba trestněprávně postižena. Podle nejvyššího státního zástupce v případech trestné činnosti spočívající v podvodném vylákání licence pro výrobu elektřiny a v podvodném uzavření smlouvy s jejím distributorem přede dnem 1. 1. 2012, jakož i v navazujícím vylákání finančních částek z titulu neoprávněného nárokování garantovaných výkupních cen elektrické energie je nutno jako jediný skutek v hmotně právním pojetí chápat jednání pachatele, které zahrnuje podvodné vylákání licence pro výrobu elektřiny, sjednání smlouvy s distributorem a postupné neoprávněné vylákání a převzetí veškerých plateb v období až 20 let. V těchto případech je rozhodujícím kauzálním jednáním pachatele z hlediska způsobení následku trestného činu podvodné vylákání licence a následně podvodné uzavření smlouvy s poškozeným distributorem.

Podvodné jednání pachatele je fakticky dokončeno uzavřením smlouvy s distributorem. V tomto okamžiku totiž byl distributor definitivně uveden v omyl a zde byla smluvními stranami nastavena pravidla, že distributor je povinen, a to i s odkazem na platnou právní úpravu stanovící výši výkupních cen elektrické energie, platit pachateli za dodanou elektrickou energii zvýhodněné výkupní ceny, a to pravidelnými měsíčními platbami po dobu až 20 let. Takové jednání přitom bylo pachatelem spácháno přede dnem 1. 1. 2012. Pravidelné měsíční vyúčtování dodávek elektrické energie, případně pravidelné vystavování faktur, prováděné pachatelem po dni 1. 1. 2012, a následné zasílání tohoto vyúčtování (faktur) pachatelem poškozenému distributorovi či obchodní společnosti OTE, a. s., naopak podle dovolatele nelze chápat jako dostatečně významné (kauzální) z hlediska naplnění následku trestného činu.

8. Obviněná právnická osoba ve svém vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce, které se jí týká, se s ním ztotožnila.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

III./A) K dovolání podanému v neprospěch obviněného J. G.

9. Nejvyšší soud nejprve posuzoval tu část dovolání nejvyššího státního zástupce, která směřovala v neprospěch obviněného J. G. a po přezkoumání věci zjistil, že dovolání je důvodné, a to z důvodů podrobně rozvedených v další části odůvodnění.

III./B) K dovolání ve prospěch obviněné právnické osoby

10. Jinak je tomu v případě dovolání nejvyššího státního zástupce, které směřovalo ve prospěch obviněné právnické osoby – společnosti G. Nejvyšší státní zástupce v podstatě vytkl porušení zásady zákazu retroaktivity zákona ve smyslu § 1 tr. zákoníku, podle níž nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo trestným činem. Tato zásada se uplatní i v trestním řízení vedeném proti právnickým osobám (§ 1 odst. 2 t. o. p. o.).

11. S dovolatelem lze souhlasit v tom, že zásada zákazu retroaktivity zákona v neprospěch pachatele se uplatní i ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob. Je však třeba doplnit, že dobu spáchání trestného činu je nutno posuzovat v souladu s § 2 odst. 4 tr. zákoníku, podle kterého je čin spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat. Není rozhodující, kdy nastane následek nebo kdy měl nastat. Rozhodující je doba dokončení jednání (§ 2 odst. 2 tr. zákoníku), neboť si lze představit případ, kdy pachatel započne jednání ještě předtím, než nabude účinnosti zákon, který nově

stanoví trestnost činu, ale své jednání dokončí až po nabytí jeho účinnosti, a proto může být za tuto část svého jednání trestně postižen (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 42).

č. 30

12. Nejvyšší soud rovněž sdílí názor nejvyššího státního zástupce, že v případech trestné činnosti spočívající v podvodném vylákání licence pro výrobu elektřiny a v podvodném uzavření smlouvy s distributorem přede dnem 1. 1. 2012, jakož i v navazujícím vylákání finančních částek z titulu neoprávněného nárokování garantovaných výkupních cen elektrické energie, je nutno jako jediný skutek v hmotně právním pojetí chápat jednání pachatele, které zahrnuje podvodné vylákání licence pro výrobu elektřiny, sjednání smlouvy s distributorem a postupné neoprávněné vylákání a převzetí veškerých plateb v období až 20 let. Jde o jediný skutek ohraničený obdobím asi 20 let, v rámci něhož teprve souhrn jednotlivých dílčích úkonů pachatele (nikoli jednotlivé izolované kroky, nýbrž teprve až souhrn všech jednotlivých kroků) naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podvodu. Blíže k rozlišení jednotlivých stadií dotčené trestné činnosti odkazuje Nejvyšší soud například na své usnesení ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 4 Tdo 968/2016.

13. Nejvyššímu státnímu zástupci však nelze přisvědčit v tom, že by ta část jednání, k níž došlo již za účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, nebyla dostatečně významná (kauzální) z hlediska naplnění následku trestného činu, a že není tudíž možné takové jednání přičítat právnické osobě. Nejvyšší státní zástupce tím v podstatě poukazuje na zásadu gradace příčinné souvislosti.

14. V obecné rovině lze uvést, že jednáním ve smyslu trestního práva se chápe projev vůle pachatele ve vnějším světě jako vědomé činnosti člověka, zaměřené na dosažení určitého cíle, záměru. Následkem se rozumí porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem (porušení individuálního objektu trestného činu). Příčinný vztah pak spojuje jednání s následkem. Základem příčinného vztahu je teorie podmínky (*conditio sine qua non*), podle níž je příčinou každý jev, bez něhož by jiný jev buď vůbec nenastal, anebo nenastal způsobem, jakým nastal (co do rozsahu poruchy či ohrožení, místa, času apod.). Jakákoli podmínka, bez níž by následek nenastal, nebo sice nastal, ale jinak, se tedy pokládá za příčinu v trestněprávním smyslu. Přitom není rozhodné, zda taková podmínka byla objektivně nutnou nebo nahodilou příčinou následku. Teorie podmínky, která by v samotném pojetí *conditio sine qua non* zakládala příliš širokou odpovědnost, je v trestněprávní nauce korigována především za použití zásad umělé izolace jevů a gradace příčinné souvislosti (konkrétního zkoumání příčinných vztahů), jakož i zkoumáním vztahu kauzality a zavinění a s ním souvisejícím tzv. přerušením příčinné souvislosti. Ze zásady umělé izolace jevů vyplývá, že v trestním právu hmotném je rozhodný jen příčinný vztah mezi konkrétním jednáním pachatele a následkem významným z hlediska trestního práva. Jde o protiprávní jednání, které naplňuje znaky trestného činu, a následek důležitý z hlediska skutkové pod-

staty trestného činu. Příčinnou souvislost je třeba zkoumat vždy konkrétně na základě zjištěných okolností případu se zdůrazněním hlavních a rozhodujících příčin, což však na druhé straně neznamená, že jen hlavní příčiny jsou právně relevantní a že je možno zcela vyloučit příčiny vedlejší či podřadné. Vzhledem k tomu, že trestným činem je pouze čin, který má znaky některé skutkové podstaty jako typizovaného jednání společensky škodlivého, zkoumá se příčinný vztah v jeho konkrétní podobě, tj. protiprávní jednání pachatele směřující ke konkrétnímu trestněprávně relevantnímu následku, přičemž je třeba si uvědomit, že jednání pachatele jako příčina následku není vždy stejné a stejnorodé. Zásada, že jednotlivé příčiny a podmínky nemají pro způsobení následku stejný význam, se označuje jako zásada gradace příčinné souvislosti. Důležité je, aby jednání pachatele bylo z hlediska způsobení následku příčinou dostatečně významnou (blíže viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 155).

15. V projednávané trestní věci jde o trestný čin podvodu. Podvodným jednáním se rozumí uvedení někoho v omyl nebo využití něčího omylu, popřípadě zamlčení podstatných skutečností. Podvodné jednání směřuje k obohacení pachatele nebo někoho jiného. Následkem je škoda na cizím majetku. Uvedením v omyl je jednání, kterým pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci. Při využití omylu jiného pachatel sám sice nepřispěl k vyvolání omylu, ale po poznání omylu jiného a v příčinném vztahu k němu jednal tak, aby ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil. Není nutné, aby pachatel utrzoval jiného v jeho omylu nebo aby ztěžoval odhalení omylu. Podstatné skutečnosti zamlčí pachatel, který neuvede při svém podvodném jednání jakékoli skutečnosti, které jsou rozhodující nebo zásadní (tj. podstatné) pro rozhodnutí poškozeného, popřípadě jiné podváděné osoby.

16. Jednání obviněného J. G. spočívalo zejména v podvodném vylákání licence, provedení prvního paralelního připojení FVE do distribuční sítě, podvodném uzavření smlouvy o dodávkách elektřiny s poškozeným distributorem, ve vlastních dodávkách elektřiny a fakturování zeleného bonusu. Předě dnem 1. 1. 2012 činil obviněný všechny uvedené dílčí kroky, po dni 1. 1. 2012 realizoval již jen vlastní dodávky elektřiny a fakturoval zelený bonus. Zejména předložení nepravdivých podkladů k žádosti o udělení licence naplňuje znak spočívající v uvedení v omyl. Jestliže obviněný při uzavírání smlouvy s distributorem neuvedl, že licence k výrobě elektřiny byla udělena neoprávněně, jde o zamlčení podstatných skutečností a vlastní dodávky elektřiny a fakturování zeleného bonusu představují využití omylu jiného.

17. Proto i samotné jednání, ke kterému docházelo až po dni 1. 1. 2012, je v souladu se zásadou umělé izolace jevů trestněprávně významné, neboť naplňuje daný znak skutkové podstaty trestného činu podvodu. Toto jednání navíc směřovalo k obohacení společnosti G. a v návaznosti na něj docházelo ke konkrétní majet-

kové dispozici vedoucí ke škodě distribuční společnosti, popřípadě státu a spotřebitelů elektrické energie (následku trestného činu). Z hlediska gradace příčinné souvislosti je nutné považovat takové jednání za dostatečně významné, neboť si nelze reálně představit, že by distribuční společnost bez řádné fakturace ceny ze strany FVE dlouhodobě hradila zelený bonus. Ostatně povinnost provádět měsíční fakturaci a vázanost vyplacení zeleného bonusu na předkládání měsíčních výkazů vyplývá z uzavřených smluv mezi společností G. a provozovatelem regionální distribuční soustavy. Byť tedy má tok finančních prostředků směřujících k právnické osobě za dodanou energii z obnovitelných zdrojů charakter opakujících se plateb, nejde o samovolně vyplácené částky. Bez aktivního pravidelně se opakujícího chování právnické osoby by nedošlo k hrazení zeleného bonusu. Současně nelze uvažovat o jiném způsobu, který by mohl nahradit povinnost vystavovat měsíční výkazy a fakturovat cenu za vyrobenou elektřinu. Bez těchto kroků by vůbec nemohlo dojít k obohacení společnosti G.

18. Lze shrnout, že jednání obviněného J. G., kterého se dopustil již za účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, tj. po dni 1. 1. 2012, naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku. Obviněný byl v této době osobou ve smyslu § 8 odst. 1 písm. a) t. o. p. o. a jednal v rámci činnosti a v zájmu právnické osoby – společnosti G. V tomto postavení spáchal trestný čin uvedený v § 7 t. o. p. o. (v tehdejší znění). Obviněné právnické osobě – společnosti G. lze tedy přičítat spáchání takového trestného činu podle § 8 odst. 2 písm. a) t. o. p. o. V tomto smyslu proto nejsou napadená rozhodnutí založena na nesprávném právním posouzení skutku. Pochybení je možno spatřovat obdobně jako v případě obviněného J. G. ve způsobu stanovení výše škody. Protože však bylo dovolání nejvyššího státního zástupce podáno ve prospěch obviněné právnické osoby, nebylo by možné v dalším řízení napravit toto pochybení v její neprospěch.

19. Nejvyšší soud shledal důvodným dovolání nejvyššího státního zástupce směřující v neprospěch obviněného J. G., proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 1 To 40/2018, a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 4. 2018, sp. zn. 43 T 2/2015, v částech týkajících se právě obviněného J. G., jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

20. Vzhledem k tomu, že dovolání nejvyššího státního zástupce směřující ve prospěch obviněné právnické osoby nebylo shledáno opodstatněným, Nejvyšší soud ho odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

Č. 31

Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, Poškození věřitele
§ 337 odst. 3 písm. a), § 222 tr. zákoníku

Č. 31

Rozhodnutí správce daně o zřízení zástavního práva podle § 170 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů, není rozhodnutím, které podléhá výkonu rozhodnutí, a proto ani nelze zmařit jeho výkon ve smyslu § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Rozhodnutím, jehož výkon je možno zmařit a naplnit tím skutkovou podstatu přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, je až rozhodnutí soudu o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. Proto se zástavní dlužník (vlastník zástavy), který prodá takovou zástavu, aniž by byl soudem nařízen její prodej, nedopustí uvedeného přečinu. Není však vyloučeno posoudit toto jednání jako jiný trestný čin, například přečin poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1262/2020, ECLI:CZ:NS2020:5.TDO.1262.2020.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného K. Š. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 7. 2020, sp. zn. 4 To 326/2020, v trestní věci vedené u Okresního soudu Českých Budějovicích pod sp. zn. 18 T 30/2018, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Krajskému soudu v Českých Budějovicích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. 18 T 30/2018, byl obviněný K. Š. uznán vinným pod bodem 1. výroku o vině přečinem zkrselování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 3 tr. zákoníku a pod bodem 2. výroku o vině přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Za tyto přečiny a za přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1

č. 31

tr. zákoníku byl obviněnému uložen podle § 337 odst. 3 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest odnětí svobody v trvání 36 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 84 a § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 40 měsíců za současně vysloveného dohledu nad obviněným. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byly obviněnému uloženy tresty zákazu činnosti spočívající jednak v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 26 měsíců a jednak v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech na dobu 26 měsíců. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 18 T 66/2019, který nabyl právní moci dne 9. 1. 2020, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

2. Přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku se podle rozsudku soudu prvního stupně dopustil obviněný následovně. Dne 13. 12. 2016 v XY nejprve poskytl Finančnímu úřadu pro Jihočeský kraj, územní pracoviště v Č. B. (dále jen „finanční úřad“ nebo „správce daně“), písemný souhlas ke zřízení zástavního práva k jeho vlastnímu osobnímu automobilu tov. zn. XY, reg. zn. XY (dále jen „automobil“), v hodnotě nejméně 185 000 Kč, k zajištění daňového dluhu neuhrazeného obchodní společností C., který ke dni 14. 12. 2016 činil 333 750 Kč. Nato správce daně vydal rozhodnutí ze dne 15. 12. 2016, č. j. 2234844/16/2201-80541-307451, o zřízení zástavního práva k movité věci (automobilu) vlastníka odlišného od daňového subjektu, které bylo doručeno obviněnému dne 23. 12. 2016. Dříve, než byl proveden zápis o vzniku zástavy do Rejstříku zástav vedeného Notářskou komorou České republiky v rejstříku R pod č. 127/2017, obviněný se záměrem zmařit uspokojení vzniklého daňového nedoplatku obchodní společnosti C. z prodeje zástavy sám dne 13. 2. 2017 prodal v provozovně obchodní společnosti A. se sídlem P. 10 (dále jen „obchodní společnost A.“), uvedený automobil za cenu ve výši 167 500 Kč, přičemž tuto částku užil pro svou potřebu a ani zčásti ji nevynaložil na úhradu daňového dluhu obchodní společnosti C., čímž znemožnil řádné a včasné uspokojení splatného závazku vůči finančnímu úřadu ve výši nejméně 185 000 Kč.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali obviněný a státní zástupce odvolání, o nichž rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 14. 7. 2020, sp. zn. 4 To 326/2020, tak, že pod bodem I. k odvolání státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu a sám podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu uložil trest, který se od výroku rozsudku soudu prvního stupně odlišoval toliko v druhém z trestů zákazu činnosti. Tento druh trestu modifikoval tak, že obviněnému zakázal výkon funkce statutárního orgánu, jeho člena, prokuristy a osoby zmocněné nebo pověřené obchodním vedením obchodních společností a družstev na dobu 40 měsíců. Pod bodem II. pak odvolací soud podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obviněného.

II. Dovolání obviněného

č. 31

4. Obviněný podal proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný svým dovoláním brojil předně proti svému odsouzení pro přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 3 tr. zákoníku. Podle obviněného k převodu obchodního podílu v obchodní společnosti C. (dále jen „obchodní společnost C.“) nedošlo se záměrem zatajit účetní evidenci, který nebyl v trestním řízení dostatečně prokázán.

5. Dále obviněný brojil proti svému odsouzení pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. V tomto případě podle něj soudy nižších stupňů nesprávně právně posoudily zažalovaný skutek, neboť ze zákona ani z rozhodnutí o zřízení zástavy nevyplýval zákaz zcizit zastavený automobil, resp. potřeba získat k takovému zcizení souhlas správce daně. Zástavní právo totiž podle obviněného trvalo i nadále po prodeji automobilu, on měl pouze povinnost nesnižovat hodnotu zástavy. Obviněný také poukázal na to, že rozhodnutí o zřízení zástavního práva není rozhodnutím podléhajícím výkonu rozhodnutí, neboť neukládá žádnou vykonatelnou povinnost. Není tedy ani možné zmařit výkon takového rozhodnutí.

6. Obviněný ze všech uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů nižších stupňů včetně obsahově navazujících rozhodnutí a aby věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně.

III. Vyjádření k dovolání

7. K dovolání obviněného K. Š. se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Námitky obviněného podle státního zástupce formálně odpovídají dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., zejména to podle něj platí v případě přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku o znaku „výkon rozhodnutí jiného orgánu veřejné moci“. Z pohledu státního zástupce však šlo o námitky zjevně neopodstatněné, které navíc obviněný uplatnil opakovaně poté, co se jimi dostatečně zabývaly a v odůvodnění svých rozhodnutí se s nimi řádně vypořádaly soudy nižších stupňů.

8. Pokud jde o námitky obviněného, které se týkají přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, podle státního zástupce sice lze obviněnému dát za pravdu, že prodejem zastaveného automobilu ještě nedochází automaticky ke zmaření výkonu rozhodnutí. Takto by však obviněný mohl postupovat, kdyby kupujícího řádně upozornil na skutečnost,

že na automobilu vážne zajišťovací právo a s tímto obeznámený kupující by měl možnost tuto skutečnost posoudit v rámci sjednávání koupě vozidla. Jak správně konstatovaly soudy nižších stupňů, pokud obviněný nesdělil uvedenou skutečnost kupujícímu, naopak v kupní smlouvě prohlásil, že na daném automobilu nevážne žádné zástavní právo, nastala podle státního zástupce poněkud jiná právní situace. Kupující se totiž mohl dovolat vůči případným nárokům zástavního věřitele dobré víry ve smyslu § 1377 odst. 2 o. z., a mohl by tak vyloučit výkon zástavního práva na dané věci. Této skutečnosti si byl kvalifikovaný kupující, v tomto případě obchodní společnost A., jistě vědom, a proto také zahrnuje uvedené prohlášení prodávajícího do svých smluv. Státní zástupce tedy souhlasil s posouzením skutku soudy nižších stupňů.

9. Státní zástupce z uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

10. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

b) Námitky vztahující se k přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění

11. Nejvyšší soud se nejdříve vypořádal s námitkami obviněného K. Š., které se týkají přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 3 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným pod bodem 1. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, a shledal, že jde o námitky, které neodpovídají nejen uplatněnému dovolacímu důvodu, ale ani žádnému jinému důvodu dovolání.

c) Námitky vztahující se k přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

12. Nejvyšší soud naopak shledal jako opodstatněnou námitku obviněného, že soudy nižších stupňů nesprávně právně posoudily skutek popsany pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, v němž spatřovaly přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Obviněný v této souvislosti namítl, že nebyla naplněna objektivní

stránka tohoto trestného činu, neboť svým jednáním nezmařil výkon rozhodnutí jiného orgánu veřejné moci. Obviněný postavil část své argumentace na tom, že nejednal protiprávně, protože mu nic nebránilo v prodeji zastaveného automobilu, neboť ze zákona ani z rozhodnutí o zřízení zástavy nevyplyval zákaz zcizení zastavené věci. Dále namítl, že zástavní právo podle obviněného trvalo i poté, co došlo k prodeji automobilu. Konečně na závěr uvedl, že uvedený druh rozhodnutí správce daně nepodléhal výkonu rozhodnutí, jelikož neukládal žádnou vykonatelnou povinnost.

13. Nejprve je třeba připomenout, že přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku se dopustí, kdo zmaří nebo podstatně ztíží výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnou, zatají, zcizí nebo odstraní věc, které se takové rozhodnutí týká. Z této tzv. složité skutkové podstaty s více alternativně uvedenými znaky bylo obviněnému kladeno za vinu, že „zmařil výkon rozhodnutí jiného orgánu veřejné moci tím, že odstranil věc, které se takové rozhodnutí týkalo“.

14. Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném výkonu rozhodnutí soudů a dalších orgánů veřejné moci, která se týkají určité věci. Podle § 13 odst. 2 tr. zákoníku jde o úmyslný trestný čin. Zmařením se rozumí nemožnost vykonat dané rozhodnutí (podstatným ztížením je možnost vykonat je jen za podstatně ztížených podmínek). Uvedeného trestného činu se pachatel dopustí nepřipustným nakládáním s věcí popsaným v § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, pokud se vykonávané rozhodnutí týká dané věci a zároveň jde o vykonatelné rozhodnutí (na právní moci přitom nezáleží – viz rozhodnutí pod č. 13/1996 Sb. rozh. tr.), přičemž právě oním nepřipustným nakládáním s věcí je výkon takového rozhodnutí zcela znemožněn či alespoň podstatně ztížen. Jedním ze způsobů nepřipustného nakládání s věcí ve smyslu citovaného ustanovení je též její „odstranění“, jímž se rozumí také její převedení nebo přenesení jinam při současném zachování možnosti dispozice s ní (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3196), na daný případ (nebýt jiných vad hmotněprávního posouzení skutku, o nichž bude zmínka níže) by spíše dopadala varianta „zcizení“, čímž se míní převedení věci (úplatně či bezúplatně) na jinou osobu (viz tamtéž).

15. Kromě toho, že soudy nižších stupňů chybně označily alternativu nepřipustného nakládání s věcí, jak bylo uvedeno výše (odstranění namísto zcizení), dopustily se vážnějšího pochybení, které bylo prvotním důvodem pro zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu. Rozhodující pro posouzení věci totiž bylo vyřešení otázky, zda nakládáním s automobilem jako s věcí uvedenou v daném rozhodnutí bylo možno zmařit výkon označeného rozhodnutí a zda toto rozhodnutí vůbec bylo možno vykonat (exekvovat). K tomu je třeba připomenout skutkové závěry soudů nižších stupňů učiněné na základě provedeného dokazování

a rozvést mimotrestní zákonnou úpravu, podle níž se v daném případě postupovalo.

č. 31

16. Správce daně (finanční úřad) vyrozuměl obviněného K. Š. jako jednatele obchodní společnosti C., že tato obchodní společnost má daňový dluh ve výši 333 750 Kč, zároveň jej upozornil na následky spojené s neuhrazením daňového nedoplatku a na možnost jeho vymáhání. Obviněný nejprve chtěl vyřešit tento daňový dluh, a proto se dohodl se správcem daně, že dá do zástavy svůj vlastní automobil (teprve později se rozhodl prodat obchodní podíl v uvedené obchodní společnosti a zatajit přitom účetnictví, jak bylo rozvedeno shora). Písemný souhlas ke zřízení zástavního práva k automobilu s ověřeným podpisem dal obviněný dne 13. 12. 2016. Nato dne 15. 12. 2016 správce daně rozhodl o zřízení zástavního práva k movité věci vlastníka odlišného od daňového subjektu, toto rozhodnutí bylo obviněnému doručeno dne 23. 12. 2016 a nabylo právní moci dne 23. 1. 2017, což bylo vyznačeno dne 6. 2. 2017, avšak do Rejstříku zástav bylo zástavní právo zapsáno až dne 20. 4. 2017. Obviněný mezitím dne 13. 2. 2017 stihl prodat automobil obchodní společnosti A., vůči níž prohlásil, že na automobilu nevázne zástavní právo. Za automobil obdržel kupní cenu ve výši 185 000 Kč, kterou ani zčásti neužil na úhradu daňového dluhu. Protože pak obviněný nereagoval na výzvy správce daně a neuhradil daňový nedoplatek ve výši 333 750 Kč, byl obviněný předžalobní výzvou vyzván k úhradě tohoto nedoplatku s tím, že pokud uvedenou částku neuhradí do 15 dnů od doručení této výzvy, bude na něj podána žaloba na nařízení soudního prodeje zástavy. Obviněný na to nijak nereagoval, správce daně dne 15. 6. 2017 u Okresního soudu v Českých Budějovicích podal žalobu na nařízení soudního prodeje zástavy (automobilu). Až při ústním jednání konaném dne 3. 11. 2017 u správce daně se správce daně dozvěděl od obviněného o prodeji automobilu.

17. Z uvedených skutkových zjištění vyplývá, že rozhodnutím jiného orgánu veřejné moci (tj. odlišného od soudu), jehož výkon měl obviněný zmařit, bylo rozhodnutí finančního úřadu o zřízení zástavního práva k movité věci vlastníka odlišného od daňového subjektu ze dne 15. 12. 2016, č. j. 2234844/16/2201-80541-307451, což je ovšem jen jednou z podmínek naplnění skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Další otázkou je, zda již toto jeho rozhodnutí podléhá výkonu, zda je přímo exekvovatelné a zda lze na jeho základě prodat zastavenou věc.

18. V posuzovaném případě šlo o zřízení zástavního práva správcem daně. Na vymáhání daní správcem daně se užije především zákon č. 280/2009, daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „DŘ“). Ve zvláštní části o správě daní (části třetí) je v hlavě páté o placení daní upraveno v dílu čtvrtém o zajištění daní, konkrétně pak v § 170 DŘ, zástavní právo a v § 170a DŘ výkon zástavního práva. Podle § 170 odst. 3 DŘ může správce daně rozhodnout o zřízení zástavního práva k majetku vlastníka, odlišného od daňového subjektu,

jehož nedoplatek je zajišťován, a to na základě předchozího písemného souhlasu vlastníka s úředně ověřeným podpisem (v daném případě byl písemný souhlas obviněného s úředně ověřeným podpisem dán dne 13. 12. 2016 a správce daně skutečně rozhodl o zřízení zástavního práva rozhodnutím ze dne 15. 12. 2016, č. j. 2234844/16/2201-80541-307451). Podle § 170 odst. 4 DŘ zástavní právo vzniká doručením rozhodnutí o zřízení zástavního práva osobě uvedené v § 170 odst. 3 DŘ (v daném případě obviněnému dne 23. 12. 2016). Na takový případ zajištění automobilu se neužije druhá věta § 170 odst. 4 DŘ, že zástavní právo k majetku, o kterém jsou vedeny veřejné registry, vzniká doručením rozhodnutí o zřízení zástavního práva tomu, kdo vede veřejný registr, neboť se uznává, že ani přes existenci registru motorových vozidel se jej tato pasáž daňového řádu netýká, protože tento registr má jen evidenční charakter a zápisy do něj nemají konstitutivní účinky (viz k tomu LICHNOVSKÝ, O., ONDRÝSEK, R. a kol. Daňový řád. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 621; BAXA, J. a kol. Daňový řád: Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 1037).

19. Zástavní právo podle § 170 odst. 5 DŘ zaniká buď rozhodnutím správce daně, anebo ze zákona, a to podle občanského zákoníku, o čemž správce daně vyrozumí jednak daňový subjekt, jednak vlastníka zástavy. V občanském zákoníku je zánik zástavního práva upraven v části třetí (absolutní majetková práva), hlavně druhé (věcná práva), dílu pátém (věcná práva k cizím věcem), oddílu třetím (zástavní právo), pododdílu sedmém (zánik zástavního práva), konkrétně pak v § 1376 až § 1379 o. z. V daném případě byl spor, zda zástavní právo k automobilu zaniklo jeho prodejem obchodní společností A. dne 13. 2. 2017, či nikoli. Na tento případ by bylo možno užít § 1377 odst. 2 o. z., podle něhož účinky podle § 1377 odst. 1 o. z., tedy zánik zástavního práva, avšak trvání pohledávky, nastanou i v případě, že další osoba nabyla vlastnické právo k zastavené věci v dobré víře, že věc není zatížená zástavním právem; to však neplatí, je-li zástavní právo zapsáno v rejstříku zástav nebo ve veřejném seznamu. V daném případě nebylo zjištěno, že by kupující automobilu, obchodní společnost A., jednala ve zlé víře, dobrá víra se naopak předpokládá, zde byla doložena dokonce kupní smlouvou, v níž obviněný jako prodávající deklaroval, že prodáváný automobil není zatížen zástavním právem. Zástavní právo k uvedenému automobilu v době jeho prodeje obviněným obchodní společností A. zároveň ještě nebylo zapsáno v Rejstříku zástav, kam bylo zapsáno až dne 20. 4. 2017, tedy ani tím nebyla prolomena ochrana dobré víry nabyvatele věci (ve smyslu § 1377 odst. 2 druhé věty o. z.). Jinými slovy při těchto skutkových zjištěních soudů nižších stupňů skutečně prodejem vozidla obviněným obchodní společností A. došlo k zániku zástavního práva správce daně k uvedenému automobilu (a to podle § 1377 odst. 2 první věty o. z. ve spojení s § 170 odst. 5 DŘ), ovšem nezanikl daňový dluh obchodní společnosti C. jako pohledávka státu, která byla tímto zástavním právem zajištěna. Zcizením

zajištěné věci tak obviněný skutečně znemožnil správci daně uspokojit daňový nedoplatek z výtěžku z prodeje zástavy.

č. 31

20. Přesto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že obviněný svým jednáním nezmařil výkon shora uvedeného rozhodnutí správce daně o zřízení zástavního práva. Je tomu tak proto, že toto rozhodnutí správce daně není přímo vykonatelné. Podle § 170a odst. 1 DŘ může správce daně vykonat zástavní právo podle občanského zákoníku a podle § 170a odst. 2 DŘ se při výkonu zástavního práva přiměřeně použije ustanovení o provádění daňové exekuce. Výkon zástavního práva je obecně upraven v občanském zákoníku v části třetí (absolutní majetková práva), hlavě druhé (věcná práva), dílu pátém (věcná práva k cizím věcem), oddílu třetím (zástavní právo), pododdílu pátém (výkon zástavního práva), konkrétně pak v § 1359 až § 1370 o. z. V daném případě sice vzniklo zástavní právo rozhodnutím správce daně, toto rozhodnutí však ve své podstatě supljuje dohodu mezi zástavním věřitelem a zástavcem, jímž je zpravidla zástavní dlužník (vlastník zástavy), spočívající v tom, že zajištěný dluh, nebude-li dlužníkem dluh řádně a včas splněn (zde daňovým dlužníkem uhrazen jeho daňový dluh), může být uspokojen z výtěžku zpeněžení zástavy do ujednané výše, a není-li tato ujednána, do výše pohledávky s příslušenstvím ke dni zpeněžení zástavy (viz k tomu obecné ustanovení § 1309 odst. 1 o. z., v daném případě je rozsah dán rozhodnutím správce daně). Pokud tedy stát reprezentovaný správcem daně není uspokojen přímo daňovým subjektem (dlužníkem), může přistoupit správce daně coby zástavní věřitel k uspokojení zajištěného daňového dluhu ze zástavy zástavního dlužníka (v daném případě obviněného jako osoby odlišné od daňového dlužníka).

21. Neuhradí-li daňový dlužník daňový dluh sám dobrovolně, nemůže správce daně sám zpeněžit zástavu, ale musí postupovat podle § 1359 a násl. o. z. Podle § 1359 odst. 1 o. z. jakmile je zajištěný dluh splatný, může se zástavní věřitel uspokojit způsobem, o němž se dohodl se zástavcem, popřípadě zástavním dlužníkem, v písemné formě, jinak z výtěžku zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo z prodeje zástavy podle jiného zákona. Rozhodnutí správce daně o zřízení zástavního práva není ani smlouvou mezi zástavním věřitelem a zástavcem (je rozhodnutím, kterým je taková smlouva vlastně nahrazena), není ani exekucním titulem, na jehož základě by bylo možno nařídit veřejnou dražbu podle § 36 a násl. zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „ZVD“). Podle § 36 odst. 1 ZVD dražba nedobrovolná je dražba prováděná na návrh dražebního věřitele, jehož pohledávka je přiznána vykonatelným soudním rozhodnutím nebo vykonatelným rozhodčím nálezem nebo doložena vykonatelným notářským zápisem, který obsahuje náležitosti stanovené zvláštním právním předpisem, anebo doložena jiným vykonatelným rozhodnutím, jehož soudní výkon připouští zákon, včetně platebních výměrů a výkazů nedoplateků. Rozhodnutí správce daně o zřízení zástavního práva není ani jedním z uvedených exekucních titulů, a to ani „jiným vykonatelným rozhodnutím,

jehož soudní výkon připouští zákon“, neboť toto rozhodnutí není samo o sobě vykonatelné, není možné je přímo exekvovat, naopak je třeba domoci se nařízení prodeje, tedy je nutno dosáhnout rozhodnutí, jímž bude nařízen prodej zástavy. Ostatně to vyplývá též ze skutečnosti, že toto rozhodnutí orgánu veřejné moci (správce daně) vlastně nahrazuje smluvní ujednání mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem, resp. zástavcem.

22. V případě zástavy, o níž v posuzované věci rozhodl správce daně, tak přichází v úvahu z uvedených variant vlastně jen uspokojení ze zástavy postupem podle jiného zákona, jímž se rozumí zvláštní řízení soudní o soudním prodeji zástavy podle § 353a a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“). Toto řízení lze podle § 354 z. ř. s. zahájit jen na návrh zástavního věřitele, kterým se domáhá nařízení soudního prodeje zástavy (to neplatí, neumožňují-li jiné předpisy soudní prodej zástavy). V případě movitých věcí je příslušným k řízení obecný soud zástavního dlužníka (§ 353a odst. 1 z. ř. s.), účastníky řízení jsou zástavní věřitel a zástavní dlužník (§ 355 z. ř. s.). Vykonatelným rozhodnutím, které se týká zastavené věci, se pak v takovém případě rozumí až výsledné rozhodnutí řízení o soudním prodeji zástavy, které učiní soud podle § 358 odst. 1 z. ř. s. a podle nějž soud nařídí prodej zástavy, doloží-li zástavní věřitel zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a kdo je zástavním dlužníkem. Takové rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je vykonatelné dnem, kdy nabylo právní moci (§ 358 odst. 1 in fine z. ř. s.), je pak i závazné pro každého, proti němuž působí podle jiných právních předpisů zástavní právo k této zástavě (§ 358 odst. 2 z. ř. s.). Na návrh zástavního věřitele lze podle § 358 odst. 3 z. ř. s. nařídít podle vykonatelného rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy výkon rozhodnutí prodejem zástavy, a to podle § 338a o. s. ř. Teprve toto rozhodnutí podle § 358 odst. 1 z. ř. s. je exekučním titulem, jehož výkon je možno zmařit ve smyslu § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

23. Lze tak souhlasit s obviněným, že svým jednáním nemohl zmařit výkon rozhodnutí správce daně o zřízení zástavního práva k jeho automobilu, neboť toto rozhodnutí nepodléhá výkonu rozhodnutí. Takové rozhodnutí nemůže správce daně sám exekvovat v daňovém řízení, nemůže ani navrhnout jeho soudní výkon, je jen zajišťovacím institutem (je ve své podstatě na úrovni dohody mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem bez doložky přímé vykonatelnosti). Nařízení prodeje zástavy, podobě jako jiný zástavní věřitel na základě smlouvy, se správce daně musí domáhat ve zvláštním řízení soudním, teprve pravomocné rozhodnutí soudu v něm vydané o nařízení prodeje zástavy je vykonatelným rozhodnutím, jehož výkon by případně bylo možno zmařit či podstatně ztížit ve smyslu § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

24. V daném případě tedy obviněný skutečně nemohl naplnit znaky objektivní stránky skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Na druhé straně však není vyloučeno

takové jednání obviněného, kterým znemožní zástavnímu věřiteli uspokojit se z výnosu z prodeje zástavy, posoudit jako jiný trestný čin, například trestný čin poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku (podobně viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2020, sp. zn. 7 Tz 38/2020).

č. 31

25. Z uvedených důvodů nemohlo obstát odsouzení obviněného pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. 18 T 30/2018, který nabyl právní moci ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 7. 2020, sp. zn. 4 To 326/2020, proto také bylo třeba přistoupit ke kasačnímu zásahu a zrušit napadené rozhodnutí odvolacího soudu, a umožnit mu tak zjednat nápravu k odvolání obviněného.

V.***Závěrečné shrnutí***

26. Vzhledem ke všem shora uvedeným skutečnostem Nejvyšší soud vyhověl dovolání obviněného K. Š. a podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 7. 2020, sp. zn. 4 To 326/2020, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Krajskému soudu v Českých Budějovicích uložil, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

27. Bude na Krajském soudu v Českých Budějovicích, aby znovu posoudil skutek uvedený pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, který nemůže být ze shora rozvedených důvodů kvalifikován jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku (jak ve svém předchozím zrušovacím usnesení odvolací soud zavázal soud prvního stupně posoudit uvedený skutek). Přitom zváží, zda dosavadní skutková zjištění mu umožňují o věci rozhodnout, či zda bude zapotřebí předtím v potřebném rozsahu doplnit dokazování s ohledem na možné úvahy o jiné právní kvalifikaci, jak byla naznačena shora.

Č. 32

Porušení povinnosti při správě cizího majetku
§ 220 odst. 1 tr. zákoníku

Č. 32

Odpovědnost pachatele za hospodaření občanského sdružení (spolku) vymezená jeho stanovami je smluvně převzatou povinností opatrovat nebo spravovat cizí majetek ve smyslu ustanovení § 220 odst. 1 tr. zákoníku o trestném činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, neboť stanovy lze považovat za smlouvu *sui generis*.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. 5 Tdo 80/2016, ECLI:CZ:NS:2016:5.TDO.80.2016.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného J. F. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 9 To 171/2015, a rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 3 T 120/2014, jakož i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Hodoníně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 3 T 120/2014, byl obviněný J. F. uznán vinným přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Ten byl spatřován ve stručnosti v tom, že obviněný sám jako předseda občanského sdružení R. B. Š. se sídlem v Š., který měl podle stanov spoluodpovědnost za hospodaření tohoto občanského sdružení, dne 22. 12. 2010 v Dohodě o postoupení práv a povinností ze smluv o spolupráci – sportovní centrum mládeže a sportovní středisko, uzavřené mezi občanským sdružením R. H. se sídlem v H., zastoupeným rovněž obviněným, a občanským sdružením M. K. se sídlem v K., zavázal občanské sdružení R. B. Š. tím, že v případě neschválení převodu práv a povinností z občanského sdružení R. H. na občanské sdružení M. K. a v případě nevrácení dotace ve výši 2 000 000 Kč, která byla poskytnuta občanskému sdružení R. H. od města K. prostřednictvím občanského sdružení M. K. převede na občanské

č. 32

sružení M. K. umělý povrch fotbalového hřiště v Š. Obviněný dále sám v dodatku č. 1 k Dohodě o postoupení práv a povinností ze smluv o spolupráci – sportovní centrum mládeže a sportovní středisko ze dne 9. 12. 2011 zavázal občanské sružení R. B. Š., že do 31. 1. 2012 vrátí občanskému sružení M. K. částku ve výši 2 000 000 Kč, a pokud tak neučiní, převede do vlastnictví občanského sružení M. K. umělý povrch fotbalového hřiště v Š. Obviněný si přitom musel být vědom, že v případě neschválení převodu práv a povinností vyplývajících ze Smlouvy o spolupráci mezi Českomoravským fotbalovým svazem, o. s., se sídlem v P. 6, a R. H., které nemohlo občanské sružení R. B. Š. nijak ovlivnit, a tím při nesplnění podmínek dotace zavazuje svým jednáním občanské sružení R. B. Š. k vrácení uvedené dotace, přestože toto občanské sružení žádnou dotaci neobdrželo, a k bezúplatnému převedení umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. na občanské sružení M. K. když věděl, že náklady na vybudování umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. činily částku ve výši 5 862 836,19 Kč. Následně obviněný jako předseda občanského sružení R. B. Š. uzavřel dne 18. 5. 2012 s občanským sružením M. K. Dohodu o převodu umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. včetně dodatku č. 1 z téhož dne, na základě níž občanské sružení R. B. Š. bezúplatně převedlo na občanské sružení M. K. vlastnické právo k umělému povrchu fotbalového hřiště ve sportovním areálu v Š., přestože hodnota umělého povrchu v tomto období činila nejméně 4 221 242 Kč. Tím měl obviněný způsobit občanskému sružení R. B. Š. škodu ve výši nejméně 4 221 242 Kč. Obviněný tedy měl popsáním jednáním porušit smluvně převzatou povinnost spravovat cizí majetek a způsobit takovým činem značnou škodu.

2. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 220 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 15 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 30 měsíců.

3. Proti zmíněnému rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, o němž rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 9 To 171/2015, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

II.

Dovolání obviněného

4. Obviněný J. F. podal prostřednictvím svého obhájce proti citovanému usnesení Krajského soudu v Brně dovolání a uplatnil v něm dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný především vytkl porušení práva na spravedlivý proces, a to v důsledku nedodržení zásady „materiální pravdy“ a s ní související „zásady in dubio pro reo“.

5. Obviněný zpochybnil také naplnění všech znaků skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b)

tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným, zejména pokud jde o subjektivní stránku tohoto přečinu ve vztahu ke způsobení následku. V této souvislosti obviněný poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 5 Tdo 1138/2010. Jak dále obviněný zdůraznil, není zřejmé, z čeho bylo dovozeno jeho úmyslné zavinění ve vztahu ke způsobení škody. Obviněný rovněž namítl, že ačkoliv občanské sdružení R. B. Š. nevneslo nárok na náhradu škody, nebyla uplatněna zásada subsidiarity trestní represe, přičemž soudy nižších stupňů se jí ani nezabývaly.

6. Obviněný uplatnil i další námitky týkající se podmínek převodu práv a povinností mezi dotčenými subjekty a zpochybnil i platnost uzavřených smluv, resp. jejich dodatků, a způsobení škody. Zároveň vytkl, že nebyla dodržena zásada subsidiarity trestní represe.

7. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně, jakož i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Hodoníně a aby věc přikázal soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

II.

Vyjádření k dovolání

8. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného J. F. prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Státní zástupce mimo jiné zdůraznil, že obviněný zavázal občanské sdružení R. B. Š. k tomu, aby ručilo svým majetkem za závazek jiného subjektu, ačkoliv si byl vědom skutečnosti, že nemůže nijak ovlivnit, zda nastanou podmínky, za kterých bude občanské sdružení R. B. Š. povinno splnit svůj závazek. Podstata jednání obviněného tedy spočívala v tom, že bezdůvodně a bez získání jakékoliv protihodnoty zbavil občanské sdružení R. B. Š. vlastnictví k umělému povrchu fotbalového hřiště, přičemž občanské sdružení R. B. Š. nepochybně neodbrželo žádnou dotaci.

9. Podle státního zástupce lze pod uplatněný dovolací důvod podřadit námitky obviněného, které se vztahují k naplnění subjektivní stránky trestného činu a porušení zásady subsidiarity trestní represe, ale ty nejsou důvodné.

10. Státní zástupce sice v rozhodnutích soudů nižších stupňů postrádá specifikaci smluvních povinností, které obviněný porušil, ale dovolání v tomto směru neobsahuje žádné konkrétní námitky.

11. Závěrem svého vyjádření proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného J. F. jako zjevně neopodstatněné. Obviněný na toto vyjádření, které mu bylo zasláno, nijak nereagoval.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

č. 32

12. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

13. Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení i jemu předcházející řízení, a to v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání. Obviněný v části svého dovolání uplatnil námitky, které odpovídají dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a jimiž zpochybnil zejména naplnění subjektivní stránky přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a vytkl porušení zásady subsidiarity trestní represe. Námitky obviněného, kterými se snažil zpochybnit správnost skutkových zjištění soudu prvního stupně a jeho hodnocení důkazů, jsou však mimo citovaný dovolací důvod. Po přezkoumání pak dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obviněného je zčásti důvodné a že napadené usnesení odvolacího soudu ani jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně nemohou obstát.

b) K trestnému činu porušení povinnosti při správě cizího majetku

14. Nejvyšší soud zde připomíná, že přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím způsobí jinému značnou škodu. Podstatou tohoto přečinu je tedy jednání, kterým vznikla škoda na cizím majetku, ale nevyžaduje se, aby se tím pachatel nebo někdo jiný obohatil nebo získal jinou výhodu. Povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek mají osoby, které jsou povinny spravovat (zařizovat) záležitosti jiných osob, pokud je v tom zahrnuta i povinnost péče o jejich majetek nebo nakládání s ním. Přitom taková povinnost nemusí být výslovně nazvána jako povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek. Podstatné je, že jejím obsahem je to, co se rozumí opatrováním nebo správou cizího majetku. Povinnost může být formulována též jako péče o majetek, péče řádného hospodáře, odborná péče, náležitá péče, obhospodařování majetku, nakládání nebo hospodaření s majetkem, právo činit úkony s majetkem, převádět ho, obchodovat s ním, investovat ho atd. Nositelem povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek může být i právnická osoba, resp. fyzická osoba jednající v rámci činnosti právnické osoby, přičemž povinnost jí vzniká podle okolností buď ze zákona, nebo na základě smlouvy (občanskoprávní, obchodní, pracovní, manažerské smlouvy, dohody o odpovědnosti k ochraně hodnot svěře-

ných zaměstnanci k vyúčtování či nepojmenované smlouvy). Porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek spočívá v tom, že pachatel jedná v rozporu s obecným nebo konkrétním vymezením obsahu takové povinnosti. K porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek může dojít především konáním pachatele (aktivní činností), zejména takovými dispozicemi s cizím opatrovaným nebo spravovaným majetkem, při kterých pachatel neobdrží do opatrovaného nebo spravovaného majetku odpovídající protihodnotu, např. když prodá cizí majetek za nepřiměřeně nízkou cenu, nedůvodně zřídí zástavní právo na opatrovaném nebo spravovaném majetku, dlouhodobě a za nepřiměřeně nízký úrok (nebo zcela bezúročně) půjčí tento majetek jiné osobě, nedůvodně daruje či jinak bezplatně převede majetek na jinou osobu, použije opatrovaný nebo spravovaný majetek k nepřiměřeně rizikovým investicím, pronajme tento majetek za nepřiměřeně nízké nájemné atd. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmyslné zavinění pachatele, přičemž postačí i úmysl nepřímý, tj. pokud pachatel ví, že porušuje svou zákonnou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek a že tím způsobí jinému škodu nikoli malou, a je s tímto následkem (účinkem) srozuměn. Úmysl se tedy musí vztahovat jak k porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek, tak i ke způsobení škody na něm. Značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč (§ 138 odst. 1 tr. zákoníku; od 1. 9. 2020 jde o škodu ve výši nejméně 1 mil. Kč). Z hlediska subjektivní stránky postačí způsobení tohoto těžšího následku z nedbalosti, protože zákon zde nevyžaduje úmyslné zavinění (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2184 až 2195).

15. V nyní posuzované trestní věci soudy nižších stupňů spatřovaly naplnění výše uvedených znaků trestného činu v tom, že obviněný J. F. sám jako předseda předsednictva občanských sdružení R. B. Š. a R. H. zavázal občanské sdružení R. B. Š. v Dohodě o postoupení práv a povinností ze smluv o spolupráci – sportovní centrum mládeže a sportovní středisko ze dne 22. 12. 2010, uzavřené mezi občanskými sdruženími R. H. a M. K., že v případě neschválení převodu práv a povinností z občanského sdružení R. H. na občanské sdružení M. K. a v případě nevrácení dotace ve výši 2 000 000 Kč, která byla poskytnuta občanskému sdružení R. H. od města K. prostřednictvím občanského sdružení M. K. převede na občanské sdružení M. K. umělý povrch fotbalového hřiště v Š. Obviněný dále sám v Dodatku č. 1 k Dohodě o postoupení práv a povinností ze smluv o spolupráci – sportovní centrum mládeže a sportovní středisko ze dne 9. 12. 2011 zavázal občanské sdružení R. B. Š., že do 31. 1. 2012 vrátí občanskému sdružení M. K. částku ve výši 2 000 000 Kč, a pokud tak neučiní, převede do vlastnictví občanského sdružení M. K. umělý povrch fotbalového hřiště v Š. Obviněný si přitom musel být vědom, že v případě neschválení převodu práv a povinností vyplývajících ze Smlouvy o spolupráci mezi Českomoravským fotbalovým svazem,

o. s., a R. H., které nemohlo občanské sdružení R. B. Š. nijak ovlivnit, a tím při nesplnění podmínek dotace zavazuje svým jednáním občanské sdružení R. B. Š. k vrácení zmíněné dotace, přestože toto občanské sdružení neobdrželo žádnou dotaci, a k bezúplatnému převedení umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. na občanské sdružení M. K. Ke schvalování převodu práv a povinností občanským sdružením Českomoravský fotbalový svaz, o. s., pak ani nedošlo, neboť obchodní společnost FC K. 1919 nesouhlasila s převodem. Následně obviněný jako předseda představenstva občanského sdružení R. B. Š. uzavřel s občanským sdružením M. K. dne 18. 5. 2012 Dohodu o převodu umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. Tím měl obviněný způsobit občanskému sdružení R. B. Š. škodu ve výši nejméně 4 221 242 Kč. Tato částka pak byla zjištěna jako aktuální hodnota umělého povrchu fotbalového hřiště na základě znaleckého posudku č. 62/1/14 vypracovaného znalcem doc. Ing. B. P., CSc.

16. Nejvyšší soud především považuje za důvodné ty dovolací námitky obviněného J. F., jimiž zpochybnil možnost spáchání trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, kterým byl uznán vinným, a to s poukazem na neplatnost výše zmíněné Dohody o převodu umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. ze dne 18. 5. 2012 uzavřené mezi občanským sdružením R. B. Š., za něž jednal, a občanským sdružením M. K., které se mělo stát vlastníkem převáděného umělého povrchu. Obviněný zde sice vytkl neplatnost této smlouvy jen vzhledem k nedostatku jejího podpisu místopředsedou představenstva občanského sdružení R. B. Š., ale Nejvyšší soud shledal podstatně závažnější důvod neplatnosti smlouvy, který vylučuje, aby mohl být účinně převeden umělý povrch fotbalového hřiště v Š. do majetku občanského sdružení M. K. a aby tím mohla být způsobena škoda na majetku prvního z těchto občanských sdružení.

17. Pro vyřešení otázky platnosti smlouvy o převodu umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. je rozhodující právní povaha tohoto umělého povrchu, tj. zda jej lze považovat za samostatnou movitou věc, a zda tedy mohlo vůbec dojít k jeho platnému převodu. Předmětem převodu na základě Dohody o převodu umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. ze dne 18. 5. 2012 uzavřené mezi občanskými sdruženími R. B. Š. a M. K. byl totiž samotný umělý povrch, nikoliv pozemky, na nichž se nachází.

18. Nejvyšší soud v další části odůvodnění s poukazem na příslušnou judikaturu učinil závěr, že v daném případě byl umělý povrch fotbalového hřiště je jen součástí pozemku, na kterém je umístěn, a nikoli samostatnou věcí, takže jako součást věci není způsobilým předmětem občanskoprávního vztahu. To platí i v případě, když v důsledku faktického spojení se stala součástí hlavní věci taková věc, která byla původně samostatnou věcí. Právní následky smlouvy o převodu umělého povrchu fotbalového hřiště tak fakticky nemohly nastat a nenastaly, neboť tato smlouva je v důsledku vadně definovaného předmětu převodu neurčitá,

příčemž jejím předmětem je plnění nemožné, tudíž podle § 37 odst. 1, 2 obč. zák. je smlouva absolutně neplatná. Obviněný ostatně v řízení před soudem prvního stupně vytkl i tento důvod neplatnosti smlouvy v rámci obhajoby společně s námitkou chybějícího podpisu místopředsedy předsednictva občanského sdružení R. B. Š. na příslušné smlouvě.

19. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že ačkoliv obviněný J. F. ve svém dovolání namítl neplatnost smlouvy o převodu umělého povrchu fotbalového hřiště pouze z důvodu jejího chybějícího podpisu místopředsedou předsednictva občanského sdružení R. B. Š., je zde dán významnější důvod absolutní neplatnosti této smlouvy, v důsledku něhož nedošlo k platnému převodu umělého povrchu fotbalového hřiště mezi občanskými sdruženími R. B. Š. a M. K. Proto ani nemohlo dojít k úbytku v majetkové sféře občanského sdružení R. B. Š., tj. ke škodě na jeho majetku, a obviněný by mohl spáchat nanejvýš pokus trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 21 odst. 1 k § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

20. Dále Nejvyšší soud upozorňuje na hmotně právní vadu výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně spočívající v chybějící specifikaci smluvní povinnosti, kterou měl obviněný porušit. Pachatelem přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku totiž může být jen tzv. speciální subjekt, u něhož se vyžaduje zvláštní vlastnost vyjádřená v základní skutkové podstatě tohoto trestného činu tak, že jde o nositele povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek. Taková povinnost může být uložena zákonem nebo určitou smlouvou. Soud prvního stupně se vypořádal s otázkou právní kvalifikace skutku v odůvodnění svého rozsudku, kde konstatoval, že obviněný svým jednáním porušil stanov občanského sdružení R. B. Š., neboť smlouvy podepsal sám, avšak ani ve výroku o vině, ani v odůvodnění nevymezil, jaké konkrétní ustanovení těchto stanov ukládalo obviněnému povinnost spravovat nebo opatrovat majetek občanského sdružení, které bylo porušeno. Pouze z právní věty výroku o vině lze usuzovat, že obviněný měl mít tuto povinnost uloženu na základě smlouvy. Odvolací soud se pak ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, ale nenapravil nedostatek konkrétního vymezení povinnosti, kterou měl obviněný porušit svým jednáním.

21. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že obviněný J. F. byl na základě čl. IX. bodu 3. stanov občanského sdružení R. B. Š. jako předseda předsednictva odpovědný za hospodaření tohoto sdružení a dále na základě čl. VII. bodu 3. týchž stanov byl oprávněn jednat vždy spolu s místopředsedou předsednictva a podepisovat se tak, že k názvu občanského sdružení připojí svůj podpis oba dva. Přitom skutečnost, že obviněný nemůže sám zavázat občanské sdružení R. B. Š. k převodu umělého povrchu fotbalového hřiště, mu musela být známa, neboť se osobně podílel na tvorbě stanov a již dříve činil úkony za občanské sdružení a vždy se podepisoval s další osobou. Z trestního spisu je dále patrný obsah stanov občan-

ského sdružení R. B. Š. podle nichž je výkonným orgánem tohoto občanského sdružení oprávněným jednat navenek předsednictvo, které též hospodáří s majetkem. Z dalších důkazů pak vyplývá, že obviněný byl skutečně v rozhodném období předsedou předsednictva občanského sdružení R. B. Š. Nejvyšší soud se zde ztotožňuje s názorem soudu prvního a druhého stupně, podle něhož odpovědnost obviněného za hospodaření občanského sdružení vymezená jeho stanovami je smluvně převzatou povinností opatrovat nebo spravovat cizí majetek, neboť stanovy lze považovat za smlouvu sui generis (viz přiměřeně odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 382/2005, publikovaného pod č. C 4526. v sešitě 4 Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2007, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 1633/99, publikovaný pod č. 51/2001 Sb. rozh. obč.). Přestože v této trestní věci byla rozhodující právní úprava vyplývající ještě ze zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013, na podporu závěru, podle něhož stanovy dřívějšího občanského sdružení, které se nyní považuje za spolek, mají povahu smlouvy a z ní vyplývající povinnosti povahu smluvních povinností, lze poukázat na ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti od 1. 1. 2014. Stanovy spolku se pokládají za smlouvu, neboť občanský zákoník stanoví, že spolek je založen v případě, kdy jsou přijaty stanovy, a to jak ve formě smlouvy uzavřené mezi zakladateli, tak i přijetím stanov na ustavující schůzi (viz LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1110). Obdobně je právní povaha stanov obchodních společností a družstev shodná s právní povahou stanov občanských sdružení vzniklých na základě zákona o sdružování občanů, tj. jde rovněž o smlouvu sui generis.

22. Ze všech výše konstatovaných důvodů proto Nejvyšší soud považuje námitku obviněného týkající se absolutní neplatnosti Dohody o převodu umělého povrchu fotbalového hřiště v Š. za opodstatněnou, ačkoliv obviněný namítl takovou neplatnost též z jiného důvodu, než z kterého ji Nejvyšší soud shledal důvodnou.

c) K ostatním námitkám obviněného

23. V další části odůvodnění se Nejvyšší soud vypořádal s ostatními námitkami obviněného, které shledal zčásti rovněž důvodnými, pokud jde o uplatnění zásady subsidiarity trestní represe, a zčásti neodpovídajícími uplatněnému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu, pokud jde o námitky skutkového, resp. procesního charakteru.

V.

Závěrečné shrnutí

24. Na podkladě shora uvedených skutečností a úvah Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného zčásti důvodným, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, pokud zrušením pozbyla svůj podklad. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal věc Okresnímu soudu v Hodoníně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

25. Tento soud tak v uvedeném rozsahu opětovně projedná trestní věc obviněného J. F. a odstraní vady vytknuté tímto rozhodnutím Nejvyššího soudu. Pokud soud prvního stupně dospěje k závěru, že obviněný by mohl naplnit znaky pokusu přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 21 odst. 1 a § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, musí se podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku s ohledem na specifika tohoto případu pečlivě zabývat též uplatněním zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícím principem použití trestního práva jako ultima ratio. Z tohoto hlediska totiž soudy nižších stupňů ve zrušených rozhodnutích vůbec nevěnovaly pozornost otázce, proč jde o případ natolik společensky škodlivý, že v něm nepostačilo uplatnění odpovědnosti podle jiných právních předpisů, zejména práva občanského nebo obchodního.

č. 32

Č. 33

č. 33

Místní příslušnost, Příslušnost soudu, Kuplířství
§ 18 odst. 1 tr. ř., § 189 odst. 1 tr. zákoníku

Místem spáchání trestného činu kuplířství podle § 189 odst. 1 tr. zákoníku z hlediska místní příslušnosti soudu (§ 18 odst. 1 tr. ř.) je místo, kde pachatel jiného přiměje, zjednává, najímá, láká nebo svádí k provozování prostituce, popřípadě místo, kde pachatel kořistí z prostituce provozované jiným, tedy kde z ní získává majetkový prospěch. Není jím však bez dalšího místo, kde byla prostituce prováděna.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2021, sp. zn. 7 Td 7/2021, ECLI:CZ:NS:2021:7.TD.7.2021.1)

Nejvyšší soud rozhodl podle § 24 odst. 1 tr. ř. ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 4 T 134/2020, o návrhu soudu na určení místní příslušnosti tak, že k projednání věci je příslušný Obvodní soud pro Prahu 7.

I.

Obžaloba státní zástupkyně

1. Státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10 podala dne 31. 12. 2020 u Obvodního soudu pro Prahu 10 obžalobu, a to stran obviněných S. S., N. S. a E. Š. pro zločin kuplířství podle § 189 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku a stran obviněných J. S. a D. S. pro zločin kuplířství podle § 189 odst. 1 alinea 2, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku.

2. Těchto trestných činů se měli obvinění podle obžaloby dopustit tím, že: 1. obviněné S. S., N. S. a E. Š. v době nejméně od 15. 3. 2018 do 6. 8. 2019, zřejmě z míst svého bydliště, tedy z Prahy 7, XY a z Brna, XY, společně a po vzájemné dohodě inzerovaly při nejmenším na internetových serverech www.XY.cz a www.XY.cz možnost finančního výdělků prostitucí, vydávaly se za operátorky jménem „A.“ (pod přezdívkou „A.“ vystupovaly obviněné E. Š. a N. S.) a „S.“ (pod přezdívkou „S.“ vystupovala obviněná S. S.), najímaly dívky k prostituci zejména prostřednictvím e-mailové komunikace z účtu XY a následně prostřednictvím mobilní aplikace WhatsApp z různých telefonních čísel, například XY, XY a dalších, předmětem domluvy bylo, že obviněné dívkám prostřednictvím inzerce seženou zájemce o sexuální služby, budou zajišťovat komunikaci se zá-

jemci a zprostředkují dívkám schůzku včetně zarezervování hotelových pokojů za účelem realizace sexuálních služeb, což skutečně obviněné činily a sexuální služby byly realizovány v různých hodinových hotelech na různých místech v Praze, například v hotelu XY v Praze 10 v ulici XY, v apartmánu v Praze 10 v ulici XY a v hotelu v Praze 1 v ulici XY, za což najaté dívky obviněným odváděly nejprve 30 % ze svého výdělku za provedené sexuální služby a ode dne 15. 4. 2018 pak 40 % ze svého výdělku, předávky provizí proběhly ve většině případů tak, že dívky předávaly hotovost obviněné N. S. většinou v OC Palladium v Praze 1, která pak hotovost předala obviněné E. Š., polovinu takto získaných finančních prostředků si ponechaly a druhou polovinu předala obviněná E. Š. obviněné S. S. v některých případech osobně, a to minimálně v polovině září 2018 v Praze 7, u rezidence XY, kdy ji předala vyšší, blíže nezjištěnou, finanční částku a dále v blíže nezjištěné době na podzim 2018 na téže místě, kdy jí předala 120 000 – 130 000 Kč, dále v blíže nezjištěné době, pravděpodobně v polovině ledna a pak v druhém případě počátkem února 2019 se takto sešly dvakrát v Olomouci a následně v blíže nezjištěné době v květnu 2019 v Praze 1, u obchodního centra Florentinum, kde obviněné S. S. obviněná E. Š. předala částky vždy minimálně v řádech desetitisíců, v ostatních případech obviněná E. Š. vybrané provize poslala bankovním převodem obviněné S. S., a to na různé bankovní účty, které jí uvedla, a nebo ve výjimečných případech jednotlivé dívky provize z výdělku zasílaly přímo na bankovní účty, které jim obviněné pro tento účel sdělily, přičemž tímto svým jednáním se tak obohatily o částku v rozmezí od 3 494 533 Kč do 5 189 966 Kč, takto zprostředkovaly sexuální služby minimálně prostřednictvím 30 dívek, přičemž se jednalo o T. S., N. K., A. B., A. P., L. S. J., K. T., M. Š., V. Š., M. K., A. V., V. B., Z. J., Z. B., E. M., M. K., M. B., D. H., N. H., N. H., D. P., P. B., K. Ř., K. F., M. T., V. E., P. P., I. D., K. J., P. P., E. K., M. N.;

2. obviněný J. S. v blíže nezjištěném období, minimálně však v době od 29. 8. 2018 do 9. 7. 2019 na přesně nezjištěném místě, s největší pravděpodobností v místě svého trvalého bydliště v Brně, ulici XY, po předchozí dohodě se svou dcerou, obviněnou S. S., která se dopouštěla výše popsané trestné činnosti, přijal na své bankovní účty finanční prostředky v celkové výši nejméně 81 650 Kč, získané obviněnou S. S. z výše popsané trestné činnosti pod bodem 1, přičemž si byl vědom původu těchto finančních prostředků a rozsahu trestné činnosti páchané obviněnou S. S., a tyto finanční prostředky na své účty přijímal a následně různě převáděl na jiné účty za účelem zakrytí jejich skutečného původu, konkrétně:

- na svůj bankovní účet číslo XY dne 29. 8. 2018 přijal částku 8 450 Kč od M. N., jako provizi za zprostředkování schůzky za účelem provedení sexuálních služeb, kterou zprostředkovala obviněná S. S.,
- na svůj bankovní účet číslo XY dne 28. 12. 2018 přijal částku 5 000 Kč
- a na svůj bankovní účet číslo XY dne 10. 1. 2019 přijal částku 7 800 Kč

od M. K., jako provizi pro obviněnou S. S. za zprostředkování schůzek za účelem provedení sexuálních služeb,

– na svůj bankovní účet číslo XY ve dnech 2. 11. 2018 a 27. 12. 2018 přijal částku 2 800 Kč a 1 500 Kč a na svůj bankovní účet číslo XY ve dnech 22. 1. 2019 a 29. 1. 2019 přijal částku 6 500 Kč a 6 900 Kč od D. H., jako provizi pro obviněnou S. S. za zprostředkování schůzek za účelem provedení sexuálních služeb,

– na svůj bankovní účet číslo XY ve dnech 7. 12. 2018 a 4. 1. 2019 přijal částky 10 200 Kč a 3 600 Kč a na svůj bankovní účet číslo XY ve dnech 10. 1. 2019 a 30. 1. 2019 přijal částky 8 400 Kč, 5 600 Kč a 1 700 Kč od K. F., jako provizi pro obviněnou S. S. za zprostředkování schůzek za účelem provedení sexuálních služeb,

– na svůj bankovní účet číslo XY dne 12. 3. 2019 přijal částku 1 200 Kč od P. P., jako provizi pro obviněnou S. S. za zprostředkování schůzky za účelem provedení sexuálních služeb,

– na svůj bankovní účet číslo XY dne 21. 3. 2019 přijal částku 2 800 Kč od N. H., jako provizi pro obviněnou S. S. za zprostředkování schůzky za účelem provedení sexuálních služeb,

– na svůj bankovní účet číslo XY dne 17. 6. 2019 přijal částku 3 600 Kč od M. B., jako provizi pro obviněnou S. S. za zprostředkování schůzky za účelem provedení sexuálních služeb,

– na svůj bankovní účet číslo XY dne 9. 7. 2019 přijal částku 5 600 Kč od D. P., jako provizi pro obviněnou S. S. za zprostředkování schůzky za účelem provedení sexuálních služeb,

– na svůj bankovní účet číslo XY v blíže neurčené době přijal blíže neurčenou částku od M. Š., jako provizi pro obviněnou S. S. za zprostředkování schůzek za účelem provedení sexuálních služeb,

a dále ze svého bankovního účtu číslo XY v době od 13. 8. 2018 do 11. 7. 2019 na základě pokynů obviněné S. S. provedl nejméně 105 plateb v celkové výši 96 430 Kč reklamní agentuře A. T. S. 428/130, zajišťující reklamu na serverech inzertních sexuálních služeb a nejméně 1 platbu ve výši 4 470 Kč serveru XY.com za inzerci sexuálních služeb, přičemž si byl vědom účelu provedených plateb, dále přibližně v době od května roku 2018 do 6. 8. 2019 půjčoval obviněné S. S. svá vozidla XY, bílé barvy a XY, červené barvy, na cesty z Brna do Prahy za spolubviněnou E. Š. za účelem předání a převozu finančních prostředků, tedy provizí (50 % provizí z celkového objemu provizí, které vybraly obviněné N. S. a E. Š.) získaných za zprostředkování schůzek za účelem provádění sexuálních služeb, popřípadě ji přímo na těchto cestách společně s obviněnou D. S. doprovázeli, přičemž si byli oba vědomi účelu cest do Prahy a původu finančních prostředků, poté tyto finanční prostředky v hotovosti v části od obviněné S. S. obviněný J. S. přijímal a vkládal je po částech na své bankovní účty číslo XY, XY, XY, XY,

popřípadě na bankovní účty, ke kterým měl dispoziční právo, a to na účet číslo XY a XY, prováděl četné finanční transakce mezi svými bankovními účty, jakož i opětovné výběry finanční hotovosti za zjevným účelem mísení finančních prostředků pocházejících z trestné činnosti jeho dcery, obviněné S. S., s finančními prostředky získanými legálními způsoby, aby tak zastřel jejich skutečný původ, načež tyto smíšené finanční prostředky použil dne 29. 5. 2018 k nákupu vozidla XY, a dále dne 1. 11. 2018 společně se svou manželkou, obviněnou D. S., použili tyto finanční prostředky k nákupu bytu číslo XY a pozemku v ulici XY, XY u Brna v hodnotě 3 499 000 Kč;

3. a obviněná D. S. v blíže nezjištěném období, minimálně však v době od 1. 3. 2018 do 6. 8. 2019 na přesně nezjištěném místě, s největší pravděpodobností v místě svého trvalého bydliště v Brně, v ulici XY, po předchozí dohodě se svou dcerou, obviněnou S. S., která se dopouštěla trestné činnosti popsané pod bodem 1., úmyslně poskytla obviněné S. S. a obviněnému J. S. své bankovní účty číslo XY a XY k převádění a přesunům finančních prostředků, ačkoliv věděla, že tyto prostředky pochází z provizí a tyto operace jsou prováděny za účelem zastření jejich skutečného původu těchto finančních prostředků, dále dne 31. 10. 2018 v 15:37 hodin na přepážce České spořitelny v Brně společně s obviněnou S. S. vybraly finanční hotovost ve výši 1 990 708,80 Kč z bankovního účtu obviněné S. S. číslo XY, přičemž věděla, že obviněná S. S. je nezaměstnaná a nemá žádný oficiální finanční příjem a tyto finanční prostředky pocházely z její trestné činnosti popsané výše, dále s obviněnou S. S. konzultovala investici výše uvedených provizí za zprostředkování schůzek za účelem provedení sexuálních služeb do nemovitosti, a to do bytu číslo XY a pozemku v ulici XY, v M. u Brna v hodnotě 3 499 000 Kč a řešila s ní realizaci nákupu bytu pro obviněnou S. S., a tento byt fakticky zakoupila s obviněným J. S. pro obviněnou S. S., a to částečně za legálně nabyté finanční prostředky a částečně za finanční prostředky získané obviněnou S. S. výše uvedenou trestnou činností.

II.

Návrh na určení místní příslušnosti

3. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 18. 1. 2021, sp. zn. 4 T 134/2020, byla podle § 188 odst. 1 písm. a) tr. ř. trestní věc obviněných předložena Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o místní příslušnosti s tím, že Obvodní soud pro Prahu 10 není místně příslušný k jejímu projednání. Ze spisového materiálu i z obžaloby vyplynulo, že obviněné S. S., N. S. a E. Š. se měly dopustit zločinu kuplířství podle § 189 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku tím, že z míst svého bydliště, tedy z adres XY, Praha 7, a XY, Brno, najímaly dívky k prostituci. Tato činnost se měla odehrávat prostřednictvím internetu a telekomunikačních prostředků, tj. jednak z místa, odkud komunikovaly obviněné, a jednak z místa,

odkud komunikovaly zjednané dívky. Soud uvedl, že je takto možné komunikovat prostřednictvím mobilních telefonů prakticky odkudkoli, proto lze místo spáchání obtížně určit, nejspíše se jednalo o místa, kde se v té době obviněné a zjednané dívky trvale zdržovaly. Stran obviněných se tak stalo z míst v obvodu Prahy 7 a Brna. Obvinění J. S. a D. S. se pak zločinu kuplířství podle § 189 odst. 1 alinea 2, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku měli dopustit tím, že po dohodě s obviněnou S. S. přijali na své bankovní účty finanční prostředky, plynoucí z trestní činnosti této obviněné, a to rovněž v místě jejich bydliště, tedy na adrese XY, Brno. Z obsahu spisu dále vyplynulo, že k předávání peněz mezi obviněnými a dívkami, které byly k prostituci najaty, docházelo nejčastěji na adresách v obvodu Prahy 7 (Billa na adrese XY a XY ulice), v obchodních centrech v obvodu Prahy 1 (Palladium, Florentinum) či v obvodu Prahy 5 (XY ulice, XY).

4. S ohledem na uvedené měl Obvodní soud pro Prahu 10 za to, že k projednání věci není místně příslušný, ale je jím Obvodní soud pro Prahu 7 či Městský soud v Brně, neboť místem spáchání trestných činů byly adresy XY, Praha 7 a XY, Brno, což jsou zároveň adresy, kde se obviněné trvale zdržují. Proto soud rozhodl o postoupení věci k rozhodnutí o příslušnosti Nejvyššímu soudu.

III.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu o místní příslušnosti

5. Nejvyšší soud, který je Obvodnímu soudu pro Prahu 10 a soudům uvedeným v jeho usnesení podle § 24 odst. 1 tr. ř., tj. Obvodnímu soudu pro Prahu 7 a Městskému soudu v Brně, soudem nejbližše společně nadřízeným, a tedy příslušným k rozhodnutí o místní příslušnosti soudu, zhodnotil důkazy použitelné k rozhodnutí podle § 24 tr. ř. a dospěl k následujícímu závěru.

6. Podle § 18 odst. 1 tr. ř. koná řízení soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Podle § 20 odst. 1 věta první tr. ř. proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, o všech útocích pokračujícího nebo hromadného trestného činu a o všech částech trvajících trestného činu se koná společné řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody. Podle § 21 odst. 2 tr. ř. společné řízení koná soud, který je příslušný konat řízení proti pachateli trestného činu nebo o nejtěžším trestném činu.

7. Nejvyšší soud shledal, že trestné činy obviněných spolu souvisí. Obviněným S. S., N. S. a E. Š. je kladeno za vinu spáchání zločinu kuplířství podle § 189 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) tr. zákoníku, kterého se měly podle obžaloby dopustit tím, že jiného přiměly, zjednaly a najaly k provozování prostituce a kořistily z prostituce provozované jiným, a to v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch a jednaly jako členové organizované skupiny. Obviněným J. S. a D. S. je kladeno za vinu spáchání zločinu kuplířství podle § 189 odst. 1 alinea 2, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku tím, že kořistili z (těže) prostituce provozované

jiným, v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch a jednali jako členové organizované skupiny. Trestné činy obviněných jsou, pokud jde o trestní sazbu, stejně závažné.

8. Za místo spáchání trestného činu je potom podle § 18 odst. 1 tr. ř. třeba obecně považovat místo, kde došlo k jednání pachatele naplňujícímu objektivní stránku trestného činu, i místo, kde nastal nebo měl nastat následek trestného činu.

9. Objektem trestného činu kuplířství podle § 189 tr. zákoníku je ochrana mravnosti a svobodného rozhodování člověka v sexuální oblasti. Ustanovení § 189 odst. 1 tr. zákoníku obsahuje dvě alinea, z nichž každé představuje samostatnou základní skutkovou podstatu. Alinea 1 postihuje jednání spočívající v přiměnění, zjednání a najmutí (a rovněž zlákaní a svedení, která ovšem obviněným nebyla kladena za vinu) jiného k provozování prostituce. Pojem přiměje není založen na násilí nebo pohrůžkách a neobsahuje v sobě ani žádné jiné prvky agresivity. Formy, jimiž pachatel jiného přiměje, tak mohou mít různé podoby, může jít i o různé druhy přemlouvání či žádostí. Zjednáním jiného k provozování prostituce se rozumí uzavření (spíše neformální) dohody (i konkludentní) mezi kuplířem a osobou provozující prostituci. Pod pojmem najme, se chápe uzavření jakékoli i konkludentní smlouvy, jejímž obsahem je závazek osoby najímané, že provede určitý úkon, službu, práci apod. pro toho, kdo si ji najímá, anebo pro někoho jiného, přičemž v daném případě se najmutí týká provedení sexuálních služeb, tj. prostituce. Alinea 2 sankcionuje kořistění z prostituce provozované jiným. Kořistěním z prostituce provozované jiným se rozumějí jakékoli způsoby získávání majetkového prospěchu z prostituce provozované jiným za podmínky, že lze dovodit, že pachatel využívá vědomě svého vztahu k osobě provozující prostituci. Nevyžaduje, aby pachatel výslovně požadoval nebo vynucoval hmotný prospěch z prostituce jiného, postačí opakované přijímání úplaty za to, že umožňuje provozování prostituce (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1870 a násl.).

10. Z hlediska určení místní příslušnosti soudu jsou tak podstatná jednak místa, na kterých docházelo k přiměnění, zjednávání a najímání dívek k prostituci, tedy, zjednodušeně řečeno, místa, kde byly obviněnými předloženy žádosti jiným či sjednávány dohody mezi obviněnými a osobami následně provozujícími prostituci (jak prvotní žádosti či dohody, v obecném smyslu, o vzájemné spolupráci, tak i následně konkrétní, ohledně vyrozumívání o zájmu určitého klienta, času a místě schůzky, poptávaných službách, předjednané ceně apod.). Fakticky to byla místa, kde se nacházely obviněné při komunikaci s dívkami, a rovněž místa, kde se nacházely zjednávané dívky v okamžiku, kdy byly přiměny, zjednávány či najímány. Zde je namístě doplnit, že následně realizovaná, obviněnými zprostředkovaná prostituce (tedy schůzky dívek s klienty) již není předmětem postihu podle skutkové podstaty uvedené v § 189 tr. zákoníku (ani jiné, neboť prostituce

č. 33

sama o sobě není trestná, ale může být pouze za určitých okolností přestupkem), a tedy lokace tohoto kontaktu není z pohledu místa spáchání trestného činu kuplířství bez dalšího (v dané věci zejména s přihlédnutím k dálkovému způsobu komunikace obviněných s dívkami, které se při jednání ve smyslu § 189 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku osobně nesetkávaly) podstatná. Obžalobou dovozovaný trestný čin podle posledně zmíněného ustanovení byl navíc v daném případě dokonán již tím, že byla určitá osoba reálně zjednána, přiměna či najata k provozování prostituce.

11. Současně jsou pro určení místní příslušnosti podstatná místa, kde mělo docházet ke kořistění z prostituce jiného, až již v podobě místa přebírání sjednaných provizí za umožnění provozování prostituce v hotovosti nebo v podobě místa obohacení po jejich připsání na účet. Ani v tomto případě není bez dalšího podstatné místo, kde byla prostituce prováděna.

12. Nejvyšší soud shledal, že ze spisového materiálu není možné s jistotou určit místa, kde se nacházely dívky následně přiměné, zjednané či najaté k prostituci, když komunikovaly s obviněnými. Jsou však zřejmě známá místa, kde se nacházely obviněné v době, kdy měly jednat s dívkami o provozování prostituce. Z jejich výpovědí a z popisu skutkového děje, uvedeného v obžalobě, vyplývá, že tak měly činit mimo jiné z místa svého bydliště, a to v Praze 7 (N. S. a E. Š.) nebo z Brna (S. S.). Na těchto místech tedy docházelo (byť, jak bylo řečeno, mimo jiné) k jednání naplňujícímu objektivní stránku zločinu kuplířství, spočívajícího v přiměni, zjednávání a najímání dívek k prostituci.

13. Z obsahu spisu jsou dále zřejmá místa, kde docházelo k přijímání provizí (úplat) z prostituce, tedy místa, kde měl být naplňován znak kořisti z prostituce (odst. 2 dovozovaného zločinu). Z výpovědí obviněných i dívek, které měly být přiměny, zjednaný či najaty k prostituci, vyplývá, že ve většině případů docházelo k předávání provizí v hotovosti na předem domluvených místech, a to zejména v OC Palladium v Praze 1, u rezidence XY v Praze 7 nebo na dalších místech Prahy 1, 5 či 7, v několika případech pak dívky podle pokynů finanční prostředky vkládaly na účty obviněných (účty obviněných J. S. a D. S.), kteří mají bydliště v Brně a peníze také v Brně vybírali.

14. Souhrnně řečeno, v projednávané věci je ve smyslu § 18 odst. 1 tr. ř. s ohledem na jednání obviněných, jak je popsáno v obžalobě, dána příslušnost více soudů. Z dostupného spisového materiálu však nevyplývá, že by se některé z míst, kde měl být spáchán trestný čin ve smyslu § 18 odst. 1 tr. ř., nacházelo v obvodu Obvodního soudu pro Prahu 10. Nejvyšší soud po zvážení všech dosud známých okolností případu shledal vhodným, aby věc obviněných projednal příslušný Obvodní soud pro Prahu 7, v jehož obvodu, kde mají faktické bydliště dvě z obviněných, mělo mimo jiné dojít k zásadním momentům jednání naplňujícímu objektivní stránku zločinu kuplířství podle § 189 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku.

15. Z těchto důvodů bylo ve sporu o příslušnost podle § 24 tr. ř. rozhodnuto tak, že místně příslušným k projednání věci je Obvodní soud pro Prahu 7.

č. 33

Č. 34

č. 34

Pojistný podvod, *Ne bis in idem*

§ 210 odst. 2 tr. zákoníku, § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř.

Není porušením zásady *ne bis in idem*, a není tedy dán důvod nepřipustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř., pokud je pachatel, který v úmyslu vylákat plnění z pojištění úmyslně vyvolal pojistnou událost (dopravní nehodu), uznán vinným přečinem pojistného podvodu podle § 210 odst. 2 tr. zákoníku, ačkoliv byl v souvislosti s touto dopravní nehodou již předtím příslušným správním orgánem postížen za přestupek podle § 125c odst. 1 písm. k) zákona č. 361/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, spočívající v porušení § 4 písm. a), písm. b) a § 5 odst. 1 písm. b) tohoto zákona tím, že se řádně nevěnoval řízení motorového vozidla.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2021, sp. zn. 3 Tdo 93/2021, ECLI:CZ:NS:2021:3.TDO.93.2021.1)

Nejvyšší soud odmítl jako zjevně neopodstatněné dovolání obviněného M. B. proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 4 To 142/2020, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Litoměřicích pod sp. zn. 24 T 112/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. 24 T 112/2019, byl obviněný M. B. uznán vinným přečinem pojistného podvodu podle § 210 odst. 2, 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“), kterého se podle nalézacího soudu dopustil skutkem popsáním ve skutkové větě jeho rozsudku. Za to byl odsouzen podle § 210 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody ve výměře 2 roků, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 let. Podle § 228 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „tr. ř.“), bylo obviněnému rovněž uloženo nahradit poškozené pojišťovně škodu ve výši 303 686 Kč. Současně byl podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 24. 5. 2018, sp. zn. 4 T 102/2017, jakož

i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu.

2. Proti rozsudku Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. 24 T 112/2019, podal obviněný odvolání.

3. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 4 To 142/2020, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným přečinem pojistného podvodu podle § 210 odst. 2, 4 tr. zákoníku, kterého se dopustil tím, že

dne 31. 1. 2018, v době kolem 19:20 hodiny, v XY, okres Litoměřice, v ulici XY na silnici II. třídy č. XY ve směru od P. do XY jako řidič a tehdejší uživatel osobního motorového vozidla zn. XY, ve vlastnictví ČSOB Leasing, a. s., provozované společností J., s úmyslem vylákat od poškozené Generali Česká pojišťovna, a. s., finanční prostředky na základě fiktivní pojistné události – úmyslně způsobeného poškození předmětného vozidla zn. XY – jako pojistné plnění z havarijního pojištění a povinného smluvního pojištění odpovědnosti z provozu vozidel z pojistné smlouvy ze dne 9. 10. 2015, uzavřené mezi ČSOB Leasing, a. s., a poškozenou Generali Česká pojišťovna, a. s., úmyslně a s cílem vozidlo poškodit najel pravou částí předmětného vozidla do betonové opěrné zdi a pokračoval v jízdě dalších asi 35 metrů za současného setrvalého natočení řízení vozidla vpravo a stlačení plynového pedálu, čímž došlo k poškození pravé části vozidla, které bylo nakonec likvidováno jako tzv. totální škoda, přičemž následně na místo přivolal hlídku Policie České republiky a policistům na místě a do protokolu o dopravní nehodě úmyslně nepravdivě uvedl, že byl oslněn světly protijedoucího vozidla, ztratil orientaci a vyjel vpravo mimo vozovku, kde se střetl s betonovou opěrnou zdí, tedy popsal událost jako dopravní nehodu, přičemž následně vše stejně popsal i svému bratrovi R. B., jednateli J., který poté u poškozené pojišťovny takto nahlásil pojistnou událost a uplatnil, v důsledku čehož bylo ze strany poškozené Generali Česká pojišťovna, a. s., neoprávněně vyplaceno vlastníkovvi vozidla pojistné plnění ve výši 196 964 Kč dne 27. 3. 2018 a pojistné plnění ve výši 79 926 Kč dne 26. 4. 2018 a současně byla z celkového poskytnutého pojistného plnění částka ve výši 26 796 Kč započtena na dlužné pojistné, přičemž následným vystavením potvrzení Generali Českou pojišťovnou, a. s., o likvidaci pojistné události formou tzv. totální škody se vlastníkem vozidla stala J., která poté prodala vrak vozidla za částku ve výši 315 000 Kč, a tímto svým jednáním tedy obviněný způsobil poškozené Generali Česká pojišťovna, a. s., se sídlem v P., škodu v celkové výši 303 686 Kč.

4. Za tento trestný čin odvolací soud odsoudil obviněného podle § 210 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody ve výměře 18 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu

v trvání 3 roků, a podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněnému uložil nahradit poškozené pojišťovně škodu ve výši 303 686 Kč.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 34

5. Proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 4 To 142/2020, podal obviněný prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

6. Stěžejní dovolací námitkou obviněného je to, že za projednávaný skutek, tedy za jednání, kterým zavinil dopravní nehodu, a tedy i škodu na jím řízeném vozidle, byl policejním orgánem na místě potrestán jako za přestupek v silniční dopravě a toto pravomocné rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno. Jeho trestní stíhání tedy bylo nepřípustné podle § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř. a byla porušena zásada ne bis in idem.

7. Obviněný odmítá, že tím, co odděluje jeden skutek od druhého [přestupek na úseku dopravy podle § 125c odst. 1 písm. k) zákona č. 361/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a trestný čin pojistného podvodu], je zavinění, resp. motivace. Podstatou skutku, o němž má soud rozhodnout, je podle něj účast obviněného na určité události, tedy jeho právně relevantní jednání, z něhož vzešel následek porušující nebo ohrožující společenské zájmy chráněné trestním zákonem, tzn. podstatu skutku tvoří jednak jednání trestně odpovědného pachatele a jednak následek, který jím byl způsoben. Momentem, jenž dělí počínání pachatele na různé skutky, je podle obviněného právě trestněprávně relevantní následek, který obviněný způsobil nebo chtěl způsobit. Pro vztah mezi jednáním a následkem musí platit, že jednání je pro daný následek kauzální, tj. bez něj by k následku nemohlo dojít tím způsobem, jak k němu došlo. Všechny projevy vůle pachatele navenek, které vedly k takovému trestněprávně relevantnímu následku, tvoří jeden skutek z hlediska hmotného práva, o který se jedná i v případě, došlo-li ke vzniku více následků významných pro trestní právo hmotné, jestliže každý z těchto následků byl způsoben alespoň zčásti týměž (jedním) jednáním, rovněž z hlediska trestního práva hmotného. Totožnost skutku je zachována, existuje-li shoda buď alespoň v jednání obviněného, anebo v následku jednání. Uvedená shoda jednání či následku nemusí být úplná a bezvýjimečná, ale stačí i shoda částečná. Jeden skutek jako předmět trestního stíhání pak tvoří nedělitelný celek, který nelze v rámci takového řízení rozdělit do samostatných částí a o každé z nich rozhodnout jiným výrokem, s výjimkou pokračování v trestném činu. K tomu obviněný obsáhle cituje judikaturu Nejvyššího soudu k otázce totožnosti skutku.

8. Jelikož je obviněný přesvědčen, že skutek, tak jak je popsán v obžalobě, stejně jako ve výroku rozsudku, je totožný s tím, jak byl popsán v přestupkovém pravomocném rozhodnutí a lhůta pro zahájení přezkumného řízení uplynula již

31. 7. 2018, mělo být podle obviněného jeho trestní stíhání podle § 223 odst. 1 tr. ř. s odkazem na § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř. zastaveno. Soud prvního stupně se s tímto návrhem nevypořádal a odvolací soud tuto námitku odmítl. K tomu obviněný opět cituje judikaturu Nejvyššího soudu k otázce zásady ne bis in idem.

9. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k výše uvedené dovolací námitce obviněného uvedla, že podstata skutkových okolností, která se v podrobnostech plynoucích z obsahu příslušného přestupkového spisu stala předmětem řízení o přestupku v silničním provozu podle § 125c odst. 1 písm. k) zákona č. 361/2000 Sb., které bylo podle § 91 zákona č. 250/2016 Sb. sankcionováno blokovou pokutou ve výši 1 000 Kč na místě dopravní nehody, nevyzníká ve smyslu výkladu pojmu totožnost skutku shodu s činem, pro který byl dovoatel odsouzen v posuzované trestní věci.

10. Pokud obviněný při odůvodnění jím namítaného porušení zásady ne bis in idem poukázal na to, že byl uznán vinným přisouzeným přečinem za tam uvedený způsob, jakým řídil jím užívané motorové vozidlo, se kterým tam popsaným způsobem přivodil dopravní nehodu s následnou škodou na vozidle v tam uvedené výši, pak podle státní zástupkyně zcela odmítl vycházet z popisu přisouzeného skutku v celém jeho rozsahu tak, jak vyplynul z výroku o jeho vině. Při popsaném nehodovém ději byl totiž podle ní veden úmyslem takové poškození vozidla způsobit a na podkladě této fiktivní pojistné události ve prospěch pojištěné společnosti vylákat od poškozeného pojistitele finanční prostředky jako pojistné plnění z havarijního pojištění a povinného ručení z tam uvedené pojistné smlouvy. K uvedenému škodlivému následku jeho jednání v daném případě došlo neoprávněným vyplacením pojistného plnění vlastníkově havarovaného vozidla v tam uvedené specifikaci likvidace předmětné pojistné události.

11. K této námitce se navíc podle státní zástupkyně vyjádřil zcela výstižně již odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku s tím podle ní správným závěrem, že porovnávané skutky shodné nejsou, a že tak návrhu na zastavení trestního stíhání obviněného z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř. nelze vyhovět. Vedle chybějící shody v jednání, které bylo v jednom případě charakterizováno způsobem jízdy odporujícím pravidlům silničního provozu, spojeným s následkem dopravní nehody a poškození vozidla, totiž soud nemohl v případě druhém přehlédnout, že tak obviněný postupoval úmyslně, aby mohl být uvedený následek takto způsobené dopravní nehody klamavě deklarován jako regulérní pojistná událost a v této návaznosti aby mohlo být a v daném případě také bylo uplatněno právo na výplatu pojistného plnění ve prospěch pojištěné obchodní společnosti.

12. Na podkladě výše uvedené argumentace tak podle státní zástupkyně lze dospět k jedinému logickému závěru, že v daném případě k porušení zásady ne bis in idem nedošlo, neboť čin, pro který byl obviněný v projednávané trestní věci odsouzen, není totožný s činem, pro který byl uznán vinným v rámci přestupkového řízení.

III. Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda je v této trestní věci dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná.

14. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

15. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněný zákonem stanovený dovolací důvod, jehož existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

16. Obviněný v podaném dovolání uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

17. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. je dán tehdy, jestliže proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné.

IV. Důvodnost dovolání

18. Z obsahu podaného dovolání Nejvyšší soud zjistil, že podstata dovolací argumentace obviněného spočívá v tom, že již byl za projednávaný skutek (dopravní nehodu spojenou s přestupkovým postihem) potrestán a podle zásady ne bis in idem tak je jeho trestní stíhání nepřípustné.

19. Pokud jde o tuto stěžejní dovolací námitku obviněného, v rámci které namítá, že z důvodu překážky věci rozhodnuté bylo jeho trestní stíhání z důvodu podle § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř. nepřípustné, tedy že byla porušena zásada ne bis in idem, lze nejprve připustit, že takto formulovaná námitka spadá pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., který je dán tehdy, jestliže bylo proti obviněnému vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné. Nejedná se však o námitku opodstatněnou, a to z následujících důvodů.

20. K zásadě ne bis in idem, která představuje právo obviněného nebýt souzen či trestán dvakrát za týž čin, je nejprve nutno uvést, že okolnosti zakládající nepřípustnost trestního stíhání z tohoto důvodu jsou vymezeny v ústavních předpisech, v ustanoveních trestního řádu a v mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána. V tomto směru je základní vnitrostátní normou ustanovení čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, podle něhož nikdo nemůže být trestně

stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby, a čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, který zakazuje stíhání pro druhý trestný čin, pokud je tento druhý trestný čin založen na totožném skutku či v podstatných rysech totožném skutku.

21. Z hlediska možného dosahu uplatnění zásady *ne bis in idem* je rozhodující mj. otázka totožnosti skutku. Právě tu obviněný učinil jádrem své argumentace, v níž dospívá k závěru, že skutek, za který byl postihnut jako za přestupek na úseku silničního provozu, je shodný se skutkem, pro který bylo vedeno trestní stíhání a v němž soudy spatřovaly trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku.

22. Otázkou totožnosti skutku se Nejvyšší soud opakovaně zabýval ve své judikatuře. V tomto ohledu velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaném pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr., odkázal na rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Zolotukhin proti Rusku (rozsudek ze dne 10. 2. 2009, č. 14939/03, § 52), podle kterého čl. 4 Protokolu č. 7 musí být chápán tak, že zakazuje stíhání nebo soudní řízení pro druhý „trestný čin“ (offence/infraction), jestliže je založen na totožných nebo v podstatě stejných skutečnostech (facts/faits). Popisy skutkového stavu v obou řízeních představují zásadní východisko pro posouzení otázky, zda jsou skutky v obou řízeních totožné (resp. jsou totožné alespoň v podstatných rysech), a to bez ohledu na případné odlišnosti v právní kvalifikaci tohoto skutku v obou řízeních. Totožnost skutku je dána tehdy, když se konkrétní skutkové okolnosti týkají téhož obviněného a jsou neoddělitelně spjaty v čase a místě. Podle velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu jde o požadavek konvenující našemu chápání totožnosti skutku, které je také založeno na totožnosti jednání nebo následku z hlediska rozhodných skutkových okolností [viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2002, sp. zn. 5 Tdo 494/2002].

23. Skutkem se přitom rozumí určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky trestného činu či trestných činů anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu. Jako skutek je taková událost vymezena v příslušném aktu orgánu činného v trestním řízení (v usnesení o zahájení trestního stíhání, obžalobě, rozsudku, usnesení o zastavení trestního stíhání, atd.). Podstatu skutku tvoří jednání pachatele a následek tímto jednáním způsobený, který je relevantní z hlediska trestního práva. Jednáním je projev vůle pachatele ve vnějším světě, který může spočívat v konání (komisivní delikt) nebo v opomenutí, nekonání (omisivní delikt). Jen takové děje, které jsou jednáním, lze v trestním řízení dokazovat a právně kvalifikovat a jen jednáním může být způsoben následek významný pro trestní právo. Následek spočívá v porušení nebo ohrožení hodnot (zájmů, vztahů) chráněných trestním zákonem (tj. života, zdraví, osobní svobody, majetku, atd.) a jako znak některého jednotlivého, individuálního trest-

ného činu ve své konkrétní podobě spojuje dílčí útoky (akty) do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování člověka na různé skutky. Následkem se tedy rozumí porušení individuálního objektu trestného činu v jeho konkrétní podobě, tedy konkrétní následek (porušení určitého jedinečného vztahu – zájmu), nikoli určitý typ následku. Z hlediska zachování totožnosti jednání i následku nejsou podstatné ty skutkové okolnosti, které charakterizují jen zavinění či jiný znak subjektivní stránky činu. Totožnost skutku má význam především z hlediska obžalovací zásady (§ 220 odst. 1 tr. ř.) a v tomto smyslu je zachována, existuje-li shoda alespoň buď v jednání obviněného, anebo v následku jednání. Uvedená shoda jednání či následku, jak již bylo řečeno, nemusí být úplná a bezvýjimečná, ale stačí i shoda částečná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 8 Tdo 361/2006).

24. Totožnost skutku tak bude zachována za předpokladu, jestliže: a) je úplná shoda alespoň v jednání při rozdílném následku, b) je úplná shoda alespoň v následku při rozdílném jednání, c) jednání nebo následek (nebo obojí) jsou v případech uvedených pod písm. a) a b) alespoň částečně shodné, shoda ovšem musí být v podstatných okolnostech, jimiž se rozumí zejména skutkové okolnosti charakterizující jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace, která přichází v úvahu; podstatnými z tohoto hlediska nejsou ty skutkové okolnosti, které charakterizují jen zavinění či jiný znak subjektivní stránky činu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2722 a 2723, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1464/2012, na které ostatně odkazuje i obviněný).

25. V nyní posuzované trestní věci byl obviněný v trestním řízení uznán vinným skutkem podrobně popsaným již v bodě 3. odůvodnění tohoto usnesení (zjednodušeně řečeno šlo o úmyslné vyvolání pojistné události s cílem zajistit jinému pojistné plnění), ve kterém je spatřováno spáchání pojistného podvodu podle § 210 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku. Vedle toho byl obviněný dne 31. 1. 2018 v příkazním řízení potrestán za přestupek podle § 125c odst. 1 písm. k) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o silničním provozu“), a to konkrétně za to, že se dne 31. 1. 2018 v blíže specifikovaném místě a čase nevěnoval řízení, čímž porušil povinnost vyplývající z § 4 písm. a), písm. b) a § 5 odst. 1 písm. b) zákona o silničním provozu. Za to mu byla udělena pokuta ve výši 1 000 Kč.

26. Pro posouzení opodstatněnosti dovolací argumentace obviněného a dále v tomto usnesení rozvedených obecných východisek vztahujících se k objektivní stránce posuzovaného trestného činu považuje Nejvyšší soud za vhodné konstatovat i rozhodná ustanovení, která jsou pro posouzení protiprávnosti obou jednání obviněného (a to jak přestupku, tak i posuzované trestné činnosti) zásadní.

Z hlediska přestupkového řízení jsou takto zásadní ustanovení § 4 písm. a), § 4 písm. b) a § 5 odst. 1 písm. b) zákona o silničním provozu.

27. Podle § 4 písm. a) zákona o silničním provozu je při účasti na provozu na pozemních komunikacích každý povinen chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní, aby nepoškozoval životní prostředí ani neohrožoval život zvířat, své chování je povinen přizpůsobit zejména stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, povětrnostním podmínkám, situaci v provozu na pozemních komunikacích, svým schopnostem a svému zdravotnímu stavu.

28. Podle § 4 písm. b) zákona o silničním provozu je při účasti na provozu na pozemních komunikacích každý povinen řídit se pravidly provozu na pozemních komunikacích upravenými tímto zákonem, pokyny policisty, pokyny osob oprávněných k řízení provozu na pozemních komunikacích podle § 75 odst. 5, 8 a 9 zákona o silničním provozu a zastavování vozidel podle § 79 odst. 1 zákona o silničním provozu a pokyny osob, o nichž to stanoví zvláštní právní předpis, vydanými k zajištění bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích.

29. Podle § 5 odst. 1 písm. b) zákona o silničním provozu je řidič kromě povinností uvedených v § 4 dále povinen věnovat se plně řízení vozidla nebo jízdy na zvířeti a sledovat situaci v provozu na pozemních komunikacích.

30. V této trestní věci pak byl obviněný stíhán od samého počátku trestního stíhání za přečin pojištění podvodu podle § 210 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku. Skutkovou podstatu tohoto přečinu pak podle právních závěrů nižších soudů naplnil tím, že v úmyslu opatřit jinému prospěch vyvolal událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění, a způsobil tak na cizím majetku větší škodu.

31. Obě zjišťovaná jednání obviněného, tak jak jsou výsledkem jednak přestupkového řízení, jednak finalizovaná v rozsudku odvolacího soudu, je nutno dále konfrontovat s již uvedenými teoretickými východisky vztahujícími se k objektivní stránce jednání obviněného.

32. Jak bylo již výše uvedeno, předpokladem totožnosti skutku je alespoň částečná shoda v jednání nebo v následku tohoto jednání.

33. Pokud jde o způsobený následek, je nutno připomenout, že následek jednání spočívá v porušení nebo ohrožení právní normou chráněných hodnot (zájmů, vztahů). Následkem se tedy rozumí porušení individuálního objektu trestného činu (či v tomto případě přestupku) v jeho konkrétní podobě, tedy konkrétní následek (porušení určitého jedinečného vztahu – zájmu), nikoli určitý typ následku.

34. Objektem citovaných dopravních přestupků je bezpečnost a plynulost silničního provozu. Objektem trestného činu pojištění podvodu je potom cizí majetek, resp. majetkové zájmy pojištěven (pojistitelů) – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 7 Tdo 996/2007-I., publikované pod č. 28/2008 Sb. rozh. tr. Je tedy zřejmé, že uvedeným jednáním obviněný z pohle-

č. 34

du v úvahu přicházejících právních kvalifikací tohoto jednání způsobil zcela jiné následky – v případě přestupku narušil bezpečnost a plynulost silničního provozu a v případě trestného činu pojistného podvodu neoprávněně zasáhl do vlastnického práva poškozené pojišťovny, která v důsledku jeho podvodného jednání vyplatila pojistné plnění. Vzhledem k takto odlišným následkům je nutné uzavřít, že shoda následků jako jeden z předpokladů totožnosti skutku dána není.

35. Pokud jde o konfrontaci obou posuzovaných protiprávních jednání obviněného, je nutno uznat, že obě jednání, tedy jak to, za které byl obviněný odsouzen v trestním řízení, tak i to, pro které byl postihnut jako za přestupek, se částečně překrývají, neboť jednání obviněného spočívající v porušení příslušných ustanovení zákona o silničním provozu bylo jedním z dílčích prvků protiprávního jednání obviněného, které ve svém souhrnu znamenaly podvodné vyvolání pojistné události.

36. Jak již bylo konstatováno v obecné rovině, závěr, že částečná shoda v jednání způsobuje, že se jedná o totožný skutek, vyžaduje, aby se jednalo o shodu v podstatných okolnostech, jimiž se rozumí zejména skutkové okolnosti charakterizující jednání z hlediska právní kvalifikace, která přichází v úvahu. O takovou podstatnou shodu se však v nyní projednávané věci nejednalo, a to právě s ohledem na zcela odlišné předpoklady odpovědnosti za citovaný přestupek podle § 125c odst. 1 písm. k) zákona o silničním provozu a za trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku. Tato odlišnost přitom mj. vychází i z výše popsaných zcela odlišných objektů obou deliktů.

37. Zatímco pro naplnění znaků citovaného přestupku bylo v nyní projednávané věci rozhodující to, že se obviněný řádně nevěnoval řízení motorového vozidla, pro naplnění přisouzeného přečinu bylo stěžejní, že obviněný byl jednak veden úmyslem opatřit jinému prospěch, jednak úmyslně vyvolal pojistnou událost (událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění) a jednak způsobil na majetku pojišťovny větší škodu. Je tedy zjevné, že samotné jednání spočívající v porušení dopravních předpisů (nevěnování se řízení), byť s vyvoláním pojistné události souviselo, resp. mu bezprostředně předcházelo, je z hlediska předpokladů trestní odpovědnosti za spáchání trestného činu pojistného podvodu ve své podstatě a současně z pohledu jím uplatněné dovolací argumentace nepodstatné. Jinými slovy, pro závěr o spáchání trestného činu nebylo rozhodné, že obviněný při řízení vozidla jednal v rozporu se shora citovanými ustanoveními zákona o silničním provozu a nevěnoval se řízení. Pokud tedy jde o jednání obviněného, pak lze uzavřít, že o shodu se v podstatných rysech těchto jednání nejednalo.

38. Pokud jde o obviněným v dovolání citovanou judikaturu, ani ta nemůže na správně vyslovených (právních) závěrech napadeného rozhodnutí ničeho změnit

39. V případě usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 921/2015, je zřejmé, že toto rozhodnutí řeší překážku věci rozsouzené ve smyslu § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. ve znění účinném ke dni 1. 6. 2015 pro případ trvajících

trestného činu podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku spáchaného jedním či více skutky. Jedná se tedy o zcela jinou situaci, než je posuzována v nyní projednávané věci, kde protiprávní jednání bylo obviněným spácháno jedním skutkem.

40. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 3 Tz 73/2000, vyplývá, že o jeden skutek jde tehdy, jestliže jednání, které je prostředkem ke spáchání trestného činu druhého, je současně součástí jednání, které znamená usku-tečňování jednání popsaného ve skutkové podstatě trestného činu druhého. To platí i v případě, kdy jednání, které vyvolalo určitý následek závažný z hlediska trestního práva, muselo nejprve způsobit jiný následek, bez něhož by k vyvolání druhého následku nedošlo. V nyní posuzovaném případě se však nejedná o případ jednočinného nestejnorodého souběhu dvou trestných činů v těchto judikátech popisovaný, ale o dva odlišné skutky, naplňující v jednom případě skutkovou podstatu trestného činu a v případě druhém skutkovou podstatu přestupku, neboť se liší jak jednáním (klamavý postup v rámci pojistného vztahu, porušení pravidel silničního provozu) tak i v následku (vylákání pojistného plnění, způsobení dopravní nehody) ke kterým taková jednání v tom či onom případě v odlišné formě zavinění směřovala.

41. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1399/2007, sice řeší v rámci výkladu překážky věci pravomocně rozsouzené otázku, o jaký druh přestupku se v souvisejícím blokovém řízení jednalo, a tím i pochybnost při vymezení skutku, v nyní posuzovaném případě však žádné pochybnosti v tomto směru zjišťovány a ani namítány nejsou, neboť bylo postaveno najisto, jakého přestupku se dovolatel proti pravidlům silničního provozu dopustil a porušením jakých povinností jeho účastníka ve smyslu zákona o silničním provozu jej po stránce skutkové naplnil.

42. Pokud obviněný namítá, že tím, co odděluje jedno jednání od druhého, není zavinění (v případě přestupku nedbalost a v případě trestného činu úmysl), je nutno konstatovat, že z hlediska posuzování totožnosti skutku v zásadě nejsou podstatné ty skutkové okolnosti, které charakterizují jen zavinění či jiný znak subjektivní stránky činu. Otázka zavinění tedy v nyní projednávané trestní věci není pro posouzení totožnosti skutku rozhodná tak, jak to obviněný ve své dovolací argumentaci tvrdí, zejména pokud obviněným způsobená dopravní nehoda byla pouze dílčím prvkem celého komplexu jednání obviněného směřujícího v konečném důsledku k vytvoření podmínek pro to, aby bylo protiprávně vyplaceno pojistné plnění. Navíc z provedeného dokazování vyplývá, že i samotná dopravní nehoda nebyla způsobena nedbalostním jednáním obviněného, ale naopak jednáním úmyslným.

43. Vzhledem k tomu, že shoda v jednání obviněného byla pouze v nepodstatných okolnostech a že následek těchto jednání nebyl shodný vůbec, o totožný skutek nešlo a jednalo se o dva odlišné skutky. Překážka věci rozhodnuté, která by s ohledem na zásadu ne bis in idem zakládala nepřipustnost trestního stíhání

č. 34

podle § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř., a bránila tak postihu obviněného za přečin pojištěního podvodu podle § 210 odst. 2, odst. 4 tr. zákoníku, tak dána nebyla. Z důvodu neopodstatněnosti této námitky nebyl naplněn ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. Ze shora uvedených důvodů Nejvyšší soud rozhodl o dovolání obviněného způsobem uvedeným v § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., podle kterého Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné.

Č. 35

Č. 35

Adhezní řízení, Zanedbání povinné výživy

§ 43 odst. 1, § 44 odst. 3, § 228 odst. 1 tr. ř., § 196 tr. zákoníku

Rozhodnout o nároku na náhradu dlužného výživného jako majetkové škody, jež byla poškozenému způsobena, ve smyslu § 43 odst. 1 věty poslední tr. ř. lze podle § 228 odst. 1 tr. ř. (popř. i podle § 229 odst. 1, 2 tr. ř.) pouze za předpokladu, že o nároku na výživné dosud nebylo rozhodnuto v občanskoprávním řízení. Bylo-li však o vyživovací povinnosti obviněného pro relevantní období páčání přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku již rozhodnuto, třeba i nepravomocně, v občanskoprávním řízení, představuje takové rozhodnutí překážku podání návrhu poškozeného na rozhodnutí o povinnosti obviněného k náhradě škody podle § 44 odst. 3 tr. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2021, sp. zn. 8 Tz 20/2020, ECLI:CZ:NS:2021:8.TZ.20.2020.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti ve prospěch obviněného P. K., podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, byl porušen zákon v ustanovení § 256 tr. ř. a v řízení, jež tomuto rozhodnutí předcházelo, v ustanoveních § 44 odst. 3 a § 228 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného P. K. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, a jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, ve výrocích, jimiž bylo podle § 228 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o povinnosti obviněného zaplatit na náhradu škody poškozené R. K. částku 396 000 Kč, poškozené D. K. částku 10 500 Kč a poškozené E. K. částku 10 500 Kč, a ve výroku, jímž byla podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozená R. K. odkázána se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Současně zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 35

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, byl obviněný P. K. uznán vinným třemi přečiny zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, 3 tr. zákoníku, za což byl podle § 196 odst. 3, § 43 odst. 1, § 62 odst. 1, 3 a § 63 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému trestu obecně prospěšných prací v trvání 300 hodin. Podle § 63 odst. 2 tr. zákoníku mu byla uložena přiměřená povinnost, aby v průběhu výkonu trestu obecně prospěšných prací zaplatil dlužné výživné. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit na náhradě škody poškozené R. K. částku 396 000 Kč, poškozené D. K. částku 10 500 Kč a poškozené E. K. částku 10 500 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená R. K. odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti citovanému rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný P. K. odvolání směřující proti výroku o náhradě škody. Nesouhlasil s tím, že bylo rozhodnuto o jeho povinnosti k náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř., když výši výživného mu již dříve určil pravomocný civilní rozsudek a nyní byl de facto založen další exekuční titul na totožné částky. Navrhl, aby odvolací soud zrušil výrok o náhradě škody a aby poškozené R. K., D. K. a E. K. odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, bylo odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítnuto.

II. Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

3. Proti pravomocnému usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, podala ministryně spravedlnosti (dále též „stěžovatelka“) ve prospěch obviněného P. K. (dále též jen „obviněný“) stížnost pro porušení zákona. Podle názoru ministryně spravedlnosti byl napadeným rozhodnutím v ne-prospěch obviněného porušen zákon v § 254 odst. 1 a § 256 tr. ř. a v řízení mu předcházejícím, tj. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, v § 228 odst. 1 a § 44 odst. 3 tr. ř.

4. Stěžovatelka po připomenutí relevantních ustanovení § 43 odst. 1, 3, § 44 odst. 3, § 228 odst. 1, § 254 odst. 1 tr. ř. a § 256 tr. ř. uvedla, že již soud prvního stupně při rozhodování v adhezním řízení náležitě nerefletoval, že vyživovací povinnost obviněného vůči jeho dcerám E. K. a D. K. byla stanovena rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 6. 6. 2001, sp. zn. 5 Nc 105/2001, pravomocným dne 9. 7. 2001. Vložila, že ač je kopie tohoto rozsudku založena v trestním spise, soud prvního stupně tento rozsudek opakovaně zmiňoval a na

jím stanovenou vyživovací povinnost v popisu skutku ve výroku o vině výslovně odkazoval, pochybil, když v rozporu s § 44 odst. 3 tr. ř. vtěлил do vlastního rozhodnutí i výrok podle § 228 odst. 1 tr. ř. Byť byl tento výrok v odvolání obviněného jako jediný výslovně napaden, odvolací soud nedostál své přezkumné povinnosti založené § 254 odst. 1 tr. ř. a podané odvolání podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl. Dodala, že výroků o vině a trestu se její stížnost pro porušení zákona nijak nedotýká.

5. Stěžovatelka proto navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, pokud jím zůstal nedotčen výrok o náhradě škody v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, byl v neprospěch obviněného P. K. porušen zákon v § 254 odst. 1 a § 256 tr. ř. a v řízení mu předcházejícím, tj. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, v § 228 odst. 1 a § 44 odst. 3 tr. ř. Navrhla rovněž, aby Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 věty druhé tr. ř. zrušil napadené usnesení ve vytýkané části, aby zrušil i jemu předcházející výrok o náhradě škody v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, a dále aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

6. Ke stížnosti pro porušení zákona se obviněný P. K. písemně vyjádřil prostřednictvím obhájkyň. Uvedl, že se s argumentací obsaženou v tomto mimořádném opravném prostředku plně ztotožňuje, neboť rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku o náhradě škody i zamítavé rozhodnutí odvolacího soudu považuje za nesprávné.

7. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“) v zevrubném vyjádření ke stížnosti pro porušení zákona připomněla, že do 1. 1. 2018 dlužné výživné nebylo možné uplatňovat jako nárok na náhradu škody v trestním řízení podle § 43 odst. 3 tr. ř., poněvadž dluh pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku spočívající v nezaplaceném výživném nebyl považován za dluh ze škody způsobené trestným činem, nýbrž za dluh z nesplnění zákonné povinnosti, jejíž porušení je samo trestným činem, nikoliv jako u škody následkem trestného jednání (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. 4 Tdo 549/2014). Podle tohoto pojetí vyživovací povinnost vznikla povinným subjektům ex lege a není samo o sobě nezbytné, aby vyživovací povinnost a její rozsah byly určeny rozhodnutím soudu.

8. Dále se státní zástupkyně zabývala novelizací § 43 odst. 1 tr. ř. provedenou zákonem č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů (dále jen „zákon č. 59/2017 Sb.“), účinným od 1. 1. 2018, kterým došlo k doplnění § 43 odst. 1 tr. ř. v tom smyslu, že pro účely tohoto zákona (trestního řádu) se rozumí majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, i dlužné výživné. Státní zástupkyně připomněla účel zákona č. 59/2017 Sb., a to zejména

s ohledem na postavení poškozených trestnou činností a jejich možností domoci se snáze náhrady škody prostřednictvím státu. Shrnula pak na základě § 2 odst. 2, odst. 3 písm. c) [správně písm. d)] a § 10 odst. 2 uvedeného zákona, že je-li i pro účely trestního řádu majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, dlužné výživné, je možné v případě, že o tomto nároku nerozhodl soud v řízení ve věcech občanskoprávních, aby bylo v případě dlužného výživného rozhodnuto výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. Jestliže obviněnému byla pravomocně uložena majetková trestní sankce, může se poškozený domáhat toho, aby byl odškodněn prostřednictvím ministerstva spravedlnosti, aby tak nemusel pro dosažení náhrady škody podstupovat další řízení vůči odsouzenému. Z § 43 odst. 1 poslední věty tr. ř., ve znění novely účinné od 1. 1. 2018, však nevyplývá, že by v trestním řízení měl soud rozhodovat duplicitně o výživném v případě, že již o takovém nároku bylo rozhodnuto v občanskoprávním řízení.

9. Státní zástupkyně tedy uzavřela, že se s právní argumentací stížnosti pro porušení zákona ztotožňuje. Podle ní v předmětném trestním řízení nemělo být o nároku na náhradu škody rozhodováno, a proto měl soud postupovat podle § 206 odst. 3 tr. ř., tedy usnesením vyslovit, že R. K., D. K. a E. K. se jako poškozené k hlavnímu líčení nepřipouští se svými nároky. Poškozeným totiž svědčí v takovém případě pouze tzv. procesní práva podle § 43 odst. 1 tr. ř. S ohledem na uvedenou situaci nesouhlasila s bodem 3. návrhu stížnosti pro porušení zákona, bylo-li navrhováno, aby Nejvyšší soud postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

10. Nejvyšší soud z podnětu podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonost a odůvodněnost rozhodnutí, proti němuž byla podána stížnost pro porušení zákona, a to v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení tomuto rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že zákon byl v neprospěch obviněného P. K. porušen.

11. Podle § 43 odst. 1 tr. ř. ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrh na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit. Jde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 tr. zákoníku), rozumí se pro účely tohoto zákona majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, i dlužné výživné. Podle § 43 odst. 3 tr. ř. je poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trest-

ným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal.

12. Podle § 44 odst. 3 tr. ř. návrh podle § 43 odst. 3 tr. ř. nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení.

13. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. odsuzuje-li soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu nebo kterým se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil, uloží mu v rozsudku, aby poškozenému nahradil majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, jestliže byl nárok včas uplatněn (§ 43 odst. 3), nestanoví-li tento zákon jinak; nebrání-li tomu zákonná překážka, soud uloží obžalovanému vždy povinnost k náhradě škody nebo k vydání bezdůvodného obohacení, jestliže je výše škody nebo rozsah bezdůvodného obohacení součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a škoda v této výši nebyla dosud uhrazena nebo bezdůvodné obohacení nebylo dosud v tomto rozsahu vydáno.

14. Podstata pochybení, jež stěžovatelka soudům vytkla, spočívala podle ní v tom, že ačkoliv již soud prvního stupně zjistil, že vyživovací povinnost obviněného vůči jeho dcerám byla stanovena pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 6. 6. 2001, č. j. 5 Nc 105/2001-14, v rozporu s § 44 odst. 3 tr. ř. učinil součástí rozsudku i výrok o náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř. Odvolací soud nedostal své přezkumné povinnosti, když odvolání obviněného směřující výlučně proti výroku rozsudku soudu prvního stupně učiněnému v adhezním řízení jako nedůvodné zamítl.

15. V této souvislosti není od věci z obsahu spisu Obvodního soudu pro Prahu 6 vedeného pod sp. zn. 2 T 88/2018 připomenout, že z protokolu o hlavním líčení ze dne 29. 10. 2018 vyplývá, že po zahájení hlavního líčení se poškozené připojily k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, a to R. K. s částkou 440 000 Kč, D. K. s částkou 10 500 Kč a shodný návrh učinila i E. K. Soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku ve vztahu k výroku o náhradě škody odkázal na znění § 43 odst. 1 věta in fine tr. ř. Konstatoval, že provedené hlavní líčení poskytlo dostatečný podklad pro rozhodnutí o náhradě škody způsobené oběma dcerám obviněného v rozsahu, který požadovaly, a dále se zabýval důvody, pro které nebylo možno jejich matce po dobu nezletilosti dcer přiznat dlužné výživné v souladu s jejím návrhem na náhradu škody, ale jen v redukované výši. Odvolací soud shledal závěry soudu prvního stupně správnými a sám k námitkám obviněného, že rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 6. 6. 2001, č. j. 5 Nc 105/2001-14, představuje překážku pro rozhodnutí o nároku poškozených (res iudicata), zdůraznil, že tímto rozsudkem byla stanovena výše výživného, což ale obviněný neplnil, a dopustil se tak trestné činnosti. Dlužná částka na výživném je tedy náhradou škody ve smyslu novelizovaného ustanovení § 43 odst. 1 tr. ř. zákonem č. 59/2017 Sb. (nesprávně uvedeno č. 57/2017 Sb.), účinného od

1. 1. 2018. Poškozené se k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody připojily řádně a včas a rozhodnutí soudu prvního stupně shledal bezchybným, v důsledku čehož odvolání zamítl, neboť je shledal nedůvodným.

16. Z hlediska obsahu a důvodů podané stížnosti pro porušení zákona je stěžejní otázkou, zda existence pravomocného rozhodnutí, jímž bylo v občanskoprávním řízení rozhodnuto o výživném a obviněnému byla stanovena výše výživného, je ve smyslu § 44 odst. 3 tr. ř. překážkou rozhodnutí o náhradě škody (za niž je podle § 43 odst. 1 věta in fine tr. ř. považováno i dlužné výživné) podle § 228 odst. 1 tr. ř., byl-li obviněný uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku. V konkrétním případě jde tedy o to, zda soud prvního stupně mohl obviněnému, kterého uznal vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku, podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložit, aby poškozeným nahradil škodu – dlužné výživné za situace, že označeným pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 byla stanovena výše výživného na každou z dcer na částku 1 500 Kč měsíčně.

17. Pro vyvození trestní odpovědnosti pachatele za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku se nevyžaduje a není ani nezbytné, aby vyživovací povinnost a její rozsah byly určeny samostatným rozhodnutím soudu. Rozsah vyživovací povinnosti soud posuzuje při rozhodování o vině samostatně jako předběžnou otázku (§ 9 odst. 1 tr. ř.) a může vycházet i z jiného rozsahu vyživovací povinnosti pachatele, než jaký byl určen pravomocným občanskoprávním rozhodnutím (viz např. rozhodnutí uveřejněné pod č. 17/2005 Sb. rozh. tr.). Soudy nižších stupňů, třebaže dřívější stanovení výše výživného označeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 učinily součástí svých skutkových zjištění a vyřešily předběžnou otázku výživného ve shodě s ním, odkázaly ve vztahu k uložení povinnosti k náhradě škody jen na § 43 odst. 1 tr. ř. Stranou jejich pozornosti zůstala otázka významu existence zmiňovaného rozhodnutí z hlediska překážky pro podání návrhu podle 43 odst. 1 tr. ř. uvedené v § 44 odst. 3 tr. ř., což obviněný dokonce explicitně vytkl v odvolání. Důvody, o které soudy opřely rozhodnutí o uložení povinnosti obviněného k náhradě škody, jsou neúplné a nelze je akceptovat.

18. V daných souvislostech je vhodné v obecné rovině připomenout, že do 1. 1. 2018 platilo, že dlužné výživné nebylo možné uplatňovat jako nárok na náhradu škody v trestním řízení podle § 43 odst. 3 tr. ř., poněvadž dluh pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku spočívající v nezaplaceném výživném nebylo možné považovat za dluh ze škody způsobené trestným činem, nýbrž za dluh z nesplnění zákonné povinnosti, jejíž porušení je samo trestným činem, nikoliv jako u škody následkem trestného jednání (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1919, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. 4 Tdo 549/2014). Praxe soudů vycházela z toho, že vyživovací povinnost

vzniká povinným subjektům ex lege a není samo o sobě nezbytné, aby vyživovací povinnost a její rozsah byly určeny rozhodnutím soudu. Jestliže ale výživné nebylo plněno dobrovolně, bylo nutné podat žalobu k civilnímu soudu a obstatat si tak exekuční titul.

19. Změnu v nazírání na dlužné výživné jako na majetkovou škodu přinesla změna trestního řádu provedená zákonem č. 59/2017 Sb., s účinností od 1. 1. 2018. V části druhé tohoto zákona (Změna trestního řádu) byl trestní řád podle § 19 bodu 1. změněn tak, že v 43 se na konci odstavce 1 doplňuje věta: „Jde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku), rozumí se pro účely tohoto zákona majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, i dlužné výživné.“

20. Státní zástupkyně ve svém vyjádření výstižně připomněla, že cílem zákona č. 59/2017 Sb. je dosažení možnosti rychlé a účinné reparace škod, které utrpěly oběti trestných činů. Těm je v zákonem vymezených případech umožněno čerpat náhradu utrpěných škod ze speciálního účtu vedeného za tím účelem ministerstvem spravedlnosti (tzv. „fond pro oběti“). Nezbytným předpokladem pro získání takové finanční náhrady poškozeným prostřednictvím zmíněného účtu je především existující pravomocné odsuzující rozhodnutí trestního soudu, uložení pro účely tohoto zákona vymezené majetkové sankce pachateli a podání žádosti poškozeným v zákonem stanovené lhůtě, která bude obsahovat předepsané náležitosti. Jednou ze základních podmínek k dosažení nároku poškozeného ve smyslu popisované právní úpravy je uložení majetkové sankce pachateli v trestním řízení, ve kterém poškozený řádně uplatnil svůj nárok a tento nárok mu byl soudem přiznán. Podle § 2 odst. 2 citovaného zákona se majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem zanedbání povinné výživy, rozumí i dlužné výživné. Podle § 2 odst. 3 písm. a) citovaného zákona se oprávněnou osobou pro účely tohoto zákona rozumí poškozený, „který v trestním řízení, ve kterém byla pravomocně uložena majetková trestní sankce nebo ve kterém si soud rozhodnutí o uložení majetkové trestní sankce vyhradil do veřejného zasedání podle § 230 odst. 2 nebo 3 tr. ř., uplatnil majetkový nárok a tento nárok mu byl přiznán rozhodnutím soudu vydaným v trestním řízení, které nabylo právní moci a je vykonatelné“, podle § 2 odst. 3 písm. d) tohoto zákona se takovou osobou rozumí poškozený, „vůči němuž má pachatel pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu v řízení ve věcech občanskoprávních stanovenou výši vyživovací povinnosti, pokud v řízení o trestném činu zanedbání povinné výživy byla pravomocně uložena majetková trestní sankce“. Podle § 10 odst. 2 uvedeného zákona majetkový nárok oprávněné osoby ministerstvo uspokojí v rozsahu, v jakém byl pravomocně přiznán rozhodnutím soudu v trestním řízení nebo v řízení ve věcech občanskoprávních; v případě dlužného výživného v rozsahu uvedeném v trestním příkazu nebo odsuzujícím rozsudku za trestný čin zanedbání povinné výživy. Pokud v mezidobí došlo k částečnému uspokojení tohoto majetkového

nároku jiným způsobem, ministerstvo jej uspokojí ve zbylém rozsahu; pokud došlo k úplnému uspokojení tohoto majetkového nároku, ministerstvo žádost o jeho uspokojení zamítne.

č. 35

21. Ze znění citovaných ustanovení zákona č. 59/2017 Sb., byť se jeho problematika a jím sledovaný účel odlišuje od účelu trestního řádu, tedy plyne, že v důsledku změny § 43 odst. 1 tr. ř. bude možné – za předpokladu uložení majetkové trestní sankce – z „fondu pro oběti“ uspokojovat i nároky z dlužného výživného, a to jak ty, které byly dříve přiznány soudem v občanskoprávním řízení (v tomto případě bude možné uspokojit nárok v rozsahu uvedeného v odsuzujícím rozsudku za trestný čin zanedbání povinné výživy), tak i ty, které byly přiznány v adhezním řízení. Změna § 43 odst. 1 tr. ř. v tomto kontextu spočívá ve vytvoření právní fikce, že se škodou rozumí pro účely trestního řádu také dlužné výživné, což umožní poškozeným aktivněji participovat na průběhu trestního řízení uplatňováním procesních práv, k rozšíření oprávnění vyživované osoby navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obviněnému povinnost nahradit dlužné výživné v případech, v nichž dosud nebylo vůbec o výši vyživovací povinnosti rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení. Bylo-li o nároku na výživné již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení, nebude možné tento návrh podat pro překážku uvedenou v § 44 odst. 3 tr. ř. [shodně také odůvodnění pozměňovacích návrhů k vládnímu návrhu zákona o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů (sněmovní tisk č. 650)]. Rozhodnutí soudu v trestním řízení podle § 228 odst. 1 tr. ř. o povinnosti obviněného, který byl uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku, zaplatit náhradu škody – dlužné výživné by totiž představovalo nepřipustné duplicitní rozhodnutí o totéž nároku (překážka rei iudicatae) a ve svých důsledcích by tu také existovaly na totéž plnění dva exekuční tituly.

22. Nejvyšší soud tedy na základě výše uvedeného uzavírá, že rozhodnout o nároku na náhradu dlužného výživného jako majetkové škody, jež byla poškozenému způsobena, ve smyslu § 43 odst. 1 věty poslední tr. ř. lze podle § 228 odst. 1 tr. ř. (popř. i podle § 229 odst. 1, 2 tr. ř.) pouze za předpokladu, že o nároku na výživné dosud nebylo rozhodnuto v občanskoprávním řízení. Bylo-li však o vyživovací povinnosti obviněného pro relevantní období páchání přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku již rozhodnuto, třeba i nepravomocně, v občanskoprávním řízení, představuje takové rozhodnutí překážku podání návrhu poškozených na rozhodnutí o povinnosti obviněného k náhradě škody podle § 44 odst. 3 tr. ř.

23. Aplikováno na konkrétní případ nutno proto uzavřít, že § 44 odst. 3 tr. ř. bránilo soudu prvního stupně, aby akceptoval uplatněné nároky poškozených na náhradu škody (§ 43 odst. 3 tr. ř.), neboť o těchto nárocích již bylo rozhodnuto v občanskoprávním, opatrovnickém řízení, konkrétně pravomocným a vykona-

telným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 6. 6. 2001, sp. zn. 5 Nc 105/2001. Poškozené proto usnesením soudu prvního stupně neměly být podle § 206 odst. 4 z důvodu uvedeného v § 44 odst. 3 tr. ř. připuštěny k hlavnímu líčení s uplatněnými nároky (jejich procesní práva poškozeného podle § 43 odst. 1 tr. ř. by jim však zůstala zachována), a následně tak nemohlo být ani rozhodováno o jimi uplatněných nárocích podle § 228 odst. 1, popř. § 229 odst. 2 tr. ř. Městský soud v Praze usnesením ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, odvolání obviněného jako nedůvodné zamítl, a vytknuté pochybení tudíž neodstranil.

24. Proto Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením odvolacího soudu byl porušen zákon v § 256 tr. ř., podle něhož bylo odvolání obviněného jako nedůvodné zamítnuto, a stejně tak v řízení, jež tomuto rozhodnutí předcházelo, konkrétně rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, v § 44 odst. 3 a § 228 odst. 1 tr. ř. byl porušen zákon v neprospěch obviněného P. K. Jako nadbytečné shledal Nejvyšší soud vyslovení porušení § 254 odst. 1 tr. ř., poněvadž odvolací soud napadené výroky o náhradě škody a jim předcházející řízení přezkoumal, svou přezkumnou povinnost splnil, ale učinil chybné právní závěry. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. bylo v návaznosti na výrok podle § 268 odst. 2 tr. ř. zrušeno napadené usnesení Městského soudu v Praze a jako vadné řízení mu předcházející oddělitelné výroky rozsudku soudu prvního stupně, jimiž bylo podle § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 2 tr. ř. rozhodnuto o povinnosti obviněného k náhradě škody. Zrušena byla podle § 269 odst. 2 tr. ř. také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Oproti návrhu ministryně spravedlnosti a v souladu se stanoviskem státní zástupkyně Nejvyšší soud nerozhodl podle § 270 odst. 1 tr. ř., tedy o přikázání nového projednání a rozhodnutí věci, neboť popsané porušení zákona v neprospěch obviněného spočívalo ve vadném výroku o povinnosti obviněného k náhradě škody (§ 228 odst. 1 tr. ř.), případně též v odkazu poškozené R. K. se zbytkem jejího nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních (§ 229 odst. 2 tr. ř.). Pokud bylo vysloveno zrušení těchto rozhodnutí, resp. části rozhodnutí soudu prvního stupně, z toho důvodu, že v předchozím řízení bylo nesprávně rozhodnuto o nároku na náhradu škody, který uplatňovat nelze, nepřichází v úvahu ve věci činit nové rozhodnutí, ani není namístě odkázat poškozené s jejich nároky na řízení ve věcech občanskoprávních. K odstranění pochybení, v jehož důsledku došlo k porušení zákona v neprospěch obviněného, došlo již samotnými výroky Nejvyššího soudu o porušení zákona a zrušení rozhodnutí označených ve výrokové části tohoto rozsudku.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 48

Č. 48

Rozhodčí doložka, Podjatost, Neplatnost právního jednání (o. z.)
§ 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., § 580 o. z., § 588 o. z.

Nedostatek nezávislosti či nestrannosti rozhodce nebo osoby určující rozhodce nezpůsobuje sám o sobě neplatnost samotné rozhodčí doložky uzavřené mezi podnikateli v době od 1. 1. 2014.

Nedostatek nezávislosti či nestrannosti osoby, která podle takové rozhodčí doložky má určit rozhodce, se nepresumuje, ale je předmětem dokazování; to platí i tehdy, jde-li i o tzv. arbitrážní centra.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3972/2019, ECLI:CZ:NS:2020:23.CDO.3972.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 13 Co 63/2019, 13 Co 64/2019, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 6 C 425/2015, ve znění opravného usnesení ze dne 23. 1. 2019, sp. zn. 6 C 425/2015, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 5 usnesením ze dne 15. 1. 2019, č. j. 6 C 425/2015-337, ve znění opravného usnesení ze dne 23. 1. 2019, č. j. 6 C 425/2015-343, zamítl námitku žalované ze dne 11. 12. 2015, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodcem.

2. Soud prvního stupně takto rozhodl za situace, kdy původně k této námitce řízení zastavil usnesením ze dne 28. 1. 2016, č. j. 6 C 425/2015-10. Toto jeho usnesení bylo usnesením odvolacího soudu ze dne 18. 5. 2016, č. j. 13 Co 169/2016-26, zrušeno se závěrem, že je na soudu prvního stupně, aby posoudil, zda společnost A. centrum s. r. o. je osobou nezávislou a nestrannou a zda rozhodce nevybírá jen z úzkého okruhu osob, čímž by byl vytvořen nepřipustný vztah ekonomické závislosti. Soud prvního stupně zopakoval a doplnil dokazování a učinil závěr o skutkovém stavu takový, že podle čl. XV. Společná ustanovení bod (2) smlouvy o dílo ze dne 8. 4. 2015 se strany smlouvy v souladu se záko-

nem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „ZRR“), zavázaly, že veškeré z této smlouvy v budoucnu vzešlé majetkové spory budou řešit v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem. Rozhodce bude určen jednatelem společnosti A. centrum s. r. o., se sídlem O., a to z řad advokátů či advokátních koncipientů zapsaných v seznamu advokátů či advokátních koncipientů vedených Českou advokátní komorou. Účastníci si dále ujednali, že rozhodce je oprávněn jejich spory rozhodovat dle zásad spravedlnosti a rozhodčí řízení vést dle Pravidel pro rozhodčí řízení účinných od 1. 4. 2012, jejichž znění je obsaženo v notářském zápisu NZ 62/2012 ze dne 30. 3. 2012, který vyhotovila Mgr. A. G., notářka se sídlem v K. V. Účastníci uvedli, že se před podpisem této smlouvy s Pravidly seznámili, považují je za nedílnou součást této doložky a obdrželi po jednom jejich vyhotovení, čímž byla Pravidla k rozhodčí doložce přiložena ve smyslu § 19 odst. 4 ZRR. A. centrum s. r. o. jako určující společnost ustanovuje jako rozhodce téměř výlučně (snad jedinou výjimkou byl v jednom případě advokát Mgr. M. H.) pouze advokáty: JUDr. D. P., JUDr. V. L., JUDr. J. V., Mgr. J. B. a JUDr. K. S., LL.M., MBA. Advokát JUDr. V. L. působil v minulosti jako právní zástupce obchodní společnosti A. centrum s. r. o. při zápisu ochranné známky této společnosti, na které jsou vyobrazeny váhy a text „A. C. s. r. o.“.

3. Soud prvního stupně právně věc posoudil podle § 7 odst. 1 ZRR a odkázal na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014, uveřejněného pod číslem č. 101/2015 Sb. rozh. obč. V citovaném usnesení Nejvyšší soud uvedl, že podle § 7 odst. 1 ZRR může být rozhodce určen třemi způsoby: přímo rozhodčí smlouvou, stranami dohodnutou osobou nebo podle pravidel pro rozhodčí řízení, jež musí být připojena ke smlouvě (srov. § 19 odst. 4 ZRR). Možnost určení rozhodce jinak než přímým projevem vůle stran, tedy prostřednictvím třetí osoby (tzv. appointing authority), popřípadě způsobem uvedeným v pravidlech rozhodčího řízení podle § 19 odst. 4 ZRR, je tedy od 1. 4. 2012 v zákoně přímo upravena. Vybraná třetí osoba by však měla být na stranách sporu zcela nezávislá, neboť jen tak může být zajištěn princip rovnosti stran (§ 18 ZRR). Pro posouzení nezávislosti a nestrannosti třetí osoby pověřené určením rozhodce se uplatní stejná pravidla jako pro nezávislost a nestrannost rozhodců. V úvahu přitom připadá jakýkoliv druh závislosti, zejména závislost materiální, stejně jako zájem na výsledku projednávání sporu (srov. obdobně BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 374–375). Výběr rozhodce, který by provedla třetí osoba, jež není nestranná a nezávislá, nelze považovat za transparentní. Zásada nezávislosti a nestrannosti tzv. appointing authority jako jeden z principů rozhodčího řízení přitom platí obecně, tedy nejen ve vztazích ze spotřebitelských smluv, ale i ve vztazích mezi podnikateli. Protože zákon nestanoví pro tzv. appointing authority žádná omezení, lze uzavřít, že se může jednat jak o osoby fyzické, tak o osoby právnické. Nelze však považovat za nezávislé třetí osoby tzv. arbitrážní

centra, což jsou obvykle právnické osoby, které nejsou stálými rozhodčími soudy, jež se zabývají organizováním rozhodčího řízení ad hoc, mají z této činnosti ekonomický prospěch a jako rozhodce jmenují opakovaně osoby, s nimiž mají dlouhodobé vztahy a poskytují jim při jejich rozhodovací činnosti servis. Obvykle jsou přitom navázány na podnikatele (jejich právní zástupce), kteří jim fakticky dávají práci tím, že do svých smluv začleňují rozhodčí doložky, v nichž pověřují rovněž opakovaně tuto právnickou osobu výběrem rozhodce.

4. Soud prvního stupně po provedeném dokazování dospěl k závěru, že A. centrum s. r. o. je typickým příkladem arbitrážního centra, jak je uvedeno ve shora uvedeném usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 3662/2014. Uvedl, že A. centrum s. r. o. nelze v souladu s citovanou judikaturou považovat za nestranou a nezávislou appointing authority. Takovou třetí osobu tudíž nelze považovat za transparentní a z tohoto důvodu soud prvního stupně zamítl námitku žalované, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodcem.

5. K odvolání žalované Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 18. 3. 2019, č. j. 13 Co 63/2019-369, 13 Co 64/2019, usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

6. Odvolací soud uvedl, že již ve svém minulém zrušovacím usnesení poukázal na rozhodčí smlouvu, která byla sjednána v čl. XV. bod (2) smlouvy o dílo ze dne 8. 4. 2015, že touto smlouvou se nyní soud prvního stupně zabýval, provedl dokazování v potřebném rozsahu a učinil zcela správný závěr vycházející z konstantní judikatury dovolacího soudu, v níž se Nejvyšší soud vyjadřuje k výběru rozhodce podle § 7 odst. 1 ZRŘ. Odvolací soud rovněž odkázal na závěry již výše uvedeného usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 3662/2014 a uvedl, že Nejvyšší soud se v minulosti ve svých rozhodnutích opakovaně zabýval otázkou výběru rozhodců na základě rozhodčích doložek uzavřených ve prospěch A. centra s. r. o. se závěrem, že tento výběr – zcela totožný jako v souzené věci – je netransparentní, a proto je třeba rozhodčí doložku považovat za neplatnou, a to absolutně podle § 588 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“). Odvolací soud odkázal také na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 20 Cdo 329/2017, proti němuž Ústavní soud odmítl ústavní stížnost usnesením ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. III. ÚS 1468/17, a na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 20 Cdo 1348/2017, proti němuž Ústavní soud odmítl ústavní stížnost usnesením ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. I. ÚS 2939/17. Uzávěřel, že vzhledem k tomu, že otázka neplatnosti rozhodčích doložek týkajících se A. centra s. r. o. byla soudní judikaturou s konečnou platností vyřešena, odvolací soud se do podrobností nezabýval odvolacími námitkami žalované pro jejich nadbytečnost.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 48

7. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalovaná (dále též „dovatelka“) dovolání. Přípustnost dovolání ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), vymezila tím, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky, která má být dovolacím soudem ve světle aktuální judikatury Ústavního soudu řešena jinak. Dovatelka zejména poukazuje na skutečnost, že odvolací soud nevzal v potaz aktuální vývoj judikatury Ústavního soudu ve věci (ne)platnosti rozhodčích doložek a svévolně rozhodl s odkazem na jiná rozhodnutí Nejvyššího soudu, která je však v kontextu aktuální situace nutno považovat za obsolentní.

8. Dovatelka ve velice obsáhlém dovolání nejprve předesílá, že žalobkyně i žalovaná jsou podnikatelé – právnické osoby ve formě společností s ručením omezeným podnikající ve stavebnictví a že je tedy zřejmé, že se nejedná o spotřebitelský vztah, ani jedna ze stran není silnější či slabší stranou ve vztahu k té druhé.

9. Dovatelka ve svém dovolání uvádí, že pro problematiku platnosti a účinnosti rozhodčích doložek dle legislativní situace a judikatorní praxe v okamžiku uzavření doložky je významná otázka legitimacy a legality existence a fungování osoby určující pro jednotlivé spory rozhodce (tzv. appointing authority) a případně též podpůrně administrující rozhodčí řízení. Žalovaná v dovolání zmiňuje, že od prvotní účinnosti ZRŘ, tj. od 1. 1. 1995 až do roku 2009, tedy více jak 14 let platila praxe, že i soukromé subjekty mohou organizovat rozhodčí řízení a vydávat statuty a řády (terminologie před novelou účinnou od 1. 4. 2012), neboť takové jednání je v mezích zákona, neodporuje žádnému zákazu a je plně v souladu se smluvní svobodou. K dokreslení situace poukazuje na judikaturu Nejvyššího soudu, konkrétně na usnesení ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008. V roce 2009 však nastal judikatorní obrat o 180 stupňů zahájený rozhodnutím Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, uveřejněným pod č. 45/2010 Sb. rozh. obč., a později reprezentovaný zejména rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010. Dovatelka uvádí, že na uvedený judikatorní obrat, který „postavil na hlavu“ doposud 14 let fungující praxi v rozhodčím řízení a který je v zásadě v obecné rovině v právním státě situací nechtěnou, neboť narušuje právní jistotu všech adresátů práva, přijal zákonodárce novelu ZRŘ č. 19/2012 Sb., účinnou od 1. 4. 2012, která si vzala za cíl narovnat situaci týkající se otázky arbitrability sporů se spotřebitelským prvkem a narovnání legitimacy existence a činnosti tzv. arbitrážních center, která byla uvedeným judikatorním obratem do značné míry zpochybněna.

10. Dovatelka se dále podrobně vyjadřuje k otázce tzv. „transparentnosti“ výběru rozhodce třetí osobou, a to i ve světle rekodifikace soukromého práva.

Zmiňuje, že s ohledem na rekodifikaci soukromého práva v rámci českého právního řádu, která je reprezentována zejména zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, je zcela zřejmá snaha o zdůraznění pozice jednotlivce a jeho vůle, která se jasně staví nad stát. Občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 tak nastavuje zcela nově, na rozdíl od starého občanského zákoníku, směr, jakým mají soudy přistupovat k soukromoprávním jednáním jednotlivců. Odkazuje zejména na tato ustanovení o. z.: § 2 odst. 2, § 3 odst. 2 písm. d), § 4 odst. 1, § 6 odst. 1, § 7, § 574, § 575, § 576, § 580 odst. 1 a § 588.

11. Dovolatelka se také vyjádřila k rozhodnutí, na něž odkazuje žalobkyně i odvolací soud, a sice k rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014. Žalovaná uvádí, že ZRŘ výslovně neupravuje otázku podjatosti určující osoby. Tvrdí, že pokud bychom teoreticky připustili, že na osobu tzv. appointing authority by se měly aplikovat stejné principy pro posouzení nestrannosti a nezávislosti jako na rozhodce samotného (což by ovšem znamenalo soudní dotváření zákona), pak tento princip zásadně nelze paušalizovat a „odsuzovat“ tak všechny osoby appointing authority za použití pouhých nespravedlivých předsudků. Dovolatelka se domnívá, že soudy by měly rozhodovat o nestrannosti a nezávislosti každé konkrétní osoby s přihlédnutím ke všem konkrétním specifikům daného případu a bez zjednodušujících tendencí, které mohou mít (a mají) negativní dopad na řadu osob, které ještě v rozhodčí řízení mají zbytky důvěry, a potažmo tedy na rozhodčí řízení jako celek. Tvrdí, že základní právní otázkou je, jaký může mít důsledek skutečnost, že třetí určující osoba není nezávislá či nestranná. Žalovaná se domnívá, že i kdyby byla taková skutečnost prokázána, což v tomto směru rozhodně nebyla, pak se nemůže tato skutečnost dotýkat otázky platnosti či neplatnosti rozhodčí doložky, ale pouze otázky podjatosti rozhodce, kterou může strana namítnout dle § 12 ZRŘ v žalobě o vyloučení rozhodce z rozhodování věci. Takovou žalobu může strana odůvodnit tím, že rozhodce určila nikoliv nestranná či nikoliv nezávislá třetí osoba. Rozhodně nemůže mít taková případně prokázaná skutečnost vliv na platnost rozhodčí doložky. Žalovaná má za to, že používá-li odvolací soud úvahu analogie legis, pak musí kopírovat i důsledky podjatosti rozhodce, kterými také není neplatnost rozhodčí doložky, ale možnost stran podat žalobu na jeho vyloučení z projednávané věci.

12. Dovolatelka též uvedla, že ve zde projednáváném případě je onou appointing authority osoba fyzická, nikoli právnická, že určující osobou je jednatel společnosti s. r. o. a že je lhostejné, o jakou společnost se jedná, a že tato specifikace appointing authority je důležitá pouze ve smyslu jejího funkčního zařazení tak, aby byla ochráněna platnost a použitelnost doložky i v případě, kdy fyzická osoba z objektivních či subjektivních důvodů nebude moci svou funkci dále vykonávat. Uvedené usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 3662/2014 posuzuje otázku týkající se appointing authority – právnické osoby. V tomto případě tomu tak ovšem není. Dovolatelka namítá, že soud ve zde projednáváném případě ni-

kterak nezkoumal konkrétní okolnosti, aby mohl uzavřít, že appointing authority je osobou nikoliv nezávislou a nikoliv nestrannou. Aplikoval otrocky a nemístně výše uvedená rozhodnutí vztahující se k jiným doložkám a za účinnosti jiné právní úpravy, aniž by bez jakéhokoliv dokazování sám zhodnotil daný stav věci, tedy konkrétní případné vztahy mezi appointing authority, rozhodcem, účastníky či právními zástupci. Zcela nevhodně a nezákonně tak - při absenci jakýchkoliv důvodů se domnívat, že je osoba appointing authority závislá na stranách sporu či podjatá - aplikoval zjednodušujícím způsobem rozhodnutí v jiných věcech, která měla zcela odlišná specifika, což je zcela nežádoucí postup, kterým se soud dopustil hrubé nespravedlnosti nejen vůči účastníkům, nýbrž i vůči rozhodci – advokátovi a osobě appointing authority.

13. Podle dovolatelky ZRŘ v § 31 uvádí taxativní výčet důvodů, pro které lze podat návrh na zrušení rozhodčího nález. V písm. b) je pak uvedeno, že soud zruší rozhodčí nález k návrhu některé ze stran, je-li rozhodčí smlouva z jiných důvodů neplatná. Jak již bylo uvedeno výše, neplatné je jen takové ujednání, které odporuje zákonu. Pro absolutní neplatnost právního jednání je dán po rekodifikaci soukromého práva jen pramalý prostor, neboť, jak uvedeno výše, o. z. je vystaven na koncepci platnosti jednání, není-li jednání v příkrém rozporu se zákonem. Žalobkyně v této věci nepojmenovala konkrétní rozpor se zákonem a pouze skloňuje pojem, který není v zákoně nikde uveden a který může být různými osobami vnímán zcela subjektivně jinak, než jak jej vnímají soudy, a sice pojem „transparentnost“ výběru rozhodce. Rozhodčí doložka tak netrpí rozporností se zákonem, neboť je uzavřena plně v souladu s principy, na nichž stojí o. z., zejména na smluvní volnosti stran. Žalovaná uvádí, že rozpor se zákonem nemůže být shledán tam, kde naopak zákonná úprava takové jednání explicitně předvídá a dovoluje. Opačný závěr je zcela v rozporu s principy, na nichž stojí demokratický právní stát.

14. Dovolatelka dále poukázala na nespotebitelský charakter věci. Strany sporu jsou obchodní korporace, jednatel žalobkyně je statutárním orgánem ve vícero obchodních korporacích, a tedy není ani jedna ze stran nikterak slabší. Není tedy nutné příliš úzkostlivě hlídat práva jedné ze stran tak, jak se dělo v minulosti ve prospěch spotřebitelů. Žalovaná uvádí, že dle nového občanského zákoníku platí, že „každý má povinnost jednat v právním styku poctivě“ a „má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře“. Nejen že tedy je poctivost osob jednajících založena právní domněnkou přímo v zákoně, žalobkyně se v předcházejícím řízení sama zcela nepoctivě snažila dosáhnout svého cíle, tedy napravit své vlastní chyby tím, že osočila a dehonestovala slušné a poctivé subjekty, které splnily její vůli a provedly rozhodčí řízení ve sporu, který žalobkyně způsobila svým laxním a nekvalitním prováděním díla. Žalovaná zde, nikoliv však poprvé, zdůrazňuje, že není pochyb o tom, že žalobkyně svou procesní snahu vnímá jako svou jedinou možnost, jak zvrátit stav, do něž se dostala svým

zaviněním. Tuto snahu dokumentuje i její ochota dojít až tak daleko, že ze svého jednatele učinila nesvéprávnou osobu, která neví, co podepisuje, a nestydí se žádat soud o zneplatnění svého vlastního jednání. Toto jednání žalobkyně je zcela zjevným zneužitím procesního práva k napravení jejích předcházejících procesních pochybení v průběhu nalézacího řízení před rozhodcem, jehož pravomoc žalobkyně svou nikoliv vadnou vůlí založila. Zjevné zneužití práva pak nepožívá právní ochrany. Proto se žalovaná domnívá, že by se zde v tomto případě měla bezesbýtku uplatnit zásada *vigilantibus iura scripta sunt*, tedy práva patří bdělým. Není možné připustit situaci, kdy subjekt, který zcela svobodně, v rovném postavení vůči svému partnerovi, uzavře smluvní vztah a pak se z něj úskočným způsobem snaží vyvléci, následně žádá soudy o to, aby mu v jeho neférové snaze pomáhaly tím, že budou rušit jednotlivé části uzavřené smlouvy, které jsou pro něj subjektivně nevýhodné. Nevýhodné jsou však nikoliv proto, že by třetí subjekt (*appointing authority* či snad rozhodce) porušil povinnost, ale proto, že on sám se ke sjednaným povinnostem postavil nerovně.

15. Dovolatelka poukazuje na to, že neplatnosti se navíc nemůže dovolávat ten, kdo neplatnost způsobil, resp. vyvolal. Žalovaná vzhledem ke shora uvedenému dále znovu podotýká, že považuje rozhodčí doložku za zcela platnou. Pokud tedy žalobkyně tvrdí opak (dle žalované úskočně), dopouští se porušení základních zásad soukromého práva a soud by měl aplikovat na uvedené jednání žalobkyně § 579 odst. 1 o. z.: „Způsobil-li někdo neplatnost právního jednání, nemá právo namítnout neplatnost nebo uplatnit z neplatného právního jednání pro sebe výhodu.“

16. Konečně žalovaná poukazuje na skutečnost, že předmětná rozhodčí doložka byla uzavřena dne 8. 4. 2015, tedy po účinnosti novelizace ZRŘ z 1. 4. 2012 (jíž zákonodárce reagoval právě na skutečnost existence tzv. „arbitrážních center“ a fakticky jejich existenci a fungování výslovně akceptoval – viz důvodová zpráva k novele ZRŘ z 1. 4. 2012) a dále pak po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku. Rozhodčí doložka byla tedy uzavřena za stavu, kdy účastníci věřili, že daná rozhodčí doložka je platná a ujednání o způsobu určení rozhodce je v souladu s novou právní úpravou. Tomuto jejich názoru následně přisvědčila i soudní judikatura, na kterou žalovaná již odkázala. Po celou dobu od účinnosti novely zákona z roku 2012 byla žalovaná v dobré víře a v legitimním očekávání, že její jednání s žalobkyní je souladné s právem, a je tak přesvědčena i ke dni podání tohoto dovolání. Rekodifikací soukromého práva došlo k doktrinálnímu obratu civilního práva směrem k tradiční kontinentální civilistice, jejímž hlavním stavebním kamenem je zásada autonomie vůle jednotlivce a její ochrany. Tato zásada je vyjádřena především v § 1 odst. 2, § 2 odst. 2 a § 3 odst. 3 o. z., kdy tato klíčová normativní východiska a zásady by měly představovat primární interpretační metodické linie pro orgány veřejné moci, jež rozhodují o soukromých právech a povinnostech osob. Lze tedy konstatovat, že tyto zásady by měly pro-

zařovat civilněprávní praxí obecných soudů a měly by v ní být jasně reflektovány a má-li dojít k vydání rozhodnutí, jež bude s nimi v rozporu, měly by být jasné uvedeny důvody proč.

17. K dovolání žalované se žalobkyně vyjádřila tak, že jej navrhuje odmítnout.

č. 48**III.****Přípustnost dovolání**

18. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (od 30. 9. 2017) se podává z bodu 2 článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

19. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) se po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (žalovanou) zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), ve lhůtě stanovené § 240 odst. 1 o. s. ř. a obsahuje povinné náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř., zabýval tím, zdali je dovolání přípustné.

20. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

21. Přípustnost dovolání proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu (jež je rozhodnutím, jímž se končí odvolací řízení, nikoliv rozhodnutím z okruhu usnesení vyjmenovaných v § 238a o. s. ř.) je třeba poměřovat § 237 o. s. ř. (hledisky v něm uvedenými).

22. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (srov. § 237 o. s. ř.).

23. Dovolání je přípustné pro řešení otázky, která v judikatuře Nejvyššího soudu dosud nebyla vyřešena, a to zdali ujednání dvou podnikatelů po 1. 1. 2014, podle něhož v případě jejich sporu má být rozhodce pro rozhodčí řízení určen jednatelem společnosti A. centrum s. r. o., a to z řad advokátů či advokátních koncipientů zapsaných v seznamu advokátů či advokátních koncipientů vedených Českou advokátní komorou, představuje ujednání, které (jak dovodil odvolací soud) je absolutně neplatné podle § 588 o. z. Současně odvolací soud v rozporu s dosavadní judikaturou posoudil právní následky ujednání o nikoli nezávislé či nestranné osobě určující rozhodce.

IV. Důvodnost dovolání

č. 48

24. Po přezkoumání napadeného rozsudku ve smyslu § 242 o. s. ř., jež takto provedl bez jednání, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je opodstatněné.

25. Zmatečnosti [§ 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř.] ani jiné vady řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí a k nimž dovolací soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou v dovolání namítány a z obsahu spisu se nepodávají.

26. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn odvolacím soudem, nemohl být dovoláním zpochybněn, a proto z něj Nejvyšší soud při dalších úvahách vychází.

27. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241 a odst. 1 část věty před středníkem o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

28. V projednávané věci odvolací soud dospěl k závěru, že celá rozhodčí doložka, podle níž rozhodce z řad v ujednání vyjmenovaného okruhu advokátu má určit statutární zástupce právnické osoby, je absolutně neplatná podle § 588 o. z.

29. Lze tak shrnout, že souhrnné závěry odvolacího soudu jsou založeny na jednotlivých dílčích právních řešeních, podle nichž:

1. osoba určující rozhodce není nezávislá a nestranná,
2. absence nezávislosti a nestrannosti osoby určující rozhodce je dána tím, že jde o zástupce tzv. arbitrážního centra, jejichž podjatost je presumována,
3. nikoli nezávislý a nestranný je proto i rozhodce takovou osobou určený,
4. protože je rozhodčí doložka tzv. netransparentní pro absenci nezávislosti a nestrannosti osoby určující rozhodce, je absolutně neplatná podle § 588 o. z.,
5. rozhodčí doložka je přitom neplatná jako celek.

30. Vzhledem k vývoji rozhodné právní úpravy soukromého práva, tedy účinnosti občanského zákoníku od 1. 1. 2014, změně zákona o rozhodčím řízení účinné od 1. 4. 2012 a postupnému vývoji judikatury při posuzování platnosti rozhodčích doložek obsahujících ujednání o tzv. appointing authority a závěrům, na nichž odvolací soud své rozhodnutí založil, je třeba se postupně vyjádřit k jednotlivým dílčím otázkám, a to konkrétně:

1. Jaké jsou předpoklady absolutní neplatnosti podle § 588 o. z.
2. Zdali v případě rozhodčí doložky jde o neplatnost celého ujednání nebo může jít o neplatnost částečnou.
3. Zdali případná absence nezávislosti a nestrannosti jmenovací autority nebo jiný důvod pochybnosti o nepodjatosti rozhodce má bez dalšího za následek neplatnost rozhodčí doložky.

4. Přitom pro zodpovězení dílčí otázky ad 3. je nutno uvážit, zdali podle právní úpravy soukromého práva účinné od 1. 1. 2014 se použije část restriktivní judikatury k institutu appointing authority směřující bez dalšího k závěru o neplatnosti rozhodčí doložky a zdali pro aplikovatelnost této judikatury je významný zákaz sjednávání institutu appointing authority ve spotřebitelských smlouvách, jde-li o posouzení smluv ostatních.

K závěru odvolacího soudu o absolutní neplatnosti ujednání podle § 588 o. z.

31. Odvolací soud se v důvodech svého rozhodnutí omezil na prosté konstatování, že rozhodčí doložka v projednávané věci je absolutně neplatná podle § 588 o. z.

32. Podle § 588 o. z. soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

33. Nejvyšší soud se k výkladu naplnění předpokladů § 588 o. z. při porušení zákona a současně zjevném narušení veřejného pořádku vyjádřil v rozsudku ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020, v němž uvedl, že veřejný pořádek zahrnuje základní pravidla, jež jsou pro společnost a její fungování esenciální a na jejichž dodržování je nutné trvat bez ohledu na případnou aktivitu jednotlivců. Jde o pořádek „veřejný“, jehož zachování není ponecháno v rukách jednotlivce. Určení toho, co vše (jaká pravidla) veřejný pořádek zahrnuje, je především věcí zákonodárce. To, zda určité pravidlo chrání veřejný pořádek (lze je považovat za součást veřejného pořádku), se podává zejména z jeho smyslu a účelu. Adverbiem „zjevně“, užitě v § 588 o. z., přitom nevyjadřuje požadavek na určitý stupeň intenzity narušení veřejného pořádku posuzovaným právním jednáním, nýbrž toliko zdůrazňuje, že narušení veřejného pořádku musí být zřejmé, jednoznačné a nepochybné. Je-li tomu tak, je posuzované právní jednání neplatné a soud k této neplatnosti přihlédne i bez návrhu. V opačném případě nelze o neplatnosti z důvodu narušení veřejného pořádku vůbec uvažovat. Přitom ne každé odchýlení od právní normy chránící veřejný pořádek lze bez dalšího kvalifikovat jako její porušení, resp. jako narušení veřejného pořádku. Zakázána (nepřípustná) jsou podle § 1 odst. 2, části věty před středníkem o. z., pouze taková ujednání, která odporují smyslu a účelu určité právní normy, bez ohledu na to, zda tímto smyslem a účelem je ochrana veřejného pořádku, dobrých mravů, či jiných – v § 1 odst. 2 o. z. výslovně nez důrazněných – hodnot. Stejně jako v případě jiných hodnot (účelů) chráněných právními normami, i v případě veřejného pořádku je vždy třeba posuzovat, zda odchýlné ujednání jde proti smyslu a účelu dané právní normy, či zda tento smysl a účel zachovává, byť tak činí prostřednictvím odchýlné – autonomní – úpravy.

34. Z rozhodnutí odvolacího soudu omezujícího se na konstatování, že rozhodčí doložka je neplatná podle § 588 o. z., přitom není zřejmé, zdali se těmito otázkami zabýval. Již z tohoto důvodu by právní posouzení odvolacího soudu bylo neúplné, tudíž nesprávné. Dovolací soud však považuje v projednávané věci za nesprávný i samotný závěr o neplatnosti ujednání stran.

č. 48

K závěru odvolacího soudu o neplatnosti celé rozhodčí doložky

35. Odvolací soud posoudil rozhodčí doložku jako absolutně neplatnou, a to jako celek.

36. Nejvyšší soud přitom v usnesení ze dne 18. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016 (uveřejněném pod č. 4/2018 Sb. rozh. obč.), a v usnesení ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4543/2017, připustil, že týká-li se důvod neplatnosti toliko části rozhodčí doložky, již lze oddělit od zbývající části rozhodčí doložky, může být neplatná toliko (důvodem neplatnosti dotčená) část rozhodčí doložky.

37. K těmto závěrům, které byly v rozporu s dřívější judikaturou dovolacího soudu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. 20 Cdo 5647/2015, a ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 4529/2014), se Nejvyšší soud přihlásil v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 31 Cdo 3534/2019, uveřejněném pod č. 63/2020 Sb. rozh. obč. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud zdůraznil, že podle § 41 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo, nevyplyvá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu. V citovaném ustanovení se promítá obecné pravidlo, podle něhož je na právní úkony nutné hledět spíše jako na platné než jako na neplatné (srov. výslovné znění § 574 o. z., jež však v projednávané věci nelze aplikovat *ratione temporis*). Je-li důvodem neplatnosti postižena jen část právního úkonu, má být za neplatnou považována toliko tato (důvodem neplatnosti dotčená) část. Pouze tehdy, vyplývá-li z povahy právního úkonu, z jeho obsahu nebo z okolností, za nichž k němu došlo, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu, je neplatným celý právní úkon. Závěr o (ne)oddělitelnosti (důvodem neplatnosti dotčené) části právního úkonu od zbytku právního úkonu by měl respektovat vůli účastníků právního úkonu.

38. K takovému závěru se přiklání i Ústavní soud (srov. náleze ze dne 8. 1. 2019, sp. zn. III. ÚS 1336/18), když zdůrazňuje, že s ohledem na ústavní princip autonomie vůle je nutné chránit vůli stran (projevenou v rozhodčí doložce) v maximální možné míře.

39. Proto i z tohoto důvodu, tedy že odvolací soud při svém závěru o neplatnosti předmětné rozhodčí doložky jako celku neposoudil shora uvedená judikatorní východiska, je odvolacím soudem přijaté právní posouzení neúplné, tudíž nesprávné.

K otázce, zdali případná podjatost rozhodce nebo osoby rozhodce určující představuje neplatnost právního jednání

40. Odvolací soud závěr o neplatnosti rozhodčí doložky opřel o závěr, že osoba rozhodce určující i samotný rozhodce takto určený je nikoliv nezávislý.

41. Odvolací soud v této souvislosti přehlíží vývoj judikatury, podle níž možnou pochybnost o nepodjatosti rozhodce, resp. nedostatek jeho objektivní nezávislosti (nebo též objektivní nestrannosti), je nutné vždy chápat ve spojení s konkrétními okolnostmi dané věci. Podle judikatury Nejvyššího soudu (srov. usnesení ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4022/2017) důvodná pochybnost o nepodjatosti rozhodce může ze své podstaty, tj. kdyby byla skutečně dána, představovat toliko dovolatelný indikátor (snad možného) předpokladu vyloučení rozhodce, jak jej ustavuje § 8 odst. 1 ZRŘ.

42. Proto následkem situace, kdy má věc projednat a rozhodnout rozhodce určený nikoliv nezávislou či nestrannou osobou nebo u něhož je jiný důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, není bez dalšího neplatnost rozhodčí doložky, ale vyloučení rozhodce podle § 8 odst. 1 ZRŘ.

43. Závěr odvolacího soudu o neplatnosti rozhodčí doložky sjednané mezi podnikateli pro nedostatek nezávislosti a nestrannosti osoby určující rozhodce bez dalšího je proto v rozporu s obecnými východisky dovozenými v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014, jak v podrobnostech zdůvodněno rovněž níže. Vzhledem k povaze dané problematiky a vývoji judikatury je tak třeba učinit v širších souvislostech.

Institut osoby určující rozhodce (tzv. appointing authority)

44. Postavení osob určujících rozhodce (tzv. appointing authority) doznalo z pohledu zákonné úpravy i vývoje judikatury od roku 2009 značného vývoje.

45. V soudní praxi lze přitom vysledovat tři období vývoje. Do roku 2010, od roku 2010 do roku 2017 a období následné. Přibližně do roku 2010 šlo o liberální přístup soudů k možnostem sjednávání rozhodčích doložek, zejména ke způsobu určení rozhodce. Nerezonoval přitom ani problém nezávislosti a nestrannosti rozhodců. Ke změně došlo po roce 2010, kdy judikatura přistoupila k restriktivnímu výkladu v možnostech volby rozhodce zejména prostřednictvím appointing authority (od uveřejnění usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, ve Sb. rozh. obč. pod č. 45/2010), poté Nejvyšší soud sjednotil judikaturu v souladu s tímto závěrem usnesením velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (uveřejněného pod č. 121/2011 Sb. rozh. obč.). K rozšíření posuzování neplatnosti rozhodčích doložek do exekučních poměrů následně došlo usnesením velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012 (uveřejněným pod č. 92/2013 Sb. rozh. obč.).

46. V případě institutu appointing authority došlo při posuzování platnosti konkrétních ujednání stran (podle právní úpravy ZRŘ účinné do 31. 3. 2012) k natolik výrazné restrikci při výkladu způsobu, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny, předvídaného § 7 ZRŘ, že jmenovací autoritou z řad právnických osob mohl být vlastně jen stálý rozhodčí soud a z fyzických osob jen taková, která by nevedla seznamy rozhodců, případně neupravovala v nějakých interních předpisech či řádech způsobu jmenování rozhodce.

47. Vzhledem ke komplikovanosti vývoje judikatury i zákonné úpravy vyvolávajícího výkladové obtíže soudů, jako v nyní projednávané věci, považuje dovolací soud za nezbytné se k této otázce vyjádřit podrobněji, a to konkrétně k:

- a) institutu tzv. appointing authority obecně,
- b) vývoji právní úpravy před 1. 4. 2012 a po tomto datu,
- c) institutu tzv. appointing authority v mezinárodním srovnání,
- d) vývoji judikatury k právní úpravě ZRŘ účinné před 1. 4. 2012 a po tomto datu,
- e) vývoji judikatury při posuzování platnosti ujednání o tzv. arbitrážních centrech (sjednaném i v nyní projednávané věci).

Institut osob určujících rozhodce (tzv. appointing authority) obecně

48. Výběr osoby rozhodce je základním projevem autonomie vůle stran při sjednávání rozhodčích doložek. Jednou z možností výběru osoby rozhodce je, že se strany dohodnou na třetí, nezávislé osobě (tzv. appointing authority), která místo nich a v důsledku jejich vůle takové určení rozhodců provede. Možnost určení osoby rozhodce (osob rozhodců) jinak než přímým projevem vůle stran, tj. prostřednictvím jiné osoby určené stranami rozhodčí smlouvy (stranami sporu), je celosvětově považována za standard v rozhodčím řízení. Taková třetí osoba (tzv. appointing authority) musí být určena buď projevem vůle stran, nebo podpůrně zákonem, jiným použitelným právním předpisem, normativem v souladu se zákonem nebo například mezinárodní smlouvou. V literatuře srov. shodně např. BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 368 a násl.

Vývoj zákonné úpravy k institutu tzv. appointing authority

49. Možnost stran dohodnout se o způsobu určení rozhodce prostřednictvím třetí osoby předvídá zákon o rozhodčím řízení, který ve znění účinném do 31. 3. 2012 v § 7 odst. 1 stanovil, že rozhodčí smlouva měla zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Ve znění účinném od 1. 4. 2012 poté výslovně podle § 7 odst. 1 ZRŘ platí, že rozhodčí smlouva může stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4 ZRŘ.

50. Podle důvodové zprávy k novele ZRŘ provedené zákonem č. 19/2012 Sb. nešlo o zavedení či umožnění stranám osobu určující rozhodce si dohodnout, ale o „výslovné zakotvení“ institutu tzv. appointing authority.

51. Zákonodárce institut tzv. appointing authority předmětnou novelou zákona o rozhodčím řízení provedenou zákonem č. 19/2012 Sb. s účinností od 1. 4. 2012 omezil toliko vůči spotřebitelským smlouvám, kdy v těchto typech smluv si strany jmenovací autoritu dohodnout nemohly. Následně od 1. 12. 2016 podle zákona č. 258/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru, jsou rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách vyloučeny zcela (srov. § 2 odst. 1 ZRŘ).

Institut tzv. appointing authority v mezinárodním srovnání

52. Rozhodčí doložky a způsob určení rozhodce nejsou samy o sobě předmětem unijní právní úpravy, která by dopadala na rozhodčí řízení obecně. Unijní regulace se uplatní pro rozhodčí řízení nejčastěji při ochraně spotřebitele, pokud je s ním sjednávána rozhodčí doložka. Tato úprava je obsažena zejména ve směrnici Rady č. 93/13/EHS řešící rovněž nepřiměřená ustanovení ve spotřebitelských rozhodčích doložkách. Proto rozhodovací praxe Soudního dvora EU pokrývá jen takové případy, které do těchto oblastí spadají. Soudní dvůr EU se nevyjadřoval přímo k otázce určení rozhodce třetí osobou.

53. Právní úpravu osob určujících rozhodce lze kromě národních úprav a úprav unijní nalézt v přeshraničních řešeních, která jsou výrazem širšího uznání určité představy o rozhodčím řízení napříč státy. Byť jde o různé úrovně přeshraniční regulace, lze v této souvislosti zmínit především vzorový zákon UNCITRAL nebo Evropskou úmluvu o obchodní arbitráži. Tato regulace vychází z respektu k autonomii vůle stran při volbě způsobu, jakým bude jejich případný spor řešen. V rámci vzorového zákona UNCITRAL danou problematiku upravuje zejména čl. 6 a následující (srov. Recommendations to assist arbitral institutions and other interested bodies with regard to arbitration under the UNCITRAL Arbitration Rules. Dostupné na: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-recommendation-2012/13-80327-Recommendations-Arbitral-Institutions-e.pdf>). Dalším pomocným pramenem práva v dané oblasti mohou být rozhodčí pravidla Mezinárodní obchodní komory (ICC Rules of Arbitration, dostupné např. z: http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/icc-rules-of-arbitration/#article_13), která regulují rozhodčí řízení před Mezinárodním rozhodčím soudem ICC. Pravidla v prvé řadě určují soud jako jmenovací autoritu, přičemž výběr potenciální osoby rozhodce v zásadě nepodléhá omezením.

54. Možnost sjednat si tzv. appointing authority je přitom zcela běžná v evropských národních úpravách.

55. Tak např. rakouská úprava vychází z autonomie vůle stran při jmenování rozhodců, resp. při sjednávání postupu jmenování, přičemž zde nestanovuje žádné limity. S možností určit rozhodce třetí osobou zákon přímo počítá v § 587 odst. 3 bod 3 Zivilprozessordnung, dále jen „ZPO“ (občanský soudní řád), kde upravuje jmenování rozhodce soudem, pokud tato třetí osoba v rámci stanovené lhůty nesplní stranami sjednaným postupem jí svěřený úkol. Ustanovení § 617 ZPO obsahuje ochranná ustanovení ohledně spotřebitelů (rozhodčí smlouvu lze uzavřít až po vzniku sporu, smlouva musí být vlastnoručně podepsaná spotřebitelem, spotřebitel musí být poučen o rozdílech mezi soudním a rozhodčím řízením, sídlo rozhodčího soudu musí být určeno), nicméně úprava nepamatuje na omezení týkající se způsobu jmenování rozhodců.

56. V Německu Zivilprozessordnung (občanský soudní řád) připouští jmenování rozhodců v § 1035, kdy si strany mohou zvolit způsob jmenování rozhodců nebo rozhodce. Strany mohou jmenování rozhodce přenechat třetí osobě. Je přípustné ujednání o tom, že rozhodce bude jmenován oběma stranami jmenovanou třetí osobou; v tomto ohledu odkazuje literatura na rozsudek Bavorského vrchního soudu ze dne 13. 5. 2002, sp. zn. 4Z SchH 4/02 (srov. BAUMBACH, A., LAUTERBACH, W., ALBERS, J., HARTMAN, P. Zivilprozessordnung. München: C. H. Beck, 2007, s. 2605–2606).

57. Nizozemská právní úprava vychází z autonomie vůle stran, které sjednávají rozhodčí doložku. Rozhodce tak může být jmenován jakýmkoliv způsobem, který si strany sjednají. Výslovně je jim svěřena možnost určit třetí osobu, která jmenuje některého z rozhodců či všechny (článek 1027 rozhodčího zákona z 1. 12. 1986: 1. Rozhodce nebo rozhodci jsou jmenováni jakýmkoliv způsobem, který si strany sjednají. Strany mohou pověřit třetí osobu jmenováním rozhodce, rozhodců nebo kterýchkoliv z nich. Jestliže není způsob jmenování zvolen, rozhodce nebo rozhodci jsou jmenováni shodou mezi stranami. Dostupné např. na <http://www.dutchcivillaw.com>).

58. Institut tzv. appointing authority je standardním způsobem určení rozhodce na základě svobodné vůle stran i v dalších zemích (např. Belgie, Francie, Finsko).

Vývoj judikatury k institutu tzv. appointing authority podle právní úpravy účinné do 31. 3. 2012

59. Judikatura Nejvyššího soudu byla v otázkách platnosti rozhodčích smluv řešících určení rozhodce značně liberální až do uveřejnění usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, pod č. 45/2010 Sb. rozh. obč. a přijetí usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, a usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, kterými byl odů-

vodněn naopak výklad možnosti stran dohodnout si způsob určení rozhodce značně omezující.

č. 48

60. Konkrétně tak v usnesení ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, Vrchní soud v Praze vyšel z názoru, že účastníci se musí v rozhodčí smlouvě dohodnout buď na ad hoc rozhodci (rozhodcích), nebo na stálém rozhodčím soudu, který je zřízen na základě zákona. Jedná-li se o rozhodce ad hoc, jímž musí vždy být fyzická osoba, může být přímo v rozhodčí smlouvě tento rozhodce či rozhodci, je-li jich více, uveden (uvedeni), případně může rozhodčí smlouva stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Stanovením způsobu určení rozhodce (rozhodců) je třeba rozumět jen určení takového způsobu, který nezáleží jen na vůli jedné strany. Na rozdíl od rozhodců ad hoc mohou stálé rozhodčí soudy vydávat svá vlastní pravidla (statuty a řády), která mohou určit jak jmenování a počet rozhodců (rozhodci mohou být vybíráni ze seznamu), tak i způsob vedení řízení a též náklady rozhodčího řízení. Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce (rozhodců) ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho (jejich) určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák.

61. Nejvyšší soud, který původně v judikatuře přijímal závěry odlišné (srov. např. rozsudek ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007), rozhodnutím velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, dovodil, že neobsahuje-li rozhodčí doložka přímé určení rozhodce ad hoc a odkazuje-li pouze na „rozhodčí řád“ vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je (jako celek) neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem. Následně pak v usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, Nejvyšší soud rozšířil dopady posuzování neplatnosti rozhodčích doložek do exekučních poměrů.

62. Po přijetí výše uvedených závěrů týkajících se primárně dohod určujících přímo rozhodce judikatura vyšších soudů tyto závěry považovala za relevantní i pro dohody o třetích osobách určujících rozhodce.

63. Současné se ke způsobu určení osoby rozhodce ve smyslu § 2 odst. 1 a § 7 odst. 1 ZRR (ve znění před 1. 4. 2012) vyslovil i Ústavní soud ve stěžejním nálezu ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10, podle něhož má-li ve věci rozhodovat subjekt (právnická osoba), který není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, měla by být osoba rozhodce jednoznačně stanovena, a to buď uvedením konkrétního jména anebo jednoznačným určením způsobu jeho volby. Právní úprava tak ve svém slovním vyjádření jednoznačně preferuje požadavek

individualizace (konkretizace) osoby rozhodce (srov. „... spory jsou rozhodovány nezávislými a nestrannými rozhodci“, „... má rozhodovat jeden nebo více rozhodců...“ anebo „rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců“), přičemž vždy platí, že se musí jednat o fyzickou osobu. Teprve v případě, že nedojde ke jmenovitému určení rozhodce, je možné stanovit způsob určení počtu i osob rozhodců. Ve věci projednávané Ústavním soudem byl však výběr rozhodce ponechán na vůli účastníka s tím, že žalující strana jej vybere ze seznamu, který vede rozhodčí společnost (Asociace arbitrů), jež nebyla a není stálým rozhodčím soudem, přičemž takový seznam rozhodců mohl být podle Ústavního soudu v okamžiku řešení sporu v rozhodčím řízení naprosto odlišný od seznamu v okamžiku uzavření rozhodčí doložky. Výběr rozhodce pak vůbec nemusel záviset na vůli účastníka, který se na daný subjekt obrací, nýbrž daleko více mohl být ovlivněn ze strany rozhodčí společnosti (např. zařazením konkrétních osob do seznamu nebo naopak vyřazením jiných). To podle Ústavního soudu znemožňuje transparentní výběr rozhodce. Podobně následně Ústavní soud dovodil, že právo na zákonného soudce zaručené čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod lze přiměřeně vztáhnout i na řízení rozhodčí. Ústavní soud zdůrazňuje požadavek na konkretizaci a individualizaci výběru rozhodce proto, že rozhodčí řízení představuje jakýsi „odklon“ od klasického soudního řízení, proti jehož výsledku existují pouze velmi omezené možnosti soudního přezkumu. Není-li tedy rozhodováno rozhodcem, jehož výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, nemůže být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování (srov. nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2013, sp. zn. IV. ÚS 3779/11).

Určení rozhodce právnickou osobou

64. V již citovaném usnesení ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, Nejvyšší soud v exekučních poměrech dovodil, že rozhodce nemá pravomoc vydat rozhodčí nález proto, že jeho výběr se neuskutečnil podle transparentních pravidel, resp. rozhodce byl určen právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona. Následně z takto vysloveného závěru judikatura dovodila neplatnost sjednání rozhodčí doložky i v případě, kdy třetí osobou určující rozhodce je fyzická osoba působící v právnické osobě, která není stálým rozhodčím soudem. Za neplatnou je tak třeba podle Nejvyššího soudu považovat i rozhodčí doložku, kdy rozhodce měl jmenovat podle ujednání účastníků předseda dozorčí rady právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1112/2013, uveřejněný pod č. 35/2014 Sb. rozh. obč.). Taková doložka je neplatná podle § 39 obč. zák., neboť pro řešení sporů mezi účastníky určuje jediného rozhodce, aniž by ho individualizovala, nýbrž stanoví, že bude (dodatečně) jmenován předsedou dozorčí rady právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona.

Určení rozhodce fyzickou osobou

65. Nejvyšší soud se poté v několika věcech vyjádřil k situacím, kdy si strany dohodly, že rozhodce bude určen fyzickou osobou (jež nepůsobí v právnické osobě), zpravidla advokátem. V rozhodnutí ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 21 Cdo 174/2014, uveřejněném pod č. 53/2014 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud – s připomenutím rozhodnutí uvedených shora – opět uzavřel, že rozhodčí doložka je (jako celek) neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem, neobsahuje-li přímé určení rozhodce ad hoc a odkazuje-li pouze na seznam rozhodců vedený a „rozhodčí řád“ vydaný fyzickou osobou (rozhodcem). Rozhodčí nález vydaný rozhodcem určeným na základě takového absolutně neplatné rozhodčí doložky není způsobilým exekucním titulem, neboť rozhodce neměl k jeho vydání pravomoc. Šlo zde přitom o situaci, kdy si strany dohodly, že majetkové spory vzniklé ze smlouvy budou rozhodovány jediným rozhodcem. Jediný rozhodce měl být určen konkrétním advokátem, a to ze Seznamu rozhodců vedeného tímto advokátem. Tento advokát byl oprávněn rozhodcem určit i sám sebe.

Shrnutí důsledků vývoje judikatury podle právní úpravy účinné do 31. 3. 2012

66. Ze závěrů judikatury k právní úpravě zákona o rozhodčím řízení účinné do 31. 3. 2012 vyplývalo, že rozhodce nemohla určit právnická osoba, která není stálým rozhodčím soudem (usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012). Rozhodce nemohla určit ani fyzická osoba působící v takové právnické osobě (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1112/2013). A rozhodce nemohla určit ani fyzická osoba ze seznamu rozhodců, jestliže takový seznam tato fyzická osoba vedla (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 21 Cdo 174/2014).

Vývoj judikatury podle právní úpravy účinné od 1. 4. 2012

67. Ve vztahu k otázce tzv. appointing authority došlo při aplikaci právní úpravy zákona o rozhodčím řízení účinné od 1. 4. 2012 k vývoji akcentujícímu obecnou možnost si takovou osobu dohodnout.

68. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 18. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016, zdůraznil, že odchýlit se od výslovného znění zákona (§ 7 odst. 1 věty druhé ZRŘ) přirozeně předpokládá (mimořádně) kvalifikované odůvodnění, neboť soud je zákonem vázán. Absence takového odůvodnění, jak se v rozhodnutí odvolacího soudu stalo, je pak nejen nedostatkem relevantním (vážným), nýbrž i takovým, jenž dosahuje až roviny ústavněprávní.

69. Obdobně Ústavní soud zdůrazňuje, že možnost zvolit si „appointing authority“ je zákonem výslovně předvídaná, a pokud přesto soud považuje dohodu o takové autoritě za neplatnou, musí podrobně vyložit, proč tomu tak za kon-

krétních okolností daného případu je (srov. nález ze dne 1. 2. 2016, sp. zn. II ÚS 2061/15).

Institut tzv. appointing authority po změně zákona o rozhodčím řízení účinné od 1. 4. 2012 a účinnosti občanského zákoníku od 1. 1. 2014

70. Pro rozhodování soudů při aplikaci právní úpravy účinné od 1. 4. 2012 je třeba zdůraznit, že novela zákona o rozhodčím řízení provedená zákonem č. 19/2012 Sb. si vzala za cíl narovnat situaci týkající se otázky arbitrability sporů se spotřebitelským prvkem a narovnat legitimitu existence a činnosti tzv. arbitrážních center, která byla uvedeným judikatorním obratem do značné míry zpochybněna. Zákodárce tak v důvodové zprávě k novele výslovně uvádí: „Kromě výše uvedených prostředků na ochranu spotřebitele je cílovým stavem vyřešit některé další aplikační problémy, které se v minulosti vyskytly. Mezi ně patří především vyjasnit problematiku tzv. ‚arbitrážních center‘. Je třeba reagovat na nesjednocenou praxi týkající se postavení a úloh těchto institucí. ... Celkovým cílem novely je tedy odstranit potíže, které se ukázaly v aplikační praxi zákona, a vrátit rozhodčímu řízení důvěryhodnost, kterou postupně ztrácí díky některým případům jeho zneužití při řešení sporů ze spotřebitelských smluv. ... Úpravou se reaguje na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008. Umožňuje se dohoda stran na procesních pravidlech v samostatném dokumentu vydaném například arbitrážním centrem, i když řízení neprobíhá před stálým rozhodčím soudem. Podle takovýchto pravidel bude možné postupovat pouze tehdy, pokud budou přiložena k rozhodčí smlouvě. Nastavuje se tedy režim přísnější než u všeobecných obchodních podmínek, kterým je tento instrument nejbližší. To je opodstatněno důsledkem, kterým je vykonatelný rozhodčí nález. Takovou dohodu si strany určují pravidla, která povedou k vydání rozhodčího nálezu, a vzdávají se tím projednání věci před soudem podle pravidel stanovených v OSŘ.“

71. Restrikce, k níž původně judikaturou Ústavního soudu a Nejvyššího soudu došlo, byla do značné míry vedena zneužíváním rozhodčího řízení v některých vztazích se spotřebiteli a sporech z nich vycházejících. Judikatura však onu restrikci podle postavení stran dostatečně nezdůrazňovala a vznikala otázka, zdali tato restrikce dopadá na posouzení platnosti rozhodčích doložek v důsledku sjednaného způsobu určení rozhodce i mimo rámec vztahů spotřebitelských, a to zejména za účinnosti občanského zákoníku od 1. 1. 2014.

72. V nyní projednávané věci dovolací soud na takto dovolatelkou položenou otázku odpovídá, že nikoliv.

73. Rekodifikací soukromého práva došlo ke zdůraznění zásady autonomie vůle jednotlivce a její ochrany. Tyto principy zdůrazňuje v poměrech rozhodčích doložek i aktuální judikatura Ústavního soudu. V nálezu ze dne 8. 1. 2019, sp. zn. III. ÚS 1336/18, Ústavní soud poukázal na to, že jedním ze základních principů výkladu smluv je přednost výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li samozřejmě oba

tyto výklady možné, přičemž při řešení otázky, zdali rozhodčí doložka má být sankcionována neplatností jako celek, poukázal na to, že s ohledem na uvedený výklad a principy smluvní volnosti je třeba zaujmout takové stanovisko, podle něhož bude vůle stran chráněna v maximální možné míře.

č. 48

74. Možnost stran sjednat si osobu, která určí v případě jejich sporu rozhodce, je tedy v zákoně zakotvena a je zakázána pouze pro spotřebitelské smlouvy. Nezávislost a nestrannost osob určujících rozhodce

75. Odvolací soud v projednávané věci osobu určující rozhodce považoval za nikoli nezávislou a nestrannou.

76. Platí-li, že rozhodným kritériem určení osob v postavení tzv. appointing authority je jejich nezávislost a nestrannost, pak pro takové posuzování nezávislosti či nestrannosti třetích osob určujících rozhodce bude aplikovatelná judikatura k nezávislosti a nestrannosti rozhodců (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3150/2012, uveřejněný pod č. 29/2015 Sb. rozh. obč.).

77. I když ze zákona o rozhodčím řízení požadavek nezávislosti a nestrannosti osob určujících rozhodce, vlastní samotným rozhodcům, přímo nevyplývá, vychází tento požadavek z rovnosti stran a je rozhodčímu řízení vlastní. Absence nezávislosti a nestrannosti třetího subjektu pověřeného jmenováním (určením) rozhodců zpochybňuje nezávislost a nestrannost samotného rozhodce (rozhodců) [srov. shodně v literatuře Bělohlávek, A. J., op. cit., s. 376, 377; PETR, B., MAXA, H. Problematika appointing authority ve světle judikatury. Právní rozhledy, 2015, č. 10, s. 368].

78. Požadavky na nezávislost a nestrannost rozhodců je tedy třeba vztáhnout i na nezávislost a nestrannost osob rozhodce určujících, tedy tzv. appointing authority. Vybraná třetí osoba by měla být na stranách sporu zcela nezávislá a nestranná, jen tak může být zajištěn princip rovnosti stran (ustanovení § 18 ZRŘ). Pro posouzení nezávislosti a nestrannosti třetí osoby pověřené určením rozhodce se tedy uplatní stejná pravidla jako pro nezávislost a nestrannost rozhodců. V úvahu přitom připadá jakýkoliv druh závislosti, zejména závislost materiální, stejně jako zájem na výsledku projednávání sporu (srov. obdobně BĚLOHLÁVEK, A. J., op. cit., s. 374–375).

79. Zásada nezávislosti a nestrannosti tzv. appointing authority jako jeden z principů rozhodčího řízení přitom platí obecně, tedy nejen ve vztazích ze spotřebitelských smluv, ale i ve vztazích mezi podnikateli (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014). Typickými příklady nikoli nezávislého či nestranného rozhodce mohou být situace, kdy je rozhodce současně na straně účastníka řízení či svědka, resp. když by řízením či jeho výsledkem mohl být dotčen na svých právech; shodně to platí, má-li k účastníkům řízení příbuzenský, přátelský nebo zjevně nepřátelský vztah, příp. vztah ekonomické závislosti. Vztah ekonomické závislosti

80. Nejvyšší soud usnesením ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4022/2017, dovodil, že opakovanost zápisu totožných jmen do rozhodčích smluv bez dalšího nedokládá ekonomickou závislost rozhodce; sama o sobě „opakovatelnost“ bez dalšího neznámá, že by rozhodce nemohl – pakliže zároveň není tvrzeno žádného jeho osobního vztahu k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům – věc projednat a rozhodnout. Možnou podjatost, tj. nedostatek objektivní nezávislosti (nebo též objektivní nestrannosti), je nutné vždy chápat ve spojení s konkrétními okolnostmi dané věci. Vztah ekonomické závislosti rozhodce jest však ztotožnit s ekonomickým vztahem bezprostředním a přímým, tj. pakliže rozhodce např. současně působí jako zaměstnanec jedné ze stran rozhodčí smlouvy, jako obchodní partner, potažmo jako kolega v zaměstnaneckém či obdobném poměru, a nelze jej tedy spatřovat jen v tom, že rozhodce vzhledem ke každé jím vyřízené věci vzniká nárok na odměnu. V opačném případě by totiž mohla být, a to by bylo v úplnosti zcela nepřijatelné, totožná námitka vznášena i vůči stálým rozhodčím soudům, jež ostatně taktéž mohou strany sporu do rozhodčích doložek navrhopovat opakovaně, což její relevanci zjevně vylučuje. Ostatně jistou „opakovanost“ osoby rozhodce zákon o rozhodčím řízení výslovně předpokládá – a nelze ji tudíž už proto považovat nejen za „nemravnou“, natož pak bezprostředně vedoucí k úspěšné námitce vyloučení rozhodce z rozhodování – jestliže v § 8 odst. 3 co do spotřebitelských vztahů ukládá rozhodci povinnost sdělit, zda v posledních třech letech vydal rozhodčí nález, nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla některá ze stran. K vyloučení konkrétní osoby rozhodce z projednávání a rozhodnutí o věci proto nemůže postačovat jen tvrzení, že je jednou ze stran rozhodčí smlouvy opakovaně, event. i dlouhodobě, jako možný rozhodce navrhován. K těmto závěrům se Nejvyšší soud přihlásil např. i v rozsudku ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. 33 Cdo 1034/2018.

81. Ústavní soud v usnesení ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. I. ÚS 2703/18, dovodil, že k vyloučení konkrétní osoby rozhodce z projednávání a rozhodnutí o věci pro podjatost nemůže postačovat pouhé tvrzení, že je jednou ze stran rozhodčí smlouvy opakovaně, event. i dlouhodobě, jako možný rozhodce navrhován. Jmenovitě stěžovatelem zmiňovaná ekonomická závislost rozhodce je v soudní praxi Nejvyššího soudu ztotožňována spíše s ekonomickým vztahem bezprostředním a přímým, tj. pakliže rozhodce např. současně působí jako zaměstnanec jedné ze stran rozhodčí smlouvy, jako obchodní partner, potažmo jako kolega v zaměstnaneckém či obdobném poměru, a nelze jej tedy spatřovat jen v tom, že rozhodce vzhledem ke každé jím vyřízené věci vzniká nárok na odměnu. V opačném případě by totiž mohla být totožná námitka vznášena i vůči stálým rozhodčím soudům, jež ostatně taktéž mohou strany sporu do rozhodčích doložek navrhopovat opakovaně, což její relevanci zjevně vylučuje (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4022/2017).

Korektiv ne/transparentnosti

82. Podle dřívější judikatury (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11, a ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. III. ÚS 1624/12) se výběr rozhodce musí uskutečnit podle transparentních pravidel. Ústavní soud tak jako jedno z hlavních kritérií posuzování platnosti rozhodčích doložek nastavil tzv. transparentnost. Za rozhodnou ji přitom považoval nejen pro posuzování rozhodčích doložek určujících přímo rozhodce, ale i pro ujednání o třetích osobách, které rozhodce měly teprve určit. Ústavní soud v usnesení ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 1115/14, vyložil transparentnost ve smyslu předvídatelnosti, individualizace osoby rozhodce, který by měl rozhodovat spor mezi účastníky smluvního vztahu. Kritérium transparentnosti následně přebíraly do svých rozhodnutí i obecné soudy včetně Nejvyššího soudu.

83. Kritérium tzv. transparentnosti, které nastavil pro posuzování platnosti ujednání o rozhodčích doložkách Ústavní soud, nemůže přitom představovat při aplikaci podústavních právních norem bez naplnění konkrétních zákonných předpokladů podle občanského zákoníku samo o sobě korektiv vedoucí k absolutní neplatnosti právního jednání podle právní úpravy soukromého práva účinné od 1. 1. 2014 podle § 588 o. z. (jak dovodil v projednávané věci odvolací soud s poukazem právě na § 588 o. z.).

84. Ústavní soud ve svých rozhodnutích aplikuje korektiv transparentnosti, ne-definuje jej však v rovině výkladu podústavního práva, což je úlohou obecných soudů.

85. Pro aplikaci podústavního práva obecnými soudy je přitom významné, že Ústavní soud v korektivu transparentnosti vnímá prvky určitosti, předvídatelnosti, individualizace osoby rozhodce (osoby rozhodce určující), nemožnosti jedné ze stran určit bez dohody obsah smlouvy.

86. Namísto korektivu transparentnosti může podle konkrétních okolností případů jít o aplikaci ustanovení o určitosti právních úkonů podle občanského zákoníku či právě nezávislosti a nestrannosti zakotvené v zákoně o rozhodčím řízení. V případě spotřebitelských smluv obsahujících ujednání o konkrétním rozhodci uzavíraných po 1. 4. 2012 (možnost sjednat si osobu určující rozhodce byla po tomto datu zákonem o rozhodčím řízení zakázána) šlo o korektiv zákonné právní úpravy ochrany spotřebitele. V této souvislosti je však třeba připomenout, že s účinností od 1. 12. 2016 jsou rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách zakázány zcela.

Posouzení v podmínkách projednávané věci

87. Strany si ve smlouvě o dílo ze dne 8. 4. 2015 dohodly, že „veškeré z této smlouvy v budoucnu vzešlé majetkové spory budou řešit v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem. Rozhodce bude určen jednatelem společnosti A. centrum s. r. o., se sídlem O., a to z řad advokátů a advokátních koncipientů zapsaných

v seznamu advokátů či advokátních koncipientů vedených Českou advokátní komorou“.

88. V podmínkách projednávání věci odvolací soud vystavěl závěry svého rozhodnutí na argumentaci, již lze shrnout takto: 1. osoba určující rozhodce není nezávislá a nestranná, 2. absence nezávislosti a nestrannosti osoby určující rozhodce je dána tím, že jde o zástupce tzv. arbitrážního centra, jejichž podjatost je presumována, 3. nikoli nezávislý a nestranný je proto i rozhodce takovou osobou určený, 4. protože je rozhodčí doložka tzv. netransparentní pro absenci nezávislosti a nestrannosti osoby určující rozhodce, je absolutně neplatná podle § 588 o. z., 5. rozhodčí doložka je přitom neplatná jako celek.

89. Z důvodů výše uvedených, zejména s přihlédnutím k vývoji judikatury směřující k dovození nikoli neplatnosti rozhodčích doložek v případě nikoli nezávislých a nestranných osob určujících rozhodce a především vzhledem k nové úpravě soukromého práva v občanském zákoníku, nelze na rozhodčí doložky uzavírané po 1. 1. 2014 aplikovat tzv. bez dalšího závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014, týkající se zobecňujících hodnocení tzv. arbitrážních center a jejich vlivu na neplatnost rozhodčí doložky. Tato presumovaná hodnocení byla lze vztáhnout především na spotřebitelské smlouvy, kde často docházelo ke zneužívajícím ujednáním v neprospěch spotřebitele a často tak skutečně, jak dovodilo citované rozhodnutí, šlo nezdíka o „právníkové osoby, které nebyly stálými rozhodčími soudy, zabývaly se organizováním rozhodčího řízení ad hoc, měly z této činnosti ekonomický prospěch a jako rozhodce jmenovaly opakovaně osoby, s nimiž měly dlouhodobé vztahy a poskytovaly jim při jejich rozhodovací činnosti servis. Obvykle byly přitom navázány na podnikatele (jejich právní zástupce), kteří opakovaně pověřovali tuto právnickou osobu výběrem rozhodce“.

90. Jak již bylo uvedeno, z vývoje judikatury (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4022/2017) vyplývá, že opakovanost zápisu totožných jmen do rozhodčích smluv bez dalšího nedokládá ekonomickou závislost rozhodce; sama o sobě „opakovatelnost“ bez dalšího neznamená, že by rozhodce nemohl – pakliže zároveň není tvrzeno žádného jeho osobního vztahu k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům – věc projednat a rozhodnout. Možnou podjatost, tj. nedostatek objektivní nezávislosti (nebo též objektivní nestrannosti), je nutné vždy chápat ve spojení s konkrétními okolnostmi dané věci. K vyloučení konkrétní osoby rozhodce z projednávání a rozhodnutí o věci proto nemůže postačovat jen tvrzení, že je jednou ze stran rozhodčí smlouvy opakovaně, event. i dlouhodobě, jako možný rozhodce navrhován.

91. Tvrdí-li jedna ze stran rozhodčí doložky, že osoba, jež má určit (určila) rozhodce, postrádá požadavek nezávislosti či nestrannosti, je na této straně, aby tvrdila, a případně prokazovala rozhodné skutečnosti o možné nikoliv nezávislosti

či nestrannosti této třetí osoby. Uvedené přitom platí i pro situaci, tvrdí-li že nikoli nezávislý či nestranný je případně sám rozhodce takto určený.

č. 48

92. Je-li rozhodce vyloučen z projednávání věci, protože zde jsou pochybnosti o jeho nepodjatosti (resp. se jemu samotnému nedostává zákonného požadavku nezávislosti či nestrannosti), nebo je vyloučen proto, že se požadavku nezávislosti či nestrannosti nedostává osobě, jež jej na základě dohody stran určila (bez nezávislé appointing authority není nezávislého rozhodce), je třeba postupovat podle zákona o rozhodčím řízení (k výkladu významu termínů nezávislost, nestrannost a nepodjatost rozhodce srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1337/2019).

93. V projednávané věci se tak nejedná o případ absolutní neplatnosti podle § 588 o. z., jak bez bližšího odůvodnění uzavřel odvolací soud. Podle judikatury Nejvyššího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4022/2017) důvodná pochybnost o nepodjatosti rozhodce může ze své podstaty, tj. kdyby byla skutečně dána, představovat toliko dovolatelný indikátor (snad možného) předpokladu vyloučení rozhodce, jak jej ustavuje § 8 odst. 1 ZRŘ. Existuje-li k naplnění účelu zakazující normy mírnější prostředek, než je neplatnost, pak má být volen tento, a nikoli neplatnost právního jednání (v literatuře shodně MELZER, F. in MELZER, F. TÉGL, P. a kolektiv. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014, s. 735). Strany rozhodčí doložky mají přitom dostatek zákonných nástrojů k uplatňování svých práv v případě nedostatku nezávislosti či nestrannosti osoby určující rozhodce, resp. v případě rozhodce samotného. Konkrétně jde o povinnosti rozhodce oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen (§ 8 ZRŘ), možnosti stran podat k soudu návrh na vyloučení rozhodce (§ 12 ZRŘ) a nemohl-li účastník okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce, uplatnit v rozhodčím řízení, protože o nich nevěděl, lze se jich dovolávat v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, když mohou představovat důvod jeho zrušení podle § 31 písm. c) ZRŘ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1337/2019). Vzhledem k dostatečným zákonným prostředkům obrany stran proti případnému rozhodnutí vyloučeným rozhodcem nelze dovozovat toliko ze skutečnosti, že ujednání stran v rozhodčí doložce obsahuje dohodu stran o nikoli nezávisle či nestranné osobě určující rozhodce nebo o vyloučeném rozhodci, že by taková rozhodčí doložka byla bez dalšího stížena neplatností ve smyslu § 580 o. z. Současně nejde bez dalšího ani o takové ujednání, které by se zjevně se přičilo dobrým mravům, anebo které by odporovalo zákonu a zjevně narušovalo veřejný pořádek ve smyslu § 588 o. z.

94. Lze tak shrnout, že případný nedostatek nezávislosti či nestrannosti osoby, která dle ujednání stran má určit rozhodce, se přitom nepresumuje, ale je předmětem dokazování, i když touto osobou je tzv. arbitrážní centrum, jde-li o ujednání

ve smlouvách mezi podnikateli uzavřených za účinnosti občanského zákoníku, tedy po 1. 1. 2014. Důsledkem nedostatku nezávislosti či nestrannosti takové osoby určující rozhodce je potom vyloučení rozhodce touto osobou určeného, nikoli neplatnost rozhodčí doložky.

95. Především však je třeba poukázat na to, že odvolací soud potvrdil závěry soudu prvního stupně, který zamítl námitku žalované, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodcem. Nicméně i v případě, že by osoba, jež má určit rozhodce, případně rozhodce takto určený sám, byly osoby nikoli nezávislé či nestranné, zákonným důsledkem by bylo (pouze) jeho (jejich) vyloučení. Nikoli však (bez dalšího) neplatnost celé rozhodčí doložky. S ohledem na dosavadní skutková zjištění je proto závěr odvolacího soudu o zamítnutí této námítky žalované nesprávný.

96. Vzhledem k jednotlivým dílčím závěrům a vázanosti dovolacími důvody zpochybňujícími tyto jednotlivé závěry bylo nezbytné, aby se s nimi dovolací soud jednotlivě vypořádal. Protože jednotlivé otázky ve svém souhrnu nebyly dosud judikatorně řešeny, zejména v poměrech aplikace občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, když odvolací soud dovodil absolutní neplatnost právního jednání podle § 588 o. z., neshledal procesní senát naplnění zákonných předpokladů pro případné předložení věci velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia podle zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, byť dovodil omezenou aplikovatelnost části judikatury Nejvyššího soudu při posuzování rozhodčích doložek uzavřených za účinnosti občanského zákoníku po 1. 1. 2014. Uvedená otázka tedy dosud nebyla v judikatuře vyřešena. Na uvedeném nic nemění skutečnost, že Nejvyšší soud se v několika usneseních vyjadřoval k použitelnosti závěrů dřívější judikatury o absolutní neplatnosti rozhodčí doložky pro tzv. ne-transparentnost i pro období po 1. 1. 2014, kterými však odmítl dovolání, aniž by shledal jeho přípustnost, přičemž uvedené otázky v širších souvislostech, jako v nyní projednávané věci, dosud neřešil (konkrétně srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 20 Cdo 329/2017, ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 23 Cdo 684/2018). Ústavní soud (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. II. ÚS 1852/19) navíc v této souvislosti poukazuje, že v rámci řízení o dovolání Nejvyšší soud řeší dovolatelem vznesené právní otázky s tím, že míra odůvodnění jeho rozhodnutí se s výjimkou dovolání zjevně bezdůvodných liší v závislosti na tom, zda již předmětná otázka byla Nejvyšším soudem v minulosti vyřešena, či nikoli (srov. § 243f odst. 3 ve spojení s § 243c, § 243d, § 243e a § 237 občanského soudního řádu). V zásadě tak platí, že každá Nejvyššímu soudu nikoli zjevně bezdůvodně předložená otázka by měla být Nejvyšším soudem minimálně jednou důkladně vypořádána s tím, že poté by již Nejvyšší soud mohl zásadně volit postup dle § 243f odst. 3 občanského soudního řádu a rozhodnutí odůvodňovat jen stručně. Ústavní soud poukázal v této souvislosti na to, že tím Nejvyšší soud zajišťuje plnění své funkce sjednocovatele judikatury a zároveň

umožňuje účastníkům řízení seznámit se s důvody, pro které byla jejich věc rozhodnuta tak, jak byla rozhodnuta.

č. 48

97. Protože rozhodnutí odvolacího soudu není správné a nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil (srov. § 243e odst. 1 o. s. ř.).

98. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (srov. § 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

99. V dalším řízení jsou soudy nižších stupňů vázány právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem v tomto rozhodnutí (§ 243g odst. 1, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 49

č. 49

Insolvenční řízení, Žaloba pro zmatečnost, Doručování, Doručování vyhláškou, Zastoupení

§ 20 IZ, § 71 IZ, § 74 IZ, § 96 odst. 2 IZ, § 138 odst. 1 IZ, § 252 IZ, § 4 zákona č. 300/2008 Sb., § 5 zákona č. 300/2008 Sb., § 229 o. s. ř.

Tam, kde v případech uvedených v § 229 odst. 1 a 2 o. s. ř. rozhodl odvolací soud, lze podat žalobu pro zmatečnost buď jen proti jeho rozhodnutí, nebo rovněž proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže trpí zmatečností; rozhodnutí soudu prvního stupně však nelze napadnout samostatně, neboť jeho právní moc (jako jedna z podmínek pro podání žaloby pro zmatečnost) se odvíjí (až) od rozhodnutí odvolacího soudu.

V řízení o žalobě pro zmatečnost soud samostatně nerozhoduje (způsobem uvedeným v § 95 o. s. ř.) o přípustnosti „rozšiřování“ tvrzených důvodů zmatečnosti; s tím, zda později (v průběhu řízení o již podané žalobě) uplatněné důvody zmatečnosti jsou včasné, se vypořádá v důvodech rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost.

Osoba, která podává žalobu pro zmatečnost z důvodu zmatečností vady uvedené v § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř., musí tvrdit (chce-li s takovou žalobou uspět), že jako účastník řízení neměla procesní způsobilost nebo nemohla před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2 o. s. ř.) a (současně) nebyla řádně zastoupena. Jen v souvislosti s takovými tvrzeními dává smysl určení počátku běhu subjektivní tříměsíční lhůty k podání žaloby pro zmatečnost podle § 234 odst. 2 o. s. ř., tedy dne, kdy účastník byl ustanoven zástupce nebo kdy odpadla překážka, pro kterou nemohl před soudem samostatně jednat nebo pro kterou nemohl před soudem vystupovat. Tvrzení toho, kdo podává žalobu pro zmatečnost, že procesní způsobilost neměl nebo nemohl před soudem vystupovat a nebyl řádně zastoupen jiný účastník řízení, nevystihuje z obsahového hlediska zmatečností vadu řízení dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř., takže je vyloučeno na jeho základě spojovat počátek běhu subjektivní lhůty k podání žaloby pro zmatečnost se skutečnostmi uvedenými v ustanovení § 234 odst. 2 o. s. ř. (platí pro ně obecná subjektivní lhůta dle § 234 odst. 1 o. s. ř.).

Je-li dlužník v době doručování rozhodnutí o úpadku zastoupen advokátem, pak na základě pravidla, že rozhodnutí o úpadku doručí dlužníkovi „zvlášť“, a to „do vlastních rukou“ (§ 75 odst. 2, § 138 odst. 1 insolvenčního zákona), je insolvenč-

ní soud povinen doručit je „do vlastních rukou“ pouze tomuto advokátu (nikoli již dlužníku samotnému). Doručí-li insolvenční soud v této procesní situaci rozhodnutí o úpadku pouze do vlastních rukou dlužníka, nebo doručí-li je jak do vlastních rukou advokáta, tak do vlastních rukou dlužníka, je doručení do vlastních rukou dlužníka neúčinné.

Doručení písemnosti (prostřednictvím datové schránky právnické osoby) do vlastních rukou adresáta, jímž je advokátní kancelář (společnost s ručením omezeným), ve které působí advokát, jemuž účastník řízení udělil procesní plnou moc, nedokládá doručení písemnosti do vlastních rukou tohoto advokáta.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020, sen. zn. 29 ICdo 2/2019, ECLI:CZ:NS:2020:29.ICDO.2.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 10. 2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

Usnesením ze dne 26. 6. 2015, ve znění usnesení ze dne 17. 7. 2015, rozhodl Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) o insolvenčním návrhu věřitelů 1. S., a. s., a 2. K., a. s., tak, že (mimo jiné):

[1] Zjistil úpadek dlužníka V. K. (bod I. výroku).

[2] Prohlásil konkurs na majetek dlužníka (bod II. výroku).

[3] Ustanovil insolvenčního správce (bod III. výroku).

K odvolání dlužníka Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 25. 11. 2015 potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015 (ve znění opravného usnesení ze dne 17. 7. 2015) v bodech I., II. a III. výroku.

Usnesením ze dne 24. 10. 2016, Nejvyšší soud odmítl dovolání dlužníka proti usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015.

Usnesením ze dne 4. 5. 2018 insolvenční soud:

[1] Zamítl žalobu pro zmatečnost podanou dlužníkem proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015 (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit prvnímu insolvenčnímu navrhovateli na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 2 178 Kč (bod II. výroku).

[3] Určil, že dlužník a druhý insolvenční navrhovatel vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

[4] Určil, že o náhradě nákladů řízení advokáta Mgr. L. S., ustanoveného dlužníku, bude rozhodnuto samostatným usnesením (bod IV. výroku).

Šlo o druhé rozhodnutí insolvenčního soudu o žalobě pro zmatečnost, když usnesení ze dne 6. 6. 2016, jímž insolvenční soud žalobu pro zmatečnost rovněž zamítl, k odvolání dlužníka zrušil Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 19. 12. 2017 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

Insolvenční soud – vycházejí z § 229 odst. 1, § 232 odst. 2, § 234 odst. 1, § 235 odst. 1, § 235a odst. 1 a § 235e odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl k následujícím závěrům:

Žaloba pro zmatečnost podaná (až) 18. 1. 2016 (doplněná podáními dlužníka z 10. 3. 2016, 30. 5. 2016 a 1. 6. 2016) je přípustná, není však včasná.

Původní žalobu odůvodnil dlužník zmatečnostními vadami dle § 229 odst. 1 písm. b) a d) o. s. ř., doplňujícími podáními pak namítl též existenci zmatečnostních vad dle § 229 odst. 1 písm. c) a e) o. s. ř. Uplatněným důvodem zmatečnosti je soud vázán a napadené rozhodnutí nesmí posuzovat z jiného důvodu. Měnit důvody zmatečnosti po uplynutí lhůty k podání žaloby pro zmatečnost zakazuje § 232 odst. 2 o. s. ř.

Usnesení insolvenčního soudu, proti němuž žaloba pro zmatečnost směřuje, bylo doručeno dlužníku 20. 7. 2015 (takže posledním dnem lhůty k podání žaloby pro zmatečnost byl (v souladu s § 234 odst. 1 o. s. ř.) 20. 10. 2015).

K námitce, že napadené usnesení nedoručil na dlužníkem označenou adresu („L. 1/2“), poukazuje insolvenční soud na to, že ač proti předmětnému usnesení podal odvolání i dovolání, tuto námitku dlužník poprvé uplatnil až v odvolání proti prvnímu rozhodnutí insolvenčního soudu o žalobě pro zmatečnost. V žalobě pro zmatečnost a v jejích doplněních dlužník jako svou adresu uvádí adresu „L. 1“, respektive „L. 1/3“. V situaci, kdy dlužník sám označuje svou adresu neúplně („L. 1“, tedy pouze číslem orientačním), má insolvenční soud námitku, že předmětné usnesení nebylo dlužníku řádně doručeno, za účelovou, dovolává se dále závěrů zrušujícího usnesení odvolacího soudu ze dne 19. 12. 2017 na dané téma.

K odvolání dlužníka Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 17. 10. 2018:

[1] Potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 4. 5. 2018 v bodech I. a IV. výroku (první výrok).

[2] Zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 4. 5. 2018 v bodech II. a III. výroku (druhý výrok).

Odvolací soud – vycházejí rovněž z § 232 odst. 2 a § 234 odst. 1 o. s. ř. – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení ve vztahu k výroku o zamítnutí žaloby pro zmatečnost k následujícím závěrům:

Žalobu pro zmatečnost lze podat proti pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu a v případech uvedených v § 229 odst. 1 a 2 o. s. ř. také proti pravomocným rozhodnutím soudu prvního stupně. Rozhodl-li v případech uvedených v § 229 odst. 1 a 2 o. s. ř. odvolací soud, lze žalobu podat, buď jen proti jeho rozhodnutí, nebo rovněž proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže trpí zmateč-

ností. Rozhodnutí soudu prvního stupně však nelze napadnout samostatně. Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1812 (dále jen „Komentář“).

Rozhodujícím důvodem pro zamítnutí předmětné žaloby, který insolvenční soud náležitě nezdůraznil, je její nepřipustnost, neboť směřuje samostatně a pouze proti rozhodnutí soudu prvního stupně. Dlužník sice napadl rozhodnutí soudu prvního stupně (insolvenčního soudu) ve věci samé, to ovšem nenabýlo právní moci samostatně, ale až ve spojení s potvrzujícím usnesením odvolacího soudu (z 25. 11. 2015). Ze spisu neplyne, že by dlužník současně napadal usnesení odvolacího soudu z 25. 11. 2015, které „napadl samostatnou žalobou pro zmatečnost“. Skutečnost, že napadá též usnesení odvolacího soudu z 25. 11. 2015, tvrdí dlužník poprvé až v (nynějším) odvolání.

Odvolací soud se (dále) ztotožňuje se závěrem insolvenčního soudu, že žaloba je opožděná, když insolvenční soud doručil předmětné usnesení dlužníku 20. 7. 2015, včetně hodnocení tvrzení, že k doručení nedošlo pro nesprávně označenou adresu, jako účelového. Usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015 pak bylo doručeno právnímu zástupci dlužníka dne 29. 6. 2015. Dlužník sice tomuto právnímu zástupci vypověděl plnou moc dne 11. 6. 2015, vypovězení plné moci se však stalo vůči insolvenčnímu soudu účinným (v souladu s § 28 odst. 2 o. s. ř.) až dne 2. 7. 2015 (kdy bylo oznámeno insolvenčnímu soudu).

Posledním dnem tříměsíční zákonné lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost dlužníkem tak byl (v souladu s § 234 odst. 1 o. s. ř.) 20. 10. 2015 a žaloba podaná 18. 1. 2016 je opožděná.

Rozšiřování důvodů žaloby pro zmatečnost je pak zapovězeno § 232 odst. 2 o. s. ř.

Námítka, že v insolvenčním spise je založena fotokopie napadeného usnesení bez podpisu předsedy senátu, je pro řízení o žalobu pro zmatečnost bez významu, neboť výčet přípustných důvodů pro žalobu pro zmatečnost uvedených v § 229 o. s. ř. je taxativní.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Je soud povinen i v případech řešení procesní otázky (např. včasnosti či přípustnosti žaloby) poučit účastníka dle § 118a o. s. ř. a umožnit mu, aby doplnil vyličení rozhodných skutečností?

[2] Je přípustné napadnout rozhodnutí soudu více žalobami pro zmatečnost z rozličných důvodů při dodržení lhůt dle § 234 o. s. ř.?

[3] Může soud při hodnocení důkazů neučinit předmětem svých úvah důkazy zakládající právní domněnku a skutečnost jimi prokázanou popřít?

[4] Může soud dle různých doručovacích adres v následných podáních účastníka řízení uzavřít, že chybné určení doručovací adresy soudem jde k tíži tohoto účastníka, a že doručením zvláštním způsobem na nesprávně určenou adresu počaly běžet lhůty k podání opravného prostředku?

č. 49

Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. V mezích uplatněného dovolacího důvodu pak dovolatel k položeným otázkám argumentuje následovně:

K otázce č. 1 (K přípustnosti žaloby pro zmatečnost).

Závěr odvolacího soudu, že žaloba pro zmatečnost je nepřipustná, jelikož směřuje samostatně a pouze proti rozhodnutí insolvenčního soudu, odporuje obsahu spisu, když již podáním doručeným insolvenčnímu soudu 4. 4. 2018 doplnil dovolatel žalobní návrh tak, že se domáhal jak zrušení usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015 (ve znění usnesení insolvenčního soudu ze dne 17. 7. 2015), tak zrušení usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015 (a zastavení insolvenčního řízení); to, že insolvenční soud nerozhodl o takto doplněném žalobním návrhu, přitom namítl v odvolání.

V tom, že jej odvolací soud při odvolacím jednání, jež se konalo 17. 10. 2018, neoznámil se svým závěrem o opožděnosti a nepřipustnosti žaloby pro zmatečnost a neumožnil mu ve smyslu § 118a o. s. ř., aby svá tvrzení doplnil, spatřuje dovolatel vadu řízení, dovolává se potud „judikatury“ Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 850/2001 a 29 Odo 149/2002 [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 850/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2003, pod číslem 209, a o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2004, sp. zn. 29 Odo 149/2002, uveřejněný v časopise Soudní Judikatura číslo 3, ročník 2004, pod číslem 49; rozsudky jsou (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

K otázce č. 2 (K nemožnosti měnit důvody zmatečnosti).

Potud dovolatel namítá, že § 232 odst. 2 o. s. ř. (aplikované odvolacím soudem na jeho podání ze dne 30. 5. 2016) na danou věc nedopadá, jelikož 31. května 2016 doručil insolvenčnímu soudu další (včasnou) žalobu pro zmatečnost založenou na existenci vady řízení uvedené v § 229 odst. 1 písm. e) o. s. ř.; postup soudů, které tuto „žalobu“ mají za doplnění původní žaloby pro zmatečnost, nemá za správný.

K otázkám č. 3 a 4 (K domněnce doručení a k doručovací adrese).

Z provedení dokazování neplyne závěr, že usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015 bylo (přímo) dovolateli doručeno (v souladu s § 49 odst. 4 o. s. ř.) dne 20. 7. 2015. Oznámení o uložení zásilky bylo totiž podle potvrzení České pošty s. p. (dále jen „pošta“) vloženo 8. 7. 2015 do domovní schránky adresáta na adrese „L. 1/3“, nikoli do domovní schránky na adrese „L. 1/2“, kde má dovolatel trvalé bydliště. Doručenka pošty tak v souladu s § 50f odst. 3 a § 133 o. s. ř. zakládá právní domněnku, že bylo doručeno na adresu „L. 1/3“. Předmětné usnesení tak sice bylo doručeno do domovní schránky adresáta, avšak na adresu určenou v rozporu s § 80 odst. 2 insolvenčního zákona. Podáním rozhodným pro určení doručovací adresy totiž bylo podání dovolatele z 5. 4. 2015 (A-48). To, že následně dovolatel uváděl ve svých podáních jinou doručovací adresu, nemůže mít zpětně vliv na povinnost insolvenčního soudu určit doručovací adresu ohledně předmětného usnesení v souladu s § 80 odst. 2 insolvenčního zákona.

Uzavřel-li odvolací soud, že předmětné usnesení bylo též doručeno tehdejšímu právnímu zástupci dovolatele, pak přehlédl, že usnesení takto nebylo doručeno (v souladu s § 4 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů) do datové schránky tohoto zástupce (advokáta – fyzické osoby), nýbrž (podle § 5 zákona č. 300/2008 Sb.) do datové schránky obchodní společnosti vykonávající advokacii. Dovolatel nezpochybňuje, že mu předmětné usnesení bylo doručeno (v souladu s § 74 odst. 1 insolvenčního zákona), namítá ale, že mu nebylo doručeno „zvláštním způsobem“.

Odvolacímu soudu dovolatel dále vytýká, že stručně přešel jeho námitku, že v procesním spisu je založena pouze fotokopie předmětného usnesení bez podpisu samosoudce. Míni, že nezachytila-li podpis samosoudce tato fotokopie, pak je dáno, že ani originál usnesení nebyl podepsán samosoudcem nebo jinou oprávněnou osobou. Odtud dovozuje, že odvolací soud se odchýlil od závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2288/2012, uveřejněného pod číslem 1/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 1/2014“), respektive rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2001, sp. zn. 26 Cdo 2172/2000.

Závažnou vadu řízení spatřuje dovolatel i v tom, že s druhým insolvenčním navrhovatelem soudy jednaly prostřednictvím advokáta JUDr. P. B. (dále jen „P. B.“), tomu však druhý insolvenční navrhovatel vypověděl plnou moc 16. 1. 2015 a v řízení za něj jedná pověřený zaměstnanec (A-19).

III.

Přípustnost dovolání

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním otevřených právních otázek jde o věc v insolvenčních souvislostech dovolacím soudem neřešenou.

č. 49

IV.

Důvodnost dovolání

Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu a insolvenčního zákona:

§ 229 (o. s. ř.)

(1) Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže

...

b) ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení,

c) účastník řízení neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2) a nebyl řádně zastoupen,

d) nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba,

e) rozhodoval vyloučený soudce nebo přísedící,

...

§ 232 (o. s. ř.)

(1) Žaloba musí vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu je napadá, důvod žaloby (důvod obnovy řízení nebo zmatečnosti), vyličení skutečností, které svědčí o tom, že je

žaloba podána včas, označení důkazů, jimiž má být důvodnost žaloby prokázána, jakož i to, čeho se ten, kdo podal žalobu, domáhá.

(2) Rozsah, v jakém se rozhodnutí napadá, a důvod žaloby (důvod obnovy řízení nebo zmatečnosti) mohou být měněny jen v průběhu trvání lhůt k žalobě.

č. 49**§ 234 (o. s. ř.)**

(1) Není-li dále stanoveno jinak, musí být žaloba pro zmatečnost podána ve lhůtě tří měsíců od doručení napadeného rozhodnutí.

(2) Z důvodu zmatečnosti uvedeného v § 229 odst. 1 písm. c) lze žalobu podat ve lhůtě tří měsíců, která počíná běžet dnem, kdy účastníku byl ustanoven zástupce nebo kdy odpadla překážka, pro kterou nemohl před soudem samostatně jednat nebo pro kterou nemohl před soudem vystupovat, nejpozději však do tří let od právní moci napadeného rozhodnutí.

(3) Z důvodu zmatečnosti uvedeného v § 229 odst. 1 písm. e) lze žalobu podat ve lhůtě tří měsíců od té doby, kdy se ten, kdo žalobu podává, o důvodu zmatečnosti dozvěděl, nejpozději však do tří let od právní moci napadeného rozhodnutí.

...

§ 235 (o. s. ř.)

(1) Prominutí zmeškání lhůt k žalobě není přípustné.

(2) Bylo-li proti žalobou napadenému rozhodnutí podáno také dovolání, nepočítá se do běhu lhůt podle § 234 odst. 1 až 4 doba od právní moci napadeného rozhodnutí do právní moci rozhodnutí dovolacího soudu.

§ 20 (insolvenčního zákona)

(1) Ustanovení části první hlavy třetí občanského soudního řádu, která se týká jí jednání za právnickou osobu, stát a územní samosprávné celky a zastoupení účastníků řízení, platí obdobně pro insolvenční řízení a incidenční spory.

...

§ 71 (insolvenčního zákona)

(1) Soudní rozhodnutí, předvolání, vyrozumění nebo jiná písemnost insolvenčního soudu nebo účastníků se v insolvenčním řízení doručují pouze zveřejněním písemnosti v insolvenčním rejstříku (dále jen „doručení vyhláškou“), ledaže zákon stanoví pro určité případy nebo pro určité osoby i zvláštní způsob doručení.

(2) Při doručení vyhláškou se písemnost považuje za doručenou dnem, popřípadě okamžikem jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku; okamžikem zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku se rozumí den, hodina a minuta zveřejnění.

(3) Povinnost insolvenčního soudu zveřejnit vyhláškou různé údaje, stanovená v tomto zákoně, je splněna zveřejněním příslušné písemnosti v insolvenčním rejstříku; při zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku platí odstavec 2 obdobně.

§ 74 (insolvenčního zákona)

(1) Zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku je dokladem o doručení i při zvláštním způsobu doručení této písemnosti.

(2) Je-li s doručením písemnosti, pro kterou zákon stanoví zvláštní způsob doručení, spojen začátek běhu lhůty k podání opravného prostředku nebo k jinému procesnímu úkonu, začíná lhůta běžet ode dne, kdy byla písemnost doručena adresátu zvláštním způsobem. O tom musí být adresát poučen.

§ 75 (insolvenčního zákona)

(1) O zvláštní způsob doručení jde tehdy, jestliže zákon ukládá, aby písemnost byla doručena zvlášť nebo do vlastních rukou adresáta.

(2) Nestanoví-li tento zákon jinak, doručuje se písemnost v insolvenčním řízení zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci, státnímu zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, a věřitelskému výboru. Soudní rozhodnutí se doručuje zvlášť také osobám, o jejichž podání insolvenční soud rozhoduje, a osobám, které mají v insolvenčním řízení něco osobně vykonat. Písemnosti, o nichž tak stanoví zvláštní právní předpis, se doručují zvlášť také orgánu, který vede obchodní nebo jiný rejstřík, v němž je dlužník zapsán.

...

§ 96 (insolvenčního zákona)

...

(2) V řízení o žalobě pro zmatečnost podané proti rozhodnutí insolvenčního soudu vydanému v insolvenčním řízení se nepoužije § 235 odst. 2 občanského soudního řádu. Rozhodnutí, jímž bylo na základě žaloby pro zmatečnost zrušeno rozhodnutí insolvenčního soudu vydané v insolvenčním řízení, je účinné ode dne právní moci.

§ 252 (insolvenčního zákona)**č. 49**

...

(3) Prohlášení konkursu není samo o sobě důvodem zániku pověření a plných mocí udělených dlužníkem pro insolvenční řízení. Pohledávky pověřené osoby nebo zmocněnce vzniklé z tohoto důvodu po prohlášení konkursu nelze uspokojit z majetkové podstaty, pokud nejde o pohledávky pracovněprávní.

...

Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského soudního řádu a insolvenčního zákona již v době, kdy insolvenční soud vydal usnesení, jež je předmětem žaloby pro zmatečnost, a do vydání napadeného usnesení nedoznala změn.

Ve výše ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k položeným otázkám následující závěry:

K otázkám č. 1 a 2 (K přípustnosti žaloby pro zmatečnost a k nemožnosti měnit důvody zmatečnosti).

K žalobě pro zmatečnost v insolvenčním řízení se Nejvyšší soud vyjádřil především v usnesení ze dne 30. 5. 2019, sen. zn. 29 ICdo 69/2017. V něm vysvětlil, že žaloba pro zmatečnost představuje mimořádný opravný prostředek, který slouží k tomu, aby mohla být zrušena pravomocná rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo (zmatečností), jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i ve veřejném zájmu, aby taková pravomocná rozhodnutí byla odklizená, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná. Tamtéž uvedl, že žalobou pro zmatečnost lze napadnout (za podmínek upravených v § 229 a násl. o. s. ř.) také rozhodnutí vydané v insolvenčním řízení (srov. § 7 a § 96 odst. 2 insolvenčního zákona). Ve smyslu § 229 odst. 1 o. s. ř. se přitom rozhodnutím, kterým bylo řízení (jeho relativně samostatná fáze) skončeno, v insolvenčním řízení rozumí pro první fázi i rozhodnutí o úpadku a pro druhou fázi i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. K tomu srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. 29 ICdo 16/2016, uveřejněné pod číslem 32/2017 Sb. rozh. obč.

Tam, kde v případech uvedených v § 229 odst. 1 a 2 o. s. ř. rozhodl odvolací soud, lze podat žalobu pro zmatečnost buď jen proti jeho rozhodnutí, nebo rovněž proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže trpí zmatečností; rozhodnutí soudu prvního stupně však nelze napadnout samostatně, neboť jeho právní moc (jako jedna z podmínek pro podání žaloby pro zmatečnost) se odvíjí (až) od rozhodnutí odvolacího soudu. Tento závěr sdílí jak literatura (srov. odvolacím soudem citovaný Komentář, str. 1812) tak judikatura Nejvyššího soudu; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3712/2014, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. 27 Cdo 1530/2017.

Dovolatel tento závěr (k němuž se Nejvyšší soud hlásí i v této věci) nepochybně, leč namítá, že neodpovídá obsahu spisu.

V usnesení ze dne 1. 4. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2958/2013, Nejvyšší soud vysvětlil, že rozhodnutí, proti němuž směřuje žaloba pro zmatečnost, je ve smyslu § 232 odst. 1 o. s. ř. označeno tehdy, uvede-li žalobce datum jeho vyhlášení (vydání) a jedací číslo, popřípadě spisovou značku, nebo uvede-li o něm alespoň takové údaje, které je bez pochybností odlišují od jiných soudních rozhodnutí vydaných mezi stejnými účastníky, a které vedou k jeho jednoznačné identifikaci. K těmto závěrům se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v usnesení ze dne 14. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2495/2015, nebo v usnesení ze dne 14. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4305/2016; 21 Cdo 4306/2016. V posledně označeném usnesení též dodal, že rozsah, ve kterém žaloba pro zmatečnost napadá rozhodnutí, proti němuž tento mimořádný opravný prostředek směřuje, je ve smyslu § 232 odst. 1 o. s. ř. označen tehdy, jsou-li k tomu zvoleny takové identifikátory, z nichž je (ve svém souhrnu) nepochybně zřejmé, zda je rozhodnutí napadeno ve všech nebo jen některých výrocích, popřípadě jaké z více výroků rozhodnutí jsou napadeny.

V usnesení ze dne 15. 2. 2013, sp. zn. 21 Cdo 4119/2011, uveřejněném pod číslem 52/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 52/2013“), Nejvyšší soud dále ozřejmil, že v žalobě pro zmatečnost se uvede důvod žaloby (důvod zmatečnosti) nejen tak, aby bylo zřejmé, který z důvodů uvedených v § 229 odst. 1 až 4 o. s. ř. byl uplatněn, ale současně způsobem, aby bylo nepochybné, v čem (v jakém konkrétním protiprávním stavu nebo postupu) je spatřován, s tím, že důvod zmatečnosti může být měněn jen po dobu trvání lhůty k žalobě pro zmatečnost. Tamtéž vysvětlil, že soud při rozhodování o žalobě pro zmatečnost posuzuje napadené rozhodnutí jen z pohledu důvodu zmatečnosti, který byl uveden v žalobě pro zmatečnost nebo který byl označen dodatečně (vedle již uvedeného důvodu zmatečnosti nebo místo něho) v době, kdy ještě běžela lhůta k žalobě pro zmatečnost; těmi důvody zmatečnosti, které byly uplatněny později, se nezabývá, a uplatněnými důvody zmatečnosti je vázán.

Obsah spisu (s nímž má být napadené rozhodnutí dle dovolatele v rozporu) dokládá, že:

[1] Žaloba pro zmatečnost, kterou dovolatel podal u insolvenčního soudu též den, kdy ji vyhotovil (18. 1. 2016) [č. l. 1–5], obsahuje náležitosti uvedené v § 232 odst. 1 o. s. ř., když jako rozhodnutí, proti němuž směřuje, identifikuje usnesení insolvenčního soudu z 26. 6. 2015, jež napadá v bodě I. výroku, přičemž vymezuje jako důvod zmatečnosti jednak to, že insolvenční navrhovatelé neosvědčili své pohledávky za dlužníkem, takže nebyli účastníky řízení [poukazuje potud na § 229 odst. 1 písm. b) o. s. ř.], jednak to, že insolvenční návrh je za druhého insolvenčního navrhovatele podepsán způsobem, pro který se k němu v souladu s § 97 odst. 2 insolvenčního zákona nepřihlíží [poukazuje potud na § 229 odst. 1

písm. d) o. s. ř.]. Žaloba pro zmatečnost obsahuje též vyličení skutečností, z nichž je dovozována její včasnost.

[2] Podání datované 7. 3. 2016, jímž dovolatel žalobu pro zmatečnost doplnil (č. l. 7–8), nevybočuje z mezí žaloby pro zmatečnost co do identifikace rozhodnutí, proti němuž směřuje, ani co do důvodů zmatečnosti. Totéž platí o dalším podání dovolatele datovaném 7. března 2016 (č. l. 9–10).

[3] V podání datovaném 30. 5. 2016 (č. l. 21–29), označeném zevně (na č. l. 21) jako: „Žaloba pro zmatečnost. Žádost o odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Návrh na přiznání osvobození od soudních poplatků. Návrh na ustanovení zástupce.“, dovolatel znovu výslovně uvádí, že dovolání směřuje (jen) proti usnesení insolvenčního soudu z 26. června 2015 (na č. l. 21) a jen zrušení tohoto usnesení se domáhá (č. l. 28). Tamtéž jako další (nový) důvod zmatečnosti uplatňuje [ve vztahu k soudci insolvenčního soudu D. S. (dále jen „D. S.“)], že insolvenční návrh projednal a rozhodl o něm vyloučený soudce [§ 229 odst. 1 písm. e) o. s. ř.], dodávaje (co do vyličení skutečností, z nichž je dovozována včasnost žaloby pro zmatečnost ve vztahu k této vadě řízení), že se o tom dozvěděl až ze sdělení insolvenčního soudu z 27. 5. 2016 (B-108) [č. l. 27].

[4] V podání datovaném 1. 6. 2016 (č. l. 30), jež činí prostřednictvím ustanoveného zástupce (advokáta), dovolatel (nově) „doplňuje“ žalobu pro zmatečnost co do specifikace vad svého insolvenčního řízení (bez poukazu na konkrétní ustanovení občanského soudního řádu vymezující zmatečnostní vady řízení) námitkou, že insolvenční navrhovatelé nedoložili řádné procesní plné moci pro osoby, jež v řízení vystupovaly jako jejich zástupci.

[5] Při jednání u insolvenčního soudu, jež se konalo 6. 6. 2017 (č. l. 41–42), dovolatel prostřednictvím přednesu svého zástupce spojil vadu řízení popisovanou v podání z 1. června 2016 se zmatečnostní vadou dle § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (č. l. 41 p. v.).

[6] Označení rozhodnutí, proti němuž směřuje žaloba pro zmatečnost (usnesení insolvenčního soudu z 26. 6. 2015), a specifikaci toho, čeho se ten, kdo podal žalobu, domáhá (zrušení usnesení insolvenčního soudu z 26. 6. 2015 v bodě I. výroku a v navazujících výrocích a zastavení insolvenčního řízení), nezměnil dovolatel ani v odvolání proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 6. 6. 2016 (podání datované 6. 6. 2017, č. l. 54–55) a v doplnění tohoto odvolání (podání datované 17. 7. 2017, č. l. 58–59) ani ve vyjádření datovaném 14. 3. 2018 (č. l. 103–106).

[7] Ve vyjádření datovaném 14. 3. 2018 (č. l. 103–106), jež činí prostřednictvím ustanoveného zástupce (advokáta), dovolatel (mimo jiné) označuje podání datované 30. 5. 2016 jako další (novou) žalobu pro zmatečnost („žaloba pro zmatečnost 2“) a vyjadřuje se nesouhlasně k tomu, že insolvenční soud má za to, že jde jen o doplnění původní žaloby pro zmatečnost (č. l. 104 p. v.).

[8] Podáním datovaným 15. 3. 2018, podaným u insolvenčního soudu osobně dne 4. 4. 2018 (č. l. 118–126), označeným jako „doplnění žalobního návrhu“,

dovolatel doplnil žalobu ohledně toho, čeho se jí domáhá, tak, že navrhuje, aby insolvenční soud zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015 (ve znění usnesení insolvenčního soudu ze dne 17. 7. 2015), a usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015, a aby současně zastavil insolvenční řízení (článek X. podání, č. I. 126).

V návaznosti na výše popsané Nejvyšší soud podotýká, že otázka doručení rozhodnutí, proti němuž směřuje žaloba pro zmatečnost, má (s přihlédnutím k dikci § 232 odst. 2 o. s. ř., ve spojení s § 234 o. s. ř.) určitý význam i při zkoumání závěru o (ne)přípustnosti této žaloby.

Základním informačním zdrojem o průběhu insolvenčního řízení je insolvenční rejstřík, v němž insolvenční soud zveřejňuje chronologicky s uvedením okamžiku vložení: a) rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, b) veškerá podání, která se vkládají do soudního spisu vedeného insolvenčním soudem ohledně dlužníka, nestanoví-li insolvenční zákon jinak, a c) další informace, o kterých tak stanoví insolvenční zákon (§ 419 a násl. insolvenčního zákona). Dále jsou práva dlužníka v insolvenčním řízení chráněna tím, že dlužníku jsou písemnosti v insolvenčním řízení doručovány, nestanoví-li insolvenční zákon jinak, zvlášť (§ 75 odst. 2 insolvenčního zákona); srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sen. zn. 29 NSČR 93/2014, uveřejněné pod číslem 58/2016 Sb. rozh. obč.

Dovolatel správně vystihl, že v dané věci nejde o to, zda mu rozhodnutí o úpadku bylo doručeno, nýbrž o to, zda a kdy mu bylo doručeno „zvlášť“. S přihlédnutím k § 74 odst. 1 insolvenčního zákona totiž platí, že zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku (doručení vyhláškou ve smyslu § 71 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona) je dokladem o doručení i při zvláštním způsobu doručení této písemnosti. V poměrech dané věci to znamená (ve vazbě na § 71 odst. 2 insolvenčního zákona), že usnesení ze dne 26. 6. 2015 doručil insolvenční soud účastníkům insolvenčního řízení téhož dne v 14.23 hodin, a opravné usnesení ze dne 17. 7. 2015 téhož dne v 9.30 hodin. Potvrzující usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015 pak bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku dne 22. 12. 2015 v 14.06 hodin. V témže okamžiku pak (opět v souladu s § 74 odst. 1 insolvenčního zákona, ve spojení s § 71 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona) nabylo i právní moci (a jeho prostřednictvím tak nabylo právní moci i usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015, ve znění usnesení insolvenčního soudu ze dne 17. 7. 2015). Lhůta k podání opravného prostředku (jímž je i žaloba pro zmatečnost jako opravný prostředek mimořádný) pak v souladu s § 74 odst. 2 insolvenčního zákona začíná běžet těm osobám (adresátům), jimž se rozhodnutí insolvenčního soudu doručuje zvlášť (a mezi něž podle § 75 odst. 2 insolvenčního zákona povinně patří i dlužník), ode dne, kdy jim byla písemnost doručena zvláštním způsobem.

Tam, kde je účastník insolvenčního řízení nebo jiný procesní subjekt, jemuž se písemnost doručuje „zvláštním způsobem“, zastoupen zástupcem s procesní plnou

mocí, platí o tomto zastoupení pro insolvenční řízení obdobně (v souladu s § 20 odst. 1 insolvenčního zákona) ustanovení části první hlavy třetí občanského soudního řádu, tedy i § 28 odst. 2 o. s. ř., jež určuje (v rozhodné době určovalo), že odvolání plné moci účastníkem nebo její výpověď zástupcem jsou vůči soudu účinné, jakmile mu byly účastníkem nebo zástupcem oznámeny; vůči jiným účastníkům řízení jsou účinné, jakmile jim byly oznámeny soudem. S odvolacím soudem lze souhlasit potud, že odvolání procesní plné moci ze dne 30. 4. 2015, kterou dlužník zmocnil k zastupování v insolvenčním řízení advokáta Mgr. P. K. (dále jen „P. K.“) [A-56/5], ač datováno 11. 6. 2015, se stalo vůči insolvenčnímu soudu účinným až 2. 7. 2015, kdy mu bylo doručeno (B-2). Dne 26. 6. 2015, kdy dal D. S. kanceláři pokyn k doručení rozhodnutí o úpadku (A-58, vedlejší dokument), i dne 29. 6. 2015, kdy insolvenční soud doručil rozhodnutí do datové schránky „BKK L. s. r. o.“ (dále jen „advokátní kancelář“), tedy dlužník stále měl zástupce s procesní plnou mocí (P. K.). Na tom vzhledem k § 252 odst. 3 insolvenčního zákona ničeho nezměnily ani účinky současně prohlášeného konkursu na majetek dlužníka (bod II. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. června 2015). Srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 303/2001, uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročníku 2002, pod číslem 101.

Již v poměrech upravených zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), Nejvyšší soud při výkladu § 13 odst. 2 věty druhé ZKV, ve znění účinném do 30. 4. 2000 (jež určovalo, že dlužníkovi se usnesení o prohlášení konkursu doručí do vlastních rukou), vysvětlil, že je-li dlužník v řízení o návrhu na prohlášení konkursu na jeho majetek zastoupen opatrovníkem, zákonným zástupcem nebo zástupcem s plnou mocí pro celé řízení, doručí soud usnesení o prohlášení konkursu do vlastních rukou tohoto zástupce (a nikoli již dlužníku samotnému). Srov. usnesení ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 31 Cdo 921/2000, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 11, ročník 2000, pod číslem 129. Shodně pak vyložil obdobné pravidlo poté, kdy se ve struktuře § 13 ZKV posunulo (s dílčími gramatickými úpravami, jež neměnily jeho význam) do odstavce 4 věty druhé (ve znění účinném do 31. 12. 2007); srov. usnesení ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 739/2002. Také v poměrech upravených insolvenčním zákonem platí, že na základě pravidla, které insolvenčnímu soudu ukládá doručit soudní písemnost účastníku insolvenčního řízení nebo jinému procesnímu subjektu také „zvláštním způsobem“ (§ 75 odst. 1 insolvenčního zákona), se v případě, že takový účastník nebo jiný procesní subjekt je zastoupen (pro celé řízení) zástupcem na základě zákona, zástupcem na základě plné moci, nebo zástupcem na základě soudního rozhodnutí, tato písemnost doručí pouze tomuto zástupci [nikoli již účastníku (jinému procesnímu subjektu) samotnému]. Je-li tedy dlužník v době doručování rozhodnutí o úpadku zastoupen advokátem [což je zástupce, jemuž lze ve smyslu § 25 odst. 1 věty druhé o. s. ř. udělit pouze plnou moc pro celé

řízení (procesní plnou moc)], pak na základě pravidla, že rozhodnutí o úpadku doručí dlužníku „zvlášť“, a to „do vlastních rukou“ (§ 75 odst. 2, § 138 odst. 1 insolvenčního zákona), je insolvenční soud povinen doručit je „do vlastních rukou“ pouze tomuto advokátu (nikoli již dlužníku samotnému). Doručí-li insolvenční soud v této procesní situaci rozhodnutí o úpadku pouze do vlastních rukou dlužníka, nebo doručí-li je jak do vlastních rukou advokáta, tak do vlastních rukou dlužníka, je doručení do vlastních rukou dlužníka neúčinné (pro doložení doručení zvláštním způsobem právně bezcenné).

Ze spisu nicméně plyne, že soudní kancelář insolvenčního soudu vedle toho, že rozhodnutí o úpadku (v rozporu s referátem D. S., který takový pokyn nevydal) doručila přímo dlužníku, v souladu s pokynem doručila rozhodnutí o úpadku tomu, kdo byl v jeho záhlaví označen jako zástupce dlužníka (advokátní kanceláři); takové označení zástupce dlužníka (jímž byl P. K.) však bylo zjevně nesprávné. Doručení písemnosti (prostřednictvím datové schránky právnické osoby) do vlastních rukou adresáta, jímž je advokátní kancelář (společnost s ručením omezeným), ve které působí advokát, jemuž účastník řízení udělil procesní plnou moc, nedokládá doručení písemnosti do vlastních rukou tohoto advokáta (zde P. K.). Srov. shodně např. v dovolání označený rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 5. 2015, sp. zn. 7 Afs 60/2015, uveřejněný pod číslem 3255/2015 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, dostupný i na webových stránkách Nejvyššího správního soudu). Dovolání je proto potud důvodné.

Pro výsledek dovolacího řízení má však význam i to, jakým způsobem a kdy doručil insolvenční soud dlužníku zvláštním způsobem potvrzující usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015. K tomu budiž předem poznamenáno, že v době doručování tohoto usnesení odvolacího soudu dlužníka opět zastupoval advokát P. K. Nedělo se tak na základě procesní plné moci ze dne 30. 4. 2015, na kterou nepřiléhavě odkazuje protokol o jednání před odvolacím soudem ze dne 25. 11. 2015 (A-106), nýbrž na základě procesní plné moci ze dne 23. 11. 2015 (A-103). Ostatně předmětné (opětovné) zastoupení dokládá již ten fakt, že k jednání u odvolacího soudu se dostavili jak dlužník, tak P. K., a že P. K. bez námitek přítomného dlužníka vystupoval po celou dobu jednání jako jeho zástupce. Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 1997, sp. zn. 2 Cdon 495/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 5, ročníku 1998, pod číslem 40, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4506/2011.

Potvrzující usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015 bylo doručeno zvlášť nejen (nesprávně a ve smyslu argumentace v odstavci [46] výše neúčinně) přímo dlužníku (poštou, opět na adresu „L. 1/3“), a to 14. 1. 2016 [srov. doručenkou u A-110], nýbrž (správně) také zástupci dlužníka na základě procesní plné moci (P. K.), a to 4. 1. 2016 (prostřednictvím datové schránky) [srov. potvrzení o dodání a doručení do datové schránky u A-110].

Pondělí 4. 1. 2016 je tudíž dnem, kdy dlužníku v intencích v § 234 insolvenčního zákona začala běžet tříměsíční lhůta k podání žaloby pro zmatečnost proti předmětnému usnesení odvolacího soudu v těch případech, které se řídí § 234 odst. 1 o. s. ř. Posledním dnem této lhůty bylo pondělí 4. 4. 2016.

č. 49

51. Z výše uvedeného plyne, že ve vztahu k těm důvodům zmatečnosti, které uplatnil původní žalobou 18. 1. 2016 [§ 229 odst. 1 písm. b) a d) o. s. ř.], a pro něž platí lhůta uvedená v § 234 odst. 1 o. s. ř., mohl dovolatel napravit pochybení spočívající v tom, že žalobu pro zmatečnost nepřípustně podal pouze proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jen do doby, než zmeškal lhůtu k podání žaloby pro zmatečnost proti rozhodnutí odvolacího soudu (do 4. 4. 2016), což se nestalo. U důvodu zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. e) o. s. ř., uplatněného podáním datovaným 30. 5. 2016 (srov. odstavec [41] bod 3/ výše), kde subjektivní tříměsíční lhůta začíná běžet ode dne, kdy se ten, kdo žalobu podává, o důvodu zmatečnosti dozvěděl (§ 234 odst. 3 o. s. ř.), připíná dovolatel v předmětném podání počátek běhu této lhůty ke sdělení insolvenčního soudu z 27. 5. 2016 (B-108), zveřejněném v insolvenčním rejstříku téhož dne (v pátek) v 12.51 hodin. Potud tedy mohl dovolatel napravit pochybení spočívající v tom, že žalobu pro zmatečnost nepřípustně podal pouze proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jen do doby, než pro tvrzenou zmatečnost zmeškal lhůtu k podání žaloby pro zmatečnost proti rozhodnutí odvolacího soudu (do pondělí 29. 8. 2016), což se (opět) nestalo.

O důvodu zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř., k němuž se dovolatel [ve vazbě na skutečnosti vymezené podáním datovaným 1. 6. 2016 (srov. odstavec [41] bod 4/ výše)] přihlásil (až) při jednání u insolvenčního soudu, jež se konalo 6. 6. 2017 (srov. odstavec [41] bod 5/ výše), podle literatury i ustálené judikatury Nejvyššího soudu platí, že žalobě pro zmatečnost lze vyhovět, jen týká-li se tento důvod zmatečnosti toho, kdo žalobu podal. Srov. Komentář, s. 1813, nebo např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1503/2003, uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 1, ročníku 2004, pod číslem 9. Jinak řečeno, osoba, která podává žalobu pro zmatečnost z důvodu zmatečností vady uvedené v § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř., musí tvrdit (chce-li s takovou žalobou uspět), že jako účastník řízení neměla procesní způsobilost nebo nemohla před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2 o. s. ř.) a (současně) nebyla řádně zastoupena. Jen v souvislosti s takovými tvrzeními dává smysl určení počátku běhu subjektivní tříměsíční lhůty k podání žaloby pro zmatečnost podle § 234 odst. 2 o. s. ř., tedy dnem, kdy účastníku byl ustanoven zástupce nebo kdy odpadla překážka, pro kterou nemohl před soudem samostatně jednat nebo pro kterou nemohl před soudem vystupovat.

Tvrzení toho, kdo podává žalobu pro zmatečnost (zde dlužníka), že procesní způsobilost neměl nebo nemohl před soudem vystupovat a nebyl řádně zastoupen jiný účastník řízení (zde oba insolvenční navrhovatelé), lhotejně, zda (následně) podpořené výslovným odkazem na § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř., nevystihu-

je z obsahového hlediska zmatečností vadu řízení dle tohoto ustanovení (srov. R 52/2013), takže je vyloučeno na jeho základě spojovat počátek běhu subjektivní lhůty k podání žaloby pro zmatečnost se skutečnostmi (jež ten, kdo žalobu takto podává, o sobě logicky ani nemůže tvrdit) uvedenými v § 234 odst. 2 o. s. ř. (a platí pro ně obecná subjektivní lhůta dle § 234 odst. 1 o. s. ř.). V poměrech dané věci to (opět) znamená, že ohledně tvrzení obsažených v podání z 1. 6. 2016, pro něž následně odkázal na § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř., mohl dovolatel napravit pochybení spočívající v tom, že žalobu pro zmatečnost nepřípustně podal pouze proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jen do doby, než zmeškal lhůtu k podání žaloby pro zmatečnost proti rozhodnutí odvolacího soudu (do 4. 4. 2016), což se (opět) nestalo.

Na běh lhůty k podání žaloby pro zmatečnost proti rozhodnutí odvolacího soudu přitom neměla žádný vliv ani skutečnost, že proti onomu rozhodnutí bylo podáno dovolání. Ustanovení § 235 odst. 2 o. s. ř. totiž nelze použít v řízení o žalobě pro zmatečnost podané proti rozhodnutí insolvenčního soudu vydanému v insolvenčním řízení (§ 96 odst. 2 insolvenčního zákona), a to z příčin, jež Nejvyšší soud ozřejmil např. v usnesení ze dne 30. 1. 2020, sen. zn. 29 ICdo 144/2019 (ústavní stížnost proti tomuto usnesení podanou odmítl Ústavní soud, stejně jako návrh na zrušení § 96 odst. 2 insolvenčního zákona, usnesením ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. II. ÚS 1429/20 dostupným na webových stránkách Ústavního soudu).

Definitivní odpověď na otázku č. 2 se opět podává z literatury i ustálené judikatury Nejvyššího soudu. V literatuře (srov. opět Komentář, s. 1839) se na téma „změny“ žaloby pro zmatečnost uvádí, že povahou řízení je vyloučeno užít (i) § 95 o. s. ř., čemuž pro „změnu“ žaloby pro zmatečnost formou „rozšiřování“ tvrzených důvodů zmatečnosti, jimiž je postiženo rozhodnutí, proti kterému tato žaloba od počátku směřuje, odpovídají závěry formulované v R 52/2013. Uzávirá-li totiž předmětné rozhodnutí, že soud při rozhodování o žalobě pro zmatečnost posuzuje napadené rozhodnutí jen z pohledu důvodu zmatečnosti, „který byl uveden v žalobě pro zmatečnost“ nebo „který byl označen dodatečně (vedle již uvedeného důvodu zmatečnosti nebo místo něho) v době, kdy ještě běžela lhůta k žalobě pro zmatečnost“ a „těmi důvody zmatečnosti, které byly uplatněny později“, se nezabývá, pak se odtud logicky podává, že soud samostatně nerozhoduje (způsobem uvedeným v § 95 o. s. ř.) o přípustnosti „rozšiřování“ tvrzených důvodů zmatečnosti; s tím, zda později uplatněné důvody zmatečnosti jsou včasné, se vypořádá v důvodech rozhodnutí o žalobě. Z R 52/2013 v této souvislosti též plyne, že tam, kde již podaná žaloba pro zmatečnost směřuje proti témuž rozhodnutí (stejným výrokům téhož rozhodnutí) jako podání, jímž osoba, která žalobu podala, uplatní (v řízení před soudem prvního stupně) nový (další) důvod zmatečnosti, není (poměřováno obsahem takového podání a jeho významem pro již zahájené řízení o původní žalobě) žádného rozumného důvodu zacházet s ta-

kovým podáním jako s novou žalobou pro zmatečnost směřující proti stejnému rozhodnutí (což platí i pro podání dovolatele z 30. 5. 2016).

Ve vztahu k podání z 15. 3. 2018, jímž se dovolatel v řízení poprvé (nově) domáhal i zrušení usnesení odvolacího soudu z 25. 11. 2015 (srov. odstavec [41] bod 8/ výše), Nejvyšší soud zdůrazňuje, že již ve stanovisku pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015, uveřejněném pod číslem 1/2017 Sb. rozh. obč., v návaznosti na závěry formulované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 649/2001, uveřejněném pod číslem 11/2006 Sb. rozh. obč., a v usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 31 Cdo 2847/2011, uveřejněném pod číslem 72/2012 Sb. rozh. obč., vysvětlil (srov. odstavec [53] tamtéž), že procesní úkony se liší od hmotněprávních úkonů především v tom, že právní účinky nevyvolávají samy o sobě, nýbrž až ve spojení s dalšími procesními úkony soudu či účastníků, jež jim v průběhu občanského soudního řízení předcházejí nebo po nich následují. Je pojmově vyloučeno, aby pro omyl, který se projevil neshodou mezi jeho vůlí a jejím projevem, účastník řízení napadl platnost svého procesního úkonu, jehož prostřednictvím se uskutečňuje vlastní cíl občanského soudního řízení. Každý procesní úkon je proto nutno posuzovat podle toho, jak byl navenek projeven, nikoliv podle toho, jestli mezi projeveným procesním úkonem a vnitřní vůlí jednajícího je skutečný souhlas. Ani podstatný omyl účastníka mezi tím, co procesním úkonem projevil, a tím, co jím projeviti chtěl, nemá žádný vliv na procesní úkon a jeho účinnost. Poměřováno těmito závěry neprojevil dovolatel podáním z 15. 3. 2018 navenek vůli označit jinak rozhodnutí, proti němuž směřuje jeho žaloba pro zmatečnost, přinejmenším vůli rozšířit výčet rozhodnutí, proti kterým má žaloba pro zmatečnost směřovat, o usnesení odvolacího soudu z 25. 11. 2015 [na čemž ničeho nemění skutečnost, že v závěru podání jinak (šířeji) formuloval to, čeho se podanou žalobou domáhá (§ 232 odst. 1 o. s. ř.)]. Ostatně, i kdyby podání z 15. 3. 2018 bylo pokládáno za podání, jehož přípustností se měly soudy zabývat (ve smyslu § 95 o. s. ř.) v rovině rozšíření výčtu rozhodnutí, proti kterým směřuje žaloba pro zmatečnost, o usnesení odvolacího soudu z 25. 11. 2015, vzhledem k tomu, že šlo (co do možnosti podat žalobu proti usnesení odvolacího soudu z 25. 11. 2015) o podání zjevně opožděné (srov. závěry formulované v odstavcích [48] až [54] výše), bylo vyloučeno přiznat mu pro dovolatele příznivé účinky.

Vytýká-li dovolatel odvolacímu soudu, že závěr o nepřípustnosti žaloby pro zmatečnost přijal, aniž mu při odvolacím jednání poskytl poučení podle § 118a o. s. ř., pak přehlíží, že odvolací soud své rozhodnutí nezaložil ani na tom, že dovolatel neunesl břemeno tvrzení (že ani netvrdil určitou, pro věc významnou skutečnost), což je podstata poučovací povinnosti dle § 118a odst. 1 o. s. ř., ani na tom, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, takže mělo být doplněno vyličení rozhodných skutečností, což je podstata poučovací povinnosti dle § 118a odst. 2 o. s. ř., ba ani na tom,

že dovolatel neunesl důkazní břemeno o určité (jím tvrzené) skutečnosti, což je podstata poučovací povinnosti dle § 118a odst. 3 o. s. ř. (k § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. srov. shrnutí relevantní judikatury v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. 29 ICdo 151/2018). Přitom dovolatel neměl být překvapen tím, že odvolací soud zkoumal přípustnost žaloby pro zmatečnost, již proto, že stejnému zkoumání tuto žalobu podrobil insolvenční soud; v prvním rozhodnutí (usnesení ze dne 6. 6. 2016) na dané téma výslovně uzavřel, že předmětná žaloba je přípustná, a ve druhém rozhodnutí (usnesení ze dne 4. 5. 2018) se k tomu-to závěru přihlásil (srov. odstavec 19. odůvodnění) právě poukazem na závěry usnesení prvního. Byla-li právní otázka, kterou odvolací soud zkoumal s jiným výsledkem, zkoumána již insolvenčním soudem (soudem prvního stupně), pak účastník takovým postupem překvapen být nemůže (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 914/2014, uveřejněného pod číslem 107/2014 Sb. rozh. obč.).

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž co do závěru, že žaloba pro zmatečnost není přípustná, jelikož směřuje pouze proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015, i v tom, že s podáním dovolatele z 30. 5. 2016 nezacházel jako s další (samostatnou) žalobou pro zmatečnost, správně.

K otázkám č. 3 a 4 (K domněnce doručení a k doručovací adrese).

Obecně platí, že spočívá-li rozhodnutí, jímž odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, na posouzení více právních otázek, z nichž každé samo o sobě vede k témuž výsledku, pak závěr, že odvolací soud jednu z těchto otázek vyložil správně, nutně činí bezpředmětným (u přípustného dovolání neopodstatněným) věcný přezkum ostatních otázek (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003, uveřejněné pod číslem 48/2006 Sb. rozh. obč., nebo též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 704/2012). V situaci, kdy samostatný důvod pro zamítnutí žaloby pro zmatečnost dávají již odpovědi na otázky č. 1 a 2, shledává Nejvyšší soud bezpředmětným odpovídat na otázky č. 3 a 4.

Nejvyšší soud dodává, že na správnost závěru o nepřípustnosti žaloby pro zmatečnost nemá žádný vliv případná nejistota v tom, zda (zda vůbec) bylo usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015 doručeno dlužníku zvláštním způsobem. Již v usnesení ze dne 30. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 775/98, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 5, ročníku 2000, pod číslem 52, Nejvyšší soud vysvětlil, že tam, kde je doručení soudního rozhodnutí účastníku neúčinné (např. proto, že je soud nedoručil advokátu, nýbrž přímo účastníku řízení) a účastník v takovém případě přesto podá v zákonné lhůtě opravný prostředek, je tím závada v doručení zhojena. K témuž závěru se Nejvyšší soud přihlásil např. též v usnesení ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 202/2003, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 7, ročníku 2004, pod číslem 135. O takový případ přitom jde i v této věci.

Chybný je i předpoklad dovolatele, že nezachytila-li podpis samosoudce fotokopie usnesení insolvenčního soudu ze dne 26. 6. 2015 založená v procesním spisu, pak je dáno, že ani originál usnesení nebyl podepsán samosoudcem nebo jinou oprávněnou osobou. Tento názor totiž nezohledňuje rozdíly mezi náležitostmi originálu soudního rozhodnutí a jeho stejnopisu [jak je pro soudy nižších stupňů v rozhodné době vymezovala instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy (dále jen „kancelářský řád“)]; srov. § 14 a násl. kancelářského řádu, ani technické postupy při vedení elektronického insolvenčního spisu, jež na úrovni zákona předjímá § 419 odst. 2 insolvenčního zákona, a které plynou především z § 215a a násl. kancelářského řádu (v rozhodném znění). Rozpor se závěry formulovanými v R 1/2014 (úsudek, že originál rozhodnutí nebyl podepsán) z takové argumentace neplyne.

Žádný vliv na výsledek dovolacího řízení nemá ani námitka dovolatele, že soudy jako se zástupcem druhého insolvenčního navrhovatele nesprávně jednaly s P. B.; dovolatel [v duchu stejné logiky jako je ta, kterou Nejvyšší soud popsal při výkladu § 229 odst. 1 písm. c) o. s. ř.] není osobou oprávněnou dovolávat se takto ochrany procesních práv jiných účastníků řízení (tuto námitku by případně měl k dispozici jen druhý insolvenční navrhovatel).

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a) o. s. ř.).

Absence výroku o nákladech dovolacího řízení je dána tím, že žaloba pro zmatečnost je (pouze) mimořádným opravným prostředkem podaným (v této věci) proti rozhodnutí vydanému v insolvenčním řízení, v němž si každý z účastníků nese náklady insolvenčního řízení ze svého (§ 170 písm. f) insolvenčního zákona]. Srov. shodně např. též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2015, sen. zn. 29 ICdo 6/2014, uveřejněného pod číslem 51/2017 Sb. rozh. obč.

Závěrem (a již bez vlivu na výsledek dovolacího řízení) Nejvyšší soud dodává, že nepřehlédl (z insolvenčního rejstříku je patrné), že dlužník podal 28. 7. 2016 u insolvenčního soudu samostatně žalobu pro zmatečnost proti usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015, odůvodněnou jinou (další) zmatečností vadou řízení ve smyslu § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř., vztaženou jen k usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015. Tuto žalobu pro zmatečnost insolvenční soud zamítl (jako opožděnou) usnesením ze dne 19. 2. 2019; toto usnesení insolvenčního soudu pak odvolací soud (k odvolání dlužníka) potvrdil usnesením ze dne 26. 6. 2019, které nabylo právní moci 1. 8. 2019 (den jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku).

Další žalobu pro zmatečnost proti usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015 podal dlužník u insolvenčního soudu samostatně dne 7. 6. 2017. Tuto žaloba pro zmatečnost odůvodnil dlužník existencí zmatečností vad řízení dle § 229 odst. 1 písm. b) a d) o. s. ř., odůvodněných skutkově stejně jako u žaloby pro zmatečnost v této věci. Tuto žalobu pro zmatečnost insolvenční soud zamítl (jako

opožděnou) usnesením ze dne 26. 4. 2019; toto usnesení insolvenčního soudu pak odvolací soud (k odvolání dlužníka) potvrdil usnesením ze dne 26. 6. 2019, které nabylo právní moci 1. 8. 2019 (den jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku).

Žaloba pro zmatečnost ze dne 28. 7. 2016 se týkala jiného důvodu zmatečnosti, a pro důvody zmatečnosti uplatněné žalobou ze dne 7. 6. 2017 platí tříměsíční subjektivní lhůta uvedená v § 234 odst. 1 o. s. ř. počítaná ode dne, kdy usnesení odvolacího soudu ze dne 25. 11. 2015 bylo doručeno zvláštním způsobem zástupci dlužníka s procesní plnou mocí (od 4. 1. 2016). Závěry formulované v tomto rozhodnutí tedy neodporují ani rozhodnutím soudů o těchto následných žalobách pro zmatečnost.

Č. 50

č. 50

Služebnost (o. z.), Promlčení

§ 611 o. z., § 618 o. z., § 633 o. z., § 980 odst. 2 o. z., § 1299 odst. 2 o. z.

Ruší-li soud služebnost, která je ke dni jeho rozhodnutí již promlčena, není zásadně namístě přiznávat oprávněnému ze služebnosti náhradu za její zrušení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2020, sp. zn. 22 Cdo 1491/2019, ECLI:CZ:NS:2020:22.CDO.1491.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 61 Co 324/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Plzeň-sever rozsudkem ze dne 28. 7. 2017, č. j. 8 C 364/2016-66, zrušil bez náhrady služebnost doživotního užívání pokoje v přízemí, který sousedí s kuchyní, a spoluužívání ostatních prostor rodinného domu č. p. 1, který je součástí pozemku parc. č. st. 2, a pozemku parc. č. 3, zahrada, vše zapsáno na LV č. 4 pro k. ú. H. u Katastrálního úřadu pro Plzeňský kraj, která byla zřízena smlouvou uzavřenou mezi žalovanými jako prodávajícími a žalobcem a P. N. jako kupujícími. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

2. Soud prvního stupně zrušil služebnost pro trvalou změnu poměrů vyvolávající hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou oprávněných osob ve smyslu § 1299 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Uvedl, že žalovaní jako osoby oprávněné ze služebnosti od jejího vzniku v roce 1996 až do současnosti nikdy označené nemovitosti neužívali. S ohledem na věk žalovaných, skutečnost, že žijí v domě s pečovatelskou službou, sami již nemají zájem služebnost využívat a se zrušením služebnosti souhlasí, uzavřel, že došlo k trvalé změně poměrů vyvolávající hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou oprávněných osob. Přihlédl také k tomu, že právo odpovídající služebnosti bylo již promlčeno.

3. Promlčení práva odpovídajícího služebnosti zohlednil i při rozhodování o stanovení náhrady za zrušenou služebnost. Uzavřel, že v důsledku promlčení trvá služebnost nadále pouze jako naturální obligace, a proto se žalovaní práv z této služebnosti plynoucích již nemohou dovolat. Hodnota takového práva, stej-

ně jako jeho využitelnost, je proto „nulová“. Z těchto důvodů rozhodl o zrušení služebnosti bez náhrady.

4. Krajský soud v Plzni jako soud odvolací k odvolání žalovaných rozsudkem ze dne 11. 4. 2018, č. j. 61 Co 324/2017-90, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

5. Odvolací soud se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně ohledně zrušení služebnosti. V souvislosti s otázkou výše náhrady za zrušenou služebnost považoval za správný závěr soudu prvního stupně, že bylo-li právo odpovídající služebnosti promlčeno, je nutné zrušit služebnost bez náhrady.

č. 50

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalovaní dovolání, v němž uplatňují dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci. Uvádí, že napadené rozhodnutí je založeno na právní otázce, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Nesouhlasí s postupem odvolacího soudu, který zrušil služebnost bez přiměřené náhrady. Odkazují např. na závěry přijaté v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 22 Cdo 1663/2017, podle kterých zrušení věcného břemene pro hrubý nepoměr předpokládá, že protistraně bude poskytnuta přiměřená náhrada. Nepřiznání jakékoliv náhrady sice nelze vyloučit, ale bude se jednat o zcela výjimečný postup, který bude nezbytné opřít o § 2 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Mají za to, že v posuzované věci nebyly dány výjimečné okolnosti odůvodňující zrušení služebnosti bez přiznání náhrady.

7. Poukazují na skutečnost, že žalovaní převedli vlastnické právo k pozemku parc. č. st. 2, jehož součástí je dům č. p. 1, a pozemku parc. č. 3, vše v k. ú. H., na žalobce a jeho někdejší manželku (dceru žalovaných) P. N. smlouvou ze dne 5. 12. 1996. Na základě této smlouvy vzniklo rovněž věcné břemeno (služebnost) umožňující žalovaným doživotní užívání pokoje v přízemí, který sousedí s kuchyní a spoluužívání ostatních prostor rodinného domu č. p. 1. Žalobce se stal výlučným vlastníkem shora uvedených nemovitostí na základě usnesení Okresního soudu Plzeň – sever ze dne 12. 4. 2016, č. j. 3 C 128/2015-65, kterým byl schválen soudní smír v rámci řízení o vypořádání společného jmění žalobce a P. N. Při vypořádání výše uvedených nemovitostí vyšli žalobce a P. N. z obvyklé ceny nemovitostí stanovené na základě znaleckého posudku vypracovaného Ing. P. R. ze dne 2. 1. 2016 (1 300 000 Kč), která byla upravena s ohledem na existenci věcného břemene svědčícího žalovaným (od této obvyklé ceny byla odečtena částka 235 200 Kč a výsledná částka 1 065 000 Kč se tak stala základem pro finanční vypořádání mezi žalobcem a P. N.). V rámci soudního smíru se proto žalobce a P. N. dohodli, že nemovitosti připadnou do výlučného vlastnictví žalobce, který za-

platí P. N. jako vypořádací podíl částku ve výši 532 500 Kč (jakožto 1/2 z částky 1 065 000 Kč).

8. Za těchto skutkových okolností považují zrušení služebnosti bez náhrady na rozporné s dobrými mravy. Žalobce totiž zaplatil při vypořádání spoluvlastnictví částku sníženou právě o hodnotu služebnosti stanovené na základě znaleckého posudku. Pokud byla služebnost v posuzované věci zrušena bez náhrady, získal tak žalobce majetkovou hodnotu ve výši 230 000 Kč bez protiplnění, a to na úkor žalovaných, resp. jejich dcery P. N.

9. Mají rovněž za to, že v poměrech projednávané věci nemohla být služebnost promlčena. Služebnost byla zřízena ve prospěch žalovaných jako doživotní, a může proto zaniknout až smrtí oprávněných osob. Oba žalovaní jsou však naživu a v současné době neužívají nemovitost z důvodů na straně žalobce. Poukazují rovněž na skutečnost, že až do 12. 5. 2016 byla spoluvlastníci dotčených nemovitostí jejich dcera P. N., a proto minimálně do té doby mohli s ohledem na rodinné vztahy služebnost užívat.

10. Navrhují, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

11. Žalobce se ve vyjádření k dovolání ztotožňuje s rozhodnutím odvolacího soudu. Souhlasí se závěrem odvolacího soudu, že právo služebnosti svědčící žalovaným bylo promlčeno, protože ho žalovaní od jeho zřízení v roce 1996 nikdy neužívali. Žalobce se rovněž po rozvodu manželství a před vypořádáním spoluvlastnictví k nemovitostem pokoušel dohodnout se žalovanými na zrušení služebnosti (neboť její existence snižovala obvyklou cenu nemovitostí), avšak žalovaní na dohodu nepřistoupili. K ocenění služebnosti na základě znaleckého posudku zpracovaného Ing. P. R. ze dne 2. 1. 2016 poznamenává, že znalecký posudek byl vypracován pro účely jiného řízení a znalec ocenil věcné břemeno jakožto trvalý, nikoliv jako promlčené. Je-li však právo odpovídající služebnosti promlčeno, má v „podstatě nulovou hodnotu“. Navrhuje, aby bylo dovolání žalovaných odmítnuto, příp. zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

12. Podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

13. Podle § 241a odst. 1–3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

14. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky přiměřené náhrady za zrušení služebnosti a s ní spojené otázky následků promlčení služebnosti. Tyto otázky dosud v rozhodování Nejvyššího soud nebyly za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v celém jejich rozsahu vyřešeny.

č. 50

IV.

Důvodnost dovolání

15. Nejvyšší soud po zjištění, že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1 a § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí z hlediska výtek uplatněných v dovolání, jimiž je vázán, přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

16. Podle § 1299 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), při trvalé změně vyvolávající hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou panujícího pozemku nebo oprávněné osoby se vlastník služebné věci může domáhat omezení nebo zrušení služebnosti za přiměřenou náhradu.

17. Při aplikaci § 1299 odst. 2 o. z. je v zásadě použitelná i judikatura publikovaná k § 151p odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník – dále jen „obč. zák.“ [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4153/2014 (dostupný, stejně jako dále označená rozhodnutí Nejvyššího soudu, na www.nsoud.cz)].

18. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 22 Cdo 1663/2017, dovodil, že zrušení věcného břemene (služebnosti) pro hrubý nepoměr předpokládá, že protistraně bude poskytnuta přiměřená náhrada. Nepřiznání jakékoliv náhrady sice nelze a priori vyloučit, ale jelikož takový postup bude nezbytné opřít o § 2 odst. 3 o. z., bude se jednat o zcela výjimečný postup, jako již dříve Nejvyšší soud judikoval obdobně ve vztahu k přiměřené náhradě při vypořádání spoluvlastnictví [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3619/2015 (uveřejněný v časopise Soudní rozhledy, 2016, č. 5, str. 155), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5348/2016, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5808/2016].

19. Posouzení dovolateli formulované právní otázky přiměřené náhrady za zrušení služebnosti je však nezbytné spojit i s řešením otázky důsledků promlčení služebnosti.

20. Odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) uzavřel, že předmětná služebnost nebyla žalovanými od svého vzniku v roce 1996 nikdy vykonávána

a žalovaní se nikdy nebránili jimi tvrzenému jednání žalobce, kterým jim měl být výkon práva služebnosti odpírán. Služebnost se proto promlčela uplynutím desetileté promlčecí lhůty ke dni 24. 2. 2007 (§ 109 obč. zák.). Přesto rozhodl o zrušení promlčené služebnosti, nepřiznal však (právě s ohledem na její promlčení) žalovaným nárok na přiměřenou náhradu.

č. 50

21. K tomu dovolací soud poznamenává, že námitky žalovaných směřujících do závěrů rozhodnutí odvolacího soudu týkajících se otázky samotného promlčení služebnosti nemohou v této části založit přípustnost dovolání. Žalovaní prostřednictvím těchto námitek pouze polemizují s právním posouzením otázky hmotného práva, na níž je rozhodnutí založeno, s tím, že tato právní otázka má být posouzena jinak. To však nepředstavuje řádné vymezení předpokladů přípustnosti dovolání ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 o. s. ř. Pokud má být totiž dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. proto, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky hmotného či procesního práva a tato dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak, musí být z dovolání patrné, o kterou otázku hmotného či procesního práva jde a od kterého svého řešení otázky hmotného nebo procesního práva se má (podle mínění dovolatele) dovolací soud odchýlit. Má-li být dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. proto, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného či procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, musí být z dovolání zřejmé, o kterou právní otázku jde a od které ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu se měl odvolací soud při řešení této právní otázky odchýlit (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4346/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5688/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3945/2018).

22. V posuzované věci žalovaní pouze polemizují se závěry odvolacího soudu o promlčení služebnosti s tím, že právní posouzení této otázky má být jiné (a to takové, že služebnost promlčena nebyla). Neuvádí však žádné konkrétní rozhodnutí odvolacího soudu, od jehož závěrů by se měl dovolací soud odchýlit, příp. rozhodnutí, od jehož závěrů se měl odchýlit soud odvolací. Nevymezují tedy, v čem spatřují při řešení této otázky splnění předpokladů přípustnosti dovolání v souladu s § 241a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 o. s. ř. a ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu. Z těchto důvodů trpí dovolání v této části vadami, pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat (§ 241a odst. 2 a § 243c odst. 1 o. s. ř.).

23. Dovolací soud tedy nadále vychází ze závěru o promlčení předmětné služebnosti ke dni 24. 2. 2007.

24. Judikatura Nejvyššího soudu k promlčení služebnosti (věcného břemene) za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, dovodila, že promlčení věcného břemene spolu se vznesenou námitkou promlčení představuje takovou

trvalou změnu, na základě které lze podle § 151p odst. 2 obč. zák. žádat soud, aby věčné břemeno zrušil (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 346/2006).

25. Vzhledem k tomu, že v projednávané věci o zrušení služebnosti rozhodovaly nalézací soudy až po 1. 1. 2014, je však nutné posoudit otázku zrušení služebnosti a přiznání přiměřené náhrady podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 3028 odst. 1, 2 o. z. – k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 22 Cdo 1663/2017).

26. Podle § 618 o. z., promlčí-li se právo zapsané ve veřejném seznamu nebo v rejstříku zástav, vymaže z něj promlčené právo ten, kdo veřejný seznam nebo rejstřík zástav vede, na návrh osoby, která má na výmazu právní zájem.

27. Podle § 980 odst. 2 věta druhá o. z., bylo-li právo k věci z veřejného seznamu vymazáno, má se za to, že neexistuje.

28. U služebnosti jako majetkového práva zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, výslovně předpokládá možnost jejího promlčení (§ 611, 633 o. z.). Obdobně jako podle úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, je obecným následkem promlčení výrazné oslabení práva – dlužníkovi zaniká povinnost plnit (§ 609 o. z.). Promlčené právo samo o sobě sice nezaniká, ale existuje nadále jako tzv. naturální obligace. Soud totiž k námitce promlčení nemůže zásadně poskytnout oprávněnému ochranu (§ 610 odst. 1 o. z.). Naopak je-li právo odpovídající služebnosti promlčeno, může se povinný ze služebnosti žalobou úspěšně domoci toho, aby se oprávněný takového práva zdržel (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 22 Cdo 431/2006, publikovaný pod č. 60/2008 Sb. rozh. obč.).

29. V úvahách o následcích promlčení služebnosti je však dále nutné promítnout i znění § 618 o. z., podle kterého se promlčená služebnost vymaže z veřejného seznamu, ve kterém je zapsána, k návrhu osoby, která má na výmazu právní zájem. Tímto veřejným seznamem je ve vztahu ke služebnostem, které povětšinou vážnou na věcech nemovitých, nutno rozumět především katastr nemovitostí vedený podle zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

30. Zákon s výmazem práva k věci z veřejného seznamu váže vznik domněnky neexistence takového práva (§ 980 odst. 2 věta druhá o. z.), která je projevem materiální publicity veřejných seznamů, která je dále rozvedena v § 984 a 985. Princip materiální publicity znamená, že údaje zapsané ve veřejném seznamu jsou právně účinné navenek (vůči třetím osobám) i v případě, že neodpovídají skutečnému stavu, jsou-li splněny podmínky uplatnění principu materiální publicity (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1388/2007). Materiální publicita se tedy chápe jako ochrana důvěry třetích osob ve správnost údajů zapsaných ve veřejném seznamu a možnost odvozovat z ní určité právní následky (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017,

sp. zn. 22 Cdo 5330/2015), tedy např. neexistenci zatížení nemovitosti věcným břemenem (služebností).

č. 50

31. Výmaz promlčené služebnosti jako práva váznoucího na zatížené věci (§ 1257 odst. 1 o. z.) má tedy za následek její faktický zánik. Je-li totiž služebnost skutečně promlčena, má dotčená osoba podle § 618 o. z. právní nárok na její výmaz z veřejného seznamu. Následkům negativní domněnky výmazu se již v takovém případě nelze bránit námitkou, že stav zapsaný ve veřejném seznamu není v souladu se skutečným právním stavem a domáhat se odstranění takového nesouladu postupem podle § 985 o. z.

32. S ohledem na tyto závěry nelze již podle Nejvyššího soudu po 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nadále bez dalšího vycházet z citované judikatury přijaté za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, podle které promlčení služebnosti spolu se vznesenou námitkou promlčení představuje takovou trvalou změnu, na základě které lze žádat soud, aby služebnost zrušil nebo omezil (§ 1299 odst. 2 o. z., § 151p odst. 2 obč. zák.). Jestliže již samo promlčení zapisované služebnosti představuje takové její oslabení, že ho lze přirovnat k faktickému zániku, nebude namístě, aby nadále soud ještě rozhodoval o zrušení služebnosti. Nedohodnou-li se oprávněný a povinný na návrhu na výmaz promlčené služebnosti z veřejného seznamu – katastru nemovitostí (§ 618 o. z.), lze se u soudu domáhat určení, že služebnost je promlčena, a na základě takového soudního rozhodnutí poté dosáhnout jejího výmazu.

33. V projednávané věci přesto nalézací soudy o zrušení promlčené služebnosti rozhodly. Je přitom nutné přihlédnout k tomu, že jako trvalou změnu vyvolávající hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou oprávněných osob odůvodňující zrušení služebnosti neoznačily pouze její promlčení, ale i další skutečnosti (věk žalovaných, zajištění jejich bytových potřeb v domě s pečovatelskou péčí, samotnou vůli žalovaných právo ze služebnosti nevykonávat). Nelze proto bez dalšího označit jejich rozhodnutí o zrušení služebnosti za nesprávné. Navíc samotné rozhodnutí o zrušení promlčené služebnosti nevytváří jiné právní následky než samotné promlčení – i takové rozhodnutí (stejně jako promlčení služebnosti) bude podkladem pro výmaz zapisované služebnosti z katastru nemovitostí. Není proto namístě rušit rozhodnutí soudu o zrušení služebnosti jen proto, že bylo možné vést účastníky k procesně správnému postupu, kterým byla žaloba na určení, že služebnost je promlčena. Takový postup se jeví dovolacímu soudu v dané věci jako příliš formalistický.

34. Rozhodl-li soud o zrušení promlčené služebnosti, je k promlčení vzhledem k popsáním následkům výmazu zapisované služebnosti z veřejného seznamu (katastru nemovitostí) nutné při rozhodování o přiměřené náhradě za rušenou služebnost přihlédnout. Je-li zapisovaná služebnost v okamžik rozhodování soudu skutečně promlčena, ač dosud ještě nedošlo k jejímu výmazu, nebude zásadně namístě přiznávat za její zrušení náhradu. To právě s ohledem na právní nárok

na výmaz takové služebnosti zakotvený v § 618 o. z. a následek jejího výmazu, kterým je faktický zánik služebnosti.

35. Nepřiznal-li proto v projednávané věci odvolací soud žalovaným náhradu s tím, že je rušená služebnost promlčena, je jeho rozhodnutí v tomto rozsahu věcně správné.

36. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu je v části týkající se výše náhrady za zrušenou služebnost věcně správné, nespočívá toto rozhodnutí ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. na nesprávném právním posouzení věci, a proto Nejvyšší soud dovolání žalovaných podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 50

Č. 51

č. 51

Újma způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání, Nemajetková újma (o. z.)

§ 2920 o. z., § 2921 o. z.

Nezletilí, kteří nenabýlí plné svéprávnosti, a duševně postižení hradí jimi způsobenou újmu, jestliže byli schopni posoudit následky svého jednání a ovládnout je. V opačném případě (s výjimkou situace, kdy je vzhledem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného spravedlivé, aby deliktně nezpůsobilým osobám byla přesto povinnost k náhradě uložena) má poškozený nárok na náhradu újmy jen proti osobě, která byla povinna vykonávat nad takovým škůdcem dohled, prokáže-li, že náležitý dohled zanedbala.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 09. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1091/2020)

ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.1091.2020.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 12. 12. 2019, sp. zn. 9 Co 36/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Teplicích rozsudkem ze dne 5. 12. 2018, č. j. 18 C 116/2018-73, uložil žalované, aby zaplatila žalobci 599 652 Kč s příslušenstvím, rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu a o povinnosti žalované zaplatit soudní poplatek. Vyšel ze skutkového zjištění, že žalobce dne 1. 8. 2015 na letním dětském táboře pořádaném právní předchůdkyní žalované utrpěl těžké poranění oka, do něž jej jiný účastník tábora zasáhl zavíracím kapesním nožikem typu rybička. Nože, které byly jinak uloženy u vedení tábora, vydal dětem vedoucí oddílu P. S. v předvečer odjezdu s pokynem s nimi nenakládat, zkontroloval jejich uložení do kufrů, avšak další počínání dětí nekontroloval a odešel na táborovou ošetřovnu. Krátce poté devítiletý A. B. před chatkou ořezával klacek, svezla se mu ruka a ostrým nožiku způsobil vedle něj stojícímu žalobci pronikající ránu rohovky a bělma, v důsledku čehož má žalobce po dvou operacích a několikaměsíčním léčení trvale zhoršené vidění levého oka. Trestním příkazem Okresního soudu Plzeň – sever ze dne 15. 9. 2016, č. j. 22 T 42/2016-234, byl P. S. pravomocně uznán vinným ze spáchání přečinu těžkého ublížení na zdraví

z nedbalosti podle § 147 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Soud dovodil, že na straně žalované jsou splněny všechny předpoklady pro uložení povinnosti k náhradě nemajetkové újmy podle § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). Porušení zákonné povinnosti shledal v nezajištění náležitého dohledu nad dětmi pracovníkem žalované (pomocník ve smyslu § 2914 odst. 1 o. z.), jak bylo konstatováno v odsuzujícím trestním rozhodnutí (§ 135 odst. 1 o. s. ř.); ve vztahu příčinné souvislosti s tím vznikla žalobci nemajetková újma na zdraví. Soud nedovodil spoluzavinění chlapce, který žalobce nožikem zasáhl, neboť podle posudku PhDr. Mgr. PaedDr. L. H., Ph. D., znalkyně z oboru školství a kultura, odvětví psychologie, dokáže sice obecně devítileté dítě předvídat, že se může nožikem říznout, není ale schopno předvídat způsobení tak závažné újmy, jaká nastala v projednávaném případě. Podle § 2958 o. z. proto soud uložil žalované povinnost zaplatit žalobci na bolestném 53 941 Kč a na náhradě za ztížení společenského uplatnění 545 711 Kč podle posudků vypracovaných znalci z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví podle Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví.

2. K odvolání žalované Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 12. 12. 2019, č. j. 9 Co 36/2019-102, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o věci samé a o náhradě nákladů řízení, změnil jej ve výroku o soudním poplatku a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení a o vrácení přeplatku soudního poplatku žalované. Na základě skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně dovodil, že P. S. nejednal v souladu s požadavkem náležité opatrnosti a toto jeho jednání se žalované přičítá podle § 2914 o. z. Upřesnil, že porušení právní povinnosti je dáno porušením preventivní povinnosti podle ustanovení § 2900 o. z., které vyžaduje zachovávat takový stupeň opatrnosti, jaký lze po žalované vyžadovat zejména s ohledem na to, že byla pořadatelkou dětského tábora, u níž je rozumným předpokladem, že při své činnosti vytvoří podmínky pro bezpečné aktivity dětí. I když dohled nad dětmi nelze vykonávat dvacet čtyři hodiny denně, měla být věnována zvýšená pozornost tomu, zda děti respektují pokyn nenakládat s vydanými nožíky, jak ostatně vyplývá z odsuzujícího trestního rozhodnutí.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 o. s. ř. tím, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku, zda kapesní nožik je předmětem, který na dětském táboře může či nemůže mít devítileté dítě při sobě, a s tím související povahu nožiku na akci, jakou dětský tábor je, přičemž tato otázka nebyla doposud v rozhodovací praxi odvolacího soudu řešena. Uvádí, že kapesní nožik není nebezpečnou zbraní, což

je dáno i tím, že je to poprvé, co se soudy zabývají poraněním dítěte takovým předmětem na dětském táboře. Naopak je běžné, že děti jsou na táborech vybaveny ostrým předmětem, a neexistuje žádný předpis, který by zakazoval užívání kapesních nožů na dětských táborech. Dovolatelka vytýká odvolacímu soudu, že nepřilehavě použil rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1106/2003, neboť vychází ze skutkově naprosto odlišné situace, kdy poškozené dítě zčásti zavinilo vznik škodní události a škůdce opomenul jednat tak, aby zabránil vzniku škody. V nyní posuzovaném případě žalovaná nic neopomenula, ani aktivně nejednala tak, aby došlo k porušení právní povinnosti, a ani nezanedbala dohled. Nic výjimečného ani zakázaného nedělal ani chlapec, kterému se při ořezávání prutu smekla ruka a ryzí náhodou, jíž by nezabránila ani fyzická přítomnost dohlížející osoby, došlo ke zranění. Požadavek nepřetržitého dohledu je podle dovolatelky projevem absolutního nepochopení a neznalosti situace na letních táborech. Navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Žalobce ve vyjádření k dovolání uvedl, že žalovanou vymezená otázka (nebezpečnost kapesního nožů) jen stěží může být považována za otázku hmotného práva, na níž stojí napadené rozhodnutí odvolacího soudu. Ani u zmiňovaného rozhodnutí žalovaná neuvádí, jak se měl odvolací soud odchýlit od ustálené praxe odvolacího soudu. Naopak rozhodnutí odvolacího soudu je s tímto rozhodnutím v souladu. Navrhl proto, aby dovolací soud dovolání odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka náležitého dohledu nad nezletilým podle § 2921 o. z. doposud nebyla dovolacím soudem řešena. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož

i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

8. Vzhledem k tomu, že dovolatelka nezpochybňuje závěr odvolacího soudu, že devítiletý chlapec, který stejně starému žalobci způsobil poranění oka, nebyl schopen posoudit následky svého nakládání s nožikem, a za újmu neodpovídá (neměl deliktní způsobilost), mohl se dovolací soud zabývat (podle § 241a odst. 3 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. je vázán vymezením dovolacího důvodu – tzv. kvalitativní vázanost dovoláním) jen otázkami vztahujícími se k odpovědnosti tzv. dohledové osoby nad nezletilým, který nenabyl plné svéprávnosti.

9. Podle § 2920 odst. 1 o. z. nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.

10. Podle § 2920 odst. 2 o. z. nebyl-li nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

11. Podle § 2921 o. z. společně a nerozdílně se škůdcem nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.

12. Podle této úpravy nezletilí a duševně postižení hradí škodu tehdy, byli-li schopni posoudit následky svého jednání a ovládnout je, tedy mají-li zachovanou tzv. deliktní způsobilost tím, že oběma těmito schopnostmi disponují v době škodní události, již jsou původcem. V opačném případě, tj. chybí-li u nezletilého či duševně postiženého rozpoznávací či ovládací složka, zásadně jejich povinnost k náhradě škody nenastupuje, nejde-li o zcela výjimečný případ, kdy je podle § 2920 odst. 2 o. z. spravedlivé, aby vzhledem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného byla deliktně nezpůsobilým osobám povinnost k náhradě přesto uložena. Podle § 2921 věty druhé o. z. povinnost k náhradě zatíží jen toho, kdo byl povinen nad škůdcem vykonávat dohled, bude-li ovšem prokázáno, že jej neprováděl řádně (zanedbal jej). Smysl skutkové podstaty obsažené v § 2921 o. z. je dvojitý. Za prvé má působit výchovně na osoby povinné dohledem k plnění jejich povinností k nezletilým dětem, které nenabývaly plné svéprávnosti, nebo osobám stíženým duševní poruchou. Za druhé pak plní účel zabezpečit poškozeným, aby se jim dostalo účinné náhrady, neboť osoby podléhající dohledu zpravidla nebudou za způsobenou škodu odpovídat a pokud ano, nebudou většinou disponovat takovými finančními prostředky, aby byly schopny poškozenému škodu nahradit (Knapp, Viktor, Luby, Štefan a kol. Československé občanské právo, Svazek II. 2. vydání. Praha: Orbis, 1974, s. 415). Stěžejní podmínkou pro vznik povinnosti nahradit újmu podle tohoto ustanovení je zanedbání náležitého dohledu.

13. Na rozdíl od předchozí úpravy (§ 422 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013), která spojovala odpovědnost již se samotnou povinností dohledu a dávala možnost se odpovědnosti zprostit, prokázala-li osoba dohledu, že jej nezanedbala, nyní pouhá existence dohledové povinnosti sama o sobě nezakládá povinnost k náhradě škody a poškozený musí v soudním sporu tvrdit a prokázat zanedbání náležitých dohledu, aby povinnost dohledové osoby k náhradě škody nastoupila. I přes poněkud odlišné znění § 2921 o. z. je třeba obsah pojmu náležitý dohled vykládat shodným způsobem, jak činila dřívější judikatura a právnická literatura; k tomu se přiklání rovněž Ústavní soud (srov. náleze ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 214/2015, bod 38). I nadále je tedy potřeba chápat náležitý dohled v širším smyslu, tedy nejenom jako bezprostřední dozor vykonávaný nad dítětem, resp. osobou stíženou duševní poruchou, ale i jako určitý soubor obecnějších opatření, která jsou vůči osobě podléhající dohledu činěna. Náležitý dohled tedy neznamená jen bezprostřední zabránění či zákaz určitého škodlivého jednání, ale i celkový přístup k výchově nezletilého a výchovné působení k tomu, aby závadné jevy v jeho chování byly odstraněny (ohledně dohledu rodičů srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1333/2001, publikovaný pod C 1718 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen “Soubor”). V případě různých školních či zájmových aktivit pak náležitý dohled organizátora těchto akcí může znamenat i vytvoření podmínek (organizaci hry, praktickou přípravou apod.), za nichž lze co nejlépe předejít možnému vzniku rizika plynoucímu z činnosti deliktně nezpůsobilé osoby (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4507/2010, Soubor C 13338). Na druhou stranu však náležitým dohledem není možno rozumět takový dohled, který by byl za normálních okolností osobami dohledem povinnými vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně („na každém kroku“), neboť v takovém případě by byla zákonem předpokládána možnost zproštění odpovědnosti těchto osob prakticky vyloučena (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1968, sp. zn. 3 Cz 57/68, publikované pod č. 4/1970 Sb. rozh. obč.). Při úvaze o tom, zda osoby dohledem povinné nezanedbaly náležitý dohled, je nutno vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu, jako například věk, povahové vlastnosti a celkové chování a vystupování.

14. V posuzované věci je klíčové, že počínání dohledové osoby, již byl vedle organizátorky letního tábora (právní předchůdkyně žalované) i její pomocník ve smyslu § 2914 věty první o. z. v pozici vedoucího oddílu P. S., bylo shledáno protiprávním ve smyslu zanedbání potřebné péče o svěřené osoby, a to pravomocným odsuzujícím rozhodnutím trestního soudu, jímž je soud rozhodující v občanskoprávním řízení vázán podle § 135 odst. 1 o. s. ř., takže způsob a následky jeho počínání, včetně příčinné souvislosti mezi nimi, již není oprávněn posuzovat. Tím

zároveň není dotčena opodstatněnost a logika dovolací námitky, že přístup dětí ke kapesnímu nožíku na letním táboře nemůže být zcela vyloučen, jestliže se mají naučit s ním zacházet. Ani trestní rozhodnutí ani odůvodnění napadeného rozhodnutí však k takovému závěru nesměřují, neboť v souladu s popsanou judikatorní filosofií dovozují, že je-li potenciálně nebezpečný předmět svěřen dítěti ve věku, v němž není schopno předvídat v celém rozsahu následky svého jednání při zacházení s věcí, byť si její rizikový potenciál může uvědomit, musí tomu být uzpůsoben dohled tak, aby k použití nožíku nedošlo zcela mimo kontrolu dospělého a mimo dosah jeho návodu na bezpečné nakládání s ním. Vydání nožíků den před odjezdem poté, co celou dobu byly uloženy odděleně od dětí, a pouhé upozornění vedoucího, že je děti nemají vyndávat ze zavazadel, kam je předtím s nimi uložil, nelze považovat za dostatečné opatření způsobilé předejit riziku vzniku újmy, jestliže nebylo doprovázeno výslovným upozorněním na nebezpečnost nakládání s nimi či alespoň zběžnou následnou kontrolou, zda je pokyn respektován.

15. Na věci pak již nic nemění správné upozornění dovolatelky, že pro posuzovaný případ nejsou použitelné závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1106/2003, neboť se týkaly nezletilého, nad nímž sice měl být též dohled vykonáván, který ovšem způsobil újmu sám sobě. Odvolací soud odkaz na toto rozhodnutí použil jen k vysvětlení pojmu protiprávnosti jako objektivního rozporu mezi jednáním škůdce a povinností, jak jednat měl, aniž by do svého posouzení promítl jiné závěry z rozhodnutí plynoucí.

16. Ačkoliv odvolací soud uzavřel, že pomocník právní předchůdkyně žalované porušil požadavky plynoucí z § 2900 o. z., aniž by nárok na náhradu újmy na zdraví proti organizátorce tábora, která byla povinna vykonávat náležitý dohled nad nesvéprávným účastníkem tábora, posoudil podle § 2921 o. z., ve výsledku to nic nemění na věcné správnosti závěru, že je žaloba důvodná. Odvolací soud se totiž přes tuto nepřesnost v právní kvalifikaci zaobíral právě porušením náležité opatrnosti ze strany vedoucího oddílu, učinil k tomu potřebná skutková zjištění, a shledal tak v podstatě správné důvody pro závěr o nedostatečně vykonávaném dohledu nad nezletilými, který je podmínkou pro odpovědnost dohledové osoby, tedy i žalované. Zrušení rozhodnutí jen pro tento nedostatek by nebylo v souladu s principem rychlosti a hospodárnosti řízení, neboť ani lépe odůvodněné rozhodnutí by nemohlo vést k jinému výsledku. Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

Č. 52

č. 52

Náhrada škody, Duševní útrapy (o. z.) [Náhrada při újmě na přirozených právech člověka (o. z.)]

§ 2959 o. z.

Zvlášť závažným ublížením na zdraví ve smyslu § 2959 o. z. se rozumí ta nejtěžší zdravotní poškození mající následky srovnatelné svou závažností s usmrcením blízké osoby, popřípadě velmi těžká zranění, která budou primární obětí po delší dobu ohrožovat na životě nebo po delší dobu zatěžovat výrazně nepříznivým zdravotním stavem, což bude mít citelný dopad do osobnostní sféry blízkých osob, a jejich duševní útrapy tak budou do té míry intenzivní, že musí být odškodněny i přesto, že následky zranění nebudou nejtěžší. Za zvlášť závažné ublížení na zdraví (§ 2959 o. z.) nelze bez dalšího považovat každou vážnou poruchu zdraví trvající nejméně šest týdnů (§ 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 06. 2019, sp. zn. 25 Cdo 4210/2018)
ECLI:CZ:NS:2019:25.CDO.4210.2018.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 2. 5. 2018, sp. zn. 39 Co 79/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 29. 8. 2017, č. j. 8 C 42/2017-24, zamítl žalobu o zaplacení žalobci a) 200 000 Kč s příslušenstvím a žalobkyni b) 300 000 Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení.
2. K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 2. 5. 2018, č. j. 39 Co 79/2018-49, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vycházel ze závěru o skutkovém stavu, jak jej učinil soud prvního stupně, že dcera žalobců jako spolucestující ve vozidle řízeném matkou žalobce, která byla pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla pojištěna u žalované, utrpěla dne 1. 3. 2014 při dopravní nehodě roztržení pravé poloviny bránice s výhřezem pravého laloku jaterního do dutiny hrudní, oboustranné pohmoždění plic, zlomeninu těla druhého bederního obratle, pohmoždění stěny hrudníku a břišní stěny, pohmoždění čelní

krajiny vpravo s podkožním krevním výronem, otřes mozku a poškození okohybných svalů či nervů. Pro tato zranění byla hospitalizována od 1. 3. do 31. 3. 2014 a od 29. 4. do 16. 5. 2014. Nyní je sledována na pediatrické klinice, neurologické ambulanci, oční ambulanci a spondylochirurgii, projevuje se u ní úzkostně depresivní reakce po závažné autonehodě a rozvíjí se separačně úzkostná problematika. V současné době normálně chodí, rehabilituje, navštěvuje základní školu, může běhat, ale nikoliv skákat, při jízdě na kole používá páteřní chránič. S odkazem na § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), posoudil odvolací soud podmínku zvlášť závažného ublížení na zdraví podle následků na straně primární oběti a uzavřel, že nikoli každé omezení primární oběti v obvyklém způsobu života delší šesti týdnů bude kvalifikovanou reflexní újmou sekundární oběti. Daný typ ochrany je vyhrazen toliko pro kvalifikované případy z hlediska doby a intenzity trvání újmy, tj. pro případy, kdy primární oběť utrpí tak závažné zdravotní poškození, že bude prakticky trvale vyřazena z činnosti běžného života či většiny sfér společenského uplatnění. Takové následky dcera žalobců nemá, je zapojena do běžného života s relativně mírnými omezeními. Podmínka zvlášť závažného ublížení na zdraví podle § 2959 o. z. splněna není.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadli žalobci dovoláním, jehož přípustnost podle § 237 o. s. ř. dovozují z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která ještě nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, a to otázky výkladu pojmu zvlášť závažného ublížení na zdraví podle § 2959 o. z. jako podmínky pro odškodnění sekundárních obětí. Dcera žalobců upadla po dopravní nehodě do bezvědomí, které trvalo téměř 3 týdny, prakticky 6 měsíců musela být upoutána na lůžku bez možnosti pohybu. Těžká vnitřní zranění ji ohrožovala na životě a spolu s mimořádně dlouhou dobou léčení nutno kvalifikovat tento stav jako zvlášť závažné ublížení na zdraví. Dovolatelé odkazují i na § 122 odst. 2 trestního zákona s tím, že orgány činnými v trestním řízení bylo zranění jejich dcery kvalifikováno jako těžká újma na zdraví. Žalobci museli několik týdnů čelit nejistotě o zdravotním stavu dcery, který mohl vést i k její smrti, po propuštění z nemocnice jí museli poskytovat časově náročnou péči, byli vyřazení ze společenského kontaktu, nemohli se věnovat svým zájmům a v případě žalobkyně i výdělečné aktivitě. Navrhli, aby odvolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalovaná navrhla odmítnutí či zamítnutí dovolání žalobců, souhlasí se závěrem odvolacího soudu, že se v daném případě o zvlášť závažné ublížení na zdraví nejedná. Musí se jednat o tak závažné a trvalé poškození zdraví, které je srovnatelné s úmrtím osoby blízké.

III.

Přípustnost dovolání

č. 52

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání, vzhledem k datu napadeného rozhodnutí, podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 30. 9. 2017 (čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb. – dále jen „o. s. ř.“) a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky zvlášť závažného ublížení na zdraví jako podmínky vzniku nároku sekundárních obětí na náhradu za duševní útrapy podle § 2959 o. z., jež nebyla dovolacím soudem dosud řešena. Dovolání však není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví odčinní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

8. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále „obč. zák.“), neobsahoval výslovně formulovaný nárok na náhradu za tento typ imateriální újmy. Soudní praxe ve věcech ochrany osobnosti však tyto nároky v důvodných případech podle § 13 odst. 2 obč. zák. přiznávala s argumentací obdobnou § 2959 o. z. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2008, sp. zn. 30 Cdo 535/2007). Jednalo se vesměs o případy nejtěžších zdravotních poškození. Např. v citovaném rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 535/2007 šlo o nárok rodičů na zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou jim v souvislosti s komplikacemi při porodu jejich dcery, která se narodila s těžkými poruchami mozku, projevujícími se sníženou hybností s neschopností naučit se mluvit a řadou dalších poruch.

9. Při vymezení pojmu „zvlášť závažné ublížení na zdraví“ nutno vycházet zejména ze závažnosti následků primární oběti. Půjde zpravidla o ta nejtěžší zdravotní poškození, zejména o kómatické stavy, závažná poškození mozku či o ochrnutí výrazného rozsahu, tj. o následky srovnatelné s usmrcením osoby blízké, kdy duševní útrapy sekundárních obětí dosahují určité vyšší intenzity. Jedná se o duševní útrapy (smutek, pocity zoufalství a beznaděje, strach) spojené s vědomím, že tato osoba byla trvale vyřazena z většiny sfér společenského uplatnění a změnila se v osobu trpící výjimečně nepříznivým zdravotním stavem. Lze též odkázat na principy evropského deliktního práva (PETL), představující nejvý-

znamnější dokument právní unifikace této oblasti, jejichž článek 10:301 hovoří o nároku osob majících blízký vztah k poškozenému, který utrpěl smrtelnou nebo velmi vážnou nesmrtelnou újmu. Z dikce uvedeného článku lze učinit závěr, že nesmrtelná újma musí být svou závažností srovnatelná s usmrcením blízké osoby.

10. Kromě případů s nejzávažnějšími následky může jít i o případy velmi těžkých zranění, která budou primární obětí po delší dobu ohrožovat na životě nebo po delší dobu zatěžovat výrazně nepříznivým zdravotním stavem, což bude mít citelný dopad do osobnostní sféry blízkých osob, a jejich duševní útrapy tak budou do té míry intenzivní, že musí být odškodněny i přesto, že následky zranění nebudou nejtěžší. Za zvlášť závažné ublížení na zdraví (§ 2959 o. z.) nelze bez dalšího považovat každou vážnou poruchu zdraví trvající nejméně šest týdnů (§ 122 odst. 2 písm. i) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). V trestní soudní praxi je delší dobu trvající porucha zdraví vykládána jako vážná porucha zdraví trvající nejméně 6 týdnů. Jako těžkou újmu na zdraví kvalifikovala soudní praxe např. i zlomeninu nohy v kotníku, jejíž léčení trvalo 7 týdnů. Takový přechodný stav poruchy zdraví však nelze označit jako zvlášť závažné ublížení na zdraví, které by bylo způsobilé vyvolat duševní útrapy osob blízkých poškozenému v intenzitě odčinitelné peněžitou náhradou podle výše citovaného ustanovení.

11. Ani v projednávané věci nejde o případ zvlášť závažného ublížení na zdraví, jak jej má na mysli § 2959 o. z. Byla-li dcera žalobců hospitalizována následkem dopravní nehody po dobu jednoho měsíce, poté propuštěna do domácího léčení a následně hospitalizována ještě dalších 14 dní a nejsou-li následky jejího zranění natolik vážné, aby jí vyrazovaly z většiny sfér společenského uplatnění, naopak je s relativně mírnými omezeními zapojena do běžného života, nejedná se o zvlášť závažné ublížení na zdraví ve smyslu uvedeného ustanovení. Dovolací soud nijak nezlehčuje starost a strach žalobců o dceru v době po dopravní nehodě, avšak poškození zdraví, které utrpěla, není ani z hlediska závažnosti následků, ani z hlediska doby, kdy byla ohrožena na životě a prognóza vývoje jejího stavu byla nejistá, tak vážným ublížením na zdraví, aby bylo podřaditelné pod § 2959 o. z.

12. Na tomto místě dovolací soud považuje za nutné uvést, že duševní útrapy sekundárních obětí, jestliže u primární oběti dojde k přechodnému stavu poruchy zdraví, kterou nelze podřadit pod § 2959 o. z., by bylo možno odčinit podle § 2971 o. z. za splnění stanovených podmínek, tj. odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženihodné, pociťuje-li poškozená osoba nemajetkovou újmu důvodně jako osobní neštěstí. V projednávané věci však žádné zvláštní okolnosti na straně škůdce tvrzeny nebyly.

13. Ze shora uvedených důvodů dospěl dovolací soud k závěru, že rozsudek odvolacího soudu je z pohledu dovoláním vymezené otázky výkladu pojmu zvlášť závažného ublížení na zdraví správný, proto dovolání žalobců podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 53

č. 53

Ochranné známky

§ 10 odst. 2 zákona č. 441/2003 Sb.

Pro vznik omezení účinků ochranné známky vůči uživateli nezapsaného označení podle § 10 odst. 2 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, je rozhodující okamžik podání přihlášky ochranné známky a nikoli uplatněné právo přednosti přihlášené ochranné známky na základě čl. 4 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví (vyhlášené vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb. ve znění vyhlášky č. 81/1985 Sb.).

Omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách může vzniknout vůči více uživatelům nezapsaného označení bez ohledu na vzájemný vztah těchto uživatelů, jsou-li u každého z nich v okamžiku podání přihlášky ochranné známky splněny podmínky stanovené v tomto ustanovení.

Po vzniku omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách může dojít ke změně subjektu, jemuž svědčí toto omezení, pouze na základě takové právní skutečnosti, v jejímž důsledku dochází ke vstupu jiné osoby do tržního postavení původního subjektu na trhu příslušného druhu výrobků či služeb, resp. dochází-li tím k nahrazení tohoto subjektu na relevantním trhu (např. při převodu či přechodu obchodního závodu či jeho příslušné části). Samostatný převod či přechod nebo licence tohoto omezení účinků ochranné známky nejsou možné.

Nemá-li vlastník ochranné známky oprávněný důvod, není oprávněn zakázat užívání nezapsaného označení na výrobcích uvedených na trh v České republice v souladu s omezením účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 07. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3944/2019)
ECLI:CZ:NS:2020:23.CDO.3944.2019.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 4. 2019, sp. zn. 3 Cmo 171/2018, v potvrzující části výroku ve věci samé a v nákladovém výroku a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2018,

sp. zn. 21 Cm 9/2017, ve výroku I v rozsahu, v němž byla žalované uložena povinnost zdržet se užívání označení L. na zboží, pytlíčcích, výrobcích v plastových obalech, krabičkách, v reklamě, letácích, stejně jako na prodejších místech či webových prezentacích, včetně prezentace na sociálních sítích a na marketingových akcích, ve výroku II v rozsahu, v němž byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobkyni 60 000 Kč, a ve výroku III a věc v tomto rozsahu vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení; její dovolání v rozsahu, v němž byla napadena měnící část výroku ve věci samé a nákladový výrok rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 4. 2019, sp. zn. 3 Cmo 171/2018, odmítl.

č. 53

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem odvolací soud ve věci samé potvrdil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2018, č. j. 21 Cm 9/2017-154, v rozsahu, v němž soud prvního stupně uložil žalované povinnost zdržet se užívání označení L. shora uvedeným způsobem a povinnost zaplatit žalobkyni 60 000 Kč, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé tak, že zamítl žalobu v části, v níž se žalobkyně domáhala po žalované stažení zboží nesoucího označení L. z trhu a zaplacení 40 000 Kč, a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

2. Žalobkyně se žalobou domáhala po žalované zdržení se jednání, kterým žalovaná zasahuje dle tvrzení žalobkyně do jejích práv k ochranné známce „L.“ s právem přednosti od 15. 9. 2015 a zároveň jedná v nekalé soutěži, odstranění následků tohoto jednání stažením závadného zboží z trhu a zaplacení přiměřeného zadostiučinění ve výši 100 000 Kč. Žalovaná na svoji obranu tvrdila, že označení „L.“ užívala na svých vyráběných a distribuovaných výrobcích a při jejich nabídce od svého vzniku dne 1. 7. 2015, přičemž její jediný společník a jednatel, pan F. D. tak činí již od roku 2013.

3. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, jež v odvolacím řízení nedoznala změn, podle kterých žalobkyně byla zapsána do obchodního rejstříku dne 24. 4. 2012, žalovaná dne 1. 7. 2015. Žalobkyně je vlastníkem slovní ochranné známky „L.“ s právem přednosti ke dni 15. 9. 2015, a to pro třídy 5 a 35 mezinárodního třídění výrobků a služeb. Žalobkyně užívá toto označení nejpozději od roku 2013 na základě převodu tohoto označení smlouvou ze dne 20. 12. 2012 uzavřenou se společností L. F., a. s. Žalovaná užívá označení L. ve své obchodní firmě a rovněž pro proteinové výrobky, jejich propagaci a distribuci, včetně prostředí internetu na webové stránce www.L.cz. Držitelem této domény je od 19. 9. 2013 jediný společník a jednatel žalované, pan F. D., který jako podnikatel užívá sporné označení minimálně od roku 2013. Ten převedl sporné označení na žalovanou po jejím vzniku, avšak i nadále toto označení užívá na jím vyráběných a distribuovaných výrobcích.

4. Po právní stránce dospěl odvolací soud k závěru, že žalované nelze uznat právo na ochranu podle § 10 odst. 2 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochranných známkách). Žalovanou nelze považovat za dřívějšího uživatele nezapsaného označení „L.“. Nezapsané označení lze převést na třetí osobu, to ovšem platí za situace, kdy převodce po tvrzeném převodu označení nadále pro své výrobky neužívá. To se v projednávané věci nestalo, neboť jediný společník a jednatel žalované sporné označení i po jeho převodu na žalovanou nadále užíval. Jelikož žalobkyně užívá sporné označení na svých výrobcích minimálně od roku 2013, zasahuje žalovaná do práv žalobkyně z ochranné známky podle § 8 zákona o ochranných známkách. Zároveň se svým jednáním žalovaná dopustila nekalé soutěže podle § 2976 o. z. Žalovaná tak má podle § 4 odst. 1 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství (dále jen „zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví“), povinnost zdržet se závadného jednání a podle § 2988 o. z. zaplatit žalobkyni část požadovaného přiměřené zadostiučinění. Jako důvodný neshledal odvolací soud nárok žalobkyně na stažení závadného zboží z trhu, neboť toto není žalovaná schopna zajistit, a rovněž na zaplacení zbývající části požadovaného zadostiučinění pro jeho nepřiměřenost podle § 4 odst. 1 písm. a) a § 5 odst. 1 zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná v plném rozsahu dovoláním, které považuje za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), pro posouzení otázky hmotného práva, která nebyla dosud v rozhodování odvolacího soudu vyřešena, a to (dle celkového obsahu dovolání) otázky rozsahu práva předchozího uživatele nezapsaného označení ve smyslu § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách v závislosti na prioritě užívání tohoto označení.

6. Nesprávné právní posouzení věci spatřuje žalovaná v tom, že z pohledu omezení účinků ochranné známky ve smyslu § 10 odst. 2 zákon o ochranných známkách není podstatné, od jaké doby bylo žalobkyní předmětné označení užíváno, nýbrž kdy žalobkyně podala přihlášku ochranné známky, což se stalo dne 15. 9. 2015. Oproti tomu žalovaná dané označení již běžně užívala od 1. 7. 2015, což se odráží v tom, že toto označení je firmou žalované. Ve smyslu závěrů vyjádřených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2014 ve věci sp. zn. 23 Cdo 2044/2013 může přitom být oprávněným subjektem podle § 10 odst. 2 zákon o ochranných známkách i subjekt, který jedná v rámci přípravy své podnikatelské

činnosti. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2003 ve věci sp. zn. 32 Odo 697/2002 je nerozhodné, kdo byl prvním uživatelem nezapsaného označení.

7. Dle žalované je rovněž významné, že žalovaná fakticky pokračovala v užívání předmětného označení užívaného původně jediným společníkem a jednatelem žalované. Přitom dle závěrů Nejvyššího soudu vyjádřeného v rozsudku ze dne 15. 4. 2014 ve věci sp. zn. 23 Cdo 3790/2011 může být souhlas s užíváním formálně nechráněného označení poskytnut i jiným způsobem než uzavřením licenční smlouvy. Navíc analogickou aplikací § 11 odst. 2 zákona o ochranných známkách (ve znění účinném do 31. 12. 2018) je možno dovodit, že vlastník ochranné známky je povinen strpět další prodej zboží, které je označeno v souladu s § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách.

8. Žalovaná dále shledává své dovolání přípustným pro řešení otázky procesního práva týkající se podmínek opravy zjevné chyby rozhodnutí postupem podle § 164 o. s. ř. ve spojení s § 211 o. s. ř., při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016 ve věci sp. zn. 22 Cdo 4943/2015, podle kterého je nepřípustné, aby soud postupem podle § 164 o. s. ř. měnil obsah výroku rozhodnutí, ledaže se jedná o chyby v psaní a v počtech. Součástí potvrzujícího výroku napadeného rozsudku odvolacího soudu ve znění, jak byl rozsudek vyhlášen, však byla výjimka ve prospěch užívání předmětného označení jako znění kmene obchodní firmy žalované, kterou odvolací soud v písemném vyhotovení rozsudku nemohl postupem podle § 164 o. s. ř. ve spojení s § 211 o. s. ř. vypustit.

9. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že „žalobu v plném rozsahu zamítne“, případně rozsudek odvolacího soudu a rozsudek soudu prvního stupně zruší a věc vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. Žalovaná doplnila své dovolání podáním ze dne 24. 2. 2020, doručeným dovolacímu soudu dne 25. 2. 2020, ve kterém uvedla, že předmětná ochranná známka žalobkyně byla rozhodnutím Úřadu průmyslového vlastnictví prohlášena za neplatnou pro vymezené výrobky a služby.

11. Žalobkyně se k dovolání žalované nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou řádně zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), posoudil, zda bylo podáno osobou oprávněnou.

13. Žalovaná napadá rozsudek odvolacího soudu „v plném rozsahu“ a navrhuje, aby dovolací soud změnil napadený rozsudek odvolacího soudu tak, že „žalobu v plném rozsahu zamítne“, nebo aby dovolací soud rozsudky odvolacího soudu

a soudu prvního stupně zrušil. Žalovaná tedy brojí i proti té části rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně tak, že žaloba byla částečně zamítnuta.

č. 53

14. K podání dovolání je však oprávněn (subjektivně legitimován) jen ten z účastníků řízení, jemuž byla rozhodnutím odvolacího soudu způsobena újma na právech a tuto újmu lze napravit tím, že dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změni či zruší (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 1999 ve věci sp. zn. 20 Cdo 1760/98 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004 ve věci sp. zn. 29 Odo 198/2003).

15. Jelikož žalovaná byla v odvolacím řízení v rozsahu měnícího výroku napadeného rozsudku odvolacího soudu procesně úspěšná, neboť žaloba proti ní byla částečně zamítnuta, nebyla žalované napadeným rozsudkem odvolacího soudu v této části způsobena žádná újma na právech, kterou by bylo možno v dovolacím řízení napravit.

16. Proto dovolací soud postupoval podle § 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 218 písm. b) o. s. ř. a dovolání směřující proti měnící části napadeného rozsudku odvolacího soudu jako subjektivně nepřipustné odmítl.

17. V rozsahu, v jakém dovolání směřuje proti potvrzující části rozsudku odvolacího soudu a nákladovému výroku, dovolací soud shledal, že dovolání bylo podáno osobou k tomu oprávněnou. Proto posoudil, zda je dovolání v této části (objektivně) přípustné.

18. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

19. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení.

20. Proto v části, ve které žalovaná svým dovoláním napadá i nákladový výrok rozsudku odvolacího soudu, dovolání být přípustné podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. nemůže. Dovolací soud tudíž v této části dovolání žalované podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

21. Ohledně zbývajících rozsahu dovolání vyšel odvolací soud při posouzení jeho přípustnosti z ustanovení § 237 o. s. ř., podle kterého není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

22. Dovolací soud shledává dovolání přípustným pro posouzení dovolatelkou předestřené otázky hmotného práva týkající rozsahu tzv. práva předchozího uživatele nezapsaného označení ve smyslu § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách v závislosti na prioritě užívání tohoto označení, neboť se jedná o otázku,

jež s důsledky vyplývajícími ze skutkových zjištění v projednávané věci nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud zcela vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 53

23. Dovolání je důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu spočívá při vyřešení této otázky na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

24. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.

25. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách vlastník ochranné známky je v obchodním styku povinen strpět užívání shodného či podobného označení, jestliže práva k tomuto označení vznikla před podáním přihlášky a užívání tohoto označení je v souladu s právem České republiky.

Mezinárodní souvislosti omezení účinků ochranné známky vůči uživateli nezaapsaného označení

27. Citované ustanovení zákona o ochranných známkách je odrazem právní úpravy obsažené v právu mezinárodním, a to v ustanovení čl. 16 odst. 1 věty třetí Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví [příloha 1C Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb.], podle kterého práva z ochranné známky nebudou na úkor existujícím dřívějším právům, ani nebudou mít vliv na možnost Členů poskytovat práva na základě užívání.

28. K uvedené mezinárodní smlouvě přistoupila vedle jednotlivých členských států rovněž Evropská unie, resp. původně Evropské společenství. [Srov. rozhodnutí Rady 94/800/ES ze dne 22. 12. 1994 o uzavření dohod jménem Evropského společenství s ohledem na oblasti, které jsou v jeho pravomoci, v rámci uruguayského kola mnohostranných jednání (1986–1994). Jedná se zde o součást výkonu výlučné pravomoci Evropské unie v rámci společné obchodní politiky, do které patří i mezinárodní obchodní aspekty duševního vlastnictví. Srov. v současnosti čl. 3 odst. 1 písm. e) ve spojení s čl. 207 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie, ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007 pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 111/2009 Sb. m. s.) K této otázce srov. též rozsudek

č. 53

Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 7. 2013 ve věci C-414/11, Daiichi Sankyo Co. Ltd, Sanofi-Aventis Deutschland GmbH proti DEMO Anonymos Vio-michaniki kai Emporiki Etairia Farmakon.] Je proto povinností jak jednotlivých členských států, tak i samotné Evropské unie vykládat své právní předpisy pokud možno ve světle znění a účelu shora uvedené mezinárodní smlouvy (srov. zejm. rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 16. 6. 1998 ve věci C-53/96, Hermès International proti FHT Marketing Choice BV).

29. Samotný původ citovaného ustanovení zákona o ochranných známkách je tak nutno hledat v právu unijním [srov. původně první směrnici Rady 89/104/EHS ze dne 21. 12. 1988, kterou se sblížují právní předpisy členských států o ochranných známkách, v pozdějších zněních kodifikovaných ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. 10. 2008, v současnosti pak směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2436 ze dne 16. 12. 2015, kterou se sblížují právní předpisy členských států o ochranných známkách].

30. Je proto nutno na prvním místě posoudit, zda jsou v projednávané věci splněny podmínky pro položení předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie o výkladu aktů orgánů Evropské unie ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

31. V případě unijních směrnic vzniká právo vnitrostátního soudu, a jde-li o soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, též povinnost, předložit předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie, vyvstane-li v řízení před ním otázka výkladu unijní směrnice (a to i v rámci jejího tzv. nepřímého účinku), ledaže vyvstálá otázka není relevantní nebo že k dotčenému ustanovení unijního práva byl již výklad Soudním dvorem podán (tzv. výjimka *acte éclairé*) nebo že řádné používání unijního práva je tak zřejmé, že není ponechán prostor pro žádné rozumné pochybnosti (tzv. výjimka *acte clair*). (K tomu srov. zejm. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 ve věci sp. zn. 31 Cdo 2325/2008; k výkladu unijnímu srov. zejm. rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci 283/81, Srl CILFIT a další a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, a ze dne 15. 9. 2005 ve věci C-495/03, Intermodal Transports BV proti Staatssecretaris van Financiën.)

32. Podle čl. 14 odst. 3 směrnice 2015/2436 (a dříve též shodně podle čl. 6 odst. 2 směrnice 2008/95/ES) ochranná známka neopravňuje vlastníka, aby zakázal třetí osobě užívat v obchodním styku starší právo, které má jen místní působnost, je-li toto právo uznáno právem dotčeného členského státu a je užíváno na území, pro něž bylo uznáno.

33. Z uvedeného ustanovení unijního práva vyplývá, že starší „právo“, kterým směrnice sleduje možnost omezení účinků ochranných známek požívajících ochrany na území členských států, je podmíněno jeho uznáním v právním řádu daného členského státu. Toto starší „právo“ tedy vyplývá z vnitrostátního zákonodárství každého členského státu a není jako takové obsahem práva unijního.

34. Současné právní úpravy členských států ostatně ani nejsou v tomto směru nikterak harmonizovány [srov. např. odlišné úpravy obsažené v čl. L-713-6 francouzského zákoníku duševního vlastnictví z roku 1992, v čl. 2.23 odst. 2 Úmluvy Beneluxu o duševním vlastnictví (ochranné známky a vzory) z roku 2005, v čl. 160 polského zákona o průmyslovém vlastnictví z roku 2000, v § 14 odst. 3 slovenského zákona o ochranných známkách z roku 2009, či absenci obdobné výslovné úpravy v německém zákoně o ochranných známkách z roku 1994 či v rakouském zákoně o ochraně známek z roku 1970; z historického hlediska lze zmínit též čl. 11 odst. 3 zákona Spojeného království o ochranných známkách z roku 1994, popř. odlišnou dřívější tuzemskou právní úpravu v § 16 odst. 3 zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách, byť na základě obsahově totožného ustanovení unijního práva].

35. Proto v občanském soudním řízení, jehož předmět se týká samotného posouzení jednotlivých náležitostí tohoto staršího „práva“ představujícího důvod omezení účinků ochranné známky, jak je možnost použití této vnitrostátní úpravy členských států připuštěna čl. 14 odst. 3 směrnice 2015/2436, stanovených v tuzemském právu v § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách, nejsou splněny podmínky pro zahájení řízení před Soudním dvorem Evropské unie o předběžné otázce týkající se výkladu aktů orgánů Evropské unie ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie, neboť pravomoc týkající se legislativního vymezení těchto náležitostí je na základě unijního práva ponechána k dispozici národnímu právu členských států a tuzemské vnitrostátní právo na obsah (některého) ustanovení unijního práva nikterak neodkazuje. V tomto směru tudíž nejde o výklad ustanovení unijního práva ve shora uvedeném smyslu, nýbrž jedná se výhradně o otázku tuzemského vnitrostátního práva tak, jak je obsaženo v zákoně o ochranných známkách (v tomto směru k pravomoci Soudního dvora v řízení o předběžné otázce srov. např. jeho rozsudky ze dne 19. 3. 1964 ve věci C-75/63, Unger proti Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten, ze dne 18. 10. 1990 ve věci sp. zn. C-297/88 a C-197/89, Dzodzi proti Belgickému státu, ze dne 21. 12. 1995 ve věci C-307/95, Max Mara Fashion Group S.r.l. proti Ufficio del Registro di Reggio Emilia, či ze dne 7. 11. 2013 ve věci sp. zn. C-313/12, Giuseppa Romeo proti Regione Siciliana).

36. Dovolací soud tak v poměrech projednávané věci bere ve vztahu k unijnímu právu pouze v úvahu, zda tuzemský zákonodárce nepřekročil možnosti stanovené čl. 14 odst. 3 směrnice 2015/2436 (resp. zda řádně implementoval podmínky, které dané ustanovení směrnice pro omezení účinků ochranné známky stanovuje) z hlediska cílů unijního práva. [K rozlišování podmínek stanovených unijním právem a podmínek, které jsou na základě unijního práva ponechány k dispozici vnitrostátnímu zákonodárci, srov. obdobně např. rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 24. 3. 2009 ve spojených věcech T-318/06 až T-321/06, Alberto Jorge Moreira da Fonseca, Lda proti Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochran-

né známky a vzory) /OHIM/.] Vzhledem k současné podobě právní úpravy stanovené v § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách nicméně nevystává dle dovolacího soudu v tomto směru (tj. o souladu tuzemské právní úpravy s unijním právem) žádná interpretační otázka týkající se unijního práva, jejíž řešení by vzbuzovalo rozumné pochybnosti (tzv. výjimka *acte clair*).

č. 53

37. Lze tak uzavřít, že v poměrech projednávané věci zde není právo (resp. povinnost) dovolacího soudu obrátit se s předběžnou otázkou, jež by byla rozhodující pro posouzení předmětu projednávané věci, na Soudní dvůr Evropské unie ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Účel omezení účinků ochranné známky

38. Účelem právní úpravy stanovené v § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách je zajistit pro poskytovatele výrobků či služeb, kteří před podáním přihlášky ochranné známky řádně uvedli na trh své výrobky nebo služby (jež spadají pod rozsah účinků z později přihlášené ochranné známky) pod stejným či podobným označením, možnost dalšího užívání jimi dříve zavedeného označení, aniž by pouze v důsledku vzniku účinků mladší ochranné známky museli do budoucna své výrobky a služby přeznačkovat (tzv. *rebranding*). A to bez ohledu na důvody, pro které nebylo předmětné označení ze strany těchto dřívějších poskytovatelů výrobků či služeb přihlášeno k zápisu do rejstříku ochranných známek, popř. na jiné důvody, pro které k dřívějšímu zápisu tohoto označení jako ochranné známky nedošlo.

39. Jinak řečeno, osobě, která vstoupí na trh se svými výrobky či službami, které jako první v dobré víře označí tak, aby je odlišila od výrobků a služeb jiného, a své označení v obchodním styku i nadále poctivě užívá, má být zajištěno, že své označení může nerušeně užívat i poté, co si stejné (či podobné) označení později přihlásí k formální ochraně jiná osoba (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016 ve věci sp. zn. 23 Cdo 3782/2015).

40. Částečně srovnatelná úprava omezení účinků některých dalších průmyslových práv je obsažena v § 17 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, v § 13 zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, a v § 25 zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

41. Byť právní teorie i praxe v souvislosti s omezením účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách běžně používá termín „právo uživatele nezapsaného označení“, popř. „právo předchozího uživatele“, o subjektivní právo se ve vztahu k vlastníkovu ochranné známky nejedná. Nejvyšší soud již ve svém rozsudku ze dne 15. 4. 2014 ve věci sp. zn. 23 Cdo 3790/2011 vyjádřil závěr, podle kterého možnost předchozího uživatele užívat shodné nebo podobné nezapsané (formálně nechráněné) označení je odvozena z povinnosti uložené

vlastníku ochranné známky takové užívání strpět. Nejde o subjektivní právo ve smyslu možnosti chování zaručeného právními normami, ale o určitou licenci omezující absolutní právo vlastníka ochranné známky, tedy o prostou možnost předchozího uživatele (ve smyslu „nezakázanosti“) nezapsané označení užívat. Není-li taková možnost subjektivním právem, ale jen určitou licenci (obranou proti absolutnímu právu vlastníka ochranné známky), nemůže podléhat ani promlčení.

42. Vzhledem k níže uvedeným úvahám je na místě rovněž doplnit, že omezení účinků ochranné známky může pro uživatele nezapsaného označení představovat z hospodářského hlediska významnou majetkovou (hospodářskou) hodnotu (konkurenční výhodu). Existence takové majetkové hodnoty však nemusí být nutně důsledkem subjektivního práva ve shora uvedeném smyslu, nýbrž může vyplývat i z jiných důvodů, včetně zákonného omezení absolutního práva jiného. Ostatně tato povaha je vlastní zákonným omezením absolutních práv (zákonným licencím) v celé oblasti práva duševního vlastnictví. Byť institut zákonného omezení absolutního práva jiného (zákonná licence) je charakteristický právě pro práva duševního vlastnictví vzhledem ke specifickým (nehmotným) předmětům těchto práv, není jeho obdobné normativní uplatnění vyloučeno ani pro práva věcná k věcem hmotným (srov. např. zákonná omezení vlastnického práva podle § 1013 a násl. o. z., jež nemají, resp. nemusí mít, povahu služebnosti či jiného subjektivního práva ve shora uvedeném smyslu).

43. Z ustanovení § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách dále plyne, že míří pouze na vztah mezi vlastníkem ochranné známky a předchozím uživatelem nezapsaného označení. Ve prospěch předchozího uživatele nezapsaného označení omezuje vlastníka ochranné známky v jeho jinak výlučném právu užívat ochrannou známku ve spojení s výrobky nebo službami, pro které je chráněna. Pro omezení účinků ochranné známky přitom zákon stanoví dvě podmínky. Jednou z nich je vznik práva k nezapsanému označení, druhou je užívání označení v souladu s právem České republiky. Právo k nezapsanému označení vznikne, pokud je takové označení užíváno v zásadě tímž způsobem jako ochranná známka, tj. jsou-li jím označovány či pod tímto označením nabízeny, dováženy, skladovány atd. výrobky či služby. Podstatná přitom je priorita užívání předmětného označení, a to bez ohledu na jeho rozsah, resp. místní dosah (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016 ve věci sp. zn. 23 Cdo 3782/2015).

44. Ve vztahu k obecné soukromoprávní systematice předmětů soukromých práv se sluší doplnit, že byť předmětné ustanovení zákona o ochranných známkách používá pod vlivem mezinárodního a unijního práva termín „právo k tomuto označení“, pak z hlediska účinného tuzemského vymezení předmětů absolutních soukromých práv se o vlastnické či jiné absolutní právo nejedná (a nejednalo se ostatně ani podle právní úpravy předchozí). Postavení uživatele k jeho nezapsanému označení má spíše charakter (faktické) držby této nehmotné věci (v širším

obecně teoretickém chápání tohoto institutu, jak je tradičně uplatňován v oboru práva duševního vlastnictví). (Srov. v právní teorii zejm. Telec, Ivo. Držba informací. Právní rozhledy, 2014, č. 4, s. 115-121. Srov. též dřívější zákonný termín „držitele nezapsané značky“ podle § 6 zákona č. 8/1952 Sb., o ochranných známkách a chráněných vzorech, či v § 4 zákona č. 19/1890 ř. z., o ochraně známek, ve znění účinném od 3. 3. 1933.)

45. Není přitom rozhodné, zda předchozí uživatel předmětného označení má či nemá podnikatelské oprávnění pro uvádění výrobků na trh či poskytování služby, pro něž nezapsané označení používá. Omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách se navíc vztahuje i na takový subjekt, který jedná v rámci přípravy své podnikatelské činnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2014 ve věci sp. zn. 23 Cdo 2044/2013).

46. Omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách trvá pouze po dobu, po kterou je předmětné označení nepřetržitě užíváno pro výrobky či služby, s nimiž je omezení účinků ochranné známky ve prospěch předchozího uživatele tohoto označení spojeno. Ukončením užívání předmětného označení předchozím uživatelem omezení účinků ochranné známky zaniká a nemůže být znovu obnoveno (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2012 ve věci sp. zn. 23 Cdo 3412/2010).

Časové hledisko omezení účinků ochranné známky

47. Vzhledem ke skutkovému stavu zjištěnému soudy v projednávané věci je nutno ke shora uvedeným závěrům rozhodovací praxe dovolacího soudu doplnit, že rozhodným okamžikem pro posouzení rozsahu omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách je podle dikce tohoto ustanovení okamžik podání přihlášky ochranné známky (§ 20 odst. 1 zákona o ochranných známkách).

48. V případě (tuzemské) národní ochranné známky se tak jedná o okamžik podání přihlášky ochranné známky u Úřadu průmyslového vlastnictví, v případě mezinárodní známky podle Madridské dohody o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek (srov. vyhlášku ministra zahraničních věcí č. 65/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 78/1985 Sb.) nebo Protokolu k této dohodě (srov. vyhlášku Ministerstva zahraničních věcí č. 248/1996 Sb.) podání přihlášky s účinky pro Českou republiku u Mezinárodního úřadu Světové organizace duševního vlastnictví zřízeného podle Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (srov. vyhlášku ministra zahraničních věcí č. 69/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 80/1985 Sb.) a v případě ochranné známky Evropské unie (původně ochranné známky Společenství) podání přihlášky u Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví [původně Úřadu pro harmonizaci ve vnitřním trhu (ochranné známky a vzory)] podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1001 ze dne 14. 6. 2017 o ochranné známce Evropské unie (původně naří-

zení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. 2. 2009 o ochranné známce Společenství). V případě uplatnění seniority ochranné známky Evropské unie (resp. ochranné známky Společenství) na základě (tuzemské) národní ochranné známky, se jedná o okamžik podání přihlášky této národní známky (i pokud se vlastník této starší známky vzdal nebo známka zanikla) podle čl. 39 nařízení 2017/1001 (resp. původně podle čl. 34 nařízení 207/2009).

č. 53

49. Okamžik podání přihlášky ochranné známky přitom nelze zaměňovat se vznikem práva přednosti (známkoprávní priority) v důsledku dřívějšího podání přihlášky v jiném členském státě Unie na ochranu průmyslového vlastnictví, jak vyplývá z § 20 odst. 2 zákona o ochranných známkách ve spojení s čl. 4 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví [ve znění její revize ze dne 14. 7. 1967 (srov. vyhlášku ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 81/1985 Sb.)].

50. Právo přednosti má ze své povahy význam pro posouzení vzájemného stáří kolidujících (zapsaných) ochranných známek (požívajících ochrany na našem území podle § 2 zákona o ochranných známkách) při rozhodování o zápisu ochranné známky či o jejím prohlášení za neplatnou, popř. při posuzování důsledků vzájemného střetu práv vlastníků kolidujících (zapsaných) ochranných známek uplatňujících vůči sobě nároky z jejich ochrany. Jeho účel je tudíž oproti právní úpravě omezení účinků ochranné známky ve prospěch uživatelů dřívějšího nezapsaného označení odlišný a samo o sobě nemá s tímto omezením vyplývajícím z právní úpravy jednotlivých členských států žádnou souvislost.

51. Není tedy důvod dovozovat nad rámec díkce zákona jakýkoli význam práva přednosti ochranné známky pro posouzení rozsahu omezení jejich účinků z důvodu existence staršího nezapsaného označení, neboť zde jde pouze o důsledek konkrétní vnitrostátní úpravy každého (členského) státu a nikoli o kolizi mezinárodně uznaných důsledků zápisu ochranné známky v jednotlivých státech Unie na ochranu průmyslového vlastnictví. V tomto smyslu se jedná o nezávislé právní instituty.

52. Jelikož pro konkrétní podobu právní úpravy omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách je určující (v souladu s čl. 14 odst. 3 směrnice 2015/2436) pouze tuzemské vnitrostátní právo a nikoli právo mezinárodní či unijní, jež v této oblasti žádnou konkrétní úpravu nestanoví, nelze ze samotné existence přihlášky ochranné známky v cizím státě (a to případně i ve státě, jenž není členem Evropské unie ani netvoří Evropský hospodářský prostor), z níž právo přednosti (priorita) vyplývá, bez dalšího (tj. nestanoví-li případně zákon záměrně jinak) dovozovat jakékoli závěry pro výklad rozsahu omezení účinků ochranné známky podle tuzemského práva v zákoně o ochranných známkách.

53. Opačný závěr nelze při výkladu omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách vyvozovat ani z právní úpravy pře-

č. 53

kázež zápisu ochranné známky (§ 7 odst. 1 zákona o ochranných známkách) či důvodů pro její prohlášení za neplatnou (§ 32 odst. 3 zákona o ochranných známkách). Ze samotné způsobilosti či nezpůsobilosti určitého nezapsaného označení vyloučit zápis ochranné známky (resp. být důvodem její neplatnosti) nijak nevyplývá, zda se na takové nezapsané označení má či nemá vztahovat omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách.

54. Ostatně výslovné rozlišení institutu omezení účinků ochranné známky a překážek zápisu ochranné známky (resp. důvodů pro její prohlášení za neplatnou) obsahovala právní úprava zákona o ochranných známkách ve znění účinném do 31. 12. 2018, a to ve vztahu k územnímu rozsahu nezapsaného označení, když podle § 7 odst. 1 písm. g) a § 32 odst. 3 v tehdejší znění mohla být důvodem pro zamítnutí přihlášky ochranné známky či pro její prohlášení za neplatnou pouze existence takového nezapsaného označení, které nemělo jen místní dosah. Zatímco omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách se vztahuje (a to jak dle tehdejší, tak i současné právní úpravy) i na taková označení, jež tento územní dosah nevykazují. [V případě ochranné známky Evropské unie srov. čl. 8 odst. 4 a čl. 60 odst. 1 nařízení 2017/1001, a to oproti čl. 138 tohoto nařízení.]

55. Nehledě pak na to, že hlediska časového se právní úprava omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách a právní úprava zápisu ochranné známky či jejího prohlášení za neplatnou v důsledku kolize se starším nezapsaným označením (či jiným označením užívaným v obchodním styku) podle 7 odst. 1 písm. e) [resp. § 7 odst. 1 písm. g) ve znění účinném do 31. 12. 2018] a § 32 odst. 3 zákona o ochranných známkách nikterak neliší, když v obou případech je rozhodující skutečností právě podání přihlášky ochranné známky a nikoli případně uplatnění právo přednosti ochranné známky podle mezinárodní smlouvy (kdy se zároveň jedná o výjimku z mezinárodní známkoprávní zápisné zásady „telle-quelle“ ve smyslu čl. 6 quinques písm. B bod 1 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví).

56. Obdobný závěr pak platí i ve vztahu k právní úpravě vzájemných nároků (subjektivních práv) ze (zapsané) ochranné známky ve vztahu mezi vlastníky kolidujících ochranných známek, jak je v současnosti (tj. s účinností od 1. 1. 2019) výslovně stanovena v § 10b zákona o ochranných známkách, a to pod vlivem unijní úpravy v čl. 18 směrnice 2015/2436. Tímto ustanovením unijního práva se pro účely vymáhání práv z ochranné známky provádí obecná úprava stanovená v čl. 10 odst. 2 a 4 této směrnice, podle něhož uplatněním práv z ochranných známek nemají být dotčena práva vlastníků nabytá před podáním přihlášky či práva přednosti zapsané ochranné známky. Jedná se tak i zde o úpravu vztahu vícera vlastníků (zapsaných) ochranných známek, a tudíž o odlišnou materii oproti úpravě omezení účinků zapsané ochranné známky vůči uživateli staršího nezapsaného označení v souladu s vnitrostátním právním řádem členského státu.

57. Výkladový význam zde nemají ani právní úpravy stanovené v § 17 zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích (resp. § 13 zákona o užitných vzorech) či v § 25 zákona o ochraně průmyslových vzorů. Ty jsou v tomto směru zřetelně odlišné, neboť výslovně vztahují omezení účinků patentu (užitného vzoru) či průmyslového vzoru již k (případnému) vzniku práva přednosti těchto průmyslových práv. Tato rozdílnost vyplývá ze samotné odlišné (tvůrčí) povahy těchto nehmotných předmětů oproti ochranným známkám a potažmo též z rozdílných podmínek pro vznik jejich ochrany, a to i podle práva mezinárodního a unijního. Podmínkou udělení patentu (resp. zápisu užitného vzoru) či zápisu průmyslového vzoru je na rozdíl od ochranných známek celosvětově chápáná novost těchto výtvorů, pro jejíž posouzení je rozhodujícím okamžikem právě (případný) vznik práva přednosti ve smyslu čl. 4 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví. Nejde zde tudíž o omezení účinků patentu (užitného vzoru) či průmyslového vzoru na základě existence staršího (nezapsaného) práva v souladu s právním řádem České republiky, nýbrž o úpravu dalšího používání celosvětově staršího (tedy předcházejícího i případnému vzniku práva přednosti) nezávisle vytvořeného vynálezu (technického řešení) či vzhledu výrobku nebo jeho části. Jedná se tak o výraz celosvětového rozměru vzájemně nezávislých kolidujících výtvorů a nikoli o omezení účinků určitého průmyslového vlastnictví jiným právem v rozsahu podle právní úpravy konkrétního státu.

58. Ostatně zmíněná právní úprava omezení účinků uvedených předmětů průmyslového vlastnictví v zákoně o vynálezech a zlepšovacích návrzích, zákoně o užitných vzorech a v zákoně o ochraně průmyslových vzorů nemá, na rozdíl od vymezení samotných podmínek ochrany těchto nehmotných předmětů, svůj původ ani v právu mezinárodním ani v právu unijním. [Srov. zejm. směrnici Evropského parlamentu a Rady 98/71/ES ze dne 13. 10. 1998 o právní ochraně (průmyslových) vzorů. Je zde pouze předmětová souvislost s obdobnou úpravou práva průmyslových vzorů Společenství podle čl. 22 nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. 12. 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství.]

59. Jelikož tedy dříve ustanovení § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách spojuje omezení účinků ochranné známky s přihláškou ochranné známky a nikoli s uplatněným právem přednosti ochranné známky (vyplývajícím z uvedené mezinárodní smlouvy), není žádný důvod dovozovat odlišný závěr výkladem, a to ani na základě shora uvedeného účelu předmětné právní úpravy, jež spočívá v právu tuzemském a nikoli v uvedených mezinárodních smlouvách či v právu unijním, ani z důvodu jiného. [Na čemž nic nemění, že od tohoto závěru je nutno se výjimečně výkladově odchýlit v případě všeobecně známých známek, jež požívají na našem území ochrany bez ohledu na jejich přihlášení, resp. zápis, ve smyslu § 2 písm. d) zákona o ochranných známkách ve spojení s čl. 6bis Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví a čl. 16 odst. 2 a 3 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, kdy omezení účinků těchto ochranných

známek je nutno z tohoto důvodu spojovat nikoli s okamžikem podání přihlášky, nýbrž se vznikem jejich ochrany na našem území.]

č. 53

60. Lze proto uzavřít, že celkový rozsah omezení účinků (zapsané) ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách je nutno vztahovat k okamžiku podání přihlášky této ochranné známky. Posouzení tohoto rozsahu se tudíž odvíjí od konkrétních skutkových okolností existujících v okamžiku přihlášky ochranné známky, a to jak z hlediska (osobního) subjektového, tak předmětového (druhového).

Osobní a předmětový rozsah omezení účinků ochranné známky

61. Z hlediska osobního není nijak vyloučeno, aby se předmětné omezení účinků ochranné známky vztahovalo podle konkrétních okolností na vícero osob, resp. aby existovalo více subjektů oprávněných k dalšímu užívání staršího nezapsaného označení. Rozhodující je pouze zjištění, zda u každého z těchto subjektů jsou již k okamžiku podání přihlášky ochranné známky splněny podmínky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách, tedy včetně užívání tohoto označení v souladu s právem České republiky (a to i práva soutěžního).

62. Proto pro posouzení rozsahu omezení účinků ochranné známky podle stavu existujícího v okamžiku podání přihlášky ochranné známky je zcela nerozhodné, jaký je vzájemný vztah vícera předchozích uživatelů předmětného staršího označení (tedy zda jde o subjekty z hospodářského či právního hlediska nezávislé nebo jde o užívání předmětného označení vzájemně odvozené či jinak související), došlo-li u každého z nich ke splnění podmínek podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách (srov. obdobně v teorii CHARVÁT, R. § 10. In KOUKAL, P., CHARVÁT, R., HEJDOVÁ, S., ČERNÝ, M. Zákon o ochranných známkách. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017, str. 229. BISKUPOVÁ, E. § 10. In HORÁČEK, R. a kolektiv. Zákon o ochranných známkách/Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení/Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 137.)

63. Z hlediska předmětového (druhového) je nutno obdobně dovozovat, že omezení účinků ochranné známky se vztahuje pouze na takové druhy (sortiment) výrobků či služeb, pro které bylo starší nezapsané označení oprávněným subjektem (či jednotlivými oprávněnými subjekty) používáno v okamžiku podání přihlášky ochranné známky. (Aniž by se zároveň jednalo o omezení množstevní v tom smyslu, že by uživatel staršího nezapsaného označení nemohl posléze měnit množství jím nabízených výrobků či úkonů poskytované služby pod tímto označením.)

64. Zároveň z účelu omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách plyne, že po rozhodném okamžiku přihlášky ochranné známky již nemůže být omezení účinků ochranné známky rozšiřováno ani z hlediska subjektového ani předmětového.

65. Proto se předmětné omezení účinků ochranné známky v první řadě vztahuje pouze na takové uživatele staršího nezapsaného označení, kteří toto označení užívali za podmínek podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách k rozhodnému okamžiku podání přihlášky ochranné známky, a zároveň pouze pro takový druh výrobků či služeb, pro který tyto osoby předmětné označení v rozhodném okamžiku používaly.

č. 53

Změny v osobním rozsahu omezení účinků ochranné známky

66. Po podání přihlášky ochranné známky se jiné osoby mohou stát subjekty oprávněnými z předmětného omezení účinků ochranné známky pouze za podmínky, že tím nedochází k rozšíření tohoto omezení nad jeho původní rámec. Užívání staršího nezapsaného označení způsobem podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách jinou osobou je tudíž možné pouze v rozsahu odvozeném od původního oprávněného subjektu a zásadně pouze v souvislosti s převodem či přechodem obchodního závodu (resp. jeho příslušné části) původního oprávněného subjektu (jedná-li se o podnikatele) či na základě jiné obdobné právní skutečnosti, v jejímž důsledku dochází ke vstupu jiné osoby do tržního postavení původního oprávněného subjektu na trhu příslušného druhu výrobků či služeb (resp. dochází tak k nahrazení původního oprávněného subjektu na relevantním trhu). (Srov. též v dřívější tuzemské civilistice pojem „práv s živnostenským závodem spojených“, resp. „práv vázaných k závodu“, „lpících na závodu“ či „závislých na provozování závodu“, představující důsledek „attrakční stránky závodu“. Srov. např. RANDA, A. Soukromé obchodní právo rakouské. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008, s. 82. HERRMAN ŠL. OTAVSKÝ, K. Obchodní závod a práva ku statkům nehmotným. In Pocta podaná českou fakultou právnickou panu Dr. Ant. R. R. k sedmdesátým narozeninám dne 8. 7. 1904. Praha: Bursík a Kohout, 1904, s. 340, 343 a 347.)

67. Samostatný převod (či jiné postoupení) nebo přechod omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách ani jeho licence (či jiný souhlas oprávněné osoby k jeho využití) nejsou možné jak ze samotné povahy tohoto právního postavení (jež se nezakládá na subjektivním právu ve shora uvedeném smyslu), tak vzhledem k výše uvedenému účelu právní úpravy spjaté se stavem trhu k rozhodnému okamžiku přihlášky ochranné známky. (Srov. též názor implicitně vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2003 ve věci sp. zn. 32 Odo 697/2002 a rovněž v rozsudku ze dne 19. 4. 2012 ve věci sp. zn. 23 Cdo 3412/2010. Z další soudní praxe srov. obdobně rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2010 ve věci sp. zn. 3 Cmo 329/2009, uveřejněný ve Sbírce správních a soudních rozhodnutí ve věcech průmyslového vlastnictví II. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 316. V teorii srov. též např. BISKUPOVÁ, E. § 10. In HORÁČEK, R., BISKUPOVÁ, E., DE KORVER, Z. Práva na označení a jejich vymáhání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 135. CHARVÁT, R. § 10.

In KOUKAL, P., CHARVÁT, R., HEJDOVÁ, S., ČERNÝ, M. Zákon o ochranných známkách. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017, str. 229. V případě částečně obdobného účelového omezení účinků zapsaného průmyslového vzoru srov. též výslovně § 25 odst. 2 zákona o ochraně průmyslových vzorů.)

č. 53

68. Argumentace žalované, podle které lze z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2014 ve věci sp. zn. 23 Cdo 3790/2011 dovodit, že souhlas s užíváním nezapsaného označení ve vztahu k omezení účinků ochranné známky lze poskytnout i jiným způsobem než uzavřením licenční smlouvy (tj. převodem), není přílehlavá již proto, že dovolací soud v tomto rozhodnutí (resp. v části, na kterou žalovaná poukazuje) neposuzoval otázku „převodu oprávnění“ vyplývajícího z omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách, nýbrž otázku samotného vzniku omezení účinků ochranné známky (resp. podmínky spočívající v souladu užívání nezapsaného označení s právem České republiky), a to v souvislosti s možnou kolizí nezapsaného označení s jiným právem duševního vlastnictví (autorským právem) třetí osoby. V tomto směru tudíž uvedený názor žalované z rozhodovací praxe dovolacího soudu nikterak nevyplyvá.

69. Pro úplnost lze uvést, že shora vyložený vztah mezi vlastníkem ochranné známky a předchozím uživatelem nezapsaného označení podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách je nutno odlišovat od případných práv předchozího uživatele nezapsaného označení vůči třetím osobám vyplývajících z užívání (držby) tohoto označení (jako věci v právním smyslu), včetně práv na ochranu před nekalou soutěží (např. v důsledku vzniku příznačnosti tohoto označení pro uživatele na relevantní části trhu). S existencí těchto práv pak může být podle okolností spojena i možnost právní dispozice s nezapsaným označením ve vztahu ke třetím osobám (např. poskytnutím svolení s užíváním příznačného označení jiným soutěžitelem na relevantním trhu) či uplatnění práv z užívání tohoto označení vyplývajících. Na rozsah omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách však takováto případná dispozice či uplatnění práv předchozího uživatele nezapsaného označení vůči třetím osobám nemá žádný vliv.

Další nakládání s výrobky označenými v souladu s omezením účinků ochranné známky

70. Ze shora naznačeného účelu staršího nezapsaného označení, který spočívá v označování výrobků či služeb v zásadě stejným způsobem jako v případě ochranné známky, lze rovněž dovodit, že výrobky označené při splnění podmínek omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách je možné uvádět na trh a obchodovat s nimi za zásadně stejných podmínek jako u výrobků označených vlastníkem ochranné známky či s jeho souhlasem.

71. Proto účinek vyčerpání práv z ochranné známky podle § 11 zákona o ochranných známkách, jenž stanoví, že vlastník ochranné známky není zásadně oprávněn zakázat její užívání na výrobcích, které byly s touto ochrannou známkou

uvedeny na trh v členském státě Evropské unie nebo jiném státě tvořícím Evropský hospodářský prostor tímto vlastníkem nebo s jeho souhlasem, nemá-li pro to oprávněný důvod, je nutno analogicky aplikovat i na výrobky označené předchozím uživatelem nezapsaného označení při splnění podmínek podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách (srov. obdobně v teorii CHARVÁT, R. § 10. In KOUKAL, P., CHARVÁT, R., HEJDOVÁ, S., ČERNÝ, M. Zákon o ochranných známkách. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017, str. 230).

72. Z toho plyne, že vlastník ochranné známky nemůže zakázat užívání staršího nezapsaného označení na výrobcích, které byly uvedeny na trh uživatelem staršího nezapsaného označení v souladu s omezením účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách, nemá-li pro to oprávněný důvod. Takovýto výklad nikterak neodporuje celkovému smyslu zákonné absolutněprávní ochrany (zapsaných) ochranných známek, jež zásadně nesleduje omezení možnosti (dalšího) tržního uplatnění řádně označených výrobků, a naopak odpovídá shora uvedenému účelu omezení účinků ochranné známky, jímž je zajištění možnosti nerušeného užívání staršího nezapsaného označení i po vzniku známko-právní ochrany.

73. Nicméně na rozdíl od unijního konceptu územního rozsahu vyčerpání práv z ochranné známky ve smyslu § 11 zákona o ochranných známkách se související omezení účinků ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách týká pouze výrobků uvedených na trh v České republice a zde užívaných, neboť toto ustanovení výslovně podmiňuje omezení účinků ochranné známky souladem užívání nezapsaného označení s právem České republiky (a nikoli jiného členského státu Evropské unie či státu tvořícího Evropský hospodářský prostor). Tento závěr pak vyplývá i z obecného principu teritoriality národní duševně vlastnické ochrany, včetně tuzemské právní úpravy národních ochranných známek, s čímž v mezinárodním právu soukromém souvisí též povinné použití hraničního určovatele *lex loci protectionis* pro ochranu duševního vlastnictví [srov. čl. 8 odst. 1 a 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), popř. § 80 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém].

Posouzení v poměrech projednávané věci

74. V projednávané věci lze přisvědčit závěru odvolacího soudu do té míry, že žalované nemohlo, vzhledem ke konkrétním skutkovým zjištěním odvolacího soudu (jež sama dovolacímu přezkumu podle § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. nepodléhají), svědčit omezení účinků předmětné ochranné známky žalobkyně podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách odvozeným způsobem na základě nabytí tohoto oprávnění od jediného společníka a jednatele žalované, pana F. D. V řízení zjištěno, že i po tvrzeném převodu nezapsaného

č. 53

označení na žalovanou v roce 2015 pan F. D. toto označení nadále užíval na jím vyráběných a distribuovaných výrobcích stejného druhu. Nelze tak učinit závěr, že by zde došlo k takové právní skutečnosti (např. k převodu obchodního závodu pana F. D. či jeho příslušné části), v jejímž důsledku by žalovaná vstoupila do tržního postavení pana F. D. a na relevantním trhu ho tak nahradila. Potud je napadené rozhodnutí odvolacího soudu správné.

75. Úvahy odvolacího soudu vyjádřené v odůvodnění napadeného rozhodnutí však zcela postrádají jak skutkové, tak i právní posouzení tvrzení žalované (jež bylo ze strany žalované uplatněno na její obranu již v jejím prvním vyjádření k žalobě ze dne 22. 5. 2017 a poté opakovaně i v dalším průběhu řízení), podle kterého žalovaná sama užívá sporné označení již od 1. 7. 2015 na jí vyráběných a distribuovaných výrobcích, obalech, písemných materiálech, internetových prezentacích apod. Vzhledem k tomu, že přihláška předmětné ochranné známky byla žalobkyní podána až dne 15. 9. 2015, bylo nezbytné posoudit, zda a v jakém rozsahu k tomuto datu byly na straně samotné žalované splněny podmínky vzniku omezení účinků předmětné ochranné známky podle § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách, tedy zda žalované vzniklo její vlastní „právo“ k předmětnému nezapsanému označení tím, že je ke dni přihlášky předmětné ochranné známky sama žalovaná začala řádně používat v souladu s právem České republiky (včetně práva soutěžního) k označování vlastních výrobků a služeb uváděných na trh.

76. Do uvedeného data je pro vznik omezení účinků předmětné ochranné známky žalobkyně bez významu, zda žalovaná toto označení používala hospodářsky či právně odvozeně od činnosti svého jediného společníka a jednatele, pana F. D., resp. zda oba subjekty používaly předmětné označení pro své výrobky a služby souběžně či nikoli. Stejně tak v tomto směru nemá samo o sobě (nejsou-li zde další rozhodující skutkové okolnosti) žádný význam zjištění, že žalobkyně používala předmětné označení v nezapsané formě již od roku 2013, resp. zjištění, která osoba použila toto nezapsané označení pro označení svých výroků či služeb jako první. Významné je pouze to, zda žalovaná v souladu s právem České republiky ke dni podání přihlášky předmětné ochranné známky sama při své vlastní hospodářské činnosti sporné označení skutečně řádně používala a v jakém rozsahu.

77. K tvrzení žalované o uvedené rozhodující právní skutečnosti (tedy skutečnosti, jež tvoří součást hypotézy použité hmotněprávní normy) však odvolací soud neučinil žádné skutkové zjištění a potažmo ani žádné právní závěry. K jeho prokázání (a též k odstranění logického rozporu vůči dalšímu tvrzení žalované v jejím vyjádření na ústním jednání konaném dne 2. 5. 2018, podle kterého měla žalovaná sporné označení užívat až od roku 2016 po jeho „převodu“ od svého jediného společníka a jednatele, který je užíval do poloviny roku 2015) ostatně nebyly provedeny žádné důkazy, a to ani důkazy provedené soudem bez návrhu účastníků (§ 120 odst. 2 věta první o. s. ř.) ani důkazy navržené žalovanou na základě poučení soudu podle § 118a odst. 3 o. s. ř., jehož se má účastníkovi dostat,

pakliže soud nemůže o jeho tvrzení učinit (prokázaný) skutkový závěr, a jehož se žalované vzhledem k neúplnému právnímu posouzení věci odvolacím soudem v řízení nedostalo.

78. Proto již z tohoto důvodu zůstalo právní posouzení věci odvolacím soudem neúplné, a tudíž nesprávné.

79. Navíc i v případě, že by žalované nesvědčilo její vlastní „právo“ předchozího uživatele staršího nezapsaného označení, bylo by nutno rovněž posoudit obranu žalované (výslovně tvrzenou již na ústním jednání konaném dne 2. 5. 2018), že nabízí výrobky vyrobené jejím jediným společníkem a jednatelem, panem F. D., který započal s označováním svých výrobků před vznikem „známkoprávní priority“ žalobkyně, a v jehož prospěch tudíž dle tvrzení žalované má (rovněž) svědčit omezení účinků ochranné známky žalobkyně.

80. V případě opodstatněnosti tohoto tvrzení by nebylo možné vzhledem k účelu právní úpravy obsažené v § 10 odst. 2 zákona o ochranných známkách, jak vyloženo shora, žalované (paušálně) zakázat užívání předmětného označení na (všech) výrobcích určitého druhu, resp. při jejich tržní nabídce, neboť ve vztahu k výrobkům, jež mají tržní původ u uživatele staršího nezapsaného označení, by jejich další tržní nakládání ze strany žalované bylo v souladu s omezením účinků ochranné známky žalobkyně, neměla-li by žalobkyně nějaký (zvláštní) ospravedlnitelný důvod k vyloučení dalšího obchodování s výrobky řádně uvedenými na trh.

81. Jinak řečeno, žalovaná by v takovém případě sice nebyla oprávněna označovat své výrobky předmětným označením ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a) zákona o ochranných známkách, resp. uvádět takové výrobky na trh, avšak dále nabízet výrobky uvedené na trh uživatelem staršího nezapsaného označení a jinak s těmito výrobky tržně nakládat by bylo žalovanou (nejsou-li zde jiné důvody, pro které by takové používání staršího nezapsaného označení nebylo v souladu s právem České republiky, nebo není-li zde jiný ospravedlnitelný důvod žalobkyně) činěno po právu a nebylo by tak možno žalované uložit, aby se takového jednání zdržela. Tato skutečnost by pak měla význam rovněž při úvaze o vzniku práva žalobkyně na zaplacení požadovaného přiměřeného zadostiučinění či o jeho výši.

82. I z tohoto důvodu je nutno považovat právní posouzení věci odvolacím soudem za neúplné, a tudíž nesprávné.

83. Shora uvedené závěry je pak nutno promítnout i do posouzení žalobkyní podpůrně uplatněné ochrany proti jednání v nekalé soutěži podle § 2976 a násl. o. z.

84. K doplnění dovolání žalované ze dne 24. 2. 2020, jehož obsahem je tvrzení žalované o vydání správního rozhodnutí, kterým se ochranná známka žalobkyně prohlašuje za částečně neplatnou s účinky ex tunc, dovolací soud nepřihlédl, neboť po uplynutí lhůty k podání dovolání již nelze měnit důvody dovolání (§ 242 odst. 4 o. s. ř.), kromě toho je pro rozhodnutí dovolacího soudu rozhodující stav

v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu (§ 243f odst. 1 o. s. ř.) a v dovolání nelze uplatnit nové skutečnosti nebo důkazy (§ 241a odst. 6 o. s. ř.).

85. Konečně dovolatelka ve svém dovolání namítá nesprávnost postupu odvolacího soudu při opravě jeho rozhodnutí podle § 164 o. s. ř. ve spojení s § 211 o. s. ř. Takto formulovaná námitka sice sama o sobě přípustnost dovolání založit nemůže, neboť se nejedná o otázku, na jejímž vyřešení rozhodnutí odvolacího soudu závisí, nýbrž dovolatelka svojí argumentací ve skutečnosti vytýká odvolacímu soudu vadu řízení. Avšak vzhledem k tomu, že dovolání je přípustné, dovolací soud přihlíží i k vadám řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

86. Dovolatelce lze přisvědčit v názoru, že je nepřípustné, aby soud postupem podle § 164 o. s. ř. změnil obsah výroku rozhodnutí, ledaže se jedná o chyby v psaní a v počtech, jakož i jinou zjevnou nesprávnost (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016 ve věci sp. zn. 22 Cdo 4943/2015, ze dne 25. 7. 2016 ve věci sp. zn. 20 Cdo 1325/2016 či ze dne 13. 12. 2016 ve věci sp. zn. 26 Cdo 1918/2016).

87. Vzhledem k tomu, že odvolací soud v písemném vyhotovení svého rozsudku změnil oproti znění výroku tak, jak byl vyhlášen, rozsah povinnosti uložené žalované tím, že vypustil omezení týkající se užívání předmětného označení jako kmene obchodní firmy žalované, nejednalo se o opravu chyby v psaní či v počtech, jakož i jiné zjevné nesprávnosti, ve smyslu § 164 o. s. ř., nýbrž o změnu v obsahu výroku rozhodnutí, které postupem podle tohoto ustanovení docílit nelze.

88. Proto dovolací soud s ohledem na výše uvedené důvody dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu není správné a dovolání je důvodné.

89. Jelikož vzhledem k dosavadním výsledkům řízení není možné v dovolacím řízení o věci rozhodnout [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.], dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu, v rozsahu, v jakém je dovolání žalované přípustné, a rovněž v závislém výroku o nákladech řízení [§ 242 odst. 2 písm. a) o. s. ř.], ze shora uvedených důvodů podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil.

90. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud v příslušné části i rozsudek soudu prvního stupně a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 54

č. 54

Insolvence, Úpadek, Oddlužení, Splátkový kalendář, Poctivost (o. z.), Zpětná účinnost právních předpisů

§ 389 IZ, § 390 odst. 3 IZ, § 395 IZ, § 396 IZ, § 397 IZ, § 405 IZ, § 8 o. z.

Nesouhlas věřitele s řešením úpadku dlužníka oddlužením (§ 389 insolvenčního zákona) není zjevným zneužitím práva, které nepožívá právní ochrany (§ 8 o. z.), jen proto, že jeho důsledkem je zastavení insolvenčního řízení z důvodu, že majetek dlužníka je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující.

Jestliže usnesení o povolení oddlužení nabylo účinků i právní moci před 24. 4. 2020, je pro pozdější rozhodnutí o tom, zda je dlužník oprávněn podat návrh na povolení oddlužení (§ 397 odst. 1 insolvenčního zákona) rozhodné ustanovení § 389 insolvenčního zákona ve znění účinném před uvedeným datem.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sen. zn. 29 NSČR 114/2019)
ECLI:CZ:NS:2020:29.NSCR.114.2019.1

Nejvyšší soud k dovolání věřitele č. 6 zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 5. 2019, s výjimkou výroku o odmítnutí odvolání, a usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2019, s výjimkou výroků o schválení zpráv o přezkumu a o účincích usnesení, a věc v tomto rozsahu vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 28. 1. 2019 rozhodl, že dlužnice (D. M.) je oprávněna podat návrh na povolení oddlužení (výrok I.), schválil zprávu o přezkumu ze dne 5. 8. 2018 a ze dne 14. 8. 2018 (výrok II.), schválil oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře (výrok III.), konstatoval, že insolvenční správkyň je JUDr. J. C. (výrok IV.), uložil povinnosti plátcům mzdy, důchodu a jiných příjmů dlužnice, dlužnici, insolvenční správkyň a věřitelům (výroky V., VI. a VIII. až X.), určil, jakým způsobem budou uspokojovány nezajištěné pohledávky přihlášených věřitelů (výrok VII.),

a že účinky tohoto usnesení nastávají okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku (výrok XI.)

2. Vrchní soud v Praze k odvolání věřitele č. 6 D. F. (dále jen „věřitel“) usnesením ze dne 6. 5. 2019 potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodech I. a III. až X. výroku; odvolání věřitele proti bodu XI. výroku odmítl.

č. 54

3. Soudy nižších stupňů vyšly z toho, že:

a) Usnesením ze dne 8. 6. 2018 insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužnice a povolil řešení jejího úpadku oddlužením.

b) Věřitel byl oprávněn vyslovit nesouhlas s oddlužením dlužnice, neboť je věřitelem vykonatelné (viz platební rozkaz Okresního soudu v Benešově ze dne 22. 2. 2011, č. j. 106 C 11/2011-31) pohledávky z podnikání (z titulu úroků z prodlení za pozdní úhradu kupní ceny zboží dodaného na základě kupní smlouvy ze dne 10. 9. 2007 ve výši 186 010,53 Kč), která byla po přezkumu zjištěna co do pravosti i výše jako nezajištěná; nesouhlas s oddlužením insolvenčnímu soudu sdělil a odůvodnil v přihlášce pohledávky ze dne 4. 7. 2018.

c) V případě schváleného oddlužení splátkovým kalendářem je dán předpoklad, že pohledávky věřitelů budou uhrazeny v rozsahu 32 % (viz zpráva pro oddlužení ze dne 31. 7. 2018), tj. v celkové výši 300 745,- Kč, což u pohledávky věřitele činí 59 523,- Kč.

d) V případě řešení úpadku dlužnice konkursem by s ohledem na její zanedbatelný majetek nedostali věřitelé ničeho a „bylo by nutno“ insolvenční řízení zastavit; dlužnice by tak nemohla úspěšně podat (za trvajících nesouhlasu věřitele) nový insolvenční návrh na povolení oddlužení.

4. Za tohoto stavu odvolací soud – vycházející z ustanovení § 1, § 5 písm. a), § 395 odst. 1 písm. b), § 397, § 389 odst. 2 písm. a) a b), § 405 odst. 3 a § 406 odst. 1 a 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z ustanovení § 8 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) – dospěl k následujícím závěrům:

[1] Smyslem insolvenčního řízení je uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickým úpadkem tím způsobem, aby došlo k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnických věřitelů.

[2] V dané věci věřitel „rezignuje“, byť i jen na částečné (třetinové) uspokojení své pohledávky. „To by bylo plně jeho právo, kdyby se tímto způsobem choval individuálně mimo rámec insolvenčního řízení, nikoliv však v insolvenčním řízení, ve kterém tímto přístupem v podstatě nutí ostatní věřitele sdílet jeho iracionální postoj, v jehož důsledku by se jim v tomto a patrně ani v žádném budoucím insolvenčním řízení nedostalo ničeho“. Věřitel chce (nesouhlasem s oddlužením dlužnice) „docílit zastavení insolvenčního řízení dle § 405 odst. 3 insolvenčního zákona, a tedy nulového uspokojení jak jím přihlášené pohledávky, tak i přihlášených pohledávek ostatních věřitelů. Tento jeho cíl se zcela mýjí se smyslem a účelem insolvenčního řízení

a insolvenční soudy nemohou dát průchod tomuto zjevnému zneužití práva s velmi nepříznivým dopadem na ostatní přihlášené věřitele se zjištěnými pohledávkami a na dlužníci“.

[3] Zmíněné jednání (nesouhlas s oddlužením) věřitele tak nepožívá právní ochrany (§ 8 o. z.); proto je odvolací soud „nevzal v úvahu“.

5. Dále odvolací soud doplnil, že vzhledem ke shora uvedenému již neřešil, zda věřitel byl povinen svůj nesouhlas s oddlužením zopakovat postupem podle § 403 odst. 2 insolvenčního zákona, tj. uvést znovu do 7 dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku (schůze věřitelů nebyla svolána), nebo zda postačoval jeho nesouhlas obsažený v přihlášce pohledávky.

6. Proto odvolací soud usnesení insolvenčního soudu v bodech I. a III. až X. výroku potvrdil jako věcně správné; v části, ve které odvolání věřitele směřovalo proti bodu XI. výroku usnesení insolvenčního soudu, je odvolací soud odmítl jako nepřípustné [§ 218 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu – dále jen „o. s. ř.“].

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když odvolací soud se (podle jeho názoru) odchýlil od ustálené (a v dovolání specifikované) rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, když nesprávně vyložil ustanovení § 389 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, ve věci nesprávně aplikoval ustanovení § 405 insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 395 insolvenčního zákona, a v rozporu s ustanovením § 212 o. s. ř. nepřezkoumal odvolání ze všech důvodů, které odvolatel uplatnil.

8. S poukazem na obsah přihlášky pohledávky předesílá, že dlužnice porušila povinnost podat (včas) insolvenční návrh, když byla v úpadku nejpozději v roce 2009, tj. v době, kdy podnikala v obchodu s obuví a vlastnila minimálně skladevé zásoby a zařízení provozovny. Měla tak možnost (kdykoli v době svého úpadku) podat insolvenční návrh s návrhem na prohlášení konkursu a zajistit si tak možnost případného budoucího oddlužení; insolvenční návrh ale podala až v roce 2018, kdy již (dle vlastního tvrzení) nevlastnila žádný majetek.

9. Dále dovolatel připomíná, že insolvenční řízení není jediným řízením, v němž dochází k uspokojování pohledávek; základním řízením v tomto směru je řízení exekuční, v němž jsou pohledávky věřitelů postupně uspokojovány dle pořadí. Nebude-li dlužníci schváleno oddlužení, mají věřitelé možnost dosáhnout uspokojení svých pohledávek právě v exekučním řízení. Ostatně, ani on sám ne-rezignoval na uspokojení své pohledávky, když „několik let čekal, než se jeho exekuční řízení dostalo do pořadí, a poté bylo až do zahájení insolvenčního řízení na jeho pohledávku exekučně sráženo“. Skončí-li insolvenční řízení a „nedojde-li

k osvobození dlužnice od zbytku dluhů, bude ve srážkách ze mzdy a v ostatních způsobech provádění exekučního řízení pokračováno“.

10. K otázce (ne)přípustnosti oddlužení dovolatel poukazuje na závěry formulované Nejvyšším soudem v usnesení sen. zn. 29 NSČR 114/2016 (jde o usnesení ze dne 19. 6. 2018 uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2019, pod číslem 99), včetně předchozí judikatury Nejvyššího soudu zmíněné v jeho důvodech, jakož i na závěry obsažené v usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2019, sp. zn. II. ÚS 328/19.

11. Konečně připomíná, že dlužnice v seznamu závazků neuvedla veškeré své závazky; chybí zde závazky vůči R. K. (154 871 Kč), I. C., s. r. o. (658 257 Kč) a S. S. á r. l. (2 973,77 Kč). Na tyto skutečnosti dovolatel opakovaně poukazoval, přičemž insolvenční soud „na ně nijak nereagoval“; odvolací soud se jeho argumenty v důvodech napadeného usnesení nijak nezabýval a nezkoumal poctivost záměru dlužnice při podání návrhu na oddlužení ve smyslu závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 6/2008 (jde o usnesení ze dne 29. 9. 2010 uveřejněné pod číslem 61/2011 Sb. rozh. obč. – dále jen „R 61/2011“).

12. Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu v potvrzujícím výroku změnil tak, že dlužnice není oprávněna podat návrh na povolení oddlužení, a aby zrušil usnesení insolvenčního soudu v bodech I. a III. až X. výroku, oddlužení dlužnice neschválil a insolvenční řízení zastavil, když majetek dlužnice nepostačuje pro uspokojení věřitelů.

III.

Přípustnost dovolání

13. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

14. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. a to k řešení právních otázek dovolatelem otevřených, týkajících se oprávnění dlužnice podat návrh na povolení oddlužení, které odvolací soud zčásti vyřešil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, a zčásti jde o otázky dosud Nejvyšším soudem beze zbytku nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní nor-

mu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Podle ustanovení § 389 insolvenčního zákona dlužník může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením, jde-li o a) právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo b) fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání (odstavec 1). Dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkova úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde; platí, že věřitel souhlasí, pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní, nebo b) jde o pohledávku věřitele, která zůstala nespokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo c) jde o pohledávku zajištěného věřitele (odstavec 2).

Podle ustanovení § 390 odst. 3 insolvenčního zákona návrh na povolení oddlužení podaný opožděně nebo někým, kdo k tomu nebyl oprávněn, insolvenční soud odmítne rozhodnutím, které doručí dlužníku, osobě, která takový návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání může podat pouze osoba, která takový návrh podala.

Podle ustanovení § 395 insolvenčního zákona insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, a) že jim je sledován nepoctivý záměr, nebo b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí (odstavec 1). Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (odstavec 2).

Podle ustanovení § 396 insolvenčního zákona, jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, může současně rozhodnout o způsobu řešení dlužníkova úpadku konkursem pouze tehdy, jestliže a) návrh na povolení oddlužení nebyl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, b) návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, nebo c) návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud zjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, a dlužník v návrhu na povolení oddluže-

ní požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3 (odstavec 1). Nepostupuje-li insolvenční soud podle odstavce 1, insolvenční řízení zastaví; bylo-li uplatněno právo na odměnu podle § 390a odst. 5, insolvenční soud současně dlužníkovi uloží povinnost uhradit osobě podle § 390a odst. 1 písm. a) odměnu za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390a odst. 3, pokud odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení nezavinila. Odvolání proti rozhodnutí o zastavení řízení mohou podat dlužník a přihlášený věřitelé; právní mocí rozhodnutí se insolvenční řízení končí (odstavec 2)

Podle ustanovení § 397 odst. 1 insolvenčního zákona, nedojde-li ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení ani k jeho odmítnutí nebo zamítnutí, insolvenční soud oddlužení povolí. V pochybnostech o tom, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, insolvenční soud oddlužení povolí a tuto otázku prozkoumá v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí. Insolvenční soud oddlužení nepovolí do doby, než mu dlužník předloží seznam majetku a seznam závazků. Rozhodnutí o povolení oddlužení se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu není přípustné.

Podle ustanovení § 405 insolvenčního zákona insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (odstavec 1). Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkova úpadku konkursem pouze tehdy, jestliže a) návrh na povolení oddlužení nebyl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, b) návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, nebo c) návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud zjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, a dlužník na jednání s insolvenčním správcem podle § 410 odst. 2 požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3 (odstavec 2). Nepostupuje-li insolvenční soud podle odstavce 2, insolvenční řízení zastaví; současně rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce. Nebyla-li osobě podle § 390a odst. 1 písm. a) dosud vyplacena odměna za sepis a podání návrhu

na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu podle § 390a odst. 3, insolvenční soud současně uloží dlužníkovi povinnost ji uhradit, byla-li uplatněna podle § 390a odst. 5. Proti rozhodnutí o zastavení řízení mohou podat odvolání dlužník, insolvenční správce a přihlášení věřitelé; právní mocí rozhodnutí se insolvenční řízení končí (odstavec 3).

č. 54

Podle ustanovení § 8 o. z. zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

17. V této podobě, pro věc rozhodné, platila shora citovaná ustanovená insolvenčního zákona a občanského zákoníku již v době zahájení insolvenčního řízení (21. 5. 2018) a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

18. Nejvyšší soud již v usnesení sen. zn. 29 NSČR 114/2016 při výkladu ustanovení § 389 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014 vysvětlil, že dřívější mezera v zákoně (§ 389 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013) co do popisu situací, při kterých dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, byla zaplněna textem ustanovení § 389 odst. 2 insolvenčního zákona, čímž v dotčeném ohledu odpadla možnost dotvořit právo judikaturou [mezery v zákoně vyžadující zaplnění judikaturou již zde není]. Tamtéž uvedl, že podle ustanovení § 389 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014 nelze překážku povolení nebo schválení oddlužení spočívající v tom, že dlužník má dluhy z podnikání, překlenout (oddlužení povolit a schválit) na základě argumentu, že povolení a schválení oddlužení povede k plnému uspokojení přihlášených věřitelů.

19. Viz též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sen. zn. 29 NSČR 102/2017.

20. Jakkoli bylo s účinností od 1. 7. 2017 ustanovení § 389 odst. 2 písm. a) insolvenčního zákona doplněno [zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony] o větu, podle níž „platí, že věřitel souhlasí, pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní“, uplatní se výše zmíněné závěry (s níže uvedenou výjimkou) i nadále.

21. Jak plyne z důvodové zprávy k zákonu č. 64/2017 Sb. [k bodu 76 a 85 (§ 389 odst. 2 a § 397 odst. 2)], „navrhuje se postavit na jisto, že věřitel, který nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že nesouhlasí s řešením úpadku (resp. též hrozícího úpadku) dlužníka, který vůči němu má dluh z podnikání, oddlužením a toto své stanovisko neodůvodní, souhlasí s řešením úpadku dlužníka oddlužením. Vedle toho se dále navrhuje zavést povinnost insolvenčního soudu se s výhradou tohoto věřitele ve smyslu ustanovení § 389 odst. 2 písm. a) nejpozději v rozhodnutí o schválení či neschválení oddlužení vypořádat“.

22. Základním smyslem a účelem změny ustanovení § 389 odst. 2 insolvenčního zákona (účinné od 1. 7. 2017) tak bylo vyjasnit již v rané fázi insolvenčního řízení, zda je dlužník vskutku legitimován k podání návrhu na povolení oddlužení v tom smyslu, že dluh z jeho podnikání nebrání řešení jeho úpadku (hrozícího úpadku) oddlužením. Zmíněný předpoklad je přitom naplněn za stavu, že s oddlužením souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde; nesdělí-li takový věřitel nejpozději spolu s přihláškou pohledávky výslovně, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí a toto své stanovisko neodůvodní, je tím dána nevyvratitelná domněnka jeho souhlasu.

23. Jinými slovy, chce-li dlužník, který má dluh z podnikání, prosadit, aby insolvenční soud rozhodl o způsobu řešení jeho úpadku oddlužením, musí (mimo jiné) osvědčit, že věřitel pohledávky vzniklé z podnikání dlužníka s tímto způsobem řešení jeho úpadku souhlasí, ať již výslovně nebo na základě nevyvratitelné domněnky jeho souhlasu.

24. Ke shora citovaným závěrům se Nejvyšší soud následně přihlásil (i) v usnesení ze dne 4. 12. 2019, sen. zn. 29 NSČR 81/2019.

25. V posledně označeném usnesení Nejvyšší soud dále zdůraznil, že insolvenční zákon nijak neupravuje otázku obsahových „náležitostí“ odůvodnění nesouhlasu věřitele s oddlužením dlužníka; pro další úvahy v tomto směru je tak podstatné, že ustanovení § 389 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona, vychází ze zásady, podle níž může dlužník navrhnout, aby jeho úpadek (nebo hrozící úpadek) byl řešen oddlužením, nemá-li dluhy z podnikání. Současně upravuje (jako výjimku z pravidla) předpoklady, které musí být splněny, aby (i) takový dlužník mohl o oddlužení „požádat“. Jde tak o „dobrodiní“ ve prospěch dlužníka, který může dosáhnout řešení svého úpadku (nebo hrozícího úpadku) oddlužením i tehdy, zůstanou-li jeho věřitelé s pohledávkami vzniklými z podnikání dlužníka pasivní (tj. nesdělí-li včas insolvenčnímu soudu, že s oddlužením dlužníka nesouhlasí). Přitom samotné odůvodnění nesouhlasu s oddlužením dlužníka může věřitel omezit na (pouhé) konstatování, ze kterého bude (ve spojení s přihláškou pohledávky) seznatelné, že do insolvenčního řízení dlužníka přihlásil včas pohledávku za dlužníkem (včetně toho, že jde o pohledávku vzniklou z podnikání dlužníka) a včas insolvenčnímu soudu sdělil svůj nesouhlas s oddlužením dlužníka.

26. Výše uvedené závěry se prosadí i v poměrech projednávané věci, kdy věřitel vyslovil nesouhlas s oddlužením dlužnice včas (v přihlášce pohledávky) a dostatečným způsobem jej též odůvodnil (viz skutkové vymezení pohledávky, včetně splatnosti a dalších údajů o vykonatelnosti pohledávky a jejího vymáhání v exekučním řízení).

27. Zbývá tak posoudit, zda, a případně za jakých podmínek, lze vyhodnotit nesouhlas věřitele s oddlužením dlužníka jako zjevné zneužití práva, které nepožívá právní ochrany (§ 8 o. z.).

28. Nejvyšší soud především nemá pochybnosti o tom, že i nesouhlas věřitele s řešením úpadku dlužníka oddlužením, je výkonem práva; proto nelze zcela vyloučit ani možnost, že by šlo o zjevné zneužití práva nepožívající právní ochrany (srov. v insolvenčních poměrech obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sen. zn. 29 Cdo 2136/2018).

29. Výkladem ustanovení § 8 o. z. se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již zabýval, přičemž dospěl k následujícím závěrům:

č. 54

[1] Zákaz zneužití práva je institutem ztělesňujícím korigující funkci principu poctivosti. Slouží k tomu, aby pomocí něj byla odepřena právní ochrana takovému výkonu práva, který sice formálně odpovídá zákonu či obsahu existujícího právního vztahu, avšak jenž je vzhledem k okolnostem případu nepřijatelný. Za zneužití práva lze považovat výkon práva v rozporu s jeho účelem, kdy je právo vykonáno, ačkoliv nositel tohoto práva nemá žádný skutečný nebo jen nepatrný zájem na jeho výkonu, respektive se projevující jako rozpor mezi užitkem oprávněného, k němuž výkon práva skutečně směřuje, a užitkem oprávněného, pro nějž je právo poskytnuto, který v krajině podobě může nabýt povahu tzv. šikany, která je výkonem práva za účelem poškození druhé strany (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2135/2016).

[2] Zamítnutí žaloby pro zjevné zneužití práva přichází v úvahu jen výjimečně (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4755/2014, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4884/2015).

[3] Ustanovení § 8 o. z. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Byla-li hypotéza právní normy vymezena správně, nemůže být rozhodnutí ve věci v rozporu se zákonem z důvodu, že nebyly objasněny okolnosti další, případně že nebylo přihlédnuto k jiným okolnostem, které v posuzovaném případě nelze považovat za podstatné či významné, neboť takové okolnosti nejsou součástí hypotézy právní normy, vymezené soudem v souladu se zákonem, z níž soud při právním posouzení věci vychází (srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4755/2014).

30. Srov. následně též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 29 Cdo 2162/2018.

31. Se závěrem odvolacího soudu, že nesouhlas věřitele s oddlužením dlužníce je zjevným zneužitím práva, které nepožívá právní ochrany (§ 8 o. z.), se Nejvyšší soud neztotožňuje.

32. V poměrech dané věci z přihlášky pohledávky věřitele vyplývá, že přihlášená pohledávka vznikla na základě kupní smlouvy ze dne 10. 9. 2007; dlužnice se dostala do prodlení se zaplacením cen dodaného zboží v období od 29. 9. 2007 do 14. 10. 2008. Věřitel pohledávku vymáhal v exekučním řízení vedeném exekutorem Mgr. T. V. (Exekutorský úřad v P.) pod sp. zn. 195 EX 1797/11 (titulem byl platební rozkaz Okresního soudu v Benešově, který nabyl právní moci a vykonatelnosti dne 12. 3. 2011). V exekučním řízení dlužnice uhradila jistinu, náklady nalézacího řízení, náklady exekuce oprávněného a část úroků z prodlení; nezaplacena zůstala část úroků z prodlení ve výši 186 010,53 Kč.

33. Shora popsáný stav tak rozhodně nelze hodnotit tak, že věřitel rezignoval na (částečné - třetinové) uspokojení své pohledávky v insolvenčním řízení; naopak chování věřitele je vedeno racionální úvahou, podle níž bude případně pokračovat ve vymáhání pohledávky v již zahájeném exekučním řízení. Přitom samotná skutečnost, že majetek dlužnice, která se domáhá řešení svého úpadku oddlužením (plněním splátkového kalendáře), je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, není v případě dlužníků nijak výjimečná.

34. Naopak, akceptace právního názoru odvolacího soudu by ve svém důsledku vedla k nepřijatelnému (obecnému) závěru, že nesouhlas věřitele s oddlužením dlužníka, jehož majetek je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, vedoucí k zastavení insolvenčního řízení podle ustanovení § 405 odst. 3 insolvenčního zákona, bude vždy zjevným zneužitím práva nepožívajícím právní ochrany.

35. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu není správné, Nejvyšší soud je (s výjimkou výroku o odmítnutí odvolání) zrušil. Důvody, pro které neobstálo rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu insolvenčního; Nejvyšší soud proto zrušil (s výjimkou výroků o schválení zpráv o přezkumu a o účincích usnesení) i je a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.)

36. Za stavu, kdy Nejvyšší soud shledal rozhodnutí odvolacího soudu nesprávným již z hlediska závěru o zjevném zneužití práva věřitelem, dále se nezabýval důvodností argumentace dovolatele, týkající se (ne)poctivosti záměru dlužnice při podání návrhu na oddlužení a vztahující se k období vzniku úpadku dlužnice a k (ne)úplnosti seznamu závazků dlužnice.

37. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

38. Pro další fázi řízení Nejvyšší soud dodává, že nepřehlédl, že po vydání napadeného usnesení doznalo ustanovení § 389 insolvenčního zákona dalších změn, když zákonem č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, byla s účinností od 24. 4. 2020 zrušena v textu § 389 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona slova (včetně čárky) „, která nemá dluhy z podni-

kání“. Přitom podle § 33 (Přechodné ustanovení) zákona č. 191/2020 Sb. platí, že zákon č. 182/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se použije i pro insolvenční řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, však zůstávají zachovány.

39. Z povahy procesního práva plyne, že změny, které přináší procesní právo nové, mohou působit výlučně ode dne nabytí účinnosti nového zákona, a to i pro řízení, jež byla zahájena před jeho účinností. Účinky procesních úkonů účastníků i soudu, které s nimi spojovala či nespojovala dřívější procesní úprava, však zůstávají zachovány. K tomu srov. bod XII, str. 180 (356) stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sb. rozh. obč., jakož i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. 29 NSČR 170/2018, uveřejněného pod číslem 102/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 102/2020“).

40. Nový právní předpis, který řeší stejný právní institut jinak (zcela nebo jen zčásti) než dosavadní právní úprava, nemusí mít – obecně vzato – na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností, žádný vliv. Takováto situace nastává, stanoví-li nový právní předpis, že se jím řídí jen právní vztahy, které vznikly po jeho účinnosti, a že tedy právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, se včetně všech práv a nároků řídí dosavadními předpisy, i když tato práva a nároky vzniknou až po účinnosti nového právního předpisu. Obvykle však má nový právní předpis vliv i na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností; v takovémto případě nastává tzv. zpětná účinnost (retroaktivita) nového právního předpisu. K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2525/99, uveřejněné pod číslem 34/2001 Sb. rozh. obč. a opět i R 102/2020.

41. Právní teorie rozeznává zpětnou účinnost (retroaktivitu) pravou a nepravou. O pravou zpětnou účinnost (retroaktivitu) jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu a nároků účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah nebo nároky z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. Nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů a nároků z těchto vztahů vzniklé před účinností nového právního předpisu, se spravují dosavadní právní úpravou. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2005, sp. zn. 29 Odo 908/2003, uveřejněný pod číslem 35/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 35/2006“). K závěrům obsaženým v R 35/2006 se Nejvyšší soud následně přihlásil např. opět v R 102/2020.

42. Díkce přechodného ustanovení obsaženého v ustanovení § 33 zákona č. 191/2020 Sb. beze zbytku odpovídá definici nepravé zpětné účinnosti (retroaktivity). Zasahuje totiž do právních vztahů, vzniklých před účinností zákona č. 191/2020 Sb., činí tak ale až ode dne účinnosti tohoto zákona, přičemž účinky

úkonů (samotný vznik právních vztahů a nároky z nich vyplývající), které v insolvenčním řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. před 24. dubnem 2020) zůstávají zachovány (a ponechány regulaci dosavadní právní úpravě).

č. 54

43. V předmětné věci bylo insolvenčního řízení zahájeno 18. 5. 2018 a insolvenční soud (jak uvedeno výše) zjistil úpadek dlužnice a povolil jí oddlužení usnesením ze dne 8. 6. 2018; toto datum je také dnem právní moci předmětného usnesení ve výroku o zjištění úpadku (bod I. výroku) a ve výroku o povolení oddlužení (bod II. výroku). Povinnost zkoumat, zda dlužník splňuje předpoklady pro povolení oddlužení formulované v ustanovení § 389 insolvenčního zákona, má insolvenční soud ke dni vydání usnesení o povolení oddlužení. Jakkoli insolvenční soud může zkoumání této otázky odsunout na pozdější dobu (srov. § 397 odst. 1 insolvenčního zákona), jde stále o zkoumání těch předpokladů, jejichž splnění insolvenční zákon vyžadoval v době povolení oddlužení. Vzhledem k tomu, že usnesení o povolení oddlužení dlužnice nabylo právní moci 8. 6. 2018, vedlo by použití ustanovení § 389 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, ve znění účinném od 24. 4. 2020, při zkoumání důvodnosti věřitelovy námitky k popření (již nastalých) právních účinků usnesení o povolení oddlužení.

44. Jinak řečeno, nabylo-li usnesení o povolení oddlužení účinků (i právní moci) před 24. dubnem 2020, je pro pozdější rozhodnutí o tom, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení (§ 397 odst. 1 insolvenčního zákona) rozhodné ustanovení § 389 insolvenčního zákona ve znění účinném před 24. dubnem 2020.

45. Pro poměry dané věci odtud plyne, že insolvenční soud (odvolací soud) je nadále povinen aplikovat ustanovení § 389 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 23. 4. 2020.

Č. 55

č. 55

Insolvenční řízení, Oddlužení, Splátkový kalendář, Manželství, Společné jmění manželů, Dlužník, Právní osobnost (o. z.), Zastavení řízení

§ 7 IZ, § 142 písm. b) IZ, § 389 odst. 1 písm. b) IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 389 odst. 2 písm. a) IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 394a IZ, § 398 odst. 3 IZ, § 23 o. z., § 19 o. s. ř., § 103 o. s. ř., § 107 o. s. ř.

Skutečnost, že za trvání oddlužení (výlučně) plněním splátkového kalendáře zemřel jeden z manželů, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení (§ 394a insolvenčního zákona), není důvodem pro zastavení insolvenčního řízení (§ 142 písm. b/ insolvenčního zákona) ve vztahu k žádnému z nich.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sen. zn. 29 NSČR 4/2020)
ECLI:CZ:NS:2020:29.NSCR.4.2020.1

Nejvyšší soud zastavil řízení o „dovolání“ dlužnice proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2019, a změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 2019 sp. zn. KSPH 60 INS XY, 4 VSPH XY, tak, že usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2019 se mění tak, že se insolvenční řízení nezastavuje.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 23. 9. 2019 zastavil insolvenční řízení dlužníků E. T. a T. T. (výrok I.), určil výši odměny a náhrady hotových výdajů insolvenční správce (A., v. o. s.) a zprostil ji funkce insolvenční správce dlužníků (výroky II. a III.).
2. Vrchní soud v Praze k odvolání dlužnice usnesením ze dne 15. 10. 2019 potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o zastavení insolvenčního řízení.
3. Soudy nižších stupňů vyšly z toho, že:
 - 1) Dne 16. 9. 2014 podali dlužníci (manželé E. T. a T. T.) společný insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení
 - 2) Usnesením ze dne 1. 12. 2014 insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníků, ustanovil insolvenční správkyni a povolil řešení úpadku dlužníků oddlužením; následným usnesením ze dne 3. 2. 2015 schválil společné oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře.
 - 3) Dlužník E. T. zemřel dne 28. 6. 2019.

4. Na tomto základě odvolací soud – cituje ustanovení § 7 a § 394a zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění účinném do 31. 5. 2019, ustanovení § 103 a § 107 odst. 1 a 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) – ve shodě s insolvenčním soudem zdůraznil, že povaha schváleného oddlužení, a to jak ve formě plnění splátkového kalendáře, tak ve formě zpeněžení majetkové podstaty, zcela vylučuje, aby v něm mohlo být pokračováno po smrti dlužníka (např. s jeho dědici). Po smrti fyzické osoby je vždy zahájeno řízení o pozůstalosti (§ 138 zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních – dále jen „z. ř. s.“), v jehož rámci lze výhradně vypořádat celé jmění zůstavitele (§ 1475 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku – dále jen „o. z.“). Je tedy zřejmé, že insolvenční řízení (řešící jen část majetkových poměrů dlužníka) „ustupuje“ řízení o pozůstalosti; ostatně po smrti dlužníka má dispoziční oprávnění k jeho majetku výlučně osoba, která spravuje pozůstalost (§ 156 a násl. z. ř. s.), nikoli insolvenční správce.

5. Za stavu, kdy dlužník v průběhu oddlužení zemře – pokračoval odvolací soud – insolvenční soud insolvenční řízení zastaví (§ 107 odst. 5 o. s. ř.); právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí. Přitom výše uvedený závěr se uplatní i tehdy, zemře-li v průběhu oddlužení jeden z manželů, kteří podali společný insolvenční návrh; jeho smrtí totiž „dochází k zániku podmínek pro společné řízení řešící úpadek manželů (zanikla právní fikce jediného dlužníka) a k zániku společného jmění manželů, jež musí vypořádat pozůstalostní soud v rámci pozůstalostního řízení“. Ve společném oddlužení manželů tak nelze – vzhledem k úpravě dědického řízení účinné od 1. 1. 2014 – pokračovat; naopak je na místě zastavit insolvenční řízení (vedené proti manželům jako jedinému dlužníku).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesením soudů obou stupňů podala dlužnice dovolání, které má za přípustné k řešení právní otázky dosud Nejvyšším soudem nezodpovězené, a to, „zda má být v insolvenci pokračováno s druhým z manželů, když jeden z nich zemře v průběhu plnění oddlužení, které bylo povoleno na základě společného návrhu manželů“.

7. Dovolatelka namítá, že rozhodnutí soudů nižších stupňů spočívají na nesprávném právním posouzení věci, a zastává názor, podle něhož měl insolvenční soud pokračovat v insolvenčním řízení, aby měla možnost splnit podmínky oddlužení. Potud poukazuje na poměry dané věci, kdy dlužníci hradili „insolvenční splátky“ za použití peněžních prostředků, které se jejich syn (R. T.) zavázal „hradit do insolvence“ na základě darovací smlouvy ve výši 11 000 Kč měsíčně; úmrtím dlužníka tak „de facto“ nedošlo ke změně poměrů, když téměř celé plnění bylo hrazeno třetí osobou. Zastavením insolvenčního řízení tak soudy nižších

stupňů „připravily“ dlužníci o možnost zbavit se dluhů, a to v době, kdy nezajištěným věřitelům již dlužníci uhradili (od března 2015 do srpna 2019) celkem 498 200,50 Kč (28,46 % celkového objemu pohledávek) a do minimální míry uspokojení věřitelů tak zbývalo uhradit (v posledních šesti měsících) pouhých 27 013,76 Kč.

8. Konečně dovolatelka poukazuje na nejednotnou rozhodovací praxi odvolacích soudů a požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

č. 55

III.

Přípustnost dovolání

9. Dovolání je ve smyslu ustanovení § 236 o. s. ř. mimořádným opravným prostředkem, kterým lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Dovolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně podat nelze (není dána funkční příslušnost soudu k projednání takového dovolání); Nejvyšší soud proto podle ustanovení § 243b o. s. ř. a § 104 odst. 1 o. s. ř. řízení o takovém „dovolání“ zastavil. Shodně srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 265/2003, uveřejněné pod číslem 47/2006 Sb. rozh. obč., nebo (pro insolvenční poměry) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 61/2011.

10. Dovolání proti usnesení odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to k řešení právní otázky dovolatelkou otevřené, týkající se postupu insolvenčního soudu v insolvenčním řízení, zemře-li v průběhu oddlužení jeden z manželů, kteří podali společný insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, Nejvyšším soudem dosud nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

12. Podle ustanovení § 7 insolvenčního zákona, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

Podle ustanovení § 394a insolvenčního zákona manželé, z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, mohou tento návrh podat společně. Pro posouzení, zda jde o osoby oprávněné podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, je rozhodné, zda jde o manžele ke dni, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu (odstavec 1). Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny (odstavec 2). Manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka (odstavec 3).

Podle ustanovení § 103 o. s. ř. kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

Podle ustanovení § 107 o. s. ř. jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením (odstavec 1). Neumožňuje-li povaha věci v řízení pokračovat, soud řízení zastaví (odstavec 5).

13. Rozhodné znění shora citovaného ustanovení insolvenčního zákona (do 30. 6. 2017) se podává z části první, čl. II bodu 1 zákona č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Je totiž zřejmé, že pozdější změny těch ustanovení, jež režim oddlužení ukončují, nemohou být (neurčuje-li příslušné přechodné ustanovení novely jinak) odpoután od podmínek, za nichž bylo takové oddlužení povoleno; tyto podmínky se přitom (vzhledem k tomu, že insolvenční soud povolil oddlužení 1. 12. 2014) váží k insolvenčnímu zákonu ve znění účinném do 30. 6. 2017. Viz dále důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. 29 NSČR 170/2018, uveřejněné pod číslem 102/2020, jakož i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. 29 NSČR 106/2018.

14. Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že jeho judikatura k výkladu ustanovení § 394a insolvenčního zákona je ustálena v závěrech, podle nichž:

1) Podle ustanovení § 394a odst. 3 insolvenčního zákona mají manželé postavení nerozlučných společníků a hledí se na ně jako na jednoho dlužníka. Přitom fikce jediného dlužníka platí i tehdy, jestliže po podání společného návrhu manželů na povolení oddlužení jeden z manželů zemře, manželé se rozvedou (trvání manželství se posuzuje pouze ke dni podání společného návrhu dle § 394a insolvenčního zákona) a rovněž tehdy, když insolvenční soud vyloučí řízení o insolvenčním návrhu na majetek jednoho z manželů k samostatnému pojednání („rozdělí“ probí-

hající insolvenční řízení zahájené dle § 394a insolvenčního zákona) [nesprávně] před rozhodnutím o tomto návrhu.

Shora uvedené závěry Nejvyšší soud formuloval pro tu fázi insolvenčního řízení, ve které insolvenční soud rozhodoval o přípustnosti oddlužení z pohledu ustanovení § 389 odst. 1 písm. b) a odst. 2 písm. a) insolvenčního zákona (ve znění účinném do 30. 6. 2017).

Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sen. zn. 29 NSČR 140/2016, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 2020, pod číslem 19, k jehož závěrům se Nejvyšší soud přihlásil např. v rozsudku ze dne 27. 2. 2020, sen. zn. 29 ICdo 28/2018.

2) Pravidlo vyjádřené v ustanovení § 394a odst. 3 insolvenčního zákona, podle kterého mají manželé „postavení nerozlučných společníků“ po dobu trvání insolvenčního řízení o návrhu na povolení oddlužení, se nevztahuje na procesní úkon, směřující nikoli k tomu, aby insolvenční řízení o návrhu na povolení oddlužení trvalo, nýbrž k tomu, aby ohledně jednoho z těchto manželů účinky návrhu na povolení oddlužení pominuly (skončily). Ve vztahu k tomuto dispozitivnímu úkonu má proto každý z manželů (ve vztahu k sobě) postavení samostatného společníka. Jinak řečeno, podají-li manželé (dlužníci) společný návrh manželů na povolení oddlužení (§ 394a odst. 3 insolvenčního zákona), nevyžaduje se k tomu, aby jeden z těchto manželů vzal za sebe takový návrh účinně zpět, souhlas druhého manžela.

15. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. 29 NSČR 78/2017, uveřejněné pod číslem 27/2020 Sb. rozh. obč.

16. Ke shora uvedenému Nejvyšší soud dále doplňuje, že v právní věci vedené pod sen. zn. 29 ICdo 32/2019 rozhodoval o dovolání v incidenčním sporu (o určení neplatnosti kupní smlouvy) v insolvenční věci dlužníků (manželů, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, které insolvenční soud schválil formou plnění splátkového kalendáře). V průběhu dovolacího řízení jeden z dlužníků (manželů a tamních žalobců) zemřel, přičemž Nejvyšší soud v dovolacím řízení „dále jednal“ (pokračoval) toliko s druhým z manželů.

17. Pro poměry dané věci tak zbývá posoudit, jaký vliv má na fikci jednoho dlužníka (§ 394a odst. 3 insolvenčního zákona) skutečnost, že v průběhu plnění splátkového kalendáře (tj. za trvání účinků oddlužení) zemře jeden z dlužníků (manželů).

18. Nejvyšší soud nemá žádné pochybnosti o tom, že dlužník E. T. ztratil dnem své smrti právní osobnost (§ 23 o. z.) i způsobilost být účastníkem (insolvenčního) řízení (§ 19 o. s. ř., ve spojení s § 7 insolvenčního zákona); jeho smrt však neměla (nemohla mít) žádné právní důsledky ani na právní osobnost dlužnice T. T., ani na její způsobilost být účastníkem (insolvenčního) řízení. Jediným (právně významným) důsledkem této skutečnosti [z hlediska podmínek insolvenčního řízení (ve vazbě na ustanovení § 394a odst. 3 insolvenčního zákona)] tak byla

„transformace“ (pouhé) fikce jednoho dlužníka na realitu. Jinými slovy, místo fikce jednoho dlužníka (manželů T.) zůstala jediným dlužníkem T. T.

19. Důvod pro zastavení insolvenčního řízení podle ustanovení § 142 písm. b) insolvenčního zákona tak zjevně nebyl dán, a to ani „ve vztahu“ k zemřelému dlužníkovi E. T.

č. 55

20. Současně je zjevné, že neexistovala žádná (právní) překážka, která by bránila dlužnici T. T. pokračovat v plnění oddlužení splátkovým kalendářem (§ 398 odst. 3 insolvenčního zákona) a splnit podmínky pro případné osvobození od placení pohledávek (§ 414 insolvenčního zákona).

21. Vzhledem ke zvolenému způsobu oddlužení (výlučně plněním splátkového kalendáře) neshledává Nejvyšší soud potřebu se dále vymezovat k otázkám „obdobné“ aplikace ustanovení § 310 insolvenčního zákona (v rozhodném znění), zemře-li dlužník (jeden z dlužníků – manželů) za trvání oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odst. 2 insolvenčního zákona).

22. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné, Nejvyšší soud, maje za splněné předpoklady určené ustanovením § 243d písm. b) o. s. ř., rozhodnutí odvolacího soudu (a insolvenčního soudu) změnil tak, že se insolvenční řízení nezastavuje.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

Nr. 30 Es gilt nicht als Verletzung des Verbots der Retroaktivität zu Ungunsten des Täters (Art. 40, Abs. 6 der Charta der Grundrechte und Grundfreiheiten, § 1, StGB), das auch in der Beziehung zu einer juristischen Personen als Täter einer Straftat zur Anwendung kommt (§ 1, Abs. 2, über die strafrechtliche Verantwortlichkeit juristischer Personen und gegen sie gerichtete Verfahren), sofern diese juristische Person für die Straftat des Betrugs gemäß § 209, StGB, verurteilt wurde, die sie dadurch begangen hat, indem sie durch eine erst nach Inkrafttreten von Gesetz Nr. 418/2011, Slg., über die strafrechtliche Verantwortlichkeit juristischer Personen und gegen sie gerichtete Verfahren verwirklichten Handlung, mit der sie sich selbst oder eine Drittperson auf Kosten fremden Vermögens bereichert hat, wenn die für die juristische Person handelnde physische Person hierzu vorsätzlich einen von einer anderen Person oder derselben physische Person bereits vor dem 1. 1. 2012 verursachten Irrtum ausgenutzt hat.

Dies gilt beispielsweise, wenn die physische Person (beispielsweise in der Position eines Mitglieds des satzungsmäßigen Organs der Gesellschaft) durch Verursachung oder Ausnutzung eines Irrtums einer zuständigen staatlichen Behörde oder durch Verschweigen wesentlicher Umstände im Zeitraum bis zum 31. 12. 2011 den Erlass der Entscheidung über die Genehmigung des Betriebs einer von einer Handelsgesellschaft betriebenen Solarenergieanlage und die anschließende Auszahlung höherer Fördermittel für erneuerbare Energien erreicht hat, wenn diese Handelsgesellschaft ab dem 1. 1. 2012 mittels der gleichen physischen Person oder mittels einer weiteren Personen aufgrund der Anweisungen dieser physischen Person die Fakturierung vorgenommen hat und sich diese Fördermittel auszahlen ließ, obwohl sie keinen Anspruch darauf hatte.

Nr. 31 Die Entscheidung der Steuerbehörde über die Errichtung des Pfandrechts gemäß § 170, Abs. 3 von Gesetz Nr. 280/2009, Slg., Steuerordnung, im Wortlaut späterer Vorschriften, ist keine Entscheidung, die einer Vollstreckungsentscheidung unterliegt, daher ist auch keine Vereitelung ihres Vollzugs im Sinne des § 337, Abs. 3, Buchst. a), StGB möglich. Eine Entscheidung, deren Vollzug vereitelt werden kann und die so den Tatbestand der Behinderung des Vollzugs einer behördlichen Entscheidung und Ausweisung gemäß § 337, Abs. 3, Buchst. a), StGB, erfüllt, ist erst die gerichtliche Entscheidung über die Anordnung des Verkauf der Pfandsache gemäß § 358, Abs. 1, Gesetz über besondere Gerichtsverfahren. Deshalb begeht der Schuldner (Eigentümer der Pfandsache), der solch eine Pfandsache veräußert, ohne dass das Gericht dessen Verkauf angeordnet hätte, nicht das zitierte Vergehen. Allerdings ist nicht ausgeschlossen, diese Handlungsweise als Straftat zu beurteilen, beispielsweise als Vergehen der Gläubigerschädigung gemäß § 222 des StGB.

Nr. 32 Die Haftung des Täters für das Wirtschaften einer Bürgervereinigung (Vereins), die in deren Satzung definiert und festgelegt ist, ist die vertraglich übernommene Pflicht, fremdes Eigentum im Sinne des § 220, Abs. 1, StGB, über die Straftat der Pflichtverletzung bei der Verwaltung fremden Eigentums, zu betreuen und zu verwalten, denn diese Satzung darf als Vertrag *sui generis* angesehen werden.

- Nr. 33** Ort der Straftat der Zuhälterei gemäß § 189, Abs. 1, StGB aus Sicht der örtlichen Zuständigkeit des Gerichts (Gerichtsstand) (§ 18, Abs. 1, StPO) ist der Ort, an dem der Täter eine andere Person zur Prostitution veranlasst, vereinbart, anwirbt oder verlockt, oder ggf. der Ort, an dem der Täter aus der von einer anderen Person betriebenen Prostitution Gewinn (Ausbeute) erzielt, also dort, wo er von der Prostitution profitiert. Ohne Weiteres ist dies jedoch nicht der Ort, wo die Prostitution durchgeführt wurde.
- Nr. 34** Es ist kein Verstoß gegen den Grundsatz *ne bis in idem*, also kein Grund für die Unzulässigkeit der Strafverfolgung gemäß § 11, Abs. 1, Buchst. k) der StPO, wenn der Täter, der in der Absicht, Versicherungsleistungen zu ergattern, vorsätzlich ein Versicherungsereignis (einen Verkehrsunfall) verursacht hat, des Vergehens des Versicherungsbetrug gemäß § 210, Abs. 2 des StGB für schuldig befunden wurde, obwohl er in Zusammenhang mit diesem Verkehrsunfall schon vorher durch die zuständige Behörde wegen eines Vergehens gemäß § 125c, Abs. 1, Buchst. k) von Gesetz Nr. 361/2000, Slg., im Wortlaut späterer Verordnungen, belangt wurde, bestehend in der Verletzung des § 4, Buchst. a), Buchst. b) und des § 5, Abs. 1, Buchst. b) dieses Gesetzes, weil er sich der Führung seines Kraftfahrzeuges nicht gebührend gewidmet hat.
- Nr. 35** Die Entscheidung über den Anspruch auf Ersatz schuldiger Unterhaltszahlungen als Vermögensschaden, der dem Geschädigten hierdurch zugefügt wurde, im Sinne des § 43, Abs. 1, vorletzter Satz, der StPO kann gemäß § 228, Abs. 1 der StPO (ggf. auch gemäß § 229, Abs. 1, 2, StPO) kann lediglich unter der Voraussetzung gefällt werden, dass der Unterhaltsanspruch bisher nicht in einem zivilrechtlichen Verfahren entschieden worden ist. Wenn jedoch bereits über die Unterhaltspflicht des Beschuldigten für den relevanten Zeitraum der Verübung des Vergehens der Vernachlässigung der Unterhaltspflicht gemäß § 196 des StGB entschieden wurde, wenn auch noch nicht rechtskräftig, stellt solch eine Entscheidung ein Hindernis für die Einreichung des Antrags des geschädigten Person auf die Entscheidung über die Pflicht des Beschuldigten auf Schadenersatz gemäß § 44, Abs. 3 der StPO dar.

Entscheidungen in Sachen des Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrechts

Nr. 48 Die mangelnde Unabhängigkeit bzw. Unparteilichkeit des Schiedsrichters oder der den Schiedsrichter bestimmenden Person bewirkt für sich allein noch nicht die Ungültigkeit einer unter Unternehmern bis zum 1. 1. 2014 abgeschlossenen. Schiedsklausel.

Die mangelnde Unabhängigkeit bzw. Unparteilichkeit einer Person, die anhand solch einer Schiedsklausel die Schiedsrichter bestimmen soll, gilt nicht als Mutmaßung, sondern ist Gegenstand der Beweisführung; das gilt auch dann, wenn es um sog. Schlichtungsstellen geht.

Nr. 49 Dort, wo in den in den § 229 Abs. 1 und 2, der ZPO angeführten Fällen das Berufungsgericht entschieden hat, kann eine Nichtigkeitsklage entweder nur gegen dessen Urteil oder zudem gegen das Urteil des erstinstanzlichen Gerichts eingelegt werden, falls dieses unter Nichtigkeit leidet; das Urteil des erstinstanzlichen Gerichts kann jedoch nicht separat angefochten werden, da sich seine Rechtskraft (als eine der Voraussetzungen zur Einreichung der Nichtigkeitsklage) erst von der Entscheidung des Berufungsgerichts abwickelt.

Im Verfahren über die Nichtigkeitsklage entscheidet das Gericht (auf die in § 95, ZPO beschriebene Weise) nicht separat über die Zulässigkeit einer „Erweiterung“ der behaupteten Gründe für die Nichtigkeit; mit der Frage, ob später (im Verlauf des Verfahrens über die bereits eingereichte Klage) geltend gemachten Gründe für die Nichtigkeit fristgemäß sind, setzt es sich in den Urteilsgründen über die Nichtigkeitsklage auseinander.

Die Person, die eine Nichtigkeitsklage aufgrund des in § 229 Abs. 1, Buchst. c/, ZPO angeführten Nichtigkeitsmangels einreicht, muss behaupten (will sie mit solch einer Klage erfolgreich sein), dass sie als Verfahrensteilnehmer über keine Prozessfähigkeit verfügte oder nicht vor Gericht auftreten konnte (§ 29 Abs. 2, ZPO) und (gleichzeitig) nicht ordentlich vertreten wurde. Nur im Zusammenhang mit derartigen Behauptungen ist die Bestimmung des Beginns des Laufes der dreimonatigen Frist zur Einreichung der Nichtigkeitsklage gemäß § 234, Abs. 2 der ZPO sinnvoll, also des Datums, an welchem dem Verfahrensteilnehmer ein Vertreter bestellt worden ist oder der hindernde Umstand weggefallen ist, dessentwegen er nicht selbstständig vor Gericht handeln oder vor Gericht auftreten konnte. Die Behauptung dessen, der die Nichtigkeitsklage einreicht, dass ein anderer Verfahrensteilnehmer über keine Prozessfähigkeit verfügte oder nicht vor Gericht auftreten konnte und nicht ordentlich vertreten wurde, drückt aus inhaltlicher Sicht keinen Verfahrensmangel wegen Nichtigkeit laut der Bestimmung des § 229 Abs. 1, Buchst. c/, ZPO aus, daher ist ausgeschlossen, auf seiner Grundlage den Beginn der Laufes der dreimonatigen Frist zur Einreichung der Nichtigkeitsklage mit den in der Bestimmung des § 234, Abs. 2, ZPO zitierten Tatsachen zu verbinden (für ihn gilt die allgemeine subjektive Frist laut § 234 Abs. 1, ZPO).

Wenn ein Schuldner zum Zeitpunkt der Zustellung der Insolvenzzentscheidung von einem Anwalt vertreten wird, dann ist das Insolvenzgericht aufgrund der Regel, dass die Insolvenzzentscheidung dem Schuldner „besonders“ und zwar „zu eigenen Händen“ zugestellt werden muss, verpflichtet, es lediglich „zu eigenen Händen“ (§ 75 Abs. 2, § 138 Abs. 1, Insolvenzgesetz) dieses Anwalts (und mitnichten bereits dem Schuldner selbst) zuzustellen. Falls das Insolvenzgericht in einer derartigen Prozesssituation die Insolvenzzentscheidung lediglich zu eigenen Händen des Schuldners zustellt, oder sowohl zu eigenen Händen des Anwalts, als auch zu eigenen Händen

des Schuldners zustellt, dann ist die Zustellung zu eigenen Händen des Schuldners ungültig.

Die Zustellung von Schriftstücken (mittels der Datenbox einer juristischen Person) zu eigenen Händen des Adressaten, im Falle des Anwaltsbüros (Gesellschaft mit beschränkter Haftung), in welchem der Anwalt tätig ist, dem der Schuldner die Prozessvollmacht erteilt hat, gilt nicht als Zustellung des Schriftstücks zu eigenen Händen dieses Anwalts.

Nr. 50 Wenn das Gericht eine Dienstbarkeit aufhebt, die zum Datum dieser Entscheidung bereits verjährt ist, ist es grundsätzlich unangebracht, dem Berechtigten aus dieser Dienstbarkeit, Ersatz für deren Aufhebung zu leisten.

Nr. 51 Minderjährige, die keine völlige Handlungsfähigkeit (Mündigkeit) erworben haben, sowie geistig minderbemittelte Personen, ersetzen einen von ihnen verursachten Schaden, wenn sie in der Lage waren, die Folgen ihrer Handlung einzuschätzen und diese zu beherrschen. Anderenfalls (mit Ausnahme von Situationen, in denen es angesichts der Vermögensverhältnisse des Schadenverursachers und des Geschädigten gerecht erscheint, deliktunfähigen Personen dennoch Schadenersatzleistung aufzuerlegen) hat der Geschädigte nur gegenüber derjenigen Person Anspruch auf Schadenersatz, die die Aufsichtspflicht über solch einen Schadenverursacher inne hatte, wenn er nachweist, dass sie diese vernachlässigt hat.

Nr. 52 Unter einer besonders schweren Körperverletzung (Gesundheitsschädigung) im Sinne des § 2959, BGB sind schwerste Gesundheitsschädigungen zu verstehen, mit Folgen, die in ihrer Schwere vergleichbar mit der Tötung einer nahestehenden Person sind, oder ggf. eine sehr schwere Verletzung, die über längere Zeit lebensbedrohlich für das primäre Opfer ist, oder deren Gesundheitszustand über einen längeren Zeitraum erheblich beeinträchtigt, was erhebliche Auswirkungen auf die Persönlichkeitssphäre nahestehender Personen hat und deren psychische Leiden in solch einem Maße intensiv sein können, dass sie entschädigt werden müssen, auch wenn die Folgen Verletzung keine „Schwerstfolgen“ sind. Als besonders schwere Körperverletzung (§ 2959, BGB) kann nicht ohne Weiteres jede ernsthafte Gesundheitssstörung in Dauer von mindestens sechs Wochen (§ 122 Abs. 2, Buchst. i), StGB) angesehen werden.

Nr. 53 Zur Entstehung der Beschränkung der Wirkungen der Schutzmarke gegenüber dem Benutzer einer nicht registrierten Bezeichnung gemäß § 10, Abs. 2 von Gesetz Nr. 441/2003, Slg., Markengesetz, ist der Augenblick der Einreichung der Anmeldung der Schutzmarke entscheidend und mitnichten die Anwendung des Prioritätsrechtes einer angemeldeten Schutzmarke aufgrund des Art. 4 des Pariser Verbandsübereinkunft zum Schutz des gewerblichen Eigentums (verkündet per Verordnung des Ministers für auswärtige Angelegenheiten Nr. 64/1975, Slg. im Wortlaut der Verordnung Nr. 81/1985, Slg.).

Die Beschränkung der Wirkungen der Schutzmarke gemäß § 10, Abs. 2 des Markengesetzes kann gegenüber mehreren Benutzern einer nicht registrierten Bezeichnung ohne Rücksicht auf die gegenseitigen Beziehungen dieser Benutzer entstehen, sofern bei jedem von ihnen im Augenblick der Einreichung der Anmeldung der Schutzmarke die in dieser Bestimmung festgelegten Voraussetzungen erfüllt sind.

Nach Entstehung der Beschränkung der Wirkungen der Schutzmarke gemäß § 10 Abs. 2 des Markengesetzes kann es zur Änderung des Subjekts, dem diese Beschränkung gezieht, nur aufgrund solcher Rechtsumstände kommen, in deren Folge es zum Zutritt einer anderen Person in die Marktposition des ursprünglichen Subjekts auf dem Markt der entsprechenden Art der Produkte oder Dienstleistun-

gen, bzw. wenn es zur Ersetzung dieses Subjekts auf dem relevanten Markt kommt (beispielsweise bei der Übertragung oder beim Übergang einer Handelsfirma oder deren betreffenden Teils). Die separate Übertragung bzw. Übergang oder Lizenz dieser Wirkungsbeschränkungen der Schutzmarke ist nicht möglich.

Wenn der Eigentümer der Schutzmarke keinen berechtigten Grund hat, ist er nicht berechtigt, die Verwendung einer nicht registrierten Bezeichnung an Produkten zu untersagen, die in Einklang mit der Beschränkung der Schutzmarkenwirkungen gemäß § 10, Abs. 2 des Markengesetzes in der Tschechische Republik auf dem Markt eingeführt werden.

Nr. 54 Die Missbilligung des Gläubigers der Abwicklung des Schuldners durch Entschuldung (§ 389, Insolvenzgesetz) ist kein offensichtlicher Rechtsmissbrauch, der keinen Rechtsschutz genießt (§ 8, BGB), nur deswegen, weil es infolgedessen zur Aussetzung des Insolvenzverfahrens kommt, und dies aus dem Grund, weil das Vermögen des Schuldners nicht völlig ausreichend zur Befriedigung der Gläubiger ist. Wenn der Beschluss bezüglich der Genehmigung der Entschuldung noch vor dem 24. 4. 2020 Rechtswirkung und Rechtskraft erlangt hat, ist für die spätere Entscheidung darüber, ob der Schuldner berechtigt ist, den Antrag auf Genehmigung der Entschuldung (§ 397, Abs. 1, Insolvenzgesetz) zu stellen, die Bestimmung des § 389 des Insolvenzgesetzes in dem vor dem zitierten Datum wirksamen Wortlaut entscheidend.

Nr. 55 Die Tatsache, dass im Laufe der Entschuldung (ausschließlich) durch Umsetzung eines Tilgungsplans einer der Ehegatten verstorben ist, die einen gemeinsamen Antrag auf Genehmigung der Entschuldung gestellt haben (§ 394a, Insolvenzgesetz), ist kein Grund zur Einstellung des Insolvenzverfahrens (§ 142, Buchst. b/ Insolvenzgesetz) in Beziehung keinem von ihnen.

CONTENTS

Resolutions in Criminal Law Cases

- No. 30** The prohibition of retroactivity is not violated to the disfavour of the offender (Article 40(6) of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, Section 1 of the Penal Code) when applied in relation to a legal entity as the crime offender (Section 1(2) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities) if such legal entity was convicted of the crime of fraud pursuant to Section 209 of the Penal Code committed by them means of an action carried out after the effect of Act No. 418/2011 Coll., on the Criminal Liability of Legal Entities and on Proceedings against Them, thereby enriching themselves or another party to the detriment of another person's property provided that a natural person acting on behalf of the legal entity took advantage of an error caused by the same or different person prior to 1 January 2012.
- This applies in the case when, for example, a natural person (e.g. in the position of a member of a statutory body of a business company), by causing or exploiting an error of the competent state body or by concealing substantial facts in the period until 31 December 2011, achieved the award of a decision approving the operation of a photovoltaic power station operated by a company and the subsequent payout of higher renewable energy source subsidies if from 1 January 2012, the company used the same natural person or other persons according to the instructions of the same natural person for the purpose of invoicing and accepted payments of such subsidies without being entitled to the same.
- No. 31** A decision of the tax administrator on the establishment of lien in accordance with Section 170(3) of Act No. 280/2009 Coll., of the Tax Code, as amended, is not a decision subject to enforcement and therefore, the execution of the same cannot be obstructed within the meaning of Section 337(3)(a) of the Penal Code. A decision, the execution of which may be obstructed and thereby fulfils the body of the misdemeanour of obstructing the execution of an official decision and expulsion pursuant to Section 337(3)(a) of the Penal Code, is a decision of the court ordering the sale of the subject of lien in compliance with Section 358(1) of the Special Judicial Proceedings Act. The pledger (owner of the subject of lien) who sells such subject of lien without the court ordering the sale thereof thus does not commit the said misdemeanour. It is not possible, however, to exclude that such action is adjudged as a criminal offence, e.g. the misdemeanour of causing damage to the creditor in accordance with Section 222 of the Penal Code.
- No. 32** The offender's liability for the management of a civic association (association) defined by the articles is a contractually assumed duty to manage or administer another person's property within the meaning of the provision of Section 220(1) of the Penal Code on the criminal offence of violating a duty when managing another person's property because the articles of association may be deemed a *suigeneris* contract.
- No. 33** As regards territorial competence of the court (Section 18(1) of the Code of Criminal Procedure), the scene of the crime of soliciting pursuant to Section 189(1) of the Penal Code is a place where the offender forces, arranges, hires, lures or seduces another person to pursue prostitution, or a place where the offender forages from prostitution pursued by another person, i.e. where the offender obtains proprietary

benefit therefrom. Nevertheless, it is not the sole place where prostitution was pursued.

- No. 34** The *ne bis in idem* principle is not violated and therefore, grounds for the impermissibility of criminal prosecution in accordance with Section 11(1)(k) of the Code of Criminal Procedure are not given if the offender, who intentionally caused an insured event (a traffic accident) with the aim of eliciting insurance indemnity, is found guilty of the misdemeanour of insurance fraud pursuant to Section 210(2) of the Penal Code despite having been sanctioned by the competent administrative body for an offence in connection with the traffic accident under Section 125c(1)(k) of Act No. 361/2000 Coll., as amended, consisting in the violation of Section 4(a), (b) and Section 5(1)(b) thereof by failing to pay due attention while driving a motor vehicle.
- No. 35** A decision on the entitlement to the compensation of outstanding maintenance as material damage inflicted upon the aggrieved party may be made within the meaning of the last clause of Section 43(1) of the Code of Criminal Procedure in accordance with Section 228(1) of the Code of Criminal Procedure (or also in accordance with Section 229(1), (2) of the Code of Criminal Procedure) only subject to the precondition that a decision on the entitlement to maintenance has not been awarded within civil proceedings. However, where a decision has already been made on the maintenance obligation of the accused for the relevant period committed misdemeanour of evading the maintenance obligation pursuant to Section 196 of the Penal Code, even if non-finally, in civil proceedings, such decision represents an obstacle preventing the aggrieved party from filing a motion for the award of a decision on the obligation of the accused to compensate damage under Section 44(3) of the Code of Criminal Procedure.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 48 The lack of independence or impartiality of an arbitrator or a person appointing an arbitrator does not cause the invalidity of an arbitration clause agreed between entrepreneurs in the period from 1 January 2014.

The lack of independence or impartiality of a person who is to appoint an arbitrator under such arbitration clause shall not be presumed but shall be subject to evidence, the same applies also in the case of the so-called arbitration centre.

No. 49 Where a decision was made by an appellate court in cases indicated in Section 229(1) and (2) of the Civil Procedure Code, a nullity action may be filed only against the decision of the appellate court or also against the decision of a first-level court, if affected by nullity; however, the decision of the first-level court cannot be contested separately since the legal force thereof (as one of the preconditions for filing a nullity action) stems (only) from the decision of the appellate court.

In proceedings concerning a nullity action, the court does not decide independently (in the manner set forth in Section 95 of the Civil Procedure Code) on the permissibility of "extending" the alleged grounds for nullity; whether later (in the course of the proceedings concerning an already lodged action) enforced grounds for nullity are timely shall be resolved by the court in the rationalisation of its decision on the nullity action.

A person who lodges a nullity action based on the grounds of a nullity defect defined in Section 229(1)(c) of the Civil Procedure Code must claim (if they wish to succeed with such action) that, as a party to the proceedings, they did not have procedural capacity or that they could not appear before the court (Section 29(2) of the Civil Procedure Code) and (concurrently) were not duly represented. Only in connection with such contentions, it is meaningful to determine the commencement of the subjective 3-month period for the filing of the nullity action pursuant to Section 234(2) of the Civil Procedure Code, i.e. the day when the party's representative was appointed or when the obstacle preventing the party from acting independently or from appearing before the court ceased. The contention of a person who lodges a nullity action that another party to the proceedings did not have procedural capacity or could not appear before the court and was not duly represented does not materially represent the procedural nullity defect defined by the provision of Section 229(1)(c) of the Civil Procedure Code and, therefore, it is not possible to associate the commencement of the subjective period for the filing of the nullity action with the fact set forth in the provision of Section 234(2) of the Civil Procedure Code (the general subjective period defined in Section 234(1) of the Civil Procedure Code applies).

If, at the time of delivery of a decision on bankruptcy, the debtor is represented by a legal counsel, based on the rule that a decision on bankruptcy is to be delivered to the debtor "separately", namely by "personal delivery" (Section 75(1), Section 138(1) of the Insolvency Act), the insolvency court shall deliver the same by "personal delivery" only to the legal counsel (not the debtor). Where, in such procedural situation, the insolvency court delivers a decision on bankruptcy only into the hands of the debtor or delivers the same into the hands of the legal counsel as well as the debtor, such personal delivery to the debtor is ineffective. The delivery of a document (by means of the data mailbox of a legal entity) into the hands of the recipient, which is the law office (a limited liability company) of the legal counsel to whom the party to the proceedings granted a procedural power of attorney, does not postpone the personal delivery of a document to the legal counsel.

- No. 50** When a court cancels servitude, which is forfeit as of the date of the decision of the court, no compensation for the cancellation of servitude should be awarded to the entitled party.
- No. 51** Minors who have not yet acquired full legal capacity and mentally disabled individuals reimburse damage inflicted by them if they were capable of assessing the consequences of and of controlling their actions. Otherwise (except for cases when, due to the property-related situation of the malefactor and the aggrieved, it is fair to impose a compensation obligation upon individuals having no delictual capacity), the aggrieved party is entitled to the compensation of damage only with respect to a person who was obligated to supervise such malefactor, if the aggrieved party is able to prove neglected supervision on the part of such person.
- No. 52** Especially severe bodily harm within the meaning of Section 2959 of the Civil Code shall mean the most grievous injury to health having consequences, the severity of which is comparable to killing a close person, or very severe injuries threatening the life of the primary victim for a prolonged period of time or significantly encumbering them due to a considerable unfavourable health condition for a prolonged period of time, which will have a marked impact on the personal sphere of close persons, and their mental suffering will thus be so intense that they must be indemnified even though the consequences of the injuries do not belong among the most grievous. Every serious health disorder enduring at least six weeks (Section 122(2) (i) of the Penal Code) cannot be solely deemed especially severe bodily harm (Section 2959 of the Civil Code).
- No. 53** For the limitation of the effects of a trademark to arise with respect to a user of unregistered marking in accordance with Section 10(2) of Act No. 441/2003 Coll., on Trademarks, the moment of submission of a trademark application is decisive and not the exercised right of priority pertaining to the trademark pending registration under Article 4 of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property (declared by the Decree of the Minister of Foreign Affairs No. 64/1975 Coll. in the wording of Decree No. 81/1985 Coll.).
- The limitation of the effects of a trademark in accordance with Section 10(2) of the Trademark Act may arise in relation to more users of unregistered marking regardless of their mutual relationship provided that each of them fulfils the conditions stipulated herein at the moment of submission of the trademark application.
- After the limitation of the effects of a trademark in accordance with Section 10(2) of the Trademark Act arises, the subject benefiting from such limitation may change only based on such legal fact in consequence of which another person is entering the market position of the original subject in the relevant product or service market, respectively the subject is replaced thereby in the relevant market (e.g. during the transfer or passing of a business enterprise or the applicable part thereof). The separate transfer or passing of or a licence for the limitation of the effects of a trademark shall not be possible.
- When the trademark owner does not have a legitimate reason, they are not authorized to prohibit the use of unregistered marking on products marketed in the Czech Republic in compliance with the limitation of the effects of a trademark pursuant to Section 10(2) of the Trademark Act.
- No. 54** The disagreement of a creditor with the manner of resolution of the debtor's bankruptcy by discharge (Section 389 of the Insolvency Act) is not the apparent abuse of a right not subject to legal protection (Section 8 of the Civil Code) only because

se its consequence is the discontinuance of insolvency proceedings based on the grounds that the debtor's assets are completely insufficient to satisfy the creditors. If a resolution permitting discharge has come into effect and legal force before 24 April 2020, the provision of Section 389 of the Insolvency Act in the wording effective prior to the specified date is decisive for a later decision on whether the debtor is authorised to lodge a motion for the permission of discharge (Section 397(1) of the Insolvency Act).

- No. 55** The fact that one of the spouses who filed a joint motion for the permission of discharge (Section 394a of the Insolvency Act) died during discharge effected (exclusively) by means of a payment schedule does not lay grounds for the discontinuance of the insolvency proceedings (Section 142(b) of the Insolvency Act) with respect to any of them.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:
e-mail:
Administrace předplatného:

PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
marie.novotna@wolterskluwer.com

Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3

Zákaznická linka:

tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com

Distribuce:

CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Tisk:

Serifá, s. r. o.

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Vytištěno na 100% recyklovaném
papíru se značkou Eco-label EU